

Παράρτημα 1

Κυβέρνηση Κυπριακής Δημοκρατίας

Εγχειρίδιο για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημόσιων Επενδυτικών Έργων

Νοέμβριος 2016

Γενική Πρακτική Διακυβέρνησης

Περιοχή Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας

European
Commission

Με την στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Έγγραφο της Παγκόσμιας Τράπεζας

Πίνακας Περιεχομένων

Μέρος Ι: Πεδίο Εφαρμογής του Εγχειριδίου και Ορισμοί.....	1
1. Νομική Βάση του Εγχειριδίου.....	1
2. Διεθνείς Βέλτιστες Πρακτικές.....	2
3. Πεδίο Εφαρμογής και Περιεχόμενο του Εγχειριδίου	3
Μέρος ΙΙ: Μεθοδολογία για Προ-Επιλογή Έργων.....	4
1. Κύριοι στόχοι της Προ-Επιλογής Έργων	4
2. Ρόλοι, Ευθύνες και Λήψη Αποφάσεων	6
3. Βασικά στοιχεία για τη λήψη απόφασης προ-επιλογής έργου: Συμπλήρωση του Σημειώματος Έργου.....	8
3.1 Εισαγωγή.....	8
3.2 Γενικές Πληροφορίες.....	9
3.3 Σκεπτικό του Έργου και Αξιολόγηση Αναγκών	9
3.3.1 Λογική Παρέμβασης.....	9
3.3.2 Αξιολόγηση Αναγκών.....	10
3.3.3 Εύρος Έργου	11
3.4 Συνάφεια με τη Στρατηγική	12
3.5 Προκαταρκτική Οικονομική Ανάλυση του Προτεινόμενου Έργου και των Εναλλακτικών Επιλογών	12
3.5.1 Δαπάνες Υλοποίησης του Έργου.....	12
3.5.2 Οφέλη του Έργου.....	14
3.5.3 Οικονομική βιωσιμότητα	15
3.6 Δημοσιονομικές επιπτώσεις και οικονομική προσιτότητα	17
3.7 Ρυθμίσεις Υλοποίησης.....	17
3.7.1 Προσφοροδότηση: Δημόσιες Συμβάσεις vs Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα....	17
3.7.2 Ρυθμίσεις Υλοποίησης και Πιθανοί Περιορισμοί.....	18
3.8 Θέματα Βιωσιμότητας	19
3.9 Προσέγγιση Περαιτέρω Μελετών.....	20
4. Κύρια κριτήρια προ-επιλογής των έργων	22
Μέρος ΙΙΙ: Αξιολόγηση Έργου - Μεθοδολογία Βήμα προς Βήμα.....	26
1. Εισαγωγή και Επισκόπηση	26
2. Ρόλοι και Ευθύνες	29
3. Βήματα Αξιολόγησης Έργου.....	30
3.1 Δημιουργία του Πλαισίου του Έργου	30

Βήμα 1: Καθορισμός των Σκοπών και των Πεδίων Εφαρμογής των Έργων	
Βήμα 2: Προσδιορισμός και Επιλογή Εναλλακτικών Λύσεων για Αξιολόγηση.....	35
Βήμα 3: Απόδειξη της ζήτησης για τις υπηρεσίες του έργου και των εναλλακτικών λύσεων.....	37
3.2 Εκτέλεση της Οικονομικής Ανάλυσης.....	38
 Βήμα 4: Προσδιορισμός Συναφών και Ουσιωδών Οφειλών και Κόστους	
 Βήμα 5: Εκτίμηση οικονομικών οφελών και κόστους.....	46
 Βήμα 6: Υπολογισμός Καθαρής Παρούσας Αξίας για Εναλλακτικές Λύσεις Έργου.....	58
 Βήμα 7: Ανάλυση Κινδύνων και Σχέδιο Διαχείρισης τους.....	70
3.3 Ολοκλήρωση ενός Συνολικού Σχεδίου Αξιολόγησης.....	74
 Βήμα 8: Αξιολόγηση της οικονομικής προσιτότητας και βιωσιμότητας.....	74
 Βήμα 9: Προσδιορισμός της Προσιτότητας Εναλλακτικής Λύσης - Εισήγηση στους υπεύθυνους για κάλυψη αποφάσεων	
 Βήμα 9Α: Μεθοδολογία για την αξιολόγηση του σκεπτικού για ΣΔΙΤ.....	95
 Εισαγωγή.....	95
 Πίνακας 14: Σύνοψη Πιθανών Καθοδηγητών και ερωτήματα για τη δομή των ΣΔΙΤ.....	99
Μέρος IV: Μεθοδολογία της Οικονομικής Ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ.....	108
1. Επισκόπηση της Οικονομικής Ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ.....	108
2. Βήματα της Αξιολόγησης της οικονομικής ανταποδοτικότητας.....	108
Συνημμένο 1 - Πρότυπο Σημείωμα Έργου (Project Concept Note) - Οικονομικά Σημαντικά Έργα (εκτιμώμενο κεφαλαιουχικό κόστος πέραν των €5,0 εκ.).....	120
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Συγκεκριμένη Καθοδήγηση ανά Τομέα για τον Εντοπισμό και την Αποτίμηση των Ωφελειών και του Κόστους του Έργου.....	131
Παράρτημα 4: Κατάλογος Ερωτήσεων Ελέγχου για την Αξιολόγηση μιας Πρότασης Δημόσιου Επενδυτικού Έργου στη βάση της Μελέτης Βιωσιμότητας.....	149
Παράρτημα 5: Γενικό Πρότυπο για μια Μελέτη Βιωσιμότητας.....	153
Παράρτημα 6: Πρότυπο για την Έκθεση Αξιολόγησης Έργου.....	156
Παράρτημα 7 – Πρότυπο Σημειώματος Έργου για - Μη Οικονομικά Σημαντικά Έργα (>€0,5 εκ. ως ≥€5,0 εκ. ευρώ).....	161

Κατάλογος Συντομογραφιών

ΑΚΑ	Ανάλυση Κόστους-Αποτελεσματικότητας
ΑΚΟ	Ανάλυση Κόστους – Οφέλους
ΑΚΠΑ	Αναμενόμενη Καθαρή Παρούσα Αξία
ΑΠΚ	Ανάλυση Πολλαπλών Κριτηρίων
ΓΔ ΕΠΣΑ	Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης
ΔΔΕ	Διαχείριση Δημόσιων Επενδύσεων
ΔΤΚ	Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
ΕΚΕ	Εκτίμηση Κοινωνικών Επιπτώσεων
ΕΠΕ	Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΚΠΑ	Καθαρή Παρούσα Αξία
ΚΠΚ	Καθαρό Παρόν Κόστος
ΛΟΚ	Λόγος Οφέλους-Κόστους
ΜΔΠ	Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο
ΜΣΚΚ	Μέσο Σταθμισμένο Κόστος Κεφαλαίου
ΝΔΕΔΠ	Νόμος Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου
ΟΕΣΑ	Οικονομικός Εσωτερικός Συντελεστής Απόδοσης
ΠΑ	Προθυμία Αποδοχής
ΠΒΔ	Προϋπολογισμός Βάση Δραστηριοτήτων
ΠΠ	Προθυμία Πληρωμής
ΣΑΖ	Στατιστική Αξία της Ζωής
ΣΔΙΤ	Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
ΣΕ	Σημείωμα Έργου
ΤΠΕ	Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών
ΤΣΕΑ	Τροποποιημένος Συντελεστής Εσωτερικής Απόδοσης
ΦΠΑ	Φόρος Προστιθέμενης Αξίας
ΧΣΕΑ	Χρηματοοικονομικός Εσωτερικός Συντελεστής Απόδοσης

Μέρος I: Πεδίο Εφαρμογής του Εγχειριδίου και Ορισμοί

1. Νομική Βάση του Εγχειριδίου

Αυτό το εγχειρίδιο (το «Εγχειρίδιο») εκδόθηκε από τον Υπουργό Οικονομικών δυνάμει του Νόμου περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου (ΝΔΕΔΠ). Το Μέρος XI του νόμου αυτού ρυθμίζει ειδικά την επιλογή και εφαρμογή Δημόσιων Επενδυτικών Έργων και το Άρθρο 89 δίνει στον Υπουργό Οικονομικών την εξουσία να καθορίζει:

‘...τις διαδικασίες, τις μεθοδολογίες, τα κριτήρια και άλλες απαιτήσεις, καθώς και οποιαδήποτε άλλο στοιχείο κρίνει αναγκαίο για την εφαρμογή του παρόντος Μέρους [XI], με την έκδοση κανονισμών η/και οδηγιών.’

Περαιτέρω εξουσία για το Εγχειρίδιο πηγάζει από τις κατευθυντήριες γραμμές για τη Διαχείριση Δημόσιων Επενδύσεων (ΔΔΕ) που εκδόθηκαν από τον Υπουργό Οικονομικών και εγκρίθηκαν από το Υπουργικό Συμβούλιο. Οι Οδηγίες ΔΔΕ, οι οποίες έχουν κανονιστικό καθεστώς βάσει του Άρθρου 89, αναλύουν τα σχετικά άρθρα του ΝΔΕΔΠ και παρέχουν το γενικότερο πλαίσιο για τα προγράμματα δημόσιων επενδύσεων εντός του οποίου εφαρμόζεται το Εγχειρίδιο. Το Εγχειρίδιο πρέπει να χρησιμοποιείται από κοινού με τις κατευθυντήριες γραμμές για τη ΔΔΕ.

Το Εγχειρίδιο έχει καθοδηγητικό χαρακτήρα όπως αναφέρεται στο Άρθρο 89 των Οδηγιών ΔΔΕ.

Το Άρθρο 84 του ΝΔΕΔΠ προβλέπει τις διαδικασίες προεπιλογής σύμφωνα με τις οποίες ο προϊστάμενος ενός οικονομικού φορέα πρέπει να συντάσσει και να υποβάλλει στον Υπουργό Οικονομικών έκθεση σχετικά με τις παραμέτρους της πρότασης ενός νέου έργου. Με βάση τις προκαταρκτικές εκτιμήσεις που εμπεριέχονται σε αυτή την έκθεση, ο Υπουργός Οικονομικών θα μπορέσει στη συνέχεια να καταλήξει σε άποψη κατά πόσο το έργο θα πρέπει να προχωρήσει στο επόμενο στάδιο. Η διαδικασία προεπιλογής και το λεπτομερές περιεχόμενο της απαιτούμενης έκθεσης αποτελεί το αντικείμενο του Μέρους II του Εγχειριδίου (και των συνημμένων που το στηρίζουν).

Το Άρθρο 85 του ΝΔΕΔΠ προβλέπει τη διαδικασία αξιολόγησης του έργου. Όταν ένα έργο προεπιλεγεί, ο προϊστάμενος του οικονομικού φορέα πρέπει να συντάσσει και να υποβάλλει έκθεση αξιολόγησης του έργου στον Υπουργό Οικονομικών για εξέταση. Η έκθεση αξιολόγησης πρέπει να συμπεριλαμβάνει μελέτη βιωσιμότητας η οποία να έχει συνταχθεί σύμφωνα με τις οδηγίες που δόθηκαν από τον Υπουργό Οικονομικών. Επίσης, ο Υπουργός Οικονομικών δίνει οδηγίες σχετικά με τα κριτήρια που καθορίζουν κατά πόσο ένα έργο είναι προσιτό και οικονομικά βιώσιμο. Η διαδικασία αξιολόγησης έργων, οι -οδηγίες για ετοιμασία μελέτης βιωσιμότητας και τα κριτήρια αποτελούν το αντικείμενο του Μέρους III του Εγχειριδίου (και των συνημμένων που το στηρίζουν). Έργα τα οποία πληρούν τα κριτήρια και είναι επιλέξιμα για να προωθηθούν στο επόμενο στάδιο, περιέχονται σε κατάλογο που διατηρείται και ανανεώνεται από τον Υπουργό Οικονομικών.

Το Άρθρο 86 του ΝΔΕΔΠ προβλέπει τη επιλογή έργων μέσω της διαδικασίας του προϋπολογισμού. Η διαδικασία του προϋπολογισμού θα περιγράφεται σε εγχειρίδιο για τον προϋπολογισμό το οποίο θα ετοιμαστεί από την Διεύθυνση Προϋπολογισμού του Υπουργείου Οικονομικών. Στην παρούσα μεταβατική περίοδο, αυτό θα επιτυγχάνεται μέσω εγκύκλιων οι οποίες διαμορφώνονται καθώς προχωρούν οι μεταρρυθμίσεις. Το Εγχειρίδιο συμπληρώνει τις Οδηγίες ΔΔΕ παρέχοντας κοινές μεθοδολογίες και πρότυπα στα Υπουργεία, για την ανάπτυξη και αξιολόγηση δημόσιων επενδυτικών έργων. Το Εγχειρίδιο απευθύνεται σε όλους τους εμπλεκόμενους στον προσδιορισμό, προεπιλογή, αξιολόγηση και επιλογή έργων. Οι ρόλοι και οι ευθύνες των εμπλεκόμενων σε σχέση με την εκτέλεση των σταδίων του έργου καθορίζονται σε διάφορα σημεία στο Εγχειρίδιο. Όμως, ακόμη και αν αυτό

δεν αναφέρεται ρητά, η καθοδήγηση του Εγχειριδίου πρέπει να λαμβάνεται υπόψη από όλους τους εμπλεκόμενους, ανεξάρτητα από τη θέση τους ως εισηγητές του έργου, αξιολογητές, ή πρόσωπα που λαμβάνουν την τελική απόφαση.

2. Διεθνείς Βέλτιστες Πρακτικές

Όπως φαίνεται στο Διάγραμμα 1, η διαδικασία Διαχείρισης Δημόσιων Επενδύσεων που ρυθμίζεται με τον ΝΔΕΔΠ, τις Οδηγίες ΔΔΕ και το Εγχειρίδιο, έχει σχεδιαστεί με τρόπο που να αντικατοπτρίζει τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές¹. Το αντικείμενο του εγχειριδίου είναι τα τρία πρώτα στάδια που παρουσιάζονται στο Διάγραμμα 1, δηλ. η προεπιλογή, η αξιολόγηση και η επιλογή. Η καθοδήγηση που θα αφορά την υλοποίηση, παρακολούθηση και εκ των υστέρων αξιολόγηση θα αναπτυχθεί ξεχωριστά.

Διάγραμμα 1: Κύρια χαρακτηριστικά της Διαδικασίας Διαχείρισης Δημόσιων Επενδύσεων

Πηγή: Οδηγίες Διαχείρισης Δημόσιων Επενδύσεων

Για την επίτευξη του στόχου να ακολουθούνται οι διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, η ΓΔ ΕΠΣΑ στηρίχτηκε πάνω στα ακόλουθα χρήσιμα παραδείγματα για την ετοιμασία του Εγχειριδίου:

- The Green Book: Appraisal and Evaluation in Central Government, United Kingdom Treasury, 2003 (updated 2011)
<https://www.gov.uk/government/publications/the-green-book-appraisal-and-evaluation-in-central-government>
- Public Sector Business Cases Using the Five Case Model, Supplementary Guidance to the Green Book, United Kingdom Treasury
<https://www.gov.uk/government/publications/the-green-book-appraisal-and-evaluation-in-central-government>
- The Cost Benefit Analysis Primer, New Zealand Treasury, 2005²
<http://www.treasury.govt.nz/publications/guidance/planning/costbenefitanalysis/primer>
- Handbook of Cost-Benefit Analysis, Department of Finance and Administration, Commonwealth of Australia, 2006

¹ Βλ. για παράδειγμα, ‘A Diagnostic Framework for Assessing Public Investment Management’, A. Rajaram, Tuan Minh Le, N. Biletska & J. Brumby, World Bank Policy Research Working Paper No. 5397,2010.

² Ενημερώθηκε πρόσφατα:

<http://www.treasury.govt.nz/publications/guidance/planning/costbenefitanalysis/guide>

http://www.finance.gov.au/sites/default/files/Handbook_of_CB_analysis.pdf

- Northern Ireland Guide to Expenditure Appraisal and Evaluation, Department of Finance and Personnel

<http://www.dfpni.gov.uk/eag>

- Guide to Economic Appraisal: Carrying Out a Cost Benefit Analysis, Part D.03 of Public Spending Code, Central Expenditure and Evaluation Unit, Department of Public Expenditure and Reform, Republic of Ireland

<http://publicspendingcode.per.gov.ie/d-standard-analytical-techniques/>

- Toolkit for Improving PPP Decision-Making Processes, Ministry of Finance, Government of India

http://toolkit.pppinindia.com/start-toolkits.php?sector_id=4

- Guide to Cost Benefit Analysis of Investment Projects, Directorate General for Regional Policy, European Commission, 2014

http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/studies/pdf/cba_guide.pdf

3. Πεδίο Εφαρμογής και Περιεχόμενο του Εγχειριδίου

Παρόλο που πολλές Μέθοδοι που εξηγούνται στο Εγχειρίδιο μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλους τομείς δημόσιων δαπανών, η καθοδήγηση εστιάζεται στην εκ των προτέρων επαλήθευση της απόδοσης των δημόσιων δαπανών για προγράμματα κεφαλαιουχικών επενδύσεων, ή ‘Δημόσιων Επενδυτικών Έργων’ όπως αναφέρονται στο υπόλοιπο του Εγχειριδίου. Για να είναι εντός του πλαισίου του συστήματος ΔΔΕ, ένα δημόσιο επενδυτικό έργο πρέπει να ικανοποιεί τους ορισμούς τόσο της κεφαλαιουχικής επένδυσης όσο και του έργου. Οι σχετικοί ορισμοί είναι:

Κεφαλαιουχικές επενδύσεις: Δαπάνη για αγορά πάγιων στοιχείων ενεργητικού και συνεισφορά στη δημιουργία πάγιου κεφαλαίου³. Στοιχεία ενεργητικού συμπεριλαμβάνουν πάγια στοιχεία ενεργητικού, όπως δημόσια έργα, κτίρια, υποδομές και μηχανήματα και εξοπλισμό, καθώς και λιγότερο απτά στοιχεία ενεργητικού, όπως λογισμικά και συστήματα τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών⁴. Οι κεφαλαιουχικές επενδύσεις περιλαμβάνουν επίσης σημαντικές βελτιώσεις (ανακαινίσεις, ανακατασκευές ή διευρύνσεις) υφιστάμενων στοιχείων του ενεργητικού. Οι κεφαλαιουχικές επενδύσεις διακρίνονται από τις επισκευές και συντηρήσεις, διότι:

- Απαιτούν συνειδητή επενδυτική απόφαση που μπορεί να ληφθεί ανά πάσα στιγμή και η οποία είναι ανεξάρτητη από την κατάσταση του στοιχείου του ενεργητικού.
- Αυξάνουν την απόδοση ή τις δυνατότητες ενός υφιστάμενου πάγιου στοιχείου ενεργητικού ή επεκτείνουν αισθητά την προηγούμενη προσδόκιμη διάρκεια ζωής, αυξάνοντας κατ’ επέκταση την αξία του στοιχείου ενεργητικού.

Σημαντικές αποκαταστάσεις πλημμελώς συντηρημένων στοιχείων ενεργητικού θεωρούνται κεφαλαιουχική επένδυση.

³ Στο Εγχειρίδιο εφαρμόζονται οι ορισμοί του Εγχειριδίου GFS του ΔΝΤ (2014).

⁴ Σύμφωνα με το Εγχειρίδιο GFS (2014), τα πάγια στοιχεία ενεργητικού συμπεριλαμβάνουν ‘προϊόντα πνευματικής ιδιοκτησίας’ όπως λογισμικά υπολογιστών. Αυτά εμπίπτουν στον ορισμό ‘Άλλα πάγια στοιχεία ενεργητικού’.

Έργο: Έργο είναι μια ομάδα δραστηριοτήτων με ξεκάθαρα καθορισμένους στόχους και αποτελέσματα που πραγματοποιούνται εντός συγκεκριμένου χρονοδιαγράμματος και εφαρμόζονται μέσω μιας προσωρινής οργανωτικής δομής. Πρέπει να συμπεριλαμβάνει όλες τις δραστηριότητες και τα συνεπακόλουθα αποτελέσματα που απαιτούνται για να προσφέρουν βιώσιμα οφέλη στους προσδιορισθέντες δικαιούχους.

Απόδοση Έργου: Η απόδοση ενός έργου υπολογίζεται με βάση την οικονομία, αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητά του. *Οικονομία* σημαίνει ότι οι εισροές του έργου θα αποκτώνται σ' ένα αποδεκτό όριο ποιότητας με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. *Αποδοτικότητα* σημαίνει ότι η ποσότητα εισροών που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ενός δεδομένου αποτελέσματος/εκροής ελαχιστοποιείται. *Αποτελεσματικότητα* σημαίνει ότι τα αποτελέσματα/ εκροές του έργου θα συνεισφέρουν στην επιτυχή εκπλήρωση του σκοπού του έργου (και κατ' επέκταση του στόχου⁵). Ίσως να χρειαστεί αρκετός χρόνος προτού υπάρξουν επαρκή στοιχεία που να δείχνουν ότι το έργο υπήρξε αποτελεσματικό.

Οι μέθοδοι και οι διαδικασίες που καθορίζονται στο Εγχειρίδιο θα εφαρμοστούν τελικά σε όλα τα δημόσια επενδυτικά έργα ανεξάρτητα από τη λειτουργική φύση τους ή τις πηγές χρηματοδότησης. Στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα, η Κυπριακή Δημοκρατία έχει αποφασίσει ότι τα συγχρηματοδοτούμενα έργα με την ΕΕ θα ακολουθούν τις δικές τους μεθόδους και διαδικασίες. Εκεί όπου τα αρμόδια υπουργεία έχουν ήδη αναπτύξει τις δικές τους διαδικασίες, για παράδειγμα στον τομέα των έργων ΤΠΕ, αυτές θα πρέπει να εναρμονίζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι συμβατές με την ανάλυση και τη δομή της λήψης αποφάσεων που εμπεριέχεται στο Εγχειρίδιο⁶.

Το Εγχειρίδιο αποτελείται από τέσσερα μέρη, συμπεριλαμβανομένης και της εισαγωγής. Το Μέρος II του εγχειριδίου ασχολείται με την Προ-επιλογή έργων, το Μέρος III καλύπτει την Αξιολόγηση. Το Μέρος IV εστιάζεται στην μεθοδολογία που αφορά την εκτίμηση κατά πόσο η διαδικασία προσφορών ενός έργου μέσω Συμπράξεων Δημόσιου-ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) θα προσφέρει καλή σχέση κόστους-οφέλους. Το Μέρος IV ισχύει μόνο για ένα υποσύνολο έργων τα οποία αξιολογούνται θετικά ότι έχουν προοπτική για ΣΔΙΤ κατά τη διάρκεια της αξιολόγησης.

Σύμφωνα με τις Οδηγίες Διαχείρισης Δημόσιων Επενδύσεων, το Εγχειρίδιο διακρίνει τα έργα σε οικονομικά σημαντικά και σε μη-οικονομικά σημαντικά. Τα τελευταία να είναι εκείνα τα έργα που έχουν συνολικό κεφαλαιουχικό κόστος κάτω των 5.0 εκατομμυρίων ευρώ. Οι βασικές διαφορές στην προσέγγιση μεταξύ των δύο τύπων έργων παρουσιάζονται στη μέθοδο αξιολόγησης που καθορίζεται στο Μέρος III, το οποίο περιγράφει μία απλούστερη μέθοδο για τα μη οικονομικά σημαντικά έργα. Εντούτοις σημειώνεται ότι, κατά κανόνα, έργα με συνολικό κεφαλαιουχικό κόστος μικρότερο του 0.5 εκατομμυρίου ευρώ θα εξαιρούνται από αυτή τη διαδικασία. Παρόλα αυτά, ο Υπουργός Οικονομικών διατηρεί το δικαίωμα να ζητήσει την εφαρμογή της απλούστερης μεθόδου που καθορίζεται στο Μέρος III, για οποιοδήποτε έργο με συνολικό κεφαλαιουχικό κόστος μικρότερο του 0.5 εκατομμύριου, αν αυτό θεωρηθεί απαραίτητο.

Μέρος II: Μεθοδολογία για Προ-Επιλογή Έργων

1. Κύριοι στόχοι της Προ-Επιλογής Έργων

Η Προ-Επιλογή είναι το σημείο λήψης απόφασης στο οποίο ολοκληρώνεται η ανάπτυξη της αρχικής ιδέας για ένα έργο. Αποτελεί την επίσημη απόφαση κατά πόσο το έργο πρέπει να προχωρήσει σ' ένα

⁵ Τα αποτελέσματα, ο σκοπός και ο στόχος του έργου καθορίζονται στη συνέχεια του Εγχειριδίου.

⁶ Αυτό δεν πρέπει να είναι δύσκολο εκεί όπου έχουν αναπτυχθεί διαδικασίες σύμφωνα με αναγνωρισμένες βέλτιστες πρακτικές.

πιο λεπτομερή σχεδιασμό και αξιολόγηση. Ο στόχος είναι να αποκλείσει από περαιτέρω εξέλιξη εκείνα τα έργα τα πού:

- Δεν συμφωνούν με τις τομεακές προτεραιότητες της κυβέρνησης,
- Δεν είναι πιθανό να καταστούν οικονομικά βιώσιμα, και/ή
- Έχουν μικρή πιθανότητα να είναι προσιτά κάτω από τους προβλεπτούς δημοσιονομικούς περιορισμούς.

Η προ-επιλογή αποτρέπει τη σπατάλη δημόσιων χρηματοδοτικών πόρων σε περιττές μελέτες βιωσιμότητας και βοηθά στον περιορισμό των επεκτατικών πιέσεων πάνω στον προϋπολογισμό περιορίζοντας τα δρομολογούμενα έργα. Η προ-επιλογή παρέχει επίσης μία σημαντική ευκαιρία για τα αρμόδια Υπουργεία: να ελέγξουν την ευρωστία της ιδέας αναφορικά με το έργο από πλευράς λογικής, κινδύνου και βιωσιμότητας, να απορρίπτουν ακατάλληλες εναλλακτικές λύσεις για το έργο και να εντοπίζουν εναλλακτικές λύσεις που αξίζουν να αξιολογηθούν περαιτέρω σε σχέση με το έργο αναφοράς⁷. Περιγράφεται επίσης και η προσέγγιση για περαιτέρω μελέτες. Τέλος, το στάδιο προ-επιλογής προσφέρει την ευκαιρία αξιοποίησης των *εκ των υστέρων* αξιολογήσεων παρόμοιων ολοκληρωμένων έργων, εκεί όπου υπάρχουν, στον αρχικό σχεδιασμό νέων έργων⁸. Δεδομένου ότι, η διαθεσιμότητα *εκ των υστέρων* αξιολογήσεων μεγάλων και πολύπλοκων έργων στο παρόν στάδιο μπορεί να είναι περιορισμένη, είναι απολύτως απαραίτητο από τώρα και στο εξής να γίνονται οι *εκ των υστέρων* αξιολογήσεις έτσι ώστε σε βάθος χρόνου να υπάρχουν διαθέσιμες αρκετές συναφείς *εκ των υστέρων* αξιολογήσεις.

Όλα τα έργα, ανεξάρτητα αν είναι οικονομικά σημαντικά ή όχι, αναμένεται να ακολουθούν την επίσημη διαδικασία προ-επιλογής, μολονότι κάποια μείωση της έντασης της έρευνας και ανάλυσης είναι επιτρεπτή για έργα που είναι χαμηλού κόστους και μη οικονομικά σημαντικά, με περιορισμένες επαναλαμβανόμενες επιπτώσεις στο κόστος. Οι βασικές διαφορές μεταξύ των προσεγγίσεων για έργα με διαφορετική οικονομική σημασία προκύπτουν στο στάδιο αξιολόγησης, όπως αναφέρεται στην ενότητα 3.4 του Μέρους III.

Μια θετική απόφαση προ-επιλογής απαιτεί όπως η σημασία της στρατηγικής συνάφειας, το σκεπτικό και ο ρεαλισμός της ιδέας του έργου έχει αποδειχθεί με τρόπο ικανοποιητικό για τους αρμόδιους φορείς λήψης- αποφάσεων και δόθηκαν πειστικά επιχειρήματα που δικαιολογούν τις δαπάνες για περαιτέρω σχεδιασμό και ανάλυση.

⁷ Παντού στο εγχειρίδιο η εισήγηση ή πρόταση για έργο η οποία προτείνεται στο στάδιο προ-επιλογής και αξιολόγησης αναφέρεται ως το 'έργο αναφοράς'. Οι εναλλακτικές λύσεις έργου είναι εναλλακτικές λύσεις για το έργο αναφοράς.

⁸ Αυτή είναι βέλτιστη πρακτική. Ιδανικά απαιτεί την καθιέρωση συστηματικών *εκ των υστέρων* αξιολογήσεων, ή τουλάχιστον την ετοιμασία βασικών τελικών εκθέσεων έργου. Αυτό για την Κύπρο θα γίνει στην επόμενη φάση της μεταρρύθμισης της Διαχείρισης των Δημόσιων Επενδυτικών Έργων.

Είναι πιθανότερο ένα έργο να προ-επιλεγεί εάν η ιδέα προέρχεται από μια εύρωστη διαδικασία προσδιορισμού. Νέες ιδέες έργων οι οποίες δεν έχουν προέλθει από συστηματική διαδικασία προσδιορισμού, που συνάδει με τις οδηγίες οι οποίες περιγράφονται πιο κάτω, δεν πρέπει να ακολουθούνται περαιτέρω. Υπάρχουν ορισμένοι αποδεχτοί μηχανισμοί με τους οποίους τα νέα έργα θα μπορούσαν να προσδιοριστούν από τα αρμόδια Υπουργεία:

- Συστήματα διαχείρισης στοιχείων ενεργητικού μπορούν να δώσουν πληροφορίες για την κατάσταση και την εναπομείνουσα ζωή συγκεκριμένων κεφαλαιουχικών στοιχείων ενεργητικού – όπως εγκαταστάσεις ή εξοπλισμός παροχής υπηρεσιών – και να χρησιμοποιηθούν για την αναγνώριση περιουσιακών στοιχείων που χρειάζονται αντικατάσταση στο προσεχές μέλλον.
- Τομεακά στρατηγικά σχέδια ίσως να επισημάνουν τομείς προτεραιότητας για δημόσιες επενδύσεις και να οδηγήσουν επομένως στον προσδιορισμό του έργου.
- Ρυθμιστικά Σχέδια που ετοιμάστηκαν για καίριους τομείς υποδομών μπορούν να προσδιορίσουν συγκεκριμένα έργα και την αλληλουχία των προτεραιοτήτων τους.
- Συμμετοχή των σχετικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών κοινοτήτων, για τον προσδιορισμό νέων δημόσιων επενδυτικών ιδεών αναγνωρίζεται επίσης ως νόμιμος τρόπος προσδιορισμού ιδεών έργων, υπό την προϋπόθεση ότι χρησιμοποιήθηκε μια δομημένη προσέγγιση διαβούλευσης για να καταλήξει σε αντιπροσωπευτικά ευρήματα.

2. Ρόλοι, Ευθύνες και Λήψη Αποφάσεων

Το Άρθρο 84 του Νόμου περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου (ΝΔΕΔΠ) διέπει την προ-επιλογή έργων. Σύμφωνα με το Άρθρο 84, ο προϊστάμενος ενός οικονομικού φορέα είναι υπεύθυνος να ετοιμάσει ένα Σημείωμα Έργου (ΣΕ) που να περιγράφει τις παραμέτρους του έργου. Το ΣΕ είναι η έκθεση που αναφέρεται στο Άρθρο 84, η οποία ακολούθως χρησιμοποιείται από τον Υπουργό Οικονομικών ως βάση για να καταλήξει σε άποψη για το έργο. Το παρόν Εγχειρίδιο περιγράφει τις οδηγίες του Υπουργού Οικονομικών πάνω στις παραμέτρους που πρέπει να συμπεριληφθούν στο ΣΕ.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του ΝΔΕΔΠ, οι ρόλοι και οι ευθύνες κατά το στάδιο της προ-επιλογής καθορίζονται στις Οδηγίες Διαχείρισης Δημόσιων Επενδύσεων ως εξής:

Στάδιο 2.1	Εισηγητής	Αξιολογητής	Αναθεωρητής	Αρμόδιος για Λήψη Απόφασης
Προ Επιλογή Έργου	Οικονομικοί Φορείς	Οικονομικοί Φορείς	ΓΔ ΕΠΣΑ για καταρχήν βιωσιμότητα, και Διεύθυνση Προϋπολογισμού ΥΠΟΙΚ για καταρχήν οικονομική προσιτότητα	Υπουργικό Συμβούλιο στη βάση πρότασης του Υπουργού Οικονομικών

Το πρώτο στάδιο της διαδικασίας προ-επιλογής ξεκινά από τον οικονομικό φορέα, τα τμήματα και τις υφιστάμενες μονάδες του. Ο προϊστάμενος ενός οικονομικού φορέα, μέσω του Γενικού Διευθυντή ή ισοδύναμου του, έχει την ευθύνη να εγκαταστήσει επίσημα συστήματα που θα διασφαλίζουν ότι οι ιδέες έργων είναι:

- i. Προσδιορισμένες μέσω ισχυρών διαδικασιών.
- ii. Σωστά και με ακρίβεια αποτυπωμένες στο ΣΕ, και
- iii. Αντικείμενο αυστηρού εσωτερικού ελέγχου από στελέχη που δεν είναι άμεσα εμπλεκόμενα το έργο.

Ενώ η ευθύνη για την ετοιμασία του ΣΕ εναπόκειται στη μονάδα προγραμματισμού εντός του οικονομικού φορέα, η ετοιμασία του πρέπει να πραγματοποιείται σε στενή συνεργασία με το τμήμα ή τη μονάδα που είναι υπεύθυνη για την υλοποίηση του έργου και με τη μονάδα που είναι υπεύθυνη για τον προϋπολογισμό. Είναι ευθύνη της μονάδας προγραμματισμού να συντονίσει ώστε ιδέα του έργου να μετατραπεί σε βασικό σχέδιο του έργου. Ο Υπουργός Οικονομικών, έχοντας την ευθύνη για την επιλογή και παροχή πιστώσεων για την εφαρμογή του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων, διατηρεί το δικαίωμα να επαληθεύσει ότι υπάρχουν επαρκή εσωτερικά συστήματα για τη Διαχείριση Δημόσιων Επενδύσεων, περιλαμβανομένου του προσδιορισμού και της προεπιλογής.

Ο Υπουργός Οικονομικών γνωμοδοτεί για το έργο στη βάση των πληροφοριών που περιέχονται στο Σημείωμα Έργου. Αυτό είναι το σημείο κορύφωσης της ευρύτερης διαδικασίας προ-επιλογής. Μόνο έργα τα οποία έχουν περάσει από εσωτερικό έλεγχο και έχουν επισήμως εγκριθεί από τον προϊστάμενο του οικονομικού φορέα, κατόπιν εγκρίσεως από τον αρμόδιο/ους επικεφαλής τμήματος/των, θα πρέπει να υποβάλλονται στον Υπουργό Οικονομικών. Η ΓΔ ΕΠΣΑ και το Υπουργείο Οικονομικών (Διεύθυνση Προϋπολογισμού) αξιολογούν το ΣΕ με βάση τα κριτήρια που τίθενται στην ενότητα 4 πιο κάτω και γνωμοδοτούν. Η Διεύθυνση Προϋπολογισμού θα εστιάζει σε θέματα οικονομικής προσιτότητας και η ΓΔ ΕΠΣΑ θα εστιάζει σε θέματα στρατηγικής και οικονομικής βιωσιμότητας. ΣΕ θα υποβάλλονται επίσης από τη ΓΔ ΕΠΣΑ στο Τμήμα Περιβάλλοντος για προκαταρκτικό έλεγχο του περιβαλλοντικού αποτυπώματος του έργου και για να επισημανθεί η ύπαρξη οποιωνδήποτε παραγόντων που μπορεί να εμποδίσουν ή ακόμα και να απαγορεύσουν την προώθηση του έργου (σκέψεις για απόσυρση του έργου). Οι πιθανές γνωμοδοτήσεις του Υπουργού Οικονομικών είναι: 'έγκριση', 'απόρριψη', ή 'επανυποβολή με τροποποιήσεις'. Σε περίπτωση απόρριψης, ο Υπουργός Οικονομικών θα δίδει τους λόγους για την απόρριψη του έργου. Σε περίπτωση επανυποβολής, ο Υπουργός Οικονομικών θα δίδει καθοδήγηση ως προς τις πρόσθετες πληροφορίες ή την ανάλυση που απαιτούνται. Προτάσεις που απορρίπτονται λόγω στρατηγικής συνάφειας ή/και οικονομικής βιωσιμότητας δεν μπορούν να επανυποβληθούν εκτός και αν αποδεδειγμένα υπάρξει σημαντική αλλαγή στις υποκείμενες συνθήκες, που επηρεάζουν τη στρατηγική σημασία και τα καθαρά οικονομικά οφέλη του έργου.

Δεδομένης της σημασίας που έχει να ληφθεί υπόψη η οικονομική προσιτότητα, είναι σημαντικό όπως η στρατηγική μονάδα του αρμόδιου υπουργείου για τον οικονομικό φορέα που προωθεί το έργο, η οποία καταρτίζεται σύμφωνα με τις διαδικασίες στρατηγικού σχεδιασμού και προϋπολογισμού, εμπλέκεται στη διαδικασία έγκρισης και ελέγχου. Τα Δημόσια Επενδυτικά Έργα αποτελούν συνιστώσες δραστηριοτήτων του συστήματος Προϋπολογισμού Βάσει Δραστηριοτήτων (ΠΒΔ) και είναι σημαντικό οι εσωτερικές διευθετήσεις για τον σχεδιασμό και λήψη αποφάσεων για τα έργα να είναι συμβατές με τη διαδικασία ΠΒΔ και τις συναφείς οργανωτικές διευθετήσεις.

Οι οικονομικοί φορείς θα υποβάλλουν τα ΣΕ ταυτόχρονα στην ΓΔ ΕΠΣΑ και στην ΔΠ του ΥΠΟΙΚ, και σε οποιαδήποτε περίοδο του χρόνου. Η ΓΔ ΕΠΣΑ και η ΔΠ του ΥΠΟΙΚ θα προβαίνουν σε αξιολόγηση

των ΣΕ και όσα θα αξιολογούνται θετικά θα συζητούνται στα πλαίσια του Πλαισίου Συμφιλίωσης. Στο Πλαίσιο της Διαδικασίας Συμφιλίωσης δεν υποβάλλονται νέα ΣΕ ούτε επανυποβάλλονται ΣΕ.

3. Βασικά στοιχεία για τη λήψη απόφασης προ-επιλογής έργου:

Συμπλήρωση του Σημειώματος Έργου

3.1 Εισαγωγή

Η περιγραφή έργου (project identification) τυποποιείται στο Σημείωμα Έργου (ΣΕ) (Project Concept Note), το οποίο πρέπει να ετοιμάζεται για όλα τα δημόσια επενδυτικά έργα άνω των €500.000. Αναλόγως της διαδικασίας ωρίμανσης του έργου, η ετοιμασία του Σημειώματος Έργου αναμένεται να απαιτεί διαφορετικά επίπεδα προσπάθειας. Για παράδειγμα, ένα έργο το οποίο προκύπτει από ένα ολοκληρωμένο επενδυτικό σχέδιο (master plan) αναμένεται να είναι ήδη σε μεγάλο βαθμό διαμορφωμένο, ενώ ένα έργο που προκύπτει από τα αποτελέσματα μιας διαβούλευσης φορέων είναι πιθανό να απαιτεί μεγαλύτερη προσπάθεια για να διαμορφωθεί. Τα πρότυπα Σημειωμάτων Έργου (ΣΕ) για οικονομικά σημαντικά έργα (εκτιμώμενο κεφαλαιουχικό κόστος πέραν των €5,0 εκ.) παρουσιάζεται στο Συνημμένο 1 του Εγχειριδίου, ενώ το ΣΕ για μη οικονομικά σημαντικά έργα (εκτιμώμενο κεφαλαιουχικό κόστος €0,5 εκ. ως €5,0 εκ. ευρώ) παρουσιάζεται στο Συνημμένο 7 του Εγχειριδίου. Συνοπτικά, το Σημείωμα Έργου πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες που να αφορούν στις ακόλουθες πτυχές του προτεινόμενου έργου:

- Γενικές Πληροφορίες
- Σκεπτικό του Έργου και Αξιολόγηση Αναγκών
 - Λογική Παρέμβασης
 - Αξιολόγηση Αναγκών
 - Πεδίο Εφαρμογής/Εύρος Έργου
- Συνάφεια με Στρατηγική
- Προκαταρκτική Οικονομική Ανάλυση του Προτεινόμενου Έργου και των Εναλλακτικών Επιλογών Έργου
 - Κόστος Έργου
 - Οφέλη Έργου
 - Οικονομική Βιωσιμότητα
- Δημοσιονομικές επιπτώσεις και οικονομική προσιτότητα
- Ρυθμίσεις Υλοποίησης Έργου
 - Πιθανές διευθετήσεις προσφοροδότησης έργου, συμπεριλαμβανομένης της πιθανότητας υλοποίησης του έργου ως ΣΔΙΤ
 - Ρυθμίσεις Υλοποίησης του έργου και πιθανοί περιορισμοί
- Θέματα Βιωσιμότητας
 - Χρηματοοικονομική και θεσμική βιωσιμότητα
 - Περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα
- Προσέγγιση για περαιτέρω μελέτες και διαβουλεύσεις

Οι πληροφορίες που θα περιέχονται στο Σημείωμα Έργου θα πρέπει να είναι προϊόν εσωτερικής ανάλυσης και προβληματισμού. Θα πρέπει να δημιουργείται συναίνεση γύρω από το έργο ενώ στη διαμόρφωση του θα πρέπει να συμμετέχουν τόσο τεχνικοί εμπειρογνώμονες του τομέα καθώς και αναλυτές έργου (από τους αρμόδιους για τον προγραμματισμό δημοσίων επενδυτικών έργων του οικονομικού φορέα που θα είναι είτε στο επίπεδο του Κεντρικού Υπουργείου είτε στο Τμήμα, ανάλογα με απόφαση του κάθε Υπουργείου⁹). Η δημιουργία συναίνεσης γύρω από το έργο απαιτεί επίσης τη διαβούλευση με σχετικούς εξωτερικούς και κυβερνητικούς φορείς και αυτό θα πρέπει να διαφαίνεται στο Σημείωμα Έργου.

Κατά τη διάρκεια ετοιμασίας του Σημειώματος Έργου ορισμένα έργα δυνατόν να εγκαταλειφθούν καθώς θα διαφανεί ότι δεν πληρούν τα κριτήρια προεπιλογής. Ως εκ τούτου, είναι πιθανόν ορισμένα Σημειώματα Έργου να αρχίσουν αλλά να μην ολοκληρωθούν. Μια τέτοια εξέλιξη δεν θα πρέπει να θεωρηθεί ως σπατάλη χρόνου και πόρων, αλλά ως εξοικονόμηση του κόστους από την περαιτέρω ανάπτυξη του έργου. Το Σημείωμα Έργου αποτελεί εργαλείο υποβοήθησης στη λήψη προκαταρκτικών αποφάσεων και δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μία διοικητική εργασία. Η Γενική Διεύθυνση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων, Συντονισμού και Ανάπτυξης (ΓΔ ΕΠΣΑ) και η Διεύθυνση Προϋπολογισμού (ΔΠ) του Υπουργείου Οικονομικών (ΥΟ) θα αναμένουν όπως οι απαντήσεις στις ερωτήσεις που περιλαμβάνονται στο πρότυπο- που συχνά ζητούν μια απάντηση «να» ή «όχι»- θα υποστηρίζονται με συνεκτικά επιχειρήματα και στοιχεία. Η απουσία τέτοιων επιχειρημάτων και στοιχείων θα υποβαθμίσει την ανάγκη προώθησης του έργου.

Πέραν από την ανάγκη συμπλήρωσης Σημειώματος Έργου για νέα δημόσια επενδυτικά έργα, Σημείωμα Έργου θα πρέπει να συμπληρώνεται και να υποβάλλεται και για έργα τα οποία ξεκίνησαν αλλά σταμάτησαν για παρατεταμένη χρονική περίοδο λόγω έλλειψης κεφαλαίων. Παρομοίως ΣΕ πρέπει να ετοιμάζεται για έργα που αναπτύχθηκαν αλλά δεν άρχισαν, πριν από το σύστημα της ΔΔΕ.

Τα τμήματα 3.2 μέχρι 3.9 παρέχουν οδηγίες για τη συμπλήρωση του Σημειώματος Έργου.

3.2 Γενικές Πληροφορίες

Οι οικονομικοί φορείς θα πρέπει να παρέχουν βασικές γενικές πληροφορίες σχετικά με το έργο, συμπεριλαμβανομένου του επίσημου τίτλου του έργου- ο οποίος δεν θα πρέπει να τροποποιείται μετά την προ-επιλογή του - και τα ονόματα των υπεύθυνων λειτουργών για την υλοποίηση του έργου.

3.3 Σκεπτικό του Έργου και Αξιολόγηση Αναγκών

3.3.1 Λογική Παρέμβασης

Το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να επεξηγεί το σκεπτικό για το προτεινόμενο έργο και να αναφέρει εναλλακτικές προσεγγίσεις. Συγκεκριμένα απαιτούνται οι ακόλουθες πληροφορίες:

- Περιγραφή του συγκεκριμένου προβλήματος στην αντιμετώπιση του οποίου στοχεύει το έργο και η σοβαρότητα του,
- Επεξήγηση του τρόπου με τον οποίο το έργο θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος,

⁹ Το Τμήμα Δημοσίων Έργων θα εξακολουθήσει να παρέχει υπηρεσίες στα Υπουργεία που δεν έχουν Τεχνικές Υπηρεσίες.

- Περιγραφή εναλλακτικών τρόπων αντιμετώπισης του προβλήματος, συμπεριλαμβανομένων μέτρων πολιτικής.

Το σημείο εκκίνησης για ένα έργο θα πρέπει να είναι ο ξεκάθαρος εντοπισμός του προβλήματος που απαιτεί αντιμετώπιση και η ανάδειξη της σοβαρότητάς του. Το πρόβλημα θα πρέπει να προσδιοριστεί σε σχέση με τις αρνητικές επιπτώσεις που δημιουργούνται στην οικονομία ή στην κοινωνία. Οι επιπτώσεις και οι αιτίες που τις προκαλούν θα πρέπει να διακρίνονται με σαφήνεια. Στον τομέα των υδάτινων πόρων και της υγείας το πρόβλημα μπορεί να είναι οι αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρώπινη υγεία ή στη βιοποικιλότητα ως αποτέλεσμα της ανεξέλεγκτης απόρριψης λυμάτων. Στο τομέα των οδικών υποδομών το πρόβλημα μπορεί να είναι το ψηλό κόστος πρόσβασης στις αγορές από τους παραγωγούς γεωργικών προϊόντων ως αποτέλεσμα του ακατάλληλου οδικού δικτύου. Θα πρέπει να δίδεται μία ένδειξη της σοβαρότητας του προβλήματος κατά προτίμηση ποσοτικά (π.χ. όγκος απόρριψης λυμάτων, επιμέτρηση βακτηρίων στους υδάτινους πόρους, σκληρότητα των δρόμων, μέση ταχύτητα οχημάτων). Οι οικονομικοί φορείς θα πρέπει στη συνέχεια να επεξηγήσουν συνοπτικά πώς το έργο αναμένεται να αντιμετωπίσει τις αιτίες που προκαλούν το πρόβλημα που έχει εντοπισθεί.

Οι οικονομικοί φορείς που προτείνουν το έργο θα πρέπει επίσης να εξετάζουν εναλλακτικές λύσεις¹⁰, συμπεριλαμβανομένων λύσεων που δεν συνεπάγονται τη διενέργεια επένδυσης. Για παράδειγμα, η ικανοποίηση της αυξημένης ζήτησης νερού δύναται να επιτευχθεί μέσω της κατασκευής νέων παροχών νερού, μέσω της επιδιόρθωσης διαρροών στο υφιστάμενο δίκτυο διανομής, ή μέσω της επιμέτρησης της κατανάλωσης και της αύξησης χρέωσης στα επίπεδα πλήρους κάλυψης του κόστους στοχεύοντας στη συγκράτηση της ζήτησης. Στον τομέα οδικών μεταφορών, η συμφόρηση σε αστικές οδούς δύναται να αντιμετωπιστεί μέσω της διενέργειας επενδύσεων σε υποδομές ή μέσω της βελτίωσης της διαχείρισης κυκλοφορίας.

Είναι σημαντικό αρχικά να εντοπιστούν όλες οι δυνατές εναλλακτικές λύσεις στο στάδιο της περιγραφής του έργου και στη συνέχεια να περιορισθεί ο κατάλογος εναλλακτικών λύσεων για περαιτέρω μελέτη (βλ. «Οικονομική Βιωσιμότητα» πιο κάτω). Ο εντοπισμός εναλλακτικών λύσεων δυνατόν να απαιτεί έρευνα και διαβούλευση. Η προσπάθεια και ο χρόνος που θα καταβάλλεται για τον εντοπισμό εναλλακτικών λύσεων θα πρέπει να είναι ανάλογη με το κόστος του έργου. Κατά τη διάρκεια εξέτασης εναλλακτικών λύσεων, την απόρριψη τους ή την επιλογή τους για περαιτέρω μελέτη, οι οικονομικοί φορείς που προτείνουν το έργο θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη σχετικά συμπεράσματα από εκθέσεις ολοκλήρωσης έργων και μελετών εκ των υστέρων αξιολογήσεις παρόμοιων έργων. Αυτά τα συμπεράσματα θα πρέπει να αναφέρονται στο Σημείωμα Έργου στις περιπτώσεις που έχουν επηρεάσει την λήψη απόφασης για απόρριψη ή επιλογή εναλλακτικών λύσεων.

3.3.2 Αξιολόγηση Αναγκών

Στο Σημείωμα Έργου θα πρέπει να αναφέρονται οι τελικοί δικαιούχοι στους οποίους στοχεύει το έργο (π.χ. τελικοί χρήστες των υπηρεσιών που θα προσφέρει το έργο) και να παρέχει μία κατά προσέγγιση εκτίμηση της ζήτησης τους για τις υπηρεσίες του έργου. Απαιτούνται οι ακόλουθες συγκεκριμένες πληροφορίες:

- Συγκεκριμένη ομάδα στόχος τελικών δικαιούχων που θα επωφεληθεί από το έργο;

¹⁰ Μία σημαντική εναλλακτική λύση που αποτελεί μέτρο σύγκρισης για όλες τις άλλες, είναι η επιλογή μηδενικής παρέμβασης, ή και μερικές φορές η επιλογή ελάχιστης παρέμβασης για να διατηρηθεί η παρούσα κατάσταση. Αυτή η σύγκριση μεταφέρεται επίσημα και στη μελέτη βιωσιμότητας αλλά πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη και στο στάδιο προσδιορισμού του έργου.

- Κατά προσέγγιση εκτίμηση του αριθμού των τελικών χρηστών των υπηρεσιών του έργου, αναφέροντας τη μονάδα μέτρησης (π.χ. άτομα, νοικοκυριά, επιχειρήσεις);
- Εκτίμηση της φυσικής ζήτησης για τις υπηρεσίες του έργου όταν αυτό ολοκληρωθεί και εκτίμηση του ρυθμού αύξησης της, αναφέροντας τη μονάδα μέτρησης (π.χ. κυβικά μέτρα νερού ημερησίως, οχήματα ημερησίως); και
- Προτεινόμενη φυσική δυναμικότητα των προτεινόμενων εγκαταστάσεων του έργου, αναφέροντας τη μονάδα μέτρησης π.χ., κυβικά μέτρα νερού ημερησίως, οχήματα ημερησίως, ή τ.μ. αξιοποιήσιμου χώρου.

Κατά τον εντοπισμό της ομάδας στόχου των επωφελούμενων, το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να επικεντρωθεί στους τελικούς χρήστες των υπηρεσιών του προτεινόμενου έργου. Οι φορείς προϋπολογισμού, οι φορείς υλοποίησης (και το προσωπικό τους), οι φορείς λειτουργίας (και το προσωπικό τους) δεν αποτελούν τους τελικούς χρήστες του έργου. Οι ομάδες στόχοι των επωφελούμενων είναι μέλη του κοινού, ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, συγκεκριμένες κοινότητες ή επιχειρήσεις.

Για νέα έργα χωρίς προηγούμενο, οι ποσοτικές εκτιμήσεις για τον αριθμό των χρηστών και της ζήτησης τους για τις υπηρεσίες του έργου μπορούν να είναι προκαταρκτικές στο στάδιο αυτό και θα πρέπει να οριστικοποιηθούν στο πλαίσιο της μελέτης βιωσιμότητας. Είναι ωστόσο σημαντικό στο στάδιο αυτό να παρέχονται εκτιμήσεις, έστω προκαταρκτικές, ούτως ώστε να παρέχεται μία βάση για να διενεργείται μία αρχική αξιολόγηση της δημόσιας αξίας του έργου. Για όλες τις ποσοτικές εκτιμήσεις, θα πρέπει να καθορίζεται η μονάδα μέτρησης.

Το Σημείωμα Έργου θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει εκτίμηση της φυσικής δυνατότητας των προτεινόμενων εγκαταστάσεων του έργου. Αυτή θα πρέπει να εκφράζεται στην ίδια μονάδα μέτρησης με τη ζήτηση για τις υπηρεσίες του έργου ούτως ώστε να είναι δυνατή η σύγκριση. Αυτή η μέτρηση θα επιτρέπει την προκαταρκτική αξιολόγηση του κατά πόσο η προτεινόμενη παροχή υπηρεσιών του έργου θα είναι ανάλογη της εκτιμώμενης ζήτησης. Αυτή η ερώτηση παρέχει ένα αρχικό έλεγχο του κατά πόσο οι προδιαγραφές των προτεινόμενων εγκαταστάσεων του έργου είναι σημαντικά υπό ή υπέρ εκτιμημένες. Αυτός ο έλεγχος θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη πιθανή αύξηση στη ζήτηση. Η τελική επιβεβαίωση της απαιτούμενης δυναμικότητας του έργου θα εξετάζεται στο πλαίσιο της μελέτης βιωσιμότητας εάν το έργο προ-επιλεγεί.

3.3.3 Εύρος Έργου

Το εύρος του έργου, των μερών που το αποτελούν και των προτεινόμενων δραστηριοτήτων του, θα πρέπει να αντικατοπτρίζει όλες τις δαπάνες που απαιτούνται ώστε το τελικό έργο να επιτυγχάνει την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού του. Το Σημείωμα Έργου (PCN) απαιτεί την περιγραφή του έργου και των μερών που το αποτελούν, και πρέπει να υποστηρίζεται από επεξήγηση πώς αυτά αποτελούν μια ολοκληρωμένη λύση.

Κατά την περιγραφή του έργου, ο φορέας υλοποίησης του έργου θα πρέπει να βεβαιώνεται ότι το εύρος του έργου είναι κατάλληλο και ότι βασικά στοιχεία ή δραστηριότητες του έργου δεν έχουν παραλειφθεί. Χαρακτηριστικά παραδείγματα όπου αυτό μπορεί να συμβεί (και όπου το πεδίο του έργου θα πρέπει να επεκταθεί) θα μπορούσε να είναι: έργα βελτίωσης δρόμων που έχουν ανεπαρκείς συνδέσεις με το υπόλοιπο δίκτυο, λόγω συνδέσεων που λείπουν (μια γέφυρα για παράδειγμα), εκπαιδευτικές ή υγειονομικές υπηρεσίες χωρίς πρόσβαση, ή βελτιώσεις στη διανομή του νερού ή των δικτύων αποχέτευσης χωρίς τις απαιτούμενες βελτιώσεις στην επεξεργασία νερού ή μονάδες επεξεργασίας λυμάτων.

3.4 Συνάφεια με τη Στρατηγική

Βασικό στοιχείο του Σημειώματος Έργου (ΣΕ) και σημαντικό κριτήριο προεπιλογής είναι η συνάφεια του έργου με την Κυβερνητική Στρατηγική. Το ΣΕ θα πρέπει να επιδεικνύει την συνάφεια του έργου με τις στρατηγικές προτεραιότητες της Κυβέρνησης και των τομεακών πολιτικών. Αυτή είναι μια βασική προϋπόθεση που πρέπει να ικανοποιείται διότι ακόμη και αν το έργο παρουσιάζει λογική για κρατική παρέμβαση και επαρκή ζήτηση μπορεί εντούτοις να μην αποτελεί στρατηγική προτεραιότητα. Για να τεθεί το έργο στο ευρύτερο πλαίσιο της κυβερνητικής πολιτικής πρέπει τα ακόλουθα να αποδεικνύονται στο ΣΕ:

- Η συνέπεια του έργου με τους στρατηγικούς στόχους της κυβέρνησης και η συμβολή του στην επίτευξη των σκοπών και στόχων του οικονομικού φορέα, και
- Η συμβατότητα μεταξύ του έργου και του χρονοδιαγράμματος για την επίτευξη των στρατηγικών σκοπών και στόχων που προορίζεται να εξυπηρετήσει.

Οι στόχοι της κυβέρνησης καθορίζονται στη Δήλωση της Κυβερνητικής Στρατηγικής. Οι δεσμεύσεις προς την ΕΕ θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό πολιτικής συνάφειας. Οι στόχοι του Υπουργείου και οι τμηματικοί στόχοι ορίζονται στο Στρατηγικό Σχέδιο του Υπουργείου. Σύμφωνα με την προσέγγιση του Προϋπολογισμού Βάσει Δραστηριοτήτων (ΠΒΔ), τα υπουργεία διεξάγουν δραστηριότητες για την επίτευξη καθορισμένων τμηματικών στόχων. Τα δημόσια επενδυτικά έργα δημιουργούν τα νέα πάγια περιουσιακά στοιχεία που απαιτούνται ως εισροές για αυτές τις δραστηριότητες. Αυτός είναι ο τρόπος με τον οποίο τα έργα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του υπουργείου. Για να αποδειχθεί ότι ένα έργο είναι υποστηρικτικό των σκοπών και των στόχων του υπουργείου, αυτοί οι σύνδεσμοι πρέπει να καθορίζονται σαφώς στο ΣΕ. Για τα μεγάλα έργα με περίοδο σχεδιασμού και υλοποίησης πέρα από το πεδίο εφαρμογής των μεσοπρόθεσμων στρατηγικών στόχων ενός υπουργείου, η έμφαση πρέπει να δοθεί στην επίδειξη συνέπειας με τους μακροπρόθεσμους στόχους που διατυπώνονται στο Στρατηγικό Σχέδιο.

3.5 Προκαταρκτική Οικονομική Ανάλυση του Προτεινόμενου Έργου και των Εναλλακτικών Επιλογών

3.5.1 Δαπάνες Υλοποίησης του Έργου

Το ΣΕ πρέπει να περιλαμβάνει ενδεικτικές εκτιμήσεις του κόστους υλοποίησης του έργου και των εναλλακτικών λύσεων. Κατ' αρχήν, οι εκτιμήσεις αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν όλες τις δαπάνες υλοποίησης που απαιτούνται για τη δημιουργία ενός πάγιου περιουσιακού στοιχείου ικανού να παρέχει τα αναμενόμενα οφέλη για τους τελικούς χρήστες. Αυτό σημαίνει λεπτομερή σχεδιασμό, απόκτηση γης, κατασκευαστικές εργασίες, αγορά εξοπλισμού, επίπλων και εξαρτημάτων¹¹. Στο στάδιο της προεπιλογής αυτά είναι καθαρά χρηματικές αξίες και δεν πρέπει να γίνει καμία προσπάθεια για να γίνουν προσαρμογές για το κόστος ευκαιρίας (opportunity cost). (Βλέπε Τμήμα 3.2 «Εκτέλεση Οικονομικής Ανάλυσης» για περισσότερες επεξηγήσεις). Στην πράξη, αναγνωρίζεται ότι στο στάδιο του Σημειώματος έργου, δεν έχει γίνει προκαταρκτικός σχεδιασμός ούτως ώστε να είναι δυνατή η λεπτομερής κοστολόγηση του έργου. Ωστόσο, θεωρητικά οι εκτιμήσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν όλα τα στοιχεία του κεφαλαιουχικού κόστους που απαιτείται για την επίτευξη του σκοπού του έργου. Οι εναλλακτικές λύσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν και τις επιλογές που έχουν απορριφθεί λόγω του υψηλού κόστους, καθώς και εκείνες που θεωρούνται ότι χρήζουν περαιτέρω

¹¹ Στην περίπτωση ενός νοσοκομείου, για παράδειγμα, αυτό θα σημαίνει ότι όλος ο ιατρικός εξοπλισμός που απαιτείται για μια λειτουργική εγκατάσταση/υποδομή πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στις εκτιμήσεις των δαπανών.

εξέτασης στο πλαίσιο της μελέτης βιωσιμότητας. Θα πρέπει επίσης να αναγράφεται το εκτιμώμενο κόστος για την προετοιμασία του έργου (προμελέτη, μελέτη βιωσιμότητας, μελέτες επιπτώσεων, κ.λπ.), αλλά ξεχωριστά και, σε περίπτωση που είναι διαθέσιμο, το κόστος ανά μονάδα ενός παρόμοιου ολοκληρωμένου έργου. Ως εκ τούτου, οι ακόλουθες πληροφορίες σχετικά με το κόστος πρέπει να περιλαμβάνονται στο ΣΕ.

- Οι βασικές δαπάνες για το έργο και για τις εναλλακτικές λύσεις του έργου, αναφέροντας μέτρα μετριασμού των περιβαλλοντικών επιπτώσεων εκεί όπου μπορεί να αποδειχθούν απαραίτητα
- Το συνολικό εκτιμώμενο κόστος υλοποίησης¹² (αδρός υπολογισμός σε τρέχουσες τιμές) του έργου και των σχετικών εναλλακτικών λύσεων, συμπεριλαμβανομένων των κύριων τεχνικών παραλλαγών του προτεινόμενου έργου και
- Οι παραδοχές για τις εκτιμήσεις κόστους (π.χ. κατασκευαστικό κόστος ανά τ.μ., εκτιμήσεις κτηματολογίου για το κόστος γης, κλπ).

Είναι σημαντικό το εκτιμώμενο κόστος για νέες ιδέες έργων να συμπεριληφθεί στο στάδιο αυτό, έστω και η εκτίμηση έχει υψηλό περιθώριο λάθους¹³. Η πιο λογική προσέγγιση είναι να χρησιμοποιούνται ενδεικτικές εκτιμήσεις που βασίζονται στις τιμές ανά μονάδα για παρόμοιες φυσικές εκροές, π.χ., ευρώ ανά χιλιόμετρο δρόμου, ευρώ ανά m² του δαπέδου σε κτίρια που διαφοροποιούνται ανάλογα με την πολυπλοκότητα της κατασκευής, κ.λπ. Θα πρέπει επίσης, στο βαθμό που αυτό είναι δυνατόν, λαμβανομένης υπόψη της φύσης του κατά προσέγγιση υπολογισμού σε αυτό το στάδιο, να ληφθεί υπόψη το κόστος των πιθανών μέτρων μετριασμού των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπου αυτά ενδεχομένως να αποτελούν ένα σημαντικό μέρος του συνολικού κόστους. Σε αντίθετη περίπτωση, θα πρέπει τουλάχιστον να γίνει αναφορά ότι θα υπάρξει τέτοιο κόστος. Για στάσιμα έργα, το εκτιμώμενο κόστος για την ολοκλήρωση (με βάση την επικαιροποιημένη τιμή της σύμβασης) είναι πολύ σχετικό για το ΣΕ και θα πρέπει να συμπεριληφθεί. Η βάση για τις εκτιμήσεις κόστους πρέπει να προσδιορίζεται και θα διαφέρει ανάλογα με το στάδιο της ανάπτυξης.

Οι εναλλακτικές επιλογές έργου μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες, εναλλακτικές τεχνικές λύσεις για το προσδιοριζόμενο πρόβλημα και τεχνικές παραλλαγές μιας δεδομένης λύσης. Μια τεχνική παραλλαγή μπορεί να περιλαμβάνει μια αλλαγή στις προδιαγραφές (υψηλότερο ή χαμηλότερο επίπεδο σχεδιασμού¹⁴, για παράδειγμα, ή την αλλαγή της διάρκειας ζωής του έργου ή το αποδεκτό επίπεδο αξιοπιστίας) ή σταδιακή υλοποίηση των διαφόρων μερών του, έτσι ώστε η αύξηση της παραγωγικής ικανότητας να ακολουθεί πλησιέστερα την αύξηση της ζήτησης¹⁵. Για παράδειγμα, διάφορες πιθανές (οριζόντιες) ευθυγραμμίσεις για ένα οδικό έργο θα πρέπει να θεωρηθούν ως εναλλακτικές τεχνικές λύσεις (όπως εναλλακτικές λύσεις θα είναι και η βελτίωση διαχείρισης της

¹² Περιλαμβάνει κόστος μελετών και κεφαλαιουχικό κόστος, περιλαμβανομένου και του εξοπλισμού.

¹³ Για έργα προγενέστερα των μεταρρυθμίσεων στη ΔΔΕ όπου έχουν ήδη ετοιμαστεί οι απαραίτητες μελέτες, οι εκτιμήσεις κόστους θα είναι ήδη διαθέσιμες, αλλά αυτές πρέπει να προσαρμόζονται για να διασφαλιστεί ότι εκφράστηκαν σε τρέχουσες τιμές.

¹⁴ Τα χαμηλά πρότυπα σχεδιασμού έχουν ως αποτέλεσμα χαμηλή απόδοση δημοσίων επενδύσεων κυρίως λόγω υψηλότερων δαπανών λειτουργίας και συντήρησης. Τα υψηλότερα πρότυπα μπορούν επίσης να παρουσιάσουν χαμηλή απόδοση, λόγω του ότι τα επιπρόσθετα οφέλη δεν δικαιολογούν το επιπρόσθετο κόστος. Οι ακραίες περιπτώσεις υπέρμετρου σχεδιασμού αναφέρονται συνήθως ως υπεραισιόδοξες λύσεις (gold-plated solutions).

¹⁵ Οποιαδήποτε καθυστέρηση στις επενδυτικές δαπάνες παράγει πραγματική εξοικονόμηση πόρων για την οικονομία όταν οι δαπάνες εκφράζονται σε όρους παρούσας αξίας (δηλ. είναι προεξοφλημένες σε σημερινούς όρους), ακόμη και όταν δεν υπάρχει προφανής εξοικονόμηση όταν οι δαπάνες παρουσιάζονται στις μη προεξοφλημένες τιμές ενός τυπικού έτους βάσης. Τέτοιες εξοικονομήσεις πρέπει να αντισταθμίζονται με τις επιπρόσθετες πάγιες δαπάνες σταδιακής εκτέλεσης, π.χ., δαπάνες κινητοποίησης σε κάθε στάδιο.

κυκλοφορίας, αντί των επενδύσεων σε νέες υποδομές), ενώ οι επιλογές που αφορούν την κάθετη ευθυγράμμιση ή τη στερεότητα του οδοστρώματος θα πρέπει να θεωρούνται ως παραλλαγές. Τεχνικές παραλλαγές δεν αναμένεται να αναλυθούν στο στάδιο της προ-επιλογής, καθώς οι εκτιμήσεις για το κόστος είναι σχεδόν βέβαιο ότι δεν θα είναι αρκετά ακριβείς, αλλά οι πιθανές παραλλαγές μπορούν να επισημανθούν για αξιολόγηση σε μελέτη βιωσιμότητας (βλ Προσεγγίσεις για περαιτέρω μελέτες πιο κάτω).

3.5.2 Οφέλη του Έργου

Στο στάδιο της προεπιλογής, είναι σημαντικό να εντοπιστούν τα πιθανά οφέλη και να γίνει μια προκαταρκτική ποιοτική αξιολόγηση της σχετικής τους σημασίας, αν και δεν αναμένεται ποσοτικοποίηση σε αυτό το στάδιο¹⁶. Οι ακόλουθες πληροφορίες απαιτούνται για το ΣΕ:

- Κύρια οφέλη για τους χρήστες των περιουσιακών στοιχείων που θα δημιουργηθούν,
- Οποιαδήποτε σημαντικά εξωγενή οφέλη ή αρνητικές επιπτώσεις για τους μη χρήστες¹⁷ και
- Οποιαδήποτε σημαντικές διαφορές σε οφέλη μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων, εάν υπάρχουν, με σύντομες επεξηγήσεις.

Τα οφέλη του έργου πρέπει να σχετίζονται στενά με το πρόβλημα που εντοπίστηκε νωρίτερα (στη «λογική παρέμβασης») και πρέπει να προσδιορίζονται με σαφήνεια οι επωφελούμενοι. Έστω και αν κάποιες υπηρεσίες δεν συνεπάγονται χρέωση του πολίτη, οι χρήστες εξακολουθούν να λαμβάνουν οφέλη, π.χ., εξοικονόμηση χρόνου και κόστους λειτουργίας των οχημάτων για τους χρήστες δρόμων, ή παροχές ανέσεων για τους χρήστες των πάρκων, και αυτά τα οφέλη θα πρέπει να επισημαίνονται. Οφέλη και κόστη που είναι εξωγενή στην οντότητα που λειτουργεί το έργο, π.χ., αύξηση ή μείωση της ηχορύπανσης ή της ρύπανσης του αέρα από τα έργα μεταφορών, πρέπει επίσης να επισημαίνονται. Εκτιμήσεις κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων μπορεί να απαιτούνται κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας για να βοηθήσουν στην ποσοτικοποίηση αυτών των εξωγενών παραγόντων (βλ Προσεγγίσεις για Περαιτέρω Μελέτες πιο κάτω). Στο ΣΕ απαιτείται να δοθούν αρχικές ενδείξεις για την πιθανή προσέγγιση για την κοστολόγηση των οφελών¹⁸, δηλ.:

- Εκτίμηση χρηματικών αξιών για απτά οφέλη χρησιμοποιώντας τις τιμές της αγοράς,
- Εκτίμηση χρηματικών αξιών των άυλων οφελών / ζημιών από την προσομοίωση των τιμών της αγοράς,
- Η ποσοτικοποίηση των επιπτώσεων¹⁹ των άυλων οφελών / ζημιών όταν είναι δύσκολο να εκτιμηθούν σε χρηματικές αξίες ή
- Ποιοτική αξιολόγηση των άυλων οφελών, όπου είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν οι επιπτώσεις.

¹⁶ Στάσιμο έργο ή έργα για τα οποία πραγματοποιήθηκαν μελέτες βιωσιμότητας πριν τις μεταρρυθμίσεις στην ΔΔΕ, μπορούν να θεωρηθούν ως εξαιρέσεις.

¹⁷ Θετικές και αρνητικές εξωτερικότητες είναι τα οφέλη και το κόστος του έργου που δεν προήλθαν από τον φορέα υλοποίησης /λειτουργίας του έργου και επομένως δεν αντικατοπτρίζονται στις οικονομικές καταστάσεις του έργου.

¹⁸ Οι προσεγγίσεις για την εκτίμηση διαφορετικών τύπων/ειδών οφελών αναλύονται περαιτέρω στο Μέρος III του Εγχειριδίου.

¹⁹ Ποσοτικοποιημένες μειώσεις ή αυξήσεις στις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις όπως, για παράδειγμα, η ηχορύπανση και η ρύπανση της ατμόσφαιρας.

Δεν υπάρχει απόλυτη απαίτηση να εφαρμοστεί η προτεινόμενη προσέγγιση σε αυτό το στάδιο. Οι πληροφορίες, ωστόσο, θα βοηθήσουν να γίνει αντιληπτό σε ποιο βαθμό είναι πιθανό να χρειάζονται περαιτέρω μελέτες για βελτίωση της λήψης αποφάσεων.

3.5.3 Οικονομική βιωσιμότητα

Σύμφωνα με τα κύρια κριτήρια προεπιλογής που ορίζονται στο άρθρο 84 του Νόμου Περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου, το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να περιλαμβάνει μια προκαταρκτική εκτίμηση της οικονομικής βιωσιμότητας²⁰ του έργου, εκτιμώντας αν το έργο αποτελεί μια αξιόλογη χρήση του δημοσίου χρήματος. Δεν θα είναι δυνατό να δοθεί μια οριστική απάντηση σχετικά με την οικονομική βιωσιμότητα του έργου πριν από την ολοκλήρωση της μελέτης βιωσιμότητας που περιλαμβάνει ανάλυση κόστους- οφέλους (ή κόστους-αποτελεσματικότητας σε περιπτώσεις όπου τα οφέλη είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν). Ωστόσο, υπάρχουν ορισμένοι δείκτες κόστους ανά μονάδα (βλέπε πιο κάτω), όπου τόσο οι φορείς υλοποίησης των έργων όσο και οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων θα πρέπει να λάβουν υπόψη για να αποφασίσουν, αφενός κατά πόσο το έργο έχει τη δυνατότητα να είναι μια καλή χρήση του δημοσίου χρήματος και αφετέρου να αποκλείσουν έργα υψηλού κόστους ή μειωμένης ζήτησης (που είναι γνωστά ως «λευκοί ελέφαντες»). Το Σημείωμα Έργου πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες πληροφορίες:

- Το εκτιμώμενο κόστος κεφαλαίου ανά τελικό χρήστη ή / και το εκτιμώμενο κόστος κεφαλαίου ανά μονάδα ζήτησης για την τελική υπηρεσία, που προκύπτει από τη διαίρεση των εκτιμήσεων για το κεφαλαιουχικό κόστος των εναλλακτικών λύσεων (όπως αναφέρθηκαν στην Ενότητα 3.5.1) με τον εκτιμώμενο αριθμό των τελικών χρηστών ή την αναμενόμενη ζήτηση για υπηρεσίες²¹ (και τα δύο αν είναι δυνατόν)
- Συγκρίσεις του κόστους ανά μονάδα μεταξύ των εναλλακτικών επιλογών και με άλλα παρόμοια, πρόσφατα ολοκληρωμένα έργα
- Αξιολόγηση της πιθανότητας οι δαπάνες για το έργο να αντιπροσωπεύουν μια αξιόλογη χρήση των δημόσιων πόρων σε σχέση με τις εναλλακτικές επιλογές (συμπεριλαμβανομένης και της επιλογής μηδενικής παρέμβασης), σύμφωνα με τις διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με το κόστος, τα πιθανά οφέλη και την πιθανή συσχέτιση μεταξύ τους
- Τους κυριότερους κίνδυνους και παραδοχές που θα μπορούσαν ενδεχομένως να επηρεάσουν την οικονομική βιωσιμότητα του έργου και τα τυχόν μέτρα μετριασμού του κινδύνου που ενδέχεται να χρειαστούν και
- Τις εναλλακτικές επιλογές του έργου που θεωρούνται κατάλληλες για περαιτέρω μελέτη σύμφωνα με την μελέτη οικονομικής βιωσιμότητας.

²⁰ Σε ολόκληρο το Εγχειρίδιο, ο όρος «οικονομική βιωσιμότητα» χρησιμοποιείται ως συντομογραφία για την βιωσιμότητα ενός έργου από την άποψη της κοινωνίας ως σύνολο. Δεν σημαίνει μόνο στην οικονομική αποδοτικότητα από πλευράς του οικονομικού φορέα ή του κρατικού προϋπολογισμού.

²¹ Αυτή είναι ενδεικτική εκτίμηση δεικτών. Μια πλήρης ανάλυση, δηλ., ως μέρος μιας μελέτης βιωσιμότητας, πρέπει να λαμβάνει υπόψη το κόστος κύκλου ζωής ενός έργου και των εναλλακτικών λύσεων. Εντούτοις, εξετάζοντας τις κεφαλαιουχικές δαπάνες ανά τελικό χρήστη ή ανά εκροή (υπηρεσία) που παρέχεται στους τελικούς χρήστες μπορεί να επισημάνουμε ιδέες για ακριβά έργα που μπορεί να προχωρήσουν περαιτέρω.

Είναι προφανές ότι οι φορείς υλοποίησης των έργων δύσκολα θα είναι σε θέση να καταλήξουν σε ένα οριστικό συμπέρασμα σχετικά με την οικονομική βιωσιμότητα στο στάδιο της προεπιλογής, αλλά θα πρέπει τουλάχιστον να αποκλείσουν τα έργα που είναι προφανώς πολύ δαπανηρά ή όπου η ζήτηση είναι ανεπαρκής, και να αποφανθούν κατά πόσο υπάρχουν εναλλακτικές επιλογές που αξίζουν περαιτέρω εξέτασης μαζί με το προτεινόμενο έργο. Στις περιπτώσεις που αποκαλύπτεται ότι ένα έργο αποτελεί μια κακή χρήση των δημοσίων πόρων κατά τη διάρκεια του εσωτερικού ελέγχου, δεν υπάρχει προφανώς λόγος να συμπληρωθεί και να υποβληθεί Σημείωμα Έργου προς τον Υπουργό Οικονομικών²².

Καταλήγοντας σε ένα γενικό συμπέρασμα σχετικά με την πιθανή οικονομική βιωσιμότητα του έργου, οι φορείς υλοποίησης πρέπει να λαμβάνουν υπόψη:

- Κατά πόσον το εκτιμώμενο κόστος κεφαλαίου ανά τελικό χρήστη ή / και ανά μονάδα ζήτησης κινείται σε λογικά πλαίσια²³
- Τον συνολικό αριθμό των δικαιούχων και την σύνθεση τους
- Το πιθανό μέγεθος και φύση των οφελών
- Την ισορροπία μεταξύ της προτεινόμενης δυναμικότητας του έργου και της ζήτησης για τις υπηρεσίες του και
- Τον βαθμό στον οποίο η ανάγκη για βέλτιστη αξιοποίηση των δημοσίων δαπανών έχει ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο του προκαταρκτικού σχεδιασμού του έργου.

Όπου είναι δυνατόν, η σύγκριση του κόστους ανά χρήστη ή ανά μονάδα ζήτησης θα πρέπει να γίνεται με άλλα παρόμοια, πρόσφατα ολοκληρωμένα έργα. Η σύγκριση αυτή μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να κατευθύνει την απόφαση σχετικά με το εάν το κόστος βρίσκεται εντός ενός αποδεκτού πλαισίου.

Η οικονομική βιωσιμότητα θα πρέπει να διερευνηθεί πλήρως στο στάδιο της μελέτης βιωσιμότητας (μέσω της ανάλυσης κόστους-οφέλους, αν εφαρμόζεται) για τις εναλλακτικές επιλογές του έργου δίνοντας σαφείς ενδείξεις για μια βέλτιστη χρήση των δημοσίων πόρων. Το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να προσδιορίζει τις εναλλακτικές επιλογές που θεωρούνται ότι αξίζουν περαιτέρω διερεύνησης στη βάση των δυνατοτήτων τους για την παροχή υψηλής οικονομικής απόδοσης, καθώς επίσης και τις εναλλακτικές επιλογές που έχουν απορριφθεί, εξηγώντας εν συντομία τους λόγους απόρριψης.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να προσδιοριστούν οι σημαντικοί κίνδυνοι²⁴ ή οι βασικές παραδοχές των εναλλακτικών επιλογών που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την επιτυχία του έργου. Ευρήματα από την εκ των υστέρων αξιολόγηση παρόμοιων έργων πιθανόν να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους και θα πρέπει να αναφέρονται στο Σημείωμα Έργου όπου είναι σχετικά. Αυτές οι πληροφορίες θα καθοδηγήσουν την προσέγγιση για περαιτέρω μελέτες (βλέπε πιο κάτω), όπου θα πρέπει να αναλυθούν εις βάθος οι επιπτώσεις των κινδύνων και η αξιοπιστία των παραδοχών που

²² Όπως τονίστηκε προηγουμένως η προετοιμασία του ΣΕ είναι μια διαδικασία και όχι ένα διοικητικό εμπόδιο.

²³ Είναι λοιπόν σημαντικό να δίδονται ποσοτικές πληροφορίες ως απάντηση στις ερωτήσεις που αφορούν τους 'Δικαιούχους- Στόχους' και το 'Εκτιμώμενο Κόστος'.

²⁴ Η σημαντικότητα ενός κινδύνου εξαρτάται από την ισορροπία μεταξύ της πιθανότητας του να επισυμβεί και του αντίκτυπου που θα έχει εάν όντως συμβεί. Κίνδυνοι με υψηλό βαθμό πιθανότητας και υψηλό αντίκτυπο είναι οι πιο σημαντικοί, ενώ κίνδυνοι με χαμηλό βαθμό πιθανότητας και μικρό αντίκτυπο είναι οι λιγότερο σημαντικοί.

εξετάστηκαν. Επιπλέον, σε περίπτωση που μέτρα μετριασμού του κινδύνου είναι δυνατό να προσδιοριστούν από το στάδιο αυτό, τέτοια μέτρα θα πρέπει να αναφερθούν στο Σημείωμα Έργου.

3.6 Δημοσιονομικές επιπτώσεις και οικονομική προσιτότητα

Σύμφωνα με τα κύρια κριτήρια προεπιλογής που ορίζονται στο άρθρο 84 του Νόμου Περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου, το Σημείωμα Έργου περιλαμβάνει μια προκαταρκτική εκτίμηση της οικονομικής προσιτότητας του προτεινόμενου έργου. Αρχικά καθορίζονται οι δημοσιονομικές επιπτώσεις του έργου σε χρηματοοικονομικούς όρους σε τρέχουσες τιμές. Οι δημοσιονομικές επιπτώσεις περιλαμβάνουν τόσο το κόστος κεφαλαίου όσο και το κόστος λειτουργίας και συντήρησης. Επιπλέον θα πρέπει να αναφέρονται τυχόν έσοδα που προέρχονται άμεσα από το έργο.

Το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να αποδείξει ότι θα υπάρξουν επαρκή δημοσιονομικά περιθώρια για την υλοποίηση του έργου για ολόκληρη την περίοδο εφαρμογής μέσω της σύγκρισης του κόστους υλοποίησης με τις μεσοπρόθεσμες κατανομές, τις τάσεις, τις τρέχουσες δεσμεύσεις και τις προβλεπόμενες δαπάνες για συμφωνηθείσες νέες πρωτοβουλίες. Τυχόν κενά χρηματοδότησης θα πρέπει να εντοπιστούν και να περιγραφούν οι προτάσεις/εισηγήσεις για κάλυψη τους.

Σύμφωνα με τον Νόμο περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου, οι φορείς υλοποίησης των έργων θα πρέπει να περιλάβουν τις πιστώσεις στον προϋπολογισμό και στο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο (ΜΔΠ)²⁵. Η συμβατότητα με τα ανώτατα όρια του ΜΔΠ θα αποτελεί το πιο σημαντικό κριτήριο ιδιαίτερα για οικονομικά σημαντικά έργα. Για τα μεγάλα έργα²⁶, η υλοποίηση πιθανότατα να αρχίσει εκτός του χρονικού πλαισίου του ΜΔΠ, λόγω του χρόνου που απαιτείται για την προετοιμασία τους. Η υλοποίηση μπορεί επίσης να επεκτείνεται σε ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από ό, τι καλύπτεται από το ΜΔΠ. Στις περιπτώσεις αυτές, η περίληψη των πιστώσεων στον προϋπολογισμό και στο ΜΔΠ, θα γίνεται σταδιακά ανάλογα με την υλοποίηση των σταδίων του έργου π.χ. μελέτες, κατασκευαστικά έργα κλπ. Νοείται ότι, τα Υπουργεία θα αξιολογούν και θα ιεραρχούν τα έργα τους έτσι ώστε να μην διατρέχεται ο κίνδυνος υπέρβασης του ορίου των δημοσιονομικών αρχών που καθορίζονται στο άρθρο 4 του Νόμου Περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου²⁷, ή στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Οι φορείς υλοποίησης πρέπει να συζητήσουν την οικονομική προσιτότητα ενός μεγάλου έργου που εκτείνεται εκτός της περιόδου του ΜΔΠ με το Υπουργείο Οικονομικών κατά την υποβολή του Σημειώματος Έργου. Η γνωμοδότηση που δίνεται από τον Υπουργό Οικονομικών κατά το στάδιο της προεπιλογής είναι απλώς μια γνώμη σχετικά με την πιθανή οικονομική προσιτότητα του έργου και δεν αποτελεί δέσμευση χρηματοδότησης.

3.7 Ρυθμίσεις Υλοποίησης

3.7.1 Προσφοροδότηση: Δημόσιες Συμβάσεις vs Συμπράξεις Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα

Κατά το στάδιο της προεπιλογής είναι πολύ πρώιμη η λήψη απόφασης, έστω και προκαταρκτικά, σχετικά με την προτιμώμενη μέθοδο προσφοροδότησης του έργου, π.χ., την παραδοσιακή μέθοδο των προσφορών ή μέσω Συμπράξεων Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ). Ωστόσο, είναι σημαντικό να τονιστούν κάποια χαρακτηριστικά που θα καταδεικνύουν ότι η Σύμπραξη Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα μπορεί να θεωρηθεί ως επιλογή για την σύμβαση του έργου. Τα χαρακτηριστικά αυτά, μπορεί να

²⁵ Το 2^ο και 3^ο έτος του ΜΔΠ. Το 1^ο έτος είναι το έτος προϋπολογισμού.

²⁶ Αυτά πιθανό να είναι σημαντικά και για τα μεγαλύτερα έργα μπορεί να είναι ακόμη πιο σημαντικά και από το όριο 'οικονομικής σημαντικότητας' των 5.0 εκατομμυρίων ευρώ και άνω.

²⁷ Οι σχετικές αρχές είναι η βιωσιμότητα, η σύνεση και η σταθερότητα.

περιλαμβάνουν τη δυνατότητα για τη σωστή κατανομή του κινδύνου μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, ή την καινοτομία του ιδιωτικού τομέα στις σχεδιαστικές λύσεις ή τις επιχειρησιακές πρακτικές. Θα πρέπει επίσης να υπάρχει η δυνατότητα διαμόρφωσης ενός μακράς διάρκειας συμβολαίου, επαρκούς μεγέθους, για να αντισταθμίσει τις σημαντικές σταθερές δαπάνες των διαπραγματεύσεων για τη σύναψη συμφωνίας Σύμπραξης Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα. Σύνθετα έργα για τα οποία οι ιδιωτικοί φορείς μπορούν να παρέχουν λύσεις στον σχεδιασμό και στη διαχείριση του έργου μπορούν να θεωρηθούν ως υποψήφια για Σύμπραξη Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα, εφ' όσον: (α) τα αποτελέσματα και η ποιότητα μπορούν να οριστούν και να παρακολουθούνται με σαφή τρόπο (β) οι ανάγκες των χρηστών είναι σταθερές με την πάροδο του χρόνου (γ) το έργο είναι εύλογα ανθεκτικό σε αλλαγές της πολιτικής και (δ) η γρήγορη τεχνολογική αλλαγή δεν αναμένεται να απαιτήσει σημαντικές αλλαγές στο σχεδιασμό του έργου. Δεν είναι απαραίτητο να εντοπιστεί η δυνατότητα για τη χρήση ΣΔΙΤ σε αυτό το στάδιο - ένα έργο δεν είναι ανάγκη να έχει επισημανθεί ως πιθανό ΣΔΙΤ στο στάδιο της προεπιλογής για να αξιολογηθεί για την καταλληλότητα του ως ΣΔΙΤ στο στάδιο της Αξιολόγησης - αλλά είναι κάτι που διευκολύνει. Η περαιτέρω εξέταση του σκεπτικού για τη χρήση ΣΔΙΤ πραγματοποιείται ως τελικό βήμα²⁸ στο στάδιο της Αξιολόγησης για κατάλληλα έργα τα οποία έχουν αξιολογηθεί θετικά και μπορούν να προταθούν στο στάδιο αυτό και νέες προτάσεις για χρήση ΣΔΙΤ.

3.7.2 Ρυθμίσεις Υλοποίησης και Πιθανοί Περιορισμοί

Το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να περιλαμβάνει μία αρχική περιγραφή των ρυθμίσεων υλοποίησης και εκτίμηση κατά πόσο η υλοποίηση του έργου θα αντιμετωπίσει τυχόν πιθανούς περιορισμούς ή θα επηρεάσει αρνητικά άλλα έργα. Το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να περιλαμβάνει μια συνοπτική επισκόπηση των ενδεικτικών διευθετήσεων για τη διαχείριση και εποπτεία του έργου, που να αποδεικνύει ότι ο αρμόδιος οργανισμός διαθέτει την αναγκαία ικανότητα εποπτείας/διαχείρισης του έργου, όχι μόνο όσον αφορά την επαγγελματική επάρκεια αλλά και από πλευράς διαθεσιμότητας χρόνου σε σχέση με το όλο πρόγραμμα εποπτείας/διαχείρισης με το οποίο είναι επιφορτισμένος ο οργανισμός. Αυτά δεν είναι αναγκαίο να είναι οριστικά ή λεπτομερή αλλά να αποδεικνύουν ότι έχουν εξεταστεί σε αρχικό στάδιο διευθετήσεις ώστε έργο να συμπληρωθεί έγκαιρα, σύμφωνα με τον αρχικό προϋπολογισμό και τις προδιαγραφές. Το μέρος αυτό του Σημειώματος Έργου πρέπει να περιλαμβάνει και τυχόν άλλα δεδομένα όπως ευρήματα από τις εκθέσεις ολοκλήρωσης παρόμοιας φύσης έργων. Οι ακόλουθες πληροφορίες πρέπει να περιλαμβάνονται στο Σημείωμα Έργου:

- Προτεινόμενες ρυθμίσεις για εποπτεία ή/και διαχείριση της υλοποίησης του έργου²⁹
- Επάρκεια ανθρώπινων πόρων για υλοποίηση έργων της κλίμακας και φύσης του προτεινόμενου έργου και επιπρόσθετα μέτρα που τυχόν να είναι αναγκαία για διασφάλιση της επάρκειας τους
- Προσδιορισμός πιθανών περιορισμών που θα πρέπει να ξεπεραστούν κατά την υλοποίηση έργου από άλλα υπό εκτέλεση έργα στον τομέα (καθώς η ικανότητα επίβλεψης θα επηρεαστεί αρνητικά) και πώς αυτοί θα αντιμετωπιστούν.

Πιθανοί περιορισμοί που θα πρέπει να ξεπεραστούν ή επιπρόσθετα μέτρα που θα πρέπει να εφαρμοστούν πριν το έργο μπορέσει να υλοποιηθεί επιτυχώς Το Σημείωμα Έργου πρέπει να περιλαμβάνει περιγραμματική απόδειξη για την ομάδα υλοποίησης του έργου, π.χ. αριθμός

²⁸ Το Βήμα 9^A του σταδίου της Αξιολόγησης καθορίζεται στο Μέρος III του Εγχειριδίου.

²⁹ Μια επιλογή είναι να ανατεθεί σε τρίτους η καθημερινή διαχείριση και εποπτεία του έργου. Όμως στην περίπτωση αυτή οι ισηγητές του έργου πρέπει να υποδείξουν τις εσωτερικές διευθετήσεις για την επίβλεψη των διαχειριστών και την επικοινωνία/έλεγχο των εξωτερικών διευθυντών έργου και των εποπτικών συμβούλων του έργου, έτσι ώστε να είναι 'smart clients' (έξυπνοι πελάτες).

λειτουργιών που θα ασχοληθούν, προσόντα και εμπειρία. Ακόμη και σε περιπτώσεις όπου τα έργα θα ανατίθενται σε εξωτερικούς συμβούλους για τη διαχείριση και εποπτεία τους, το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να εξετάζει την ικανότητα του αρμοδίου οργανισμού να επιβλέπει τους εξωτερικούς συμβούλους και επιβλέποντες το έργο ώστε να διασφαλίζεται η όσο το δυνατό καλύτερη διαχείριση/εποπτεία του έργου. Περιληπτικές πληροφορίες για έργα υπό εκτέλεση ή και έργα που προγραμματίζονται, θα πρέπει να αναφέρονται ώστε να αποδεικνύουν την δυνατότητα υλοποίησης του προτεινόμενου έργου με τις υπάρχουσες ικανότητες.

Επιπρόσθετα με τους πόρους, το Σημείωμα Έργου (PCN) πρέπει να περιγράφει και άλλους πιθανούς περιορισμούς στο στάδιο της υλοποίησης και επιπρόσθετα μέτρα που θα πρέπει να εντοπιστούν στα αρχικά στάδια. Αυτά περιλαμβάνουν θέματα όπως, η αγορά γης, η μεταστέγαση πληθυσμού ή μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας. Επίσης θα πρέπει να εντοπιστούν έγκαιρα τυχόν επιπρόσθετα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν, όπως νομοθετικές τροποποιήσεις ή ρυθμίσεις που απαιτούνται ώστε το έργο να υλοποιηθεί επιτυχώς. Θα πρέπει να υποβάλλεται ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα εφαρμογής τέτοιων επιπρόσθετων μέτρων.

3.8 Θέματα Βιωσιμότητας

Η παροχή βιώσιμων ωφελημάτων στους τελικούς δικαιούχους δεν απαιτεί μόνο κεφαλαιουχικές επενδύσεις. Απαιτεί όπως ο αρμόδιος οργανισμός για τη λειτουργία και συντήρηση του έργου κατέχει την απαραίτητη διοικητική και οικονομική ικανότητα ώστε να διασφαλίζεται η αποδοτικότερη αξιοποίηση του κεφαλαιουχικού έργου που δημιουργήθηκε. Στο μέρος αυτό του Σημειώματος Έργου θα πρέπει να καταδεικνύονται οι αρχικοί σχεδιασμοί για διασφάλιση της λειτουργικής βιωσιμότητας του έργου, ιδιαίτερα σε σχέση με τη χρηματοδότηση για βιώσιμη λειτουργία και συντήρηση. Θέματα οικονομικής προσιτότητας μπορεί να περιλαμβάνουν τη διασφάλιση χρηματοδότησης από τον προϋπολογισμό ή την επιβολή τελών στους χρήστες. Εάν οι χρήστες θα χρεώνονται για την παροχή υπηρεσιών, θα πρέπει να αποδεικνύεται έστω προκαταρκτικά ότι είναι διατεθειμένοι να πληρώνουν και να επωμιστούν τα τέλη χρήσης και κατά πόσο αυτά είναι επαρκή για να καλύψουν λειτουργικά έξοδα, τα έξοδα συντήρησης και τις αποσβέσεις. Εάν αναμένεται χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό, η οικονομική προσιτότητα θα πρέπει να εκτιμάται λαμβάνοντας υπόψη τις τρέχουσες κατανομές προϋπολογισμού και άλλες ανταγωνιστικές απαιτήσεις.

Το Σημείωμα Έργου (PCN) πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες για τα θέματα αυτά ώστε να γίνεται έγκαιρη αξιολόγηση κατά πόσο το προτεινόμενο επενδυτικό έργο συνάδει με το τρέχον οικονομικό περιβάλλον ή κατά πόσο η απόδοσή του είναι δυνατόν να επηρεαστεί αρνητικά από ανεπαρκείς προϋποθέσεις. Το Σημείωμα Έργου πρέπει να περιλαμβάνει τις ακόλουθες πληροφορίες:

- Καθορισμό του οργανισμού που θα έχει την κυριότητα και ο οποίος θα χειρίζεται το περιουσιακό στοιχείο που θα προκύψει από το έργο, όπως και κατά πόσο διατηρεί ενημερωμένο μητρώο περιουσιακών στοιχείων.
- Απόδειξη επιγραμματακά για την επαρκή τεχνική, διοικητική και οικονομική ικανότητα του οργανισμού υπεύθυνου για τη λειτουργία και συντήρηση του περιουσιακού στοιχείου, με την ολοκλήρωσή του. Εάν αυτό δεν ισχύει προσδιορισμός των αναγκαίων μέτρων για τη δημιουργία των απαραίτητων ικανοτήτων.
- Επεξήγηση του τρόπου που τα λειτουργικά έξοδα, τα έξοδα συντήρησης και αποσβέσεων θα καλυφθούν όταν το έργο ολοκληρωθεί περιλαμβανομένης της βιωσιμότητας της επιβολής τελών χρήσης.

Η περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη κατά την ετοιμασία του Σημειώματος Έργου. Ολοκληρωμένες μελέτες επιπτώσεων δεν αναμένονται σ' αυτό το

στάδιο (βλ. παρ.3.9 πιο κάτω) αλλά θα πρέπει να εντοπίζονται σημαντικές επιπτώσεις οι οποίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν την μακροπρόθεσμη επιτυχία του έργου. Όπου αναμένονται σημαντικές επιπτώσεις θα πρέπει να αναφέρονται και πιθανά μέτρα για μετριασμό τους.

3.9 Προσέγγιση Περαιτέρω Μελετών

Η απόφαση προ-επιλογής έργου αποτελεί απόφαση για τη δέσμευση πόρων για περαιτέρω μελέτες. Το Σημείωμα Έργου (PCN) περιλαμβάνει τη σκιαγράφηση της προσέγγισης για περαιτέρω μελέτες και το αναμενόμενο κόστος τους. Στη βάση αυτού του μέρους του Σημειώματος Έργου (PCN) και της προηγούμενης ανάλυσης, θα είναι δυνατή η ετοιμασία όρων εντολής για τη μελέτη βιωσιμότητας η οποία αποτελεί το βασικό στοιχείο της Αξιολόγησης Έργου που είναι το επόμενο στάδιο του κύκλου του έργου.

Αυτό το στάδιο του Σημειώματος Έργου θα πρέπει να παρουσιάζει τις εναλλακτικές επιλογές έργου συνοψίζοντας το σκεπτικό τους περιλαμβανόμενου και του σκεπτικού για το προτεινόμενο έργο³⁰. Οι επιλεγμένες εναλλακτικές επιλογές θα πρέπει να συγκρίνονται ευνοϊκά με το προτεινόμενο έργο όσον αφορά την δυνητική οικονομική βιωσιμότητα, οικονομική προσιτότητα, ανάλυση κινδύνου, ρυθμίσεις υλοποίησης και λειτουργική βιωσιμότητα. Σύντομη αναφορά να γίνεται και στις εναλλακτικές επιλογές οι οποίες απορρίφθηκαν. Οι λόγοι απόρριψης μπορεί να περιλαμβάνουν ψηλότερα κόστη ή χαμηλότερα οφέλη από το προτεινόμενο έργο, σημαντικά μεγαλύτερο κίνδυνο, απαιτητικές ρυθμίσεις υλοποίησης ή αμφιβολίες σχετικά με τη λειτουργική βιωσιμότητα τους. Ειδικά θέματα αναφορικά με την οικονομική βιωσιμότητα τα οποία πρέπει να αναλυθούν σε βάθος στο στάδιο της αξιολόγησης, θα πρέπει να αναφερθούν επίσης στο Σημείωμα Έργου. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν τις εναλλακτικές επιλογές έργου που θα πρέπει να εξεταστούν, την επιλογή τεχνολογίας για το έργο ή την προσέγγιση για ποσοτικοποίηση μη χρηματικού κόστους ή οφελών.

Το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να περιλαμβάνει περίγραμμα της προσέγγισης για περαιτέρω μελέτες και διαβουλεύσεις που θα χρειάζονται εάν το έργο προχωρήσει στο στάδιο της αξιολόγησης.

Απαιτούνται οι ακόλουθες πληροφορίες:

- Κατάλογος των εναλλακτικών επιλογών έργου που θα προωθηθούν στο στάδιο της αξιολόγησης, μαζί με εκείνες που απορρίφθηκαν και τους λόγους γι' αυτό;
- Αναφορά σε περαιτέρω μελέτες που θα απαιτηθούν πριν ληφθεί η απόφαση αξιολόγησης;
- Εκτίμηση του κόστους των περαιτέρω μελετών;
- Περιγραφή τυχόν επίσημων ή ανεπίσημων διαβουλεύσεων που θα πρέπει να διενεργηθούν πριν την λήψη απόφασης;
- Εντοπισμός τυχόν ειδικών θεμάτων που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, στο πλαίσιο περαιτέρω μελετών, συμπεριλαμβανομένων αυτών που εντοπίζονται στα ευρήματα από την εκ των υστέρων αξιολόγηση παρόμοιων έργων;
- Αν είναι αναγκαία μια προ-μελέτη βιωσιμότητας

³⁰ Αυτό δεν είναι αναγκαστικά το ίδιο με τα πορίσματα της οικονομικής βιωσιμότητας, αφού άλλοι παράγοντες όπως η οικονομική προσιτότητα και η επιχειρησιακή βιωσιμότητα θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη.

- Αναφορά κατά πόσον απαιτείται εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων και προσδιορισμός των βασικών τομέων στους οποίους θα πρέπει να εστιάσει η εκτίμηση;
- Αναφορά κατά πόσο υπάρχει νομική υποχρέωση για διενέργεια εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τυχόν λόγους για τους οποίους η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα πρέπει να επεκταθεί πέραν αυτών των ελάχιστων απαιτήσεων.

Για τα έργα με σημαντικό οικονομικό κόστος, οι περαιτέρω μελέτες θα περιλαμβάνουν μελέτη βιωσιμότητας που θα περιέχει οικονομική ανάλυση. Επιπλέον για τη συμπλήρωση της μελέτης βιωσιμότητας μπορεί να απαιτούνται εξειδικευμένες μελέτες για την ποσοτικοποίηση μη χρηματικού κόστους και οφελών. Ανάλογα με τη λειτουργική βιωσιμότητα του έργου, η οποία μπορεί να απαιτεί την εισαγωγή νέων επιβαρύνσεων στους χρήστες ή αύξηση των ήδη υαρχουσών, ίσως απαιτηθούν ειδικές μελέτες που θα επιμετρούν την προθυμία των χρηστών και την ικανότητα τους να πληρώνουν και θα αναπτύσσουν προβλέψεις εσόδων. Επίσης είναι αναγκαίες και τεχνικές μελέτες - προκαταρκτικές μεν στο στάδιο αξιολόγησης και περισσότερο λεπτομερείς όταν συμπληρωθεί η αξιολόγηση του έργου. Οποιαδήποτε εξειδικευμένα τεχνικά θέματα που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής πρέπει να επισημαίνονται στο Σημείωμα Έργου. Όπου είναι δυνατό, η ανάγκη για περαιτέρω μελέτες θα προέρχεται και από τα ευρήματα από την εκ των υστέρων αξιολόγηση παρόμοιων έργων.

Για μεγάλα, πολύπλοκα και καινοτόμα έργα, η διεξαγωγή προ-μελέτης βιωσιμότητας σε κάποιες περιπτώσεις κρίνεται απαραίτητη για να διαφανεί κατά πόσο δικαιολογείται η διενέργεια μελέτης βιωσιμότητας που συνήθως κοστίζει πολύ. Η προμελέτη βιωσιμότητας συχνά εντοπίζει την προτιμότερη επιλογή έργου, παρόλο που ορισμένες από τις άλλες επιλογές θα περιληφθούν στη μελέτη βιωσιμότητας (οι λιγότερο αποδοτικές θα απορριφθούν στο στάδιο της προμελέτης βιωσιμότητας). Η προμελέτη βιωσιμότητας δεν είναι απαραίτητο στάδιο στον επενδυτικό κύκλο για οικονομικά σημαντικά έργα, αλλά μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους προτείνοντες το έργο ώστε να λαμβάνονται πιο ορθολογιστικές αποφάσεις στο στάδιο της αξιολόγησης και συμβάλλει στη διαμόρφωση του πεδίου εφαρμογής της μελέτης βιωσιμότητας³¹. Ο Υπουργός Οικονομικών έχει το δικαίωμα να απαιτήσει τη διεξαγωγή προ-μελέτης βιωσιμότητας. Αυτό θα αποτελεί μέρος της απόφασης προ-επιλογής έργων.

Το Σημείωμα Έργου θα πρέπει να αναφέρει τυχόν απαιτήσεις για εκτίμηση κοινωνικών ή περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Είναι αναγκαίο όπως διασφαλίζεται ότι οι ελάχιστες νομικές υποχρεώσεις για διενέργεια εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων εντοπίζονται και ότι αυτές θα εκπληρωθούν σε περαιτέρω μελέτες. Μπορεί όμως να συνηγορούν λόγοι για επέκταση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων πέραν των ελάχιστων νομικών υποχρεώσεων εάν ορισμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις αρνητικές και θετικές θεωρούνται σημαντικές για αποτίμηση του δημόσιου οφέλους από τη διενέργεια του έργου. Οι επιπτώσεις αυτές θα πρέπει να εντοπίζονται στο μέρος του Σημειώματος Έργου που αφορά τον εντοπισμό και εκτίμηση των οφελών. Είναι αναγκαίο να εντοπίζονται οι μελέτες που απαιτούνται για την εκτίμηση του μεγέθους τυχόν περιβαλλοντικών επιπτώσεων ώστε αυτές να λαμβάνονται υπόψη στην οικονομική ανάλυση στο στάδιο της αξιολόγησης του προτεινόμενου έργου

Εάν η Σύμπραξη Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) έχει επισημανθεί ως πιθανή μέθοδος προσφοροδότησης, είναι σημαντικό να αναφερθούν οι αναγκαίες μελέτες οικονομικής ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ (Value for money studies). Ο χρόνος ετοιμασίας των μελετών αυτών σε σχέση με τις άλλες

³¹ Θα ήταν ασυνήθιστο να διεξαχθεί προκαταρκτική μελέτη βιωσιμότητας για ένα μη οικονομικά σημαντικό έργο, για το οποίο πλήρεις μελέτες βιωσιμότητας δεν είναι απαραίτητες.

μελέτες αξιολόγησης θα πρέπει επίσης να καθορίζεται ώστε να προγραμματίζονται αναλόγως ώστε να είναι έτοιμες στον κατάλληλο χρόνο για ενημέρωση στο στάδιο της τελικής λήψης αποφάσεων.

4. Κύρια κριτήρια προ-επιλογής των έργων

Για να καταστεί δυνατή η προεπιλογή ενός έργου θα πρέπει να πληροί όλα τα κριτήρια που αναφέρονται πιο κάτω. Οι ανεξάρτητοι αξιολογητές θα πρέπει να κρίνουν κατά πόσον τα κριτήρια πληρούνται, βάσει των πληροφοριών που παρέχονται στο συμπληρωμένο Σημείωμα Έργου. Πριν την υποβολή του Σημειώματος Έργου στη ΓΔ ΕΠΣΑ, οι οικονομικοί φορείς θα πρέπει να διεξάγουν πρώτα τη δική τους εσωτερική αξιολόγηση, ώστε να είναι ικανοποιημένοι ότι το έργο πληροί τα κριτήρια. Η ΓΔ ΕΠΣΑ και η ΔΠ του ΥΠΟΙΚ μπορούν, για το αντίστοιχο μέρος της αξιολόγησης, αν είναι απαραίτητο, να διεξάγουν συζητήσεις για τεχνικά θέματα με τους αναδόχους των έργων ώστε να κατανοήσουν καλύτερα το έργο και το Σημείωμα Έργου.

Για να προ-επιλεγεί ένα έργο θα πρέπει να πληρούνται τα κριτήρια που καθορίζονται στον Πίνακα 1. Αυτά θα αξιολογηθούν βάσει των πληροφοριών που παρέχονται στο Σημείωμα Έργου και όλα τα κριτήρια πρέπει να τύχουν θετικής αξιολόγησης. Δεδομένου ότι οι πληροφορίες και λεπτομερείς μελέτες δεν έχουν διενεργηθεί σε αυτό το στάδιο, απαιτείται η κριτική αξιολόγηση κατά πόσο τα κριτήρια πληρούνται. Η θετική ή αρνητική απάντηση, επομένως, θα βασιστεί σε μια ποιοτική αξιολόγηση των διαφόρων πιθανοτήτων. Θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι, στο παρόν στάδιο, η πρόθεση δεν είναι να εντοπιστούν τα καλύτερα έργα, αλλά να αποκλειστούν τα χειρότερα έργα, δηλαδή, τα προφανή έργα που δεν προσφέρουν αξία, δηλ οι λευκοί ελέφαντες (white elephants).

Πίνακας 1: Βασικά Κριτήρια Προεπιλογής³²

Διαστάσεις / Κριτήρια για λήψη απόφασης	Ναι	Όχι
A. Γενικά		
1. Οι πληροφορίες που παρέχονται στο Σημείωμα Έργου είναι επαρκείς για να καταλήξουμε σε συμπέρασμα κατά πόσο το έργο μπορεί να προεπιλεγεί		
2. Είναι ξεκάθαρο ποιος φορέας είναι υπεύθυνος για υλοποίηση του έργου και ποιος τελικά θα είναι υπεύθυνος για την έγκαιρη παράδοση του έργου μέσα στα πλαίσια του προϋπολογισμού του		
B. Σκεπτικό για το Έργο και Αξιολόγηση των Αναγκών		
3. Το πρόβλημα ή η ευκαιρία που το έργο θα αντιμετωπίσει καταδεικνύεται ξεκάθαρα και η επεξήγηση του τρόπου με τον οποίο το έργο θα βοηθήσει στην επίλυση του προβλήματος ή θα αξιοποιήσει την νέα ευκαιρία είναι επαρκής και λογική.		
4. Η περιγραφή του πεδίου εφαρμογής του έργου είναι αρκετά λεπτομερής για το στάδιο της προεπιλογής και δεν υπάρχουν προφανείς παραλείψεις των κύριων μερών που το αποτελούν που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την επίτευξη του σκοπού του έργου.		
5. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη (δηλαδή, μέσα στα επόμενα 3 χρόνια) για τις υπηρεσίες που προσφέρει το έργο, όπως αποδεικνύεται από ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα στοιχεία: <ul style="list-style-type: none"> • υπάρχουσα ζήτηση για ένα έργο που βρίσκεται κοντά στο τέλος της οικονομικής ζωής του ή είναι τεχνολογικά απηρχαιωμένο • έλλειψη δυναμικότητας σε υφιστάμενες εγκαταστάσεις με αποτέλεσμα τη μη εξυπηρέτηση της ζήτησης • αυξανόμενη ζήτηση, που ενδέχεται να ξεπερνά τη δυναμικότητα των υφιστάμενων εγκαταστάσεων στο εγγύς μέλλον, ή • ζήτηση για νέες υπηρεσίες που δεν προσφέρονται. 		

³² Πρέπει να σημειωθεί ότι παρόλο που όλες οι ενότητες/ερωτήσεις που συμπεριλαμβάνονται στο Πίνακα είναι σχετικές και θα πρέπει να εξετασθούν, η ΓΔ ΕΠΣΑ και η ΔΠ του ΥΠΟΙΚ θα επικεντρώνονται κυρίως στις ερωτήσεις που εντάσσονται στο Δ και Ε όταν θα εκτελούν τις αξιολογήσεις τους, καθώς είναι οι πιο σχετικές για την αξιολόγηση της βιωσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας, αντίστοιχα. Ερωτήσεις που εντάσσονται στο Γ δεν θα συνιστούν παράγοντα απόρριψης ενός έργου σε αυτό το στάδιο και θα συζητούνται μεταξύ της ΓΔ ΕΠΣΑ και των Υπουργείων εντός του πλαισίου του στρατηγικού σχεδιασμού και της διαδικασίας προϋπολογισμού.

Γ. Συνάφεια με τη Στρατηγική		
6. Το έργο θα συμβάλει στην επίτευξη των σχετικών στρατηγικών στόχων και των στόχων που καθορίζονται στο εγκεκριμένο εθνικό στρατηγικό σχέδιο ή το στρατηγικό σχέδιο του Υπουργείου ή άλλων σχετικών εγγράφων.		
Δ. Προκαταρκτική Οικονομική Ανάλυση και ανάλυση των εναλλακτικών επιλογών		
7. Η προτεινόμενη τεχνική λύση είναι κατάλληλη για το πρόβλημα που εντοπίστηκε, δηλαδή, η προτεινόμενη τεχνική λύση δεν είναι ούτε πολύ υπερβολική ούτε διαλαμβάνει περιττά στοιχεία.		
8. Τα σημαντικά οφέλη του έργου είναι εύλογα και οι δικαιούχοι αποτελούν προτεραιότητα για την κυβέρνηση.		
9. Τα οφέλη για τους χρήστες είναι πιθανό ότι μπορούν να επιτευχθούν σε ένα αποδεκτό κόστος, για παράδειγμα το κατά προσέγγιση κόστος κεφαλαίου ανά χρήστη ή ανά μονάδα προϊόντος είναι σύμφωνα με άλλα συγκρίσιμα έργα ή / και με παρόμοια διεθνή έργα.		
10. Σε γενικές γραμμές, είναι εύλογο να πιστεύουμε ότι τα δυνητικά οφέλη από το προτεινόμενο έργο είναι πιθανόν να υπερβούν το προτεινόμενο κόστος του έργου.		
11. Έχουν εξεταστεί εναλλακτικές λύσεις και η προτεινόμενη λύση θεωρείται η πιο κατάλληλη μεταξύ αυτών έχουν εντοπιστεί για να διενεργηθεί σε βάθος ανάλυση για αξιολόγηση.		
Ε. Δημοσιονομική και Οικονομική Βιωσιμότητα		
12. Οι μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες δημοσιονομικές επιπτώσεις του έργου συνάδουν με τις δημοσιονομικές προβλέψεις και τάσεις, και λαμβάνουν υπόψη τις υφιστάμενες δεσμεύσεις του οικονομικού φορέα που προτείνει το έργο.		
13. Εάν το έργο πρόκειται να υλοποιηθεί και λειτουργήσει από ένα ανεξάρτητο οικονομικά φορέα, η οικονομική κατάσταση του φορέα - ταμειακές ροές και φερεγγυότητα - θα πρέπει να είναι υγιής και να προβλέπεται ότι θα παραμείνει έτσι.		
Στ. Ρυθμίσεις Υλοποίησης		
14. Ο αρμόδιος φορέας υλοποίησης έχει την απαραίτητη ικανότητα να προωθήσει το έργο ή να είναι σε θέση να επιλύσει οποιοσδήποτε μη σημαντικές αδυναμίες πριν από την έναρξη της εφαρμογής.		

Z. Θέματα Βιωσιμότητας		
15. Η βιωσιμότητα του έργου δεν είναι πιθανό να τεθεί σε κίνδυνο: <ul style="list-style-type: none">• Από την έλλειψη χρηματοδότησης για την λειτουργία ή / και τη συντήρηση,• Από σημαντικές αδυναμίες στην ικανότητα του φορέα διαχείρισης που είναι απίθανο να επιλυθούν έγκαιρα για την ολοκλήρωση του έργου.		
16. Έχουν εντοπιστεί μέτρα μετριασμού για πιθανές σημαντικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις.		
H. Προσέγγιση για Διεξαγωγή Επιπρόσθετων Μελετών		
17. Κατά πόσο έχουν περιληφθεί κατάλληλα εμπειριστατωμένες απαιτήσεις για περαιτέρω μελέτες, συμπεριλαμβανομένων των αξιολογήσεων των κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπου είναι αναγκαίο.		

Μέρος III: Αξιολόγηση Έργου - Μεθοδολογία Βήμα προς Βήμα

1. Εισαγωγή και Επισκόπηση

Η Αξιολόγηση του Έργου έχει σκοπό να δώσει απαντήσεις στις ακόλουθες βασικές ερωτήσεις³³ που αφορούν μια πρόταση έργου:

- Ποιος είναι ο σκοπός του προτεινόμενου έργου;
- Υπάρχουν καλύτεροι τρόποι για να επιτευχθεί ο σκοπός του προτεινόμενου έργου;
- Υπάρχουν καλύτερες χρήσεις των πόρων που θα χρησιμοποιηθούν;

Αν δεν δοθούν απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα ένα έργο δεν θα πρέπει να επιτρέπεται να προχωρήσει περαιτέρω. Το Μέρος III του Εγχειριδίου επεξηγεί την διαδικασία Αξιολόγησης του Έργου και τις μεθόδους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να φτάσουμε στις απαντήσεις αυτών των ερωτήσεων. Για οικονομικά σημαντικά έργα, ή διαδικασία μπορεί να διαχωριστεί στα ακόλουθα 9 βήματα:

Βήμα 1: Καθορισμός των στόχων και του Πεδίου Εφαρμογής του έργου

Βήμα 2: Προσδιορισμός και Επιλογή Εναλλακτικών Λύσεων για αξιολόγηση

Βήμα 3: Υπόδειξη της ζήτησης για τις υπηρεσίες του έργου και των εναλλακτικών λύσεων

Βήμα 4: Προσδιορισμός σχετικών οφελών και κόστους του έργου

Βήμα 5: Εκτίμηση οικονομικών οφελών και κόστους του έργου

Βήμα 6: Υπολογισμός της Καθαρής Παρούσας Αξίας για εναλλακτικές λύσεις έργου

Βήμα 7: Ανάλυση κινδύνων και σχέδιο διαχείρισής τους

Βήμα 8: Αξιολόγηση Προσιτότητας και οικονομικής βιωσιμότητας

Βήμα 9: Προσδιορισμός της προτιμότερης εναλλακτικής λύσης έργου και υποβολή εισηγήσεων στους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων

Αυτά τα βήματα καλύπτουν σε αλληλουχία όλη την αναλυτική εργασία που θα οδηγήσει στη λήψη μιας τεκμηριωμένης απόφασης για την οικονομική και κοινωνική αξία μιας κεφαλαιουχικής επένδυσης για ένα έργο και της μακροχρόνιας βιωσιμότητάς του. Η ισορροπημένη και συνεπής λήψη αποφάσεων εξαρτάται από τη συστηματική εφαρμογή τους κατά τη διαδικασία αξιολόγησης του έργου. Η κύρια τεχνική εκροή οι οποία υποστηρίζει την διαδικασία αξιολόγησης είναι η μελέτη βιωσιμότητας και μολονότι το λεπτομερές περιεχόμενο και οι οποιεσδήποτε υποστηρικτικές μελέτες ίσως έχουν τομεακό χαρακτήρα ή αφορούν το συγκεκριμένο έργο, το συνολικό αναλυτικό πλαίσιο για τη μελέτη βιωσιμότητας θα πρέπει να αντικατοπτρίζει τα βήματα που περιγράφονται πιο πάνω. Κατά τον καθορισμό του εύρους της μελέτης βιωσιμότητας και όταν αναθεωρείται στην ολοκλήρωσή της, ο αρμόδιος οικονομικός φορέας θα πρέπει να διασφαλίζει ότι τα βήματα αντικατοπτρίζονται πράγματι στη μελέτη βιωσιμότητας. Η ΓΔ ΕΠΣΑ θα ελέγχει επίσης ότι η μελέτη βιωσιμότητας εκφράζει τα βήματα αξιολόγησης όταν αναλαμβάνει να κάνει την ανεξάρτητη αξιολόγησή της. Για

³³ Αυτές είναι παρόμοιες με τις ερωτήσεις που τέθηκαν στην αρχή του Green Book του ΗΒ και στο Cost Benefit Analysis Primer της Νέας Ζηλανδίας- βλέπε Μέρος I για τις πηγές.

την υποβοήθηση της ετοιμασίας της μελέτης βιωσιμότητας, παρουσιάζεται στο Παράρτημα 5 του Εγχειριδίου ένα τυποποιημένο δείγμα.

Στην Ενότητα 3 πιο κάτω επεξηγείται ο τρόπος με τον οποίο θα πρέπει να εκτελείται το κάθε ένα από τα 9 βήματα. Παρόλο που ο στόχος του καθορισμού αυτών των 9 βημάτων είναι η διασφάλιση μιας συστηματικής και διαδοχικής διαδικασίας, μπορεί να χρειαστεί κάποια επανάληψη μεταξύ ορισμένων βημάτων. Για παράδειγμα, οι αδυναμίες που ανακαλύπτονται σε οποιοδήποτε από τα Βήματα 5-8 πιθανόν να οδηγήσουν σε μια αξιολόγηση των εναλλακτικών λύσεων του έργου (Βήμα 2) με στόχο τη μείωση του κόστους ή την αύξηση των οφελών. Αυτό με την σειρά του θα απαιτεί την επιστροφή σε προηγούμενα βήματα. Επομένως απαιτείται κάποια ευελιξία κατά την εφαρμογή αυτών των βημάτων.

Η οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους (ΑΚΟ)³⁴ είναι το κατ' εξοχήν εργαλείο και βρίσκεται στο επίκεντρο της μεθοδολογίας αξιολόγησης έργων που καθορίζεται σε αυτό το Εγχειρίδιο. Η ΑΚΟ συνιστά την ποσοτικοποίηση σε χρηματικούς όρους όλου του κόστους και των οφελών του έργου για την κοινωνία και με την προεξόφληση καθορίζει τα καθαρά οφέλη (ή κόστος) σε όρους παρούσας αξίας. Τα καθαρά οφέλη/κόστος, εκφραζόμενα με αυτό τρόπο, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επιλογή μεταξύ ενός δεδομένου προτεινόμενου έργου και των εναλλακτικών λύσεών του, συμπεριλαμβανομένης και της εναλλακτικής λύσης μηδενικής παρέμβασης.

Ενώ πρέπει να καταβάλλεται κάθε εύλογη προσπάθεια για εφαρμογή της ΑΚΟ για οικονομικά σημαντικά έργα, αναλόγως της φύσης των οφελών και του κόστους του έργου, ίσως αυτή πρέπει να συμπληρώνεται ή να αντικαθίσταται από άλλα εργαλεία. Όταν υπάρχουν επιπρόσθετα σημαντικά οφέλη ή κόστος τα οποία δεν μπορούν να αποτιμηθούν, τότε θα πρέπει να χρησιμοποιούνται ποιοτικά μέσα αξιολόγησης. Αυτά μπορεί να πάρουν τη μορφή μιας ποιοτικής απόφασης ότι τα επιπρόσθετα οφέλη θα είναι υπεραρκετά για να καταστεί το έργο οικονομικά βιώσιμο, στην περίπτωση όπου υπάρχουν ισχυρές και αξιόπιστες αποδείξεις για το σκοπό αυτό, ή η χρήση πιο συστηματικών ποιοτικών εργαλείων, όπως η ανάλυση πολλαπλών κριτηρίων (βλέπε πιο κάτω), όπου αυτά είναι λιγότερο προφανή. Εάν δεν είναι καθόλου εφικτό να αποτιμηθούν τα οφέλη του έργου, τότε θα χρησιμοποιηθεί η ανάλυση κόστους –αποτελεσματικότητας, που πιθανόν να συμπληρώνεται από ένα σύστημα βαθμολόγησης ανάλυσης πολλαπλών κριτηρίων. Αυτές οι περιπτώσεις συζητούνται σε λεπτομέρεια αργότερα σε αυτό το μέρος του Εγχειριδίου.

Αν και η οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους εκτελείται με τη χρήση χρηματικών αξιών δεν είναι η ίδια με τη χρηματοοικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους. Ο Πίνακας 2 συνοψίζει τις διαφορές. Η ορολογία που χρησιμοποιείται στον πίνακα επεξηγείται σε άλλο σημείο του Μέρους ΙΙΙ. Αυτό που είναι σημαντικό είναι να σημειωθεί είναι ότι η οικονομική ανάλυση εξετάζει το έργο από πλευράς της κοινωνίας ως συνόλου, ενώ η χρηματοοικονομική ανάλυση εξετάζει το έργο από τη στενότερη προοπτική του οικονομικού φορέα. Αυτό οδηγεί σε διαφορές στους παράγοντες που συμπεριλαμβάνονται/δεν συμπεριλαμβάνονται στις αναλύσεις και στις προσεγγίσεις στην αξιολόγηση. Αν και η οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους είναι το βασικό εργαλείο αξιολόγησης έργων, η χρηματοοικονομική ανάλυση θα πρέπει επίσης να διενεργείται για να αξιολογεί την χρηματοοικονομική βιωσιμότητα και την επικερδότητα των έργων που παράγουν έσοδα (αυτό εξετάζεται στο Βήμα 8).

³⁴ Μερικές φορές αναφέρεται επίσης ως κοινωνική ανάλυση κόστους-οφέλους.

Πίνακας 2: Σημαντικές διαφορές μεταξύ Χρηματοοικονομικής και Οικονομικής Ανάλυσης Κόστους-Οφέλους

	Χρηματοοικονομική Ανάλυση	Οικονομική Ανάλυση
Οπτική γωνία	Φορέας /οργανισμός/εταιρεία	Οικονομία/κοινωνία
Στόχος	Ανάλυση της καθαρής χρηματοοικονομικής επίπτωσης της πρότασης πάνω στον φορέα	Μεγιστοποίηση των κοινωνικών οφελών των πόρων της οικονομίας
Τιμολόγηση	Τιμές Αγοράς	Κόστος ευκαιρίας/σκιάδεις τιμές
Μεταβιβαστικές Πληρωμές (φόροι & επιδοτήσεις)	Συμπεριλαμβάνονται	Δεν Συμπεριλαμβάνονται
Διανεμητικές/ κεφαλαιουχικές επιπτώσεις	Δεν συμπεριλαμβάνονται	Μπορεί να συμπεριληφθούν, συνήθως τυγχάνουν ποιοτικού χειρισμού
Εξωτερικότητες	Δεν συμπεριλαμβάνονται	Συμπεριλαμβάνονται
Απόσβεση	Δεν συμπεριλαμβάνεται (στην ανάλυση των προεξοφλημένων ταμειακών ροών αλλά συμπεριλαμβάνεται στις οικονομικές καταστάσεις.	Δεν συμπεριλαμβάνεται

Η αξιολόγηση των έργων δεν περιορίζεται στην ποσοτικοποιημένη οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους. Μπορεί να υπάρχουν οφέλη και κόστος τα οποία δεν μπορούν να αποτιμηθούν εύκολα. Συνήθως αυτά συνδέονται με περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι υπεύθυνοι για τη λήψη αποφάσεων ενδιαφέρονται επίσης σε πιο μέρος της κοινωνίας θα πάνε αυτά τα οφέλη και το κόστος και κατά πόσο αυτό είναι δίκαιο. Παράλληλα με τις οικονομικές μελέτες μπορεί να χρειαστεί και αξιολόγηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων. Αυτές εξετάζονται πιο κάτω (στο Βήμα 8 της Ενότητας 3.3)

Σύμφωνα με τις προτεινόμενες βέλτιστες πρακτικές,³⁵ έχει υιοθετηθεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τον χειρισμό πιθανών έργων με σύμπραξη δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ). Αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει παράλληλη διαδικασία για έργα με σύμπραξη δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) και πρέπει να ακολουθείται η μεθοδολογία αξιολόγησης (που περιγράφεται πιο κάτω), όπως και για οποιαδήποτε άλλο οικονομικά σημαντικό έργο³⁶. Όπως συμβαίνει και για κάθε δημόσιο επενδυτικό έργο, η οικονομική και κοινωνική αξία ενός δυνητικού έργου με ΣΔΙΤ πρέπει να παρουσιάζεται χρησιμοποιώντας την οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους ή/και άλλων κατάλληλων εργαλείων,

³⁵ Βλέπε σελίδες 10-12 του ‘The Power of Investment Management: Transforming Resources into Assets for Growth’, Διεθνής Τράπεζα, 2014

³⁶ Όπως προβλέπεται στο Άρθρο 83(2) του περί ΝΔΕΔΠ, όλα τα έργα με ΣΔΙΤ θα πρέπει να τυγχάνουν χειρισμού ως οικονομικά σημαντικά.

όπως εξηγείται στο υπόλοιπο του Μέρους ΙΙΙ³⁷. Η διερεύνηση των πλεονεκτημάτων/μειονεκτημάτων της χρησιμοποίησης προσφοροδότησης με ΣΔΙΤ μπορεί να ξεκινήσει μόνο όταν το έργο έχει αξιολογηθεί και έχει επιβεβαιωθεί η στρατηγική του σημασία, σκοπιμότητα και βιωσιμότητα. Το Μέρος ΙV περιγράφει τη μεθοδολογία έναρξης της διαδικασίας αξιολόγησης ενός έργου με ΣΔΙΤ.

Μια απλούστερη προσέγγιση ανάλυσης και λήψης απόφασης εφαρμόζεται για μη οικονομικά σημαντικά έργα. Αυτή περιγράφεται λεπτομερώς στην Ενότητα 3.4 πιο κάτω.

2. Ρόλοι και Ευθύνες

Σύμφωνα με τον ΝΔΕΔΠ, οι ρόλοι και οι ευθύνες στο στάδιο αξιολόγησης του έργου για οικονομικά σημαντικά έργα καθορίζονται στις Οδηγίες Διαχείρισης Δημόσιων Επενδύσεων.

Στάδιο 2.2	Εισηγητής	Αξιολογητής	Ανεξάρτητος Αξιολογητής	Υπεύθυνος για Λήψη Απόφασης
Αξιολόγηση Έργου	Οικονομικοί Φορείς	Οικονομικοί Φορείς (ή και μέσω υπεργολαβίας)	ΓΔ ΕΠΣΑ για τη βιωσιμότητα, ΔΠ ΥΠΟΙΚ για την οικονομική προσιτότητα	Υπουργός Οικονομικών

Το στάδιο αξιολόγησης του έργου καλύπτει τόσο την ετοιμασία στο επίπεδο της μελέτης βιωσιμότητας, π.χ., τη σχεδιαστική και αναλυτική εργασία που χρειάζεται για να αξιολογηθεί η οικονομική βιωσιμότητα ενός έργου, όσο και την αξιολόγηση και τη λήψη απόφασης που ακολουθεί. Με περισσότερη λεπτομέρεια, οι ρόλοι και οι ευθύνες που συνοψίζονται πιο πάνω είναι οι ακόλουθοι:

- Σε μια ενδεχόμενη θετική απόφαση προ-επιλογής, ο αρμόδιος οικονομικός φορέας προτείνει ένα έργο είτε για λογαριασμό του είτε για λογαριασμό ενός υφιστάμενου φορέα.
- Ο οικονομικός φορέας που προωθεί το έργο ετοιμάζει τη μελέτη βιωσιμότητας μαζί με την προκαταρκτική σχεδιαστική εργασία και άλλες υποστηρικτικές μελέτες, π.χ. μελέτες περιβαλλοντικών ή/και κοινωνικών επιπτώσεων. Ανάλογα με την κλίμακα και την πολυπλοκότητα του έργου και την τεχνογνωσία που απαιτείται, αυτή η εργασία μπορεί να διεξαχθεί εντός του φορέα ή με υπεργολαβία.
- Στη βάση αυτής της προπαρασκευαστικής εργασίας, η οικονομική βιωσιμότητα του έργου αξιολογείται από τον οικονομικό φορέα. Εκεί όπου έχει εκτελεστεί προπαρασκευαστική εργασία από συμβασιούχους συμβούλους, ο οικονομικός φορέας θα πρέπει να επικυρώσει αυτή την εργασία και τα πορίσματα της αξιολόγησης και να καταλήξει σε ένα συμπέρασμα κατά πόσο θα πρέπει να προχωρήσει περαιτέρω. Ένα προσχέδιο Έκθεσης Αξιολόγησης Έργου θα πρέπει να ετοιμαστεί στη συνέχεια από τον οικονομικό φορέα (και όχι από τους συμβούλους), συμπεριλαμβανομένων των συστάσεων για την προτιμώμενη εναλλακτική λύση.
- Τα πορίσματα και το συμπέρασμα της αξιολόγησης θα πρέπει στη συνέχεια να αναθεωρούνται εσωτερικά από τον αρμόδιο οικονομικό φορέα. Αυτή η αναθεώρηση θα πρέπει να διεξάγεται από λειτουργούς που δεν εμπλέκονται στο έργο έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθεί η σύγκρουση συμφερόντων και ο κίνδυνος μεροληψίας αισιοδοξίας³⁸.

³⁷ Αυτό είναι σύμφωνο με τις διατάξεις του Άρθρου 86(5) του ΝΔΕΔΠ ο οποίος προβλέπει ότι τα έργα μέσω ΣΔΙΤ πρέπει να προσφέρουν οικονομική ανταποδοτικότητα από την άποψη οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών κριτηρίων, όπως ορίζεται από τον Υπουργό Οικονομικών πριν συμπεριληφθούν στον προϋπολογισμό.

³⁸ Η συστηματική τάση των φορέων που προτείνουν έργα να υποεκτιμούν το κόστος και να υπερεκτιμούν τα οφέλη.

- Η ανώτατη διεύθυνση του οικονομικού φορέα έχει στη συνέχεια την ευθύνη για την λήψη μιας τελικής απόφασης αξιολόγησης σχετικά με την αξία του έργου. Αυτή περιλαμβάνει την έγκριση της τελικής εκδοχής της Έκθεσης Αξιολόγησης Έργου, που ενσωματώνει οποιεσδήποτε αλλαγές που προέκυψαν από την εσωτερική αναθεώρηση.
- Οι Εκθέσεις Αξιολόγησης Έργου για έργα που έτυχαν θετικής αξιολόγησης θα πρέπει στη συνέχεια να υποβάλλονται από τον αρμόδιο οικονομικό φορέα στην ΓΔ ΕΠΣΑ και στη ΔΠ του ΥΠΟΙΚ, μαζί με τις υποστηρικτικές σχεδιαστικές εργασίες και μελέτες. Η ΓΔ ΕΠΣΑ διεξάγει στη συνέχεια αξιολόγηση της βιωσιμότητας του έργου και η ΔΠ του ΥΠΟΙΚ αξιολογεί την προσιτότητα του έργου βάσει της Έκθεσης Αξιολόγησης Έργου.
- Στη βάση των πορισμάτων και των συστάσεων της αναθεώρησης και λαμβάνοντας υπόψη οποιεσδήποτε προκύπτουσες διορθώσεις στην Έκθεση Αξιολόγησης Έργου, ο Υπουργός Οικονομικών έχει την ευθύνη να λάβει μια τελική απόφαση κατά πόσο ένα έργο θεωρείται βιώσιμο και προσιτό και κατά συνέπεια πληροί τις προϋποθέσεις για να προταθεί για συμπερίληψη στον προϋπολογισμό. Ο Υπουργός Οικονομικών υποβάλλει ένα κατάλογο έργων τα οποία πέρασαν την αξιολόγηση βιωσιμότητας και προσιτότητας στο Υπουργικό Συμβούλιο για σκοπούς ενημέρωσης.

3. Βήματα Αξιολόγησης Έργου

3.1 Δημιουργία του Πλαισίου του Έργου

Μεγάλο μέρος της εργασίας σχετικά με τη δημιουργία του πλαισίου του έργου θα πρέπει να είχε διεξαχθεί όταν ετοιμαζόταν το Σημείωμα Έργου (ΣΕ) για την απόφαση Προ-επιλογής. Ως μέρος των Βημάτων 1 έως 3 της αξιολόγησης του έργου, θα πρέπει να γίνεται αναθεώρηση, ενημέρωση και εμπάθυνση των πληροφοριών και της ανάλυσης του ΣΕ. Εάν το πλαίσιο του έργου έχει επιδεινωθεί σημαντικά από τότε που το έργο έχει προ-επιλεγεί, η αξιολόγηση του έργου δεν πρέπει να προχωρήσει περαιτέρω, οπότε το έργο είτε θα πρέπει να αποσυρθεί ή είτε θα πρέπει να υποβληθεί ένα αναθεωρημένο ΣΕ για την απόφαση Προ-επιλογής. Όποια και να είναι η περίπτωση, είναι αναγκαίο οι εισηγητές του έργου να συζητήσουν με την ΓΔ ΕΠΣΑ οποιεσδήποτε ουσιαστικές αλλαγές που εμφανίστηκαν κατά την διάρκεια της αναθεώρησης του πλαισίου του έργου, προτού προχωρήσει στο στάδιο αξιολόγησης.

Η ιδέα έργου που προχώρησε στο στάδιο αξιολόγησης δεν πρέπει να διαφέρει ουσιαστικά από την ιδέα έργου που εγκρίθηκε στο στάδιο Προ-επιλογής. Αυτό είναι κάτι που η ΓΔ ΕΠΣΑ θα ελέγξει πολύ προσεκτικά. Η ΓΔ ΕΠΣΑ θα ελέγξει τη λογική του έργου και εάν η αναμενόμενη ζήτηση είναι σε συμφωνία με αυτήν στο ΣΕ και η ΔΠ του ΥΠΟΙΚ θα ελέγξει εάν σε γενικές γραμμές το κόστος όπως αξιολογήθηκε είναι προσιτό. Σημαντικές αποκλίσεις από το ΣΕ, οι οποίες δεν έχουν ξεκαθαριστεί προηγουμένως με την ΓΔ ΕΠΣΑ, απαιτούν κανονικά όπως τα έργα επιστρέψουν στο στάδιο της Προ-επιλογής, ανεξαρτήτως σε ποιο στάδιο προόδου βρίσκονται στην αξιολόγηση. Οι εισηγητές του έργου θα πρέπει επομένως να υποβάλουν ένα επίσημο αίτημα στην ΓΔ ΕΠΣΑ το συντομότερο δυνατό μετά την πρόβλεψη αλλαγής και να εξασφαλίσουν γραπτή έγκριση για την αλλαγή μετά από διμερείς συζητήσεις.

Βήμα 1: Καθορισμός των σκοπών και του Πεδίου Εφαρμογής του Έργου

Προσδιορισμός του προβλήματος και της λογικής για παρέμβαση

Το πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί, η λογική πίσω από το προτεινόμενο έργο και η ανάγκη παρέμβασης του δημόσιου τομέα έχουν ήδη παρουσιαστεί στο ΣΕ. Οι εισηγητές του έργου θα πρέπει να ξεκινήσουν τη διαδικασία Αξιολόγησης Έργου και στη συνέχεια να αναθεωρήσουν τη λογική παρέμβασης όπως καθορίζεται στο εγκεκριμένο ΣΕ. Η αναθεώρηση αυτή θα περιλαμβάνει:

- Επαλήθευση της περιγραφής του συγκεκριμένου προβλήματος ή της ευκαιρίας που το έργο έχει σκοπό να αντιμετωπίσει και διασφάλιση ότι αυτή εξακολουθεί να είναι ακόμη ακριβής και ότι το πρόβλημα είναι ακόμη συναφές και αρκετά σοβαρό ώστε να δικαιολογεί επείγουσα παρέμβαση.
- Επιβεβαίωση της γενικής επεξήγησης- λογική αιτίας και αποτελέσματος- για το πώς το έργο αναμένεται να απαμβλύνει το προσδιορισμένο πρόβλημα ή με πιο τρόπο θα ανταποκριθεί στην ευκαιρία και περαιτέρω εμβάθυνση της επεξήγησης, όπου χρειάζεται.
- Έλεγχος κατά πόσο η αιτιολόγηση για την κρατική παρέμβαση που βασίστηκε σε αποτυχία της αγοράς ή σε έλλειψη κεφαλαιουχικών πόρων παραμένει βάσιμη (αν και είναι απίθανο ένα ακατάλληλο έργο να είχε φτάσει σε αυτό το στάδιο)³⁹.

Παρουσίαση του έργου στο πλαίσιο της εθνικής αναπτυξιακής στρατηγικής και του στρατηγικού σχεδιασμού του υπουργείου

Η στρατηγική σημασία του έργου είναι κεντρική συνιστώσα του ΣΕ και βασικό κριτήριο για την απόφαση Προ-επιλογής. Θα είναι σημαντικό να επιβεβαιωθεί η συνεχής στρατηγική σημασία του έργου έτσι ώστε να λάβει υπόψη τις οποιεσδήποτε αλλαγές στην κατεύθυνση της πολιτικής η οποία θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί σε Κυβερνητικό ή Υπουργικό επίπεδο. Οι εισηγητές του έργου θα πρέπει επομένως να αναθεωρήσουν τη στρατηγική συνάφεια του έργου όπως καθορίζεται στο εγκεκριμένο ΣΕ. Θα πρέπει να επαναβεβαιώσουν ότι η στρατηγική συνάφεια του έργου είναι εύστοχα διατυπωμένη και ότι το έργο:

- Υποστηρίζει τους κυβερνητικούς στόχους που διατυπώνονται στη Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής,
- Υποστηρίζει τους στόχους του Υπουργείου όπως καθορίζονται στις Οδηγίες για τον Στρατηγικό Σχεδιασμό και
- Συμβάλλει στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων του Υπουργείου όπως καθορίζονται στις Οδηγίες για το Στρατηγικό Σχεδιασμό.

³⁹ Μια ισοδύναμη προσέγγιση είναι να ληφθεί υπόψη τι θα συμβεί στην περίπτωση που η κυβέρνηση δεν πρόκειται να παρέμβει.

Καθορισμός των στόχων του έργου και προσδιορισμός των περιορισμών

Όταν το πρόβλημα και ή λογική της κρατικής παρέμβασης δικαιολογούνται, είναι σημαντικό να υπάρχει μια ξεκάθαρη δήλωση των στόχων του έργου έτσι ώστε οι κατάλληλες εναλλακτικές λύσεις για την επίτευξη τους να μπορούν να ληφθούν υπόψη στο Βήμα 2. Βασική πτυχή της αξιολόγησης του έργου είναι η εξέταση του υπό αναφορά έργου έναντι των εναλλακτικών λύσεων για επίτευξη των ιδίων στόχων. Η ιεράρχηση των στόχων του έργου θα πρέπει να καθορίζεται ως εξής⁴⁰:

- Γενικός Στόχος: Γενικοί στόχοι όπως η αύξηση εισοδήματος, η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, η μείωση της φτώχειας, η προστασία των φυσικών πόρων κτλ., στους οποίους πρόκειται να συμβάλει ο σκοπός του έργου.
- Σκοπός του Έργου⁴¹: Ο κεντρικός στόχος του έργου που εκφράζεται σε όρους επίτευξης βιώσιμων οφελών για την ομάδα-στόχο.
- Αποτελέσματα του Έργου: Επιτεύγματα που επιφέρει το έργο, τα οποία παράγουν τις υπηρεσίες ή διευκολύνσεις ανάλογα με το σκοπό του έργου.

Οι πιο πάνω στόχοι θα πρέπει να περιγράφονται χρησιμοποιώντας την ορολογία SMART⁴² έτσι ώστε να μπορούν να παρακολουθούνται και να είναι δυνατό να γνωρίζουμε πότε έχουν επιτευχθεί. Αυτοί οι θεωρητικοί ορισμοί γίνονται καλύτερα αντιληπτοί με το παράδειγμα που δίνεται στον Πίνακα 3 ο οποίος δίνει την ιεράρχηση των στόχων για ένα οδικό έργο. Σε αυτό το παράδειγμα, γενικός στόχος έργου είναι η αυξημένη οικονομική δραστηριότητα. Η ακριβής συνεισφορά του έργου στον γενικό στόχο είναι δύσκολο να υπολογιστεί, λόγω του ότι θα υπάρχουν πολλές άλλες επιδράσεις.

Είναι στο επίπεδο του σκοπού του έργου που μπορούν να προσδιοριστούν οι εναλλακτικές προσεγγίσεις. Στο παράδειγμα που δίνεται στο Πίνακα 3, η κατασκευή για παράδειγμα ενός νέου δρόμου δεν είναι ο μόνος τρόπος μείωσης του κόστους διακίνησης και βελτίωσης της ασφάλειας. Υπάρχουν και άλλοι τρόποι για να επιτευχθούν οι σκοποί του έργου όπως η βελτίωση της διαχείρισης της κυκλοφορίας, η χρέωση για την κυκλοφοριακή συμφόρηση και η εγκατάσταση καμερών καταγραφής ταχύτητας. Κάποιες από αυτές τις εναλλακτικές λύσεις δεν θα χρειαστούν κεφαλαιουχική επένδυση.

Τα αποτελέσματα του έργου⁴³ είναι εκείνα τα πράγματα που θα πρέπει να παραδοθούν έτσι ώστε να επιτευχθεί ο σκοπός. Το αποτέλεσμα στον Πίνακα 3 αφορά την αναφερόμενη εναλλακτική λύση του οδικού έργου και εκφράζεται σε όρους χιλιομέτρων δρόμου που κατασκευάστηκε. Οι εναλλακτικές λύσεις για οδικά έργα θα έχουν διαφορετικά αποτελέσματα. Αυτά μπορεί να είναι τελείως διαφορετικά αποτελέσματα από εκείνα του έργου αναφοράς για ριζικές εναλλακτικές λύσεις στην κατασκευή δρόμων ή να είναι παρόμοια με τις εναλλακτικές διαδρομές. Ο διαχειριστής του έργου και

⁴⁰ Αυτοί οι ορισμοί αντιστοιχούν με εκείνους που χρησιμοποιούνται στην προσέγγιση λογικού πλαισίου, ενός εργαλείου για το σχεδιασμό της διαχείρισης και της εποπτείας του έργου που χρησιμοποιείται από πολλές κυβερνήσεις, φορείς ανάπτυξης και επιχειρήσεις και προτιμάται κυρίως από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για προγράμματα οικονομικής στήριξης χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ.

⁴¹ Σε γενικές γραμμές θα πρέπει να υπάρχει μόνο ένας σκοπός: εάν υπάρχουν περισσότεροι από ένας σκοποί, συστήνεται αναθεώρηση και ίσως και προσαρμογή της εστίασης του έργου.

⁴² Συγκεκριμένοι, Μετρήσιμοι, Εφικτοί, Σχετικοί, και Χρονικά Περιορισμένοι (SMART-Specific, Measurable, Achievable, Relevant, Time-bound).

⁴³ Τα αποτελέσματα του έργου διαφέρουν από τα δημοσιονομικά αποτελέσματα, τα οποία είναι οι δημόσιες υπηρεσίες που παρέχονται από την κυβέρνηση. Τα δημοσιονομικά αποτελέσματα συνήθως ευθυγραμμίζονται περισσότερο με το σκοπό του έργου.

στην περίπτωση ενός κατασκευαστικού έργου, ο εργολάβος, είναι υπόλογοι να παραδώσουν τα αποτελέσματα.

Μαζί με την παροχή βοήθειας για τον προσδιορισμό των εναλλακτικών λύσεων του έργου, η καλή προδιαγραφή των στόχων είναι απολύτως απαραίτητη για την εποπτεία του έργου κατά την διάρκεια της υλοποίησής του και για την αξιολόγηση της απόδοσης μετά την ολοκλήρωσή του. Οι δείκτες στον Πίνακα 3 αποτελούν τη βάση για εποπτεία και αξιολόγηση του συγκεκριμένου έργου.

Σημαντικοί πιθανοί περιορισμοί που μπορεί να επηρεάσουν την υλοποίηση του έργου και την επίτευξη των στόχων θα πρέπει να προσδιορίζονται σε αυτό το στάδιο. Αυτοί μπορεί να είναι τεχνικής, νομικής, οικονομικής ή πολιτικής φύσεως ή μπορεί να έχουν να κάνουν με το συγχρονισμό (timing) ή την τοποθεσία.

Προσδιορισμός του πεδίου εφαρμογής του έργου

Το πεδίο εφαρμογής του έργου θα έχει προσδιοριστεί σε γενικούς όρους στο ΣΕ. Στην αξιολόγηση, το πεδίο εφαρμογής που περιγράφεται στο ΣΕ πρέπει να αναθεωρείται και να παρουσιάζεται με περισσότερη λεπτομέρεια. Αυτό περιλαμβάνει τον καθορισμό όλων των εκροών του έργου, δηλ. τι θα παραδοθεί από το έργο μετά την ολοκλήρωσή του και οι κύριες δραστηριότητες που απαιτούνται για να επιτευχθούν αυτές οι εκροές. Η πρόθεση θα πρέπει να καταδεικνύει ότι όλες οι απαραίτητες δραστηριότητες έχουν αποτυπωθεί και ότι τα προγραμματισμένα αποτελέσματα είναι επαρκή για να επιτευχθεί ο σκοπός του έργου, δηλ., τα βιώσιμα οφέλη για την ομάδα-στόχο.

Οι κύριες εκροές θα είναι πάγια στοιχεία ενεργητικού (απτά και άυλα), αλλά μπορεί επίσης να χρειάζονται υποστηρικτικές εκροές όπως το εκπαιδευμένο προσωπικό για να διασφαλιστεί ότι τα οφέλη μπορούν να επιτευχθούν όπως σχεδιάστηκαν. Αυτές οι εκροές θα πρέπει επίσης να συμπεριλαμβάνονται στο πεδίο εφαρμογής του έργου. Για σκοπούς ανάλυσης, τα όρια του έργου θα πρέπει να επεκτείνονται σε όλες τις δραστηριότητες και εκροές που απαιτούνται για να παραδοθούν τα επιδιωκόμενα οφέλη, ακόμη και αν αυτές υπάγονται στην ευθύνη άλλου οικονομικού φορέα. Οι δρόμοι πρόσβασης, οι συνδέσεις με δίκτυα και η εκπαίδευση του προσωπικού που παρέχεται από άλλο οικονομικό φορέα αποτελούν παραδείγματα συνιστωσών του έργου που θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται ακόμη και αν το κόστος δεν βαρύνει τον οικονομικό φορέα που εισηγείται το έργο.

Σε τελική ανάλυση, ο προσδιορισμός του πεδίου εφαρμογής του έργου θα πρέπει να είναι επαρκής για να μπορεί να υπάρξει κατάληξη στο συμπέρασμα κατά πόσο το έργο παρουσιάζει μια επαρκώς ολοκληρωμένη απάντηση στο πρόβλημα που προσδιορίστηκε ότι χρειαζόταν λύση.

Πίνακας 3: Παράδειγμα Στόχων για την Κατασκευή Οδικού Έργου

Όνομασία	Περιγραφή	Δείκτες
Γενικοί Στόχοι- από πλευράς επιπτώσεων του έργου	Αυξημένη κοινωνικοοικονομική δραστηριότητα	<ul style="list-style-type: none"> • Νέα δραστηριότητα/Νέες θέσεις εργασίας • Καθαρές θέσεις εργασίας • Αύξηση του Τομεακού ΑΕΠ κατά κεφαλή
Σκοπός του Έργου- από πλευράς βιώσιμων οφελών για την ομάδα-στόχο	Μειωμένος χρόνος και κόστος μεταφοράς Αυξημένη ασφάλεια Αυξημένη ροή: αγαθών και προσώπων	<ul style="list-style-type: none"> • Προσβασιμότητα • Εξοικονόμηση χρόνου (σε λεπτά/ώρες) • Εξοικονόμηση κόστους • Αριθμός ατυχημάτων Ροή κυκλοφορίας
Αποτελέσματα- από πλευράς εκροών του έργου	Κατασκευή ενός δρόμου	<ul style="list-style-type: none"> • Εφαρμογή: Χιλιόμετρα που κατασκευάστηκαν

Βήμα 2: Προσδιορισμός και Επιλογή Εναλλακτικών Λύσεων για Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του έργου περιλαμβάνει τη σύγκριση του κόστους και των οφελών του κύκλου ζωής του έργου αναφοράς και των εφικτών εναλλακτικών λύσεων. Οι εισηγητές του έργου θα πρέπει διασαφηνίζουν τις εναλλακτικές λύσεις για το έργο, συμπεριλαμβάνοντας τεχνικές παραλλαγές του έργου αναφοράς, οι οποίες έχουν προκριθεί στο στάδιο προ-επιλογής και θα πρέπει να εξετάζουν τη συμπερίληψη οποιωνδήποτε νέων ρεαλιστικών εναλλακτικών λύσεων που μπορεί να είχαν παραβλεφθεί στο στάδιο της Προ-επιλογής. Σε αυτό το στάδιο θα πρέπει να διατηρηθεί ένας σχετικός βαθμός ευελιξίας όσον αφορά την παρουσίαση συγκρίσιμων εναλλακτικών λύσεων βάσει των οποίων θα εξεταστεί το προτιμώμενο έργο.

Οι εναλλακτικές λύσεις για το έργο μπορεί να συμπεριλαμβάνουν και άλλα μέτρα, πλην των δαπανών για νέα δημόσια στοιχεία ενεργητικού και άμεσης δημόσιας παροχής υπηρεσιών, όπως ο βελτιωμένος ρυθμιστικός έλεγχος ή οι επιδοτήσεις σε πάροχους υπηρεσιών από τον ιδιωτικό τομέα. Ορισμένα παραδείγματα ή εναλλακτικές λύσεις που μπορούν να ληφθούν υπόψη είναι:

- Χρησιμοποίηση διαφορετικών τεχνολογικών προσεγγίσεων ή διαφορετικών τεχνολογιών.
- Διαφοροποίηση του χρονοδιαγράμματος, των φάσεων και του μεγέθους της κεφαλαιουχικής επένδυσης.
- Ενοικίαση, κατασκευή ή αγορά εγκαταστάσεων.
- Ανακαίνιση υφιστάμενων δημόσιων διευκολύνσεων αντί της κατασκευής νέων.
- Αλλαγή του ισοζυγίου μεταξύ κεφαλαιουχικών και επαναλαμβανόμενων δαπανών, επιλέγοντας για παράδειγμα παροχή υπηρεσιών χαμηλότερης ή υψηλότερης έντασης κεφαλαίου.
- Διαμοιρασμός εγκαταστάσεων με άλλους φορείς/υπηρεσίες.
- Αλλαγή τοποθεσίας ή εγκαταστάσεων και
- Βελτιωμένη υλοποίηση υφιστάμενων μέτρων ή πρωτοβουλιών αντί για επένδυση.

Όταν καθορίζονται εναλλακτικές παρεμβάσεις, μια εναλλακτική λύση του τύπου ‘διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης’ πρέπει πάντοτε να καθορίζεται, ως βάση με την οποία θα συγκρίνονται το έργο αναφοράς και οι προεπιλεγμένες εναλλακτικές λύσεις. Η εναλλακτική λύση που προϋποθέτει τη διατήρηση της υφιστάμενης κατάστασης θα πρέπει σε γενικές γραμμές να εξισώνεται με την επιλογή μηδενικής παρέμβασης εκτός και αν αυτό είναι εξαιρετικά μη ρεαλιστικό, και σε αυτή την περίπτωση μπορεί να καθοριστεί μια εναλλακτική επιλογή της ‘ελάχιστης παρέμβασης’⁴⁴. Εάν εξετάζεται η εναλλακτική επιλογή της ‘ελάχιστης παρέμβασης’, αυτό θα πρέπει να συζητείται με τη ΓΔ ΕΠΣΑ για να επιβεβαιωθεί ότι βασίστηκε σε ρεαλιστικές παραδοχές.

Θα πρέπει να αποφασίζεται μια περίοδος ανάλυσης κατά την οποία θα αξιολογούνται τα οφέλη και το κόστος του έργου αναφοράς και των εναλλακτικών λύσεων. Η περίοδος ανάλυσης θα πρέπει κανονικά να αντιστοιχεί με τη χρήσιμη ζωή του πάγιου στοιχείου ενεργητικού που δημιουργείται και θα πρέπει να είναι η ίδια και για τις εναλλακτικές λύσεις. Στην πραγματικότητα, ορισμένες μεγάλες υποδομές έχουν σχεδόν απεριόριστη διάρκεια ζωής, παρέχοντας ένα πρόγραμμα τακτικής ρουτίνας και περιοδικής συντήρησης. Αποτελεί κοινή πρακτική διεθνώς να συντομεύεται η περίοδος ανάλυσης και να περιλαμβάνεται μια υπολειπόμενη αξία⁴⁵ ως όφελος στο τελευταίο χρόνο της επιλεγμένης ανάλυσης. Εντούτοις, αυτή μπορεί ενδεχομένως να είναι μια πρόχειρη προσέγγιση, αναλόγως του βαθμού στον οποίο οι μελλοντικές τιμές προεξοφλούνται. Ο Πίνακας 4 παρουσιάζει την αναφερόμενη περίοδο ανάλυσης ανά τομέα όπως συστήνεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁴⁴ Αντικατοπτρίζει την εναπομείνασα δυνατότητα ενός πάγιου στοιχείου ενεργητικού που δεν έχει φτάσει ακόμη στο τέλος της οικονομικής ζωής του να προσφέρει υπηρεσία.

⁴⁵ Αντικατοπτρίζει την εναπομείνασα δυνατότητα ενός πάγιου στοιχείου ενεργητικού που δεν έχει φτάσει ακόμη στο τέλος της οικονομικής ζωής του να προσφέρει υπηρεσία.

Πίνακας 4: Αναλυτική Μέθοδος Αναφοράς Περιόδων Έργου ανά Τομέα

Τομέας	Διάρκεια (Σε Έτη)
Σιδηρόδρομοι	30
Δρόμοι	25-30
Λιμάνια και αεροδρόμια	25
Αστικές Συγκοινωνίες	25-30
Υδρευση & Αποχέτευση	30
Διαχείριση αποβλήτων	25-30
Κτήρια	20
Ενέργεια	15-25
Ευρυζωνικά δίκτυα	15-20
Υποδομή για Επιχειρήσεις	10-15
Άλλοι τομείς	10-15

Πηγή: ‘ Guide to Cost-Benefit Analysis of Investment Projects: Economic Appraisal Tool for Cohesion Policy 2014-2020’, ΓΔ Περιφερειακής Πολιτικής και Αστικής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2014

Η μεγαλύτερη χρονική περίοδος ανάλυσης στον Πίνακα 4 είναι τα 30 έτη, ενώ για στοιχεία ενεργητικού με μικρή διάρκεια ζωής καθορίζονται μικρότερες περίοδοι. Η καθοδήγηση της Επιτροπής είναι να εφαρμόζεται μια υπολειπόμενη αξία για στοιχεία ενεργητικού με χρήσιμη ζωή που υπερβαίνει τα 30 χρόνια. Με βάση την προσέγγιση που υιοθετήθηκε σε πολλές χώρες οι οποίες χρησιμοποιούν βέλτιστες πρακτικές, η προτεινόμενη προσέγγιση σε αυτό το Εγχειρίδιο είναι να δίδεται μικρότερο βάρος στις υπολειμματικές αξίες και να χρησιμοποιείται μια περίοδος ανάλυσης που να αντικατοπτρίζει καλύτερα τη χρήσιμη ζωή στοιχείων ενεργητικού με μεγάλη διάρκεια ζωής. Η περίοδος ανάλυσης για μεγάλα έργα υποδομής, πράγμα που αφορά ένα μεγάλο μέρος δημοσίων έργων, οδικά και λιμενικά έργα για παράδειγμα, μπορεί επομένως να επεκταθεί πέραν των 30 ετών και να φτάσει μέχρι και τα 60 έτη. Έργα με σημαντικά περιβαλλοντικά οφέλη και κόστος τα οποία επεκτείνονται μεταξύ γενεών μπορεί να έχουν ακόμη μεγαλύτερη περίοδο ανάλυσης.

Στα βήματα που ακολουθούν, απαιτείται κάποια ευελιξία όσο αφορά το βάθος της ανάλυσης των εναλλακτικών λύσεων του έργου. Μια μελέτη βιωσιμότητας θα απαιτεί την ολοκλήρωση ενός προκαταρκτικού σχεδιασμού για το έργο αναφοράς και εκτίμηση του κόστους υλοποίησης βάσει αυτού του σχεδιασμού. Μια μελέτη βιωσιμότητας θα απαιτεί επίσης να συμπεριλαμβάνονται λογικές τεχνικές παραλλαγές του αναφερόμενου έργου, που να είναι σχεδιασμένες και κοστολογημένες στο ίδιο επίπεδο ανάλυσης. Οι άλλες εναλλακτικές λύσεις για το έργο δεν αναμένεται γενικά να έχουν σχεδιαστεί στο ίδιο επίπεδο ανάλυσης με το έργο αναφοράς και τις τεχνικές παραλλαγές του, εκτός και αν υπάρχουν ξεκάθαρες ενδείξεις ότι η απόφαση αξιολόγησης είναι απόλυτα ισορροπημένη. Στην απουσία τέτοιων ενδείξεων, το κόστος άλλων εναλλακτικών λύσεων για το έργο μπορεί να εκτιμηθεί χρησιμοποιώντας μεθόδους κατά προσέγγιση βασιζόμενες σε ένα περίγραμμα σχεδιασμού ή άλλες παρόμοιες προσεγγίσεις. Παρόμοιες υποθέσεις εφαρμόζονται και στον υπολογισμό για τα οφέλη, όπου και αυτά πιθανόν να διαφέρουν μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων. Το βάθος της ανάλυσης που απαιτείται θα πρέπει να καθορίζεται σύμφωνα με τους όρους εντολής της μελέτης βιωσιμότητας⁴⁶.

⁴⁶ Οι Οικονομικοί Φορείς όταν κάνουν τον σχεδιασμό και τον προϋπολογισμό για μελέτες βιωσιμότητας μπορεί να επιθυμούν να συμπεριλάβουν το ενδεχόμενο μιας βαθύτερης ανάλυσης των εναλλακτικών λύσεων που μπορεί να αποδειχθούν πιο συμφέρουσες απ’ ότι αναμενόταν. Εν τη απουσία πρόβλεψης για τέτοιο ενδεχόμενο, μια νέα μελέτη βιωσιμότητας ίσως να χρειαστεί για μια εναλλακτική λύση η οποία αποδεικνύεται ότι είναι πιο συμφέρουσα από ότι το προτεινόμενο έργο. Τέτοια ανάγκη, εφόσον προκύψει, δεν θα θεωρηθεί ποτέ ως αποτυχία στον προγραμματισμό, αλλά ως ένδειξη μιας επιτυχημένης και ευπροσάρμοστης διαδικασίας

Βήμα 3: Απόδειξη της ζήτησης για τις υπηρεσίες του έργου και των εναλλακτικών λύσεων

Το ΣΕ θα έχει προσδιορίσει τους τελικούς δικαιούχους και θα έχει δώσει ενδεικτικές εκτιμήσεις της ζήτησης για τις υπηρεσίες του έργου. Οι τελευταίες, όμως, δεν θα είναι επαρκείς στο στάδιο αξιολόγησης του έργου, στο οποίο πρέπει να αναπτύσσονται πιο αξιόπιστες προβλέψεις της ζήτησης. Οι σχολαστικές αναλύσεις της ζήτησης βρίσκονται το επίκεντρο μια ορθής αξιολόγησης του έργου και είναι απολύτως απαραίτητες για:

- Το σχεδιασμό κεφαλαιουχικών επενδύσεων κατάλληλου μεγέθους με την απαραίτητη χωρητικότητα για τους υφιστάμενους και μελλοντικούς χρήστες.
- Τον υπολογισμό αξιόπιστων εκτιμήσεων του κόστους.
- Την ακριβή εκτίμηση των οφελών του έργου και
- Την κατάληξη σε ένα ισχυρό συμπέρασμα όσο αφορά την οικονομική βιωσιμότητα του έργου.

Ως μέρος της αξιολόγησης του έργου, οι εισηγητές του έργου πρέπει να αναπτύξουν μια ποσοτικοποιημένη πρόβλεψη της αναμενόμενης ζήτησης για τις προσδιορισμένες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της αναμενόμενης αύξησης της ζήτησης κατά τη διάρκεια ζωής του έργου. Ανάλογα με τη φύση του έργου, αυτές οι προβλέψεις μπορεί να καλύπτουν θέματα όπως, οι εγγραφές σε σχολεία, ο φόρτος εργασίας των νοσοκομείων, η οδική κυκλοφορία, η κατανάλωση νερού και η δημιουργία αποβλήτων.

Η ζήτηση επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες οι οποίοι, αναλόγως της σχετικότητας τους, ίσως χρειαστεί να ληφθούν υπόψη όταν γίνονται προβλέψεις. Σε αυτούς περιλαμβάνονται:

- Η γενική οικονομική ανάπτυξη.
- Οι αλλαγές στο εισόδημα μεταξύ των δυνητικών τελικών χρηστών.
- Οι δημογραφικές αλλαγές – η φυσική αύξηση ή μείωση του πληθυσμού και των διαφορετικών ομάδων του, η μετακίνηση πληθυσμών εντός ή εκτός της περιοχής που βρίσκεται το έργο.
- Οι νέες βιομηχανικές, επιχειρηματικές ή αγροτικές αναπτύξεις που πρόκειται να υπάρξουν στην περιοχή του έργου.
- Το κόστος των υπηρεσιών που παρέχονται- ακόμη και αν είναι δωρεάν μπορεί να υπάρχει κόστος που σχετίζεται με την πρόσβαση στις υπηρεσίες.
- Μακροχρόνιες τεχνολογικές αλλαγές και αλλαγές στις προτιμήσεις του κοινού.

Το επίπεδο λεπτομέρειας στις προβλέψεις της ζήτησης μπορεί να διαφέρει ανάλογα με το μέγεθος του έργου και τον βαθμό στον οποίο βρίσκεται από πλευράς καινοτομίας. Για μεγάλα ή ιδιαίτερα καινοτόμα έργα, η ανάλυση της ζήτησης αναμένεται να είναι πολύ λεπτομερής, και να περιλαμβάνει τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων μέσω δημοσκοπήσεων και τη χρήση οικονομετρικής ανάλυσης και κατά περίπτωση προσομοιώσεις. Για απλά και μικρότερης αξίας έργα η προσέγγιση μπορεί να είναι πιο απλή, βασισμένη πάνω σε ευφυή ανάλυση τάσεων. Όμως, η απλή παρέκταση (extrapolation) των υφιστάμενων τάσεων χωρίς οποιαδήποτε αμφισβήτηση δεν είναι αποδεκτή⁴⁷. Οι τάσεις πρέπει να εξετάζονται με κριτική ματιά για να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξουν σημαντικές μεταβολές στους υποκείμενους παράγοντες κατά τη διάρκεια ζωής του έργου. Οποιαδήποτε προσέγγιση και να χρησιμοποιηθεί για την πρόβλεψη της ζήτησης, είναι σημαντικό να παρουσιάζει ιστορικά στοιχεία προηγούμενων τάσεων, όπου αυτές υπάρχουν, έτσι ώστε να μπουν οι προβλέψεις σε ένα πλαίσιο.

προγραμματισμού που στοχεύει στη διασφάλιση της αποδοτικότητας και της αποτελεσματικότητας ενός έργου δημοσίων επενδύσεων.

⁴⁷ Αυτή υπήρξε μία συχνή αιτία για ψηλές επενδύσεις ή χαμηλές επενδύσεις σε πολλές χώρες.

Λόγω των διαφορών στους υποκείμενους παράγοντες της ζήτησης, πιο ακριβείς προβλέψεις μπορούν γίνουν με την προβολή της ζήτησης σε διαφορετικές ομάδες χρηστών ξεχωριστά (και ύστερα τη συγκεντρωτική παρουσίασή τους), αντί να γίνονται συγκεντρωτικές προβλέψεις. Για παράδειγμα, οι διαφορές στην αύξηση της ζήτησης για ταξίδια εργασίας και για ταξίδια αναψυχής ή για νερό, ανάλογα με το είδος του χρήστη (βιομηχανίες, επιχειρήσεις, ιδρύματα ή οικιακοί χρήστες).

Οι προβλέψεις της ζήτησης θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να διαχωρίζουν τη φυσιολογική αύξηση από την αύξηση που οφείλεται στη μείωση του πραγματικού κόστους μιας υπηρεσίας, η οποία είναι γνωστή ως δημιουργούμενη ζήτηση. Αυτή η διάκριση είναι σημαντική διότι τα οφέλη της δημιουργημένης ζήτησης τυγχάνουν διαφορετικού χειρισμού (Βλέπε εκτίμηση οικονομικών οφελών).

Οι υπερβολικά αισιόδοξες προβλέψεις για τη ζήτηση είναι η αιτία για τη λήψη κακών δημόσιων επενδυτικών αποφάσεων σε όλο τον κόσμο. Αυτό το συστηματικό φαινόμενο, που αναφέρεται ως μεροληψία αισιοδοξίας⁴⁸, πρέπει όσο είναι δυνατό να αποφεύγεται. Είναι επομένως σκόπιμο οι προβλέψεις της ζήτησης να υποβάλλονται σε ανεξάρτητο εξωτερικό έλεγχο, ειδικά για μεγάλα έργα.

3.2 Εκτέλεση της Οικονομικής Ανάλυσης

Βήμα 4: Προσδιορισμός Συναφών και Ουσιωδών Οφελών και Κόστους του έργου

Εισαγωγή

Η οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη όλα τα οφέλη και το κόστος για την κοινωνία ως σύνολο, χρηματικά ή άλλα, ανεξαρτήτως του πού εμπίπτουν, και θα πρέπει να επεκτείνεται πέραν της στενής προοπτικής που λαμβάνει υπόψη μόνον τις επιπτώσεις στους λογαριασμούς ενός μεμονωμένου οικονομικού φορέα. Τα οφέλη και κόστος θα πρέπει να είναι συναφή και ουσιώδη για την οικονομική ανάλυση. Συναφή σημαίνει ότι μπορούν ξεκάθαρα να θεωρηθούν ως αντίκτυπος του έργου, δηλ., δεν θα μπορούσαν να προκύψουν χωρίς αυτό και ότι προέκυψαν για τα μέρη που εμπλέκονται στη λήψη-αποφάσεων. Για να είναι ουσιώδη, ο αντίκτυπος τους στην ανάλυση πρέπει να είναι αρκετά σημαντικός για να μπορεί να επηρεάσει την τελική απόφαση από τον κατάλογο εναλλακτικών λύσεων που εξετάζονται. Τα συναφή και ουσιώδη οφέλη και κόστος θα πρέπει να έχουν προσδιοριστεί για την απόφαση προ-επιλογής και να έχουν καταγραφεί στο ΣΕ. Αυτό δεν θα πρέπει, εντούτοις, να θεωρηθεί δεδομένο και αυτή η διάσταση του ΣΕ θα πρέπει μελετάται εξονυχιστικά στο στάδιο αξιολόγησης του έργου για να διασφαλιστεί ότι δεν έχουν εξαιρεθεί κάποια συναφή και ουσιώδη οφέλη και κόστος.

Γενικά θα πρέπει να εφαρμόζεται μια εθνική προοπτική για τα οφέλη και το κόστος, με την οποία να λαμβάνονται υπόψη μόνο τα οφέλη και κόστος για τους κατοίκους της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ωστόσο, σε ορισμένες περιπτώσεις, ίσως να χρειαστεί να ληφθούν υπόψη και οι ευρύτερες περιφερειακές ή διεθνείς επιπτώσεις. Παραδείγματα όπου μια ευρύτερη προοπτική μπορεί να ληφθεί υπόψη συμπεριλαμβάνουν μεγάλα μεταφορικά ή ενεργειακά έργα με σημαντικές επιπτώσεις σε γειτονικές χώρες ή σημαντικές παγκόσμιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως αλλαγές στις εκπομπές ρύπων.

⁴⁸ Η υποεκτίμηση του κόστους του έργου είναι η άλλη διάσταση της μεροληψίας αισιοδοξίας (optimism bias).

Συναφή οικονομικά οφέλη

Ένα οικονομικό όφελος αντιπροσωπεύει μια αύξηση στην ευημερία της κοινωνίας ή στα άτομα που την συγκροτούν, η οποία προήλθε από το προτεινόμενο έργο⁴⁹. Αυτό σημαίνει ότι συμπεριλαμβάνονται κέρδη για τον κρατικό και τον μη κρατικό τομέα (ιδιωτικές επιχειρήσεις, εθελοντικοί και κοινοτικοί τομείς), καθώς επίσης και τα κέρδη για τους ιδιώτες. Τα οφέλη από κρατικές ενέργειες θα καταλήξουν κυρίως σε ιδιώτες.

Είναι δυνατό να εκτιμηθούν τα οικονομικά οφέλη ορισμένων έργων χρησιμοποιώντας άμεσα τις τιμές αγοράς. Αυτά συνήθως αναφέρονται ως απτά οφέλη. Μπορεί να μην είναι δυνατό να εκτιμηθούν άμεσα κάποια οφέλη (και κάποιο κόστος) για δραστηριότητες του δημόσιου τομέα χρησιμοποιώντας τιμές της αγοράς, γιατί αυτά ίσως να μην είναι μετρήσιμα⁵⁰. Αυτά τα οφέλη συνήθως αναφέρονται ως άυλα. Για μερικά άυλα οφέλη, μπορεί να χρησιμοποιηθούν ειδικές τεχνικές για να εκτιμηθεί η αξία τους (Βλέπε Βήμα 5, Εκτίμηση Οικονομικών Οφελών και Κόστους του έργου), ενώ για άλλα οφέλη αυτό μπορεί να μην είναι εφικτό⁵¹ να γίνει. Ορισμένα από αυτά τα άυλα οφέλη τα οποία δεν μπορούν να επιμετρηθούν ίσως να είναι μετρήσιμα με άλλους τρόπους, οι οποίοι αποτυπώνουν το μέγεθος της επίπτωσης και τον αριθμό των ατόμων/νοικοκυριών/επιχειρήσεων που επηρεάζονται⁵², ενώ άλλα μπορεί να είναι δυνατό να περιγραφούν μόνο με καθαρά ποιοτικούς όρους. Σε κάθε περίπτωση, όλα τα συναφή και ουσιώδη οφέλη θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη έτσι ώστε να καταλήγουμε σε μια απόφαση που βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση ακόμη και αν δεν έχουν συμπεριληφθεί σε μια ποσοτική ανάλυση κόστους-οφέλους (Βλέπε Βήμα 9, Προσδιορισμός της προτιμότερης εναλλακτικής λύσης έργου). Ο προσδιορισμός και η εκτίμηση των οφελών είναι συνήθως το πιο δύσκολο και χρονοβόρο κομμάτι μιας αξιολόγησης και το μέρος στο οποίο γίνονται συχνότερα τα περισσότερα λάθη. Επομένως απαιτείται, ιδιαίτερη προσοχή στον προσδιορισμό και την εκτίμηση των οφελών.

Ο απώτερος σκοπός οποιουδήποτε δημόσιου επενδυτικού έργου (και γενικά των δημόσιων δαπανών) είναι να παραχθούν τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα για την κοινωνία, όπου το αποτέλεσμα καθορίζεται ως μια αλλαγή στην γενική κατάσταση της ευημερίας της κοινωνίας⁵³, όπως είναι:

- Η μείωση της παιδικής θνησιμότητας.
- Η βελτίωση του μέσου επιπέδου των μορφωτικών επιτευγμάτων του πληθυσμού, ή

⁴⁹ Τα οικονομικά οφέλη μερικές φορές εσφαλμένα συμπεριλαμβάνουν μόνο τα χρηματοοικονομικά έσοδα από τις πωλήσεις των αγαθών και των υπηρεσιών: εάν δεν υπάρχουν χρηματοοικονομικά έσοδα, τότε οι θετικές επιπτώσεις κατατάσσονται ως 'κοινωνικές επιπτώσεις και εξετάζονται εκτός της ανάλυσης. Αυτό προέρχεται από την εσφαλμένη ερμηνεία του όρου 'οικονομικά' που συνήθως σχετίζονται με την παραγωγική οικονομία. Σύμφωνα με την διεθνή πρακτική, εφαρμόζεται μια ευρύτερη ερμηνεία σε αυτό το Εγχειρίδιο η οποία χρησιμοποιεί τον όρο 'οικονομικά οφέλη' που σημαίνει όλες τις θετικές επιπτώσεις στην κοινωνία ως σύνολο. Σε αυτή την ορολογία, οι κοινωνικές επιπτώσεις υποδηλώνουν το πού πηγαίνουν τα οικονομικά οφέλη, δηλ. ποιοι επωφελούνται και όχι πώς επωφελούνται. Σε αυτό επικεντρώνεται η ανάλυση των κοινωνικών επιπτώσεων.

⁵⁰ Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει αγορά λόγω του ότι είναι αδύνατο να εισπραχθούν πληρωμές. Άλλες περιπτώσεις είναι όταν κυβέρνηση καθορίζει τις τιμές μιας δημόσια παρεχόμενης υπηρεσίας στο μηδέν ή σε τιμή πολύ πιο κάτω από την οικονομική της αξία για την κοινωνία.

⁵¹ Η λέξη 'εφικτό' χρησιμοποιείται σκόπιμα εδώ διότι κάποια οφέλη θα είναι εξαιρετικά δύσκολο να αποτιμηθούν, ενώ κάποια άλλα δεν θα αξίζουν την προσπάθεια που απαιτείται, είτε γιατί δεν είναι αρκετά σημαντικά ώστε να είναι ουσιώδη κατά τη λήψη απόφασης ή επειδή το κόστος είναι πολύ υψηλό σε σχέση με τη συνολική αξία του έργου.

⁵² Για παράδειγμα, αριθμός νοικοκυριών που επηρεάζονται από πάνω από ένα ορισμένο επίπεδο ηχορύπανσης (μετρημένο σε ντεσιμπέλ) ή μετρήσεις βελτιωμένης ποιότητας αέρα (μέρη ανά εκατομμύριο ρύπων)

⁵³ 'Specifying Outputs in the Public Sector', OECD, 2001.

- Η αύξηση στην ποιότητα ζωής⁵⁴.

Τα οφέλη του έργου μπορούν επομένως να λάβουν διάφορες μορφές, οι οποίες μπορούν να εκτιμηθούν, να μετρηθούν ή να περιγραφούν με διαφορετικούς τρόπους:

- Άμεσες επιπτώσεις στην αποδοτικότητα του οικονομικού φορέα μέσω χαμηλότερου κόστους λειτουργίας και συντήρησης, με αποτέλεσμα την εξοικονόμηση χρημάτων για την Κυβέρνηση (αυτές οι εξοικονομήσεις μπορούν να μεταφερθούν στο κοινό- εκεί όπου υπάρχει ανάκτηση κόστους με χρέωση του χρήστη – για να αναδιατεθούν για άλλες δημόσιες δαπάνες ή να συνεισφέρουν στη δημοσιονομική εξυγίανση).
- Συμβολή στην επίτευξη των αποτελεσμάτων ή των ενδιάμεσων αποτελεσμάτων που επιδιώκει η κυβέρνηση μέσω της παροχής δημόσιων υπηρεσιών οι οποίες θα οδηγήσουν με τη σειρά τους στην αύξηση της ευημερίας των χρηστών που λαμβάνουν αυτές τις υπηρεσίες. Για παράδειγμα: εξοικονόμηση χρόνου για επιχειρήσεις και ιδιωτικούς χρήστες από ένα βελτιωμένο δρόμο, ή βελτίωση στη διευκόλυνση των χρηστών από ένα καινούργιο σύστημα αποχέτευσης και διαχείρισης αποβλήτων.
- Θετικές εξωτερικότητες δηλ., δευτερογενή οφέλη τα οποία προκύπτουν για τους τρίτους συμπεριλαμβανομένης της κοινωνίας, αντί στον οικονομικό φορέα ή στους σκοπούμενους τελικούς δικαιούχους του έργου⁵⁵. Για παράδειγμα: οφέλη άνεσης/διευκόλυνσης από τη δημιουργία μιας δεξαμενής της οποίας ο κύριος της σκοπός είναι η άρδευση ή η υδατοπρομήθεια, ή μειωμένη κυκλοφοριακή συμφόρηση για μη χρήστες όταν οι χρήστες μετακινούνται σε ένα καινούργιο βελτιωμένο κυκλοφοριακό δίκτυο.

Το Παράρτημα 2 καταγράφει τυπικά οικονομικά οφέλη για έργα σε καίριους τομείς όπου παρεμβαίνει ο δημόσιος τομέας⁵⁶. Οι εισηγητές του έργου προτρέπονται να συμβουλευθούν αυτό το παράρτημα όταν προσδιορίζουν οφέλη για τα προτεινόμενα έργα τους⁵⁷.

Εάν η επιλεχθείσα αναλυτική περίοδος (Βλέπε Βήμα 2, Προσδιορισμός και Επιλογή Εναλλακτικών Λύσεων για Αξιολόγηση) είναι μικρότερη από την προγραμματιζόμενη ζωή του κεφαλαιουχικού αγαθού, τότε το αγαθό μπορεί να έχει κάποια υπολειπόμενη αξία που παραμένει στο τέλος της περιόδου για τη λήψη απόφασης. Αυτή θα πρέπει να προστίθεται ως όφελος στον τελευταίο χρόνο της περιόδου ανάλυσης. Ακόμη και σε περιπτώσεις που το στοιχείο ενεργητικού έχει διανύσει τον κύκλο ζωής του ή έχει υπηρετήσει το σκοπό του μπορεί να έχει υπολειμματική αξία ή εναλλακτική χρήση και αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως όφελος. Ταυτόχρονα, είναι εξαιρετικά δύσκολο να εκτιμηθούν οι υπολειπόμενες αξίες για στοιχεία ενεργητικού στο απώτερο μέλλον και είναι προτιμότερο το λάθος που θα γίνει να τείνει στην συντηρητική άποψη.

⁵⁴ Αυτά τα αποτελέσματα θα αντιστοιχούν με τους στόχους που εκφράζονται στη Δήλωση Κυβερνητικής Στρατηγικής. Συνήθως τα αποτελέσματα/στόχοι που επιδιώκει η Κυβέρνηση θα διατυπώνονται ως όραμα που μπορεί να είναι υπερβολικά υψηλού επιπέδου για τον καθορισμό των οφελών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, θα υπάρχουν μεσοπρόθεσμα, ενδιάμεσα αποτελέσματα στα οποία η άμεση συνεισφορά του έργου είναι περισσότερο ευδιάκριτη. Αυτά γενικά εκφράζονται ως στόχοι στο Περίγραμμα Στρατηγικού Σχεδιασμού του Υπουργείου.

⁵⁵ Μπορεί να υπάρχουν επίσης και αρνητικές εξωτερικότητες. Βλέπε το 'Οικονομικό Κόστος' κατωτέρω.

⁵⁶ Το Παράρτημα 2 προσδιορίζει επίσης το τυπικό οικονομικό κόστος και τις προσεγγίσεις οικονομικής ανάλυσης, καθώς και χρηματοοικονομικές εισροές και εκροές για τη χρηματοοικονομική ανάλυση.

⁵⁷ Το Παράρτημα 2 θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη όταν ετοιμάζεται το ΣΕ για την απόφαση στο στάδιο της Προ-επιλογής.

Ορισμένα συνήθη λάθη κατά τον προσδιορισμό των οφελών

Υπάρχουν ορισμένα συνήθη λάθη που διαπράττονται όταν προσδιορίζονται τα οφέλη του έργου και αυτά θα πρέπει να αποφεύγονται. Μεταξύ αυτών είναι:

Διπλός υπολογισμός των οφελών: Μερικές φορές υπάρχουν δύο τρόποι με τους οποίους μπορείς να δεις το ίδιο αποτέλεσμα και η συμπερίληψη και των δύο απόψεων ως οφελών του έργου θα οδηγήσει σε διπλό υπολογισμό. Τα οφέλη ενός αρδευτικού έργου μπορούν, για παράδειγμα, να μετρηθούν είτε υπό όρους της παρούσας αξίας⁵⁸ του μελλοντικού αυξημένου εισοδήματος των αγροτών είτε ως αύξηση της αξίας της γεωργικής γης⁵⁹ αλλά όχι και τα δύο, καθώς η αξία της γης αντικατοπτρίζει το μελλοντικό δυνητικό κέρδος στο εισόδημα. Παρομοίως, θα ήταν λάθος να συμπεριληφθούν αθροιστικά τα έσοδα από τέλη χρήσης και τα οφέλη χρήσης που βασίζονται στις εκτιμήσεις της προθυμίας του κόσμου να πληρώσει⁶⁰ για έργα ύδρευσης ή αποχέτευσης από την στιγμή που τα τέλη χρήσης είναι απλώς η χρηματική ένδειξη (ή μέρος της) της προθυμίας του καταναλωτή να πληρώσει για τις υπηρεσίες.

Υπολογισμός 'των οφελών δημιουργίας θέσεων εργασίας': Οι μισθοί που πληρώνονται στο εργατικό δυναμικό είναι κόστος του έργου και όχι όφελος. Συχνά η δημιουργία θέσεων εργασίας και οι μισθοί που δημιουργούνται θεωρούνται λανθασμένα ως οφέλη του έργου. Εάν υπάρχουν λόγοι να πιστεύεται ότι η τιμή αγοράς του εργατικού δυναμικού υπερεκτιμά το κόστος ευκαιρίας⁶¹ είτε σε εθνικό επίπεδο είτε σε μια συγκεκριμένη περιοχή, τότε αυτό θα μπορεί να εκφραστεί σε μια κατάλληλη προσαρμογή των μισθών προς τα κάτω, καταλήγοντας σε αυτό που ονομάζουμε σκιώδεις μισθοί (βλέπε Βήμα 5, Εκτίμηση οικονομικών οφελών και κόστους του έργου). Στη συνέχεια τα κοινωνικά οφέλη της απασχόλησης θα αποτυπώνουν μια χαμηλότερη χρηματική αξία για το κόστος του εργατικού δυναμικού. Εναλλακτικά, η επίπτωση του έργου στην τοπική αγορά εργασίας μπορεί να θεωρηθεί ως μέρος της αξιολόγησης των κοινωνικών επιπτώσεων⁶² που θα ληφθούν υπόψη όταν μια απόφαση βασίζεται πάνω σε μια ολοκληρωμένη αξιολόγηση (βλέπε Βήμα 10). Σε αυτή την περίπτωση, οι εισηγητές του έργου πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί και να μην δηλώνουν το κόστος του εργατικού δυναμικού ως όφελος (και να υπολογίζουν τις συνέπειες μετακίνησης του- βλέπε επόμενο σημείο).

Παραγνωρίζοντας τις συνέπειες μετακίνησης: Οι επιπρόσθετες δραστηριότητες που δημιουργούνται γύρω από ένα έργο, π.χ., κατά μήκος ενός νέου δρόμου ή σε νέους κόμβους μεταφορών, μερικές φορές λογίζονται ως ένα δευτερογενές όφελος του έργου, αγνοώντας συχνά το γεγονός ότι η οικονομική δραστηριότητα θα έχει μετακινηθεί από κάπου αλλού. Μόνο η καθαρή επιπρόσθετη οικονομική δραστηριότητα μπορεί να κατανεμηθεί στο έργο και ακόμη και σε αυτή την περίπτωση οποιοδήποτε επιπρόσθετο επενδυτικό κόστος που συνδέεται με τις καινούργιες δραστηριότητες θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη.

⁵⁸ Βλέπε το Βήμα 6, για επεξήγηση του πώς γίνονται η προεξόφληση και εκτιμήσεις της παρούσας αξίας.

⁵⁹ Με βάση την παρατηρηθείσα τιμή συγκρίσιμης γης η οποία ήδη αρδεύεται.

⁶⁰ Βλέπε Βήμα 5, Εκτίμηση Οικονομικών Οφελών και Κόστους του έργου, για επεξήγηση της προθυμίας πληρωμής ως μέτρο εκτίμησης του οφέλους του καταναλωτή.

⁶¹ Βλέπε Προσδιορισμό του Σχετικού Οικονομικού Κόστους κατωτέρω για επεξήγηση του κόστους ευκαιρίας.

⁶² Βλέπε κατωτέρω για περιγραφή των απαιτήσεων για αξιολογήσεις κοινωνικών επιπτώσεων.

Υπολογισμός πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων: Σε εθνικό επίπεδο, δεν είναι ορθό να συμπεριλαμβάνονται τα εισοδήματα που δημιουργήθηκαν από πολλαπλασιαστικά ή 'δευτερογενή' αποτελέσματα ως οφέλη, καθώς οι εναλλακτικές χρήσεις των ίδιων χρηματοοικονομικών πόρων θα δημιουργήσουν επίσης παρόμοια αποτελέσματα. Μερικές φορές ίσως να χρειάζεται να εξετασθούν τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα όταν το έργο στοχεύει σε συγκεκριμένες οικονομικά υποβαθμισμένες περιοχές. Σε αυτή την περίπτωση, ίσως είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ποια θα είναι η καθαρή επίπτωση που θα έχουν τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην τοπική οικονομία, άλλα αυτά δεν θα πρέπει να συγχύζονται με τα οφέλη του έργου σε εθνικό επίπεδο.

Συναφές οικονομικό κόστος

Οι δύο σημαντικότερες αρχές για το προσδιορισμό του συναφούς οικονομικού κόστους είναι ότι θα πρέπει να:

- Αφορά στην πραγματική χρήση των οικονομικών πόρων και
- Αντικατοπτρίζει το κόστος απόρριψης των εναλλακτικών χρήσεων στις οποίες οι πόροι θα μπορούσαν να τοποθετηθούν.

Η έμφαση στην πραγματική χρήση των πόρων αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι το λογιστικό κόστος μερικές φορές είναι μόνο η καταγραφή λογιστικών καταχωρήσεων ή μπορεί να περιλαμβάνει στοιχεία που αντιπροσωπεύουν μονάχα την μεταφορά των πόρων εντός της οικονομίας⁶³. Το λογιστικό κόστος, συνεπώς, δεν περιλαμβάνει πάντα την πραγματική χρήση των πόρων, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σημαντικές διαφορές με το οικονομικό κόστος. Η δεύτερη αρχή, η οποία είναι βασική για την οικονομική ανάλυση, είναι η έννοια του κόστους ευκαιρίας, δηλ., η αξία ενός πόρου στην επόμενη καλύτερη του εναλλακτική χρήση (άλλη από εκείνη του έργου). Στοιχεία του ενεργητικού, όπως η γη και τα κτίρια, που ανήκουν ήδη στον δημόσιο τομέα αποτελούν ένα σημαντικό παράδειγμα εφαρμογής της ιδέας του κόστους ευκαιρίας γιατί γενικά θα έχουν εναλλακτικές χρήσεις, συμπεριλαμβανομένων και αυτών του ιδιωτικού τομέα. Έχουν επομένως κάποιο οικονομικό κόστος, ακόμη και αν δεν υπάρχει άμεσο χρηματοοικονομικό κόστος.

Όπως τα οφέλη του έργου θα εκτιμηθούν για όλη τη διάρκεια της περιόδου ανάλυσης, έτσι και το κόστος για ολόκληρο τον κύκλο ζωής του έργου πρέπει επίσης να εκτιμάται για ένα δημόσιο επενδυτικό έργο δηλ., το κόστος λειτουργίας και συντήρησης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη μαζί με το αρχικό κόστος επένδυσης. Αυτό είναι κρίσιμης σημασίας για την εκτίμηση των καθαρών οφελών και για τη σύγκριση των εναλλακτικών λύσεων του έργου. Τα ακόλουθα αποτελούν ένα κατάλογο ελέγχου του κόστους του έργου που θα βοηθήσει στον προσδιορισμό του:

Αρχικό κεφαλαιουχικό κόστος:

- Αγορές γης και κτιρίων.
- Υποδομές και έργα
- Αγορά εξοπλισμού, επίπλων, οχημάτων, λογισμικού και ηλεκτρονικών υπολογιστών⁶⁴.
- Κόστος εγκατάστασης και εφαρμογής.

⁶³ Το ζήτημα των μεταβιβάσεων αντιμετωπίζεται πιο κάτω στην Εκτίμηση του Οικονομικού Κόστους.

⁶⁴ Αν και άυλο, το λογισμικό κατατάσσεται ως πάγιο στοιχείο ενεργητικού και η αγορά λογισμικού ή η ανάπτυξή του πρέπει να τυγχάνει χειρισμού όπως κάθε άλλη κεφαλαιουχική επένδυση στο Στάδιο Αξιολόγησης του έργου.

- Κόστος ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένου του κόστους του προσωπικού και των συμβούλων και άλλων επαγγελματικών αμοιβών.
- Δοκιμές
- Εκπαίδευση
- Απρόβλεπτο κόστος

Απρόβλεπτο κόστος είναι επιτρεπόμενα όρια για την κάλυψη απρόβλεπτων περιστάσεων κατά τη διάρκεια της υλοποίησης ή της λειτουργίας του έργου, όπως είναι το αυξημένο κόστος κατασκευής λόγω απροσδόκητα δύσκολων συνθηκών εδάφους. Όμως οι απρόβλεπτες καταστάσεις αποτελούν μέρος του αναμενόμενου κόστους και θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται ως οικονομικό κόστος.

Κόστος ευκαιρίας δημόσιων επενδυτικών αγαθών, όπως γη, κτίρια, εξοπλισμός και οχήματα τα οποία θα χρησιμοποιηθούν στο έργο.

Κόστος διακοπής κατά τη διάρκεια κατασκευής: αυτό το κόστος δεν θα πρέπει να υποτιμάται, ιδιαίτερα για μεγάλα έργα σε πυκνοκατοικημένες περιοχές.

Κόστος αντικατάστασης κεφαλαιουχικού αγαθού για τα οποιαδήποτε κεφαλαιουχικά αγαθά που φθάνουν στο τέλος του κύκλου ζωής τους κατά την διάρκεια της περιόδου ανάλυσης. Αυτό ίσως να είναι ένας σημαντικός λόγος για την εξέταση εναλλακτικών λύσεων του έργου οι οποίες περιλαμβάνουν τον κύκλο ζωής των υφιστάμενων αγαθών ή χρησιμοποιούν χαμηλότερες προδιαγραφές.

Κόστος του προσωπικού που επαναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου ανάλυσης. Αυτό είναι το κόστος του χρόνου των εργαζομένων για τον εργοδότη και πρέπει να περιλαμβάνει συντάξεις, κοινωνικές επιβαρύνσεις, και επιδόματα⁶⁵, καθώς και τους βασικούς μισθούς. Το σχετικό προσωπικό μπορεί να συμπεριλαμβάνει αυτούς που εμπλέκονται:

- στη διεύθυνση
- στις καθημερινές λειτουργίες
- στην υποστήριξη
- στη συνεχή εκπαίδευση του προσωπικού

Κόστος λειτουργίας που επαναλαμβάνεται καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου ανάλυσης και περιλαμβάνει:

- Κόστος συντήρησης (τακτικής και περιοδικής)
- Κόστος αδειών και υποστήριξης του λογισμικού
- Γραφειακές υπηρεσίες (επεξεργασία δεδομένων και ηλεκτρονικές υπηρεσίες)
- Κόστος χρηματοδοτικής μίσθωσης και ενοικίασης (σχετικό για εναλλακτικές λύσεις του έργου αντί νέων κατασκευών και ιδιοκτησίας)
- Επαναλαμβανόμενο απρόβλεπτο κόστος
- Υπηρεσίες κοινής ωφελείας

⁶⁵ Εάν τα επιδόματα συμπεριλαμβάνουν τα επιδόματα διαμονής θα είναι λάθος να συμπεριληφθούν τόσο αυτά όσο και το κόστος κατασκευής του χώρου διαμονής. Αυτό αποτελεί ακόμη ένα παράδειγμα διπλού υπολογισμού όπως περιγράφεται πιο πάνω.

Καταλογιζόμενα διοικητικά έξοδα: ορισμένα διοικητικά έξοδα μπορεί να προκύψουν λόγω του έργου, αλλά πρέπει να αποδειχθεί να μπορούν να καταλογιστούν στο έργο και όχι να είναι κόστος το οποίο αναμένεται να είναι το ίδιο με ή χωρίς το έργο.

Αρνητικές εξωτερικότητες: Αυτές είναι αρνητικές επιπτώσεις πάνω σε τρίτους, οι οποίες δεν επηρεάζουν τον λειτουργικό φορέα ή τους άμεσους τελικούς δικαιούχους του έργου, όπως αυξημένη ηχορύπανση και ατμοσφαιρική ρύπανση από την οδική κυκλοφορία σε ένα νέο δρόμο⁶⁶ ή υποβάθμιση του τοπίου από μια αντιαισθητική κατασκευή.

Οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου είναι αρνητικές εξωτερικότητες με διεθνείς επιπτώσεις. Οι εισηγητές του έργου πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη διεθνή θέση που ακολουθεί η Κυπριακή Δημοκρατία όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών άνθρακα και να εξετάσουν τον πιο κατάλληλο τρόπο αντιμετώπισης αυτού του κόστους όταν η υλοποίηση και η λειτουργία του έργου αναμένεται να δημιουργήσει αύξηση στις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου.

Κόστος μετριασμού: ένα συνακόλουθο των αρνητικών εξωτερικοτήτων μπορεί να είναι η ανάγκη για ενταξη μέτρων μετριασμού στο στάδιο του βασικού σχεδιασμού του έργου, ιδιαίτερα για σοβαρές αρνητικές εξωτερικές επιπτώσεις στο περιβάλλον ή ακόμη και για δυσμενείς κοινωνικές επιπτώσεις.

Το Παράρτημα 2 του Εγχειριδίου προσδιορίζει το σχετικό κόστος για συνήθη έργα σε κύριους τομείς δημόσιων παρεμβάσεων σύμφωνα με τις διεθνείς εμπειρίες. Το λειτουργικό και επενδυτικό κόστος προσδιορίζεται ξεχωριστά από τις δυνητικές εξωτερικές επιπτώσεις. Συνιστάται στους εισηγητές του έργου να συμβουλευτούν το παράρτημα όταν προσδιορίζουν το κόστος για τα προτεινόμενα έργα τους⁶⁷.

Κόστος το οποίο δεν είναι Συναφές με την Οικονομική Ανάλυση

Σε αντίθεση με τα φυσικά απρόβλεπτα έξοδα που αναφέρθηκαν πιο πάνω, οι απρόβλεπτες τιμές για την κάλυψη του γενικού πληθωρισμού δεν θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στην οικονομική ανάλυση εφόσον αυτή διενεργείται χρησιμοποιώντας αξίες εκφραζόμενες σε πραγματικούς όρους, δηλ., εξαιρουμένου του πληθωρισμού. Όμως τέτοια απρόβλεπτα θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στην ανάλυση του προϋπολογισμού.

Η απόσβεση είναι μία λογιστική μέθοδος που κατανέμει το κόστος ενός πάγιου περιουσιακού στοιχείου σε όλη τη διάρκεια ζωής του. Αναγνωρίζει ότι το πάγιο περιουσιακό στοιχείο φθείρεται, κατανέμοντας το κόστος αγοράς του στοιχείου σε όλη τη διάρκεια της χρήσιμης ζωής του. Η απόσβεση δεν έχει άμεσο οικονομικό αντίκτυπο - δεν αντιπροσωπεύει την πραγματική χρήση των πόρων, καθώς αυτοί θα έχουν ήδη χρησιμοποιηθεί κατά τη δημιουργία του στοιχείου ενεργητικού—επομένως δεν θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν αποφασίζεται καταρχάς αν θα αγοραστεί το περιουσιακό στοιχείο. Στην πραγματικότητα, η συμπερίληψη τόσο του κόστους αγοράς όσο και της απόσβεσης θα αποτελεί περίπτωση διπλού υπολογισμού (βλέπε πιο πάνω σε σχέση με τα Συναφή Οικονομικά Οφέλη). Εάν ένα στοιχείο ενεργητικού φθείρεται κατά τη διάρκεια της περιόδου ανάλυσης, το κόστος αντικατάστασης του θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται όταν αυτό συμβεί (όπως υποδεικνύεται στον πιο πάνω κατάλογο ελέγχου). Σημειώνεται ότι η συνήθης συντήρηση δεν είναι το

⁶⁶ Το ζήτημα του διπλού υπολογισμού πρέπει να λαμβάνεται πάντα υπόψη όταν αξιολογούνται οι εξωτερικοί παράγοντες. Κάποια κυκλοφοριακή κίνηση σε ένα καινούργιο δρόμο θα είχε μεταφερθεί από άλλους δρόμους, μειώνοντας τις αρνητικές εξωτερικές επιδράσεις σε αυτούς.

⁶⁷ Το Παράρτημα 2 θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη όταν εκπονείται το Σημείωμα Έργου για την Απόφαση Προ-Επιλογής.

ίδιο πράγμα με την απόσβεση⁶⁸ και θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στο κόστος (όπως υποδεικνύεται στον πιο πάνω κατάλογο ελέγχου).

Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες ή οι πληρωμές τόκων είναι λογιστικές έννοιες και δεν θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται ως κόστος στην οικονομική ανάλυση⁶⁹. Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες είναι ένα λογιστικό εργαλείο που αντικατοπτρίζει το κόστος ευκαιρίας των ποσών που δεσμεύονται για την κατοχή κεφαλαιουχικών πόρων, όταν τα αγαθά έχουν αγοραστεί. Χρησιμοποιούνται για να βοηθήσουν να δοκιμαστεί η οικονομική υπόθεση διατήρησης ενός αγαθού και δεν θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στη λήψη απόφασης κατά πόσο θα πρέπει να αποκτηθεί κατ' αρχάς ένα αγαθό ή όχι. Οι πληρωμές τόκων είναι μια χρηματοοικονομική μεταβίβαση εντός της οικονομίας (από τον δανειολήπτη στον δανειοδότη) και θα πρέπει να αγνοείται στην οικονομική ανάλυση, καθώς δεν αντιπροσωπεύει την πραγματική χρήση των πόρων.

Οι μη ανακτήσιμες δαπάνες θα πρέπει να αγνοούνται στην οικονομική ανάλυση. Μια μη ανακτήσιμη δαπάνη είναι δαπάνη που δημιουργήθηκε πριν την έναρξη της περιόδου ανάλυσης. Σε αυτή την περίπτωση οι πόροι έχουν ήδη δεσμευτεί και δεν έχουν εναλλακτική χρήση (ή κόστος ευκαιρίας όπως αναφέρεται πιο πάνω)⁷⁰. Οι μη ανακτήσιμες δαπάνες δεν είναι συναφείς διότι είναι το αποτέλεσμα προηγούμενων αποφάσεων και επομένως δεν πρέπει αποτελούν μέρος των μελλοντικών αποφάσεων⁷¹. Οι μη ανακτήσιμες δαπάνες είναι ένα ιδιαίτερο ζήτημα όταν λαμβάνεται η απόφαση για επανεκκίνηση ενός έργου το οποίο είχε ήδη ξεκινήσει, αλλά σταμάτησε, ή όταν επανεξετάζεται ξανά ένα έργο στο οποίο υπήρχαν σημαντικές υπερβάσεις κόστους κατά την διάρκεια της υλοποίησής του. Και στις δυο περιπτώσεις, κόστος το οποίο έχει ήδη δημιουργηθεί δεν πρέπει να περιλαμβάνεται σε μια εκ των προτέρων οικονομική ανάλυση.

Βήμα 5: Εκτίμηση οικονομικών οφελών και κόστους

Βασικές Αρχές Εκτίμησης των Οικονομικών Οφελών και Κόστους

Αρχή της Αναλογικότητας: Ανάλογα με τη φύση ενός έργου, η εκτίμηση των οφελών και του κόστους μπορεί να αποτελεί έργο έντασης πόρων και να απαιτεί επισκοπήσεις και σε βάθος αναλυτική εργασία. Η προσέγγιση που καθορίζεται σε αυτό το Εγχειρίδιο απαιτείται για όλα τα οικονομικά σημαντικά έργα, που καθορίζονται στις Οδηγίες Διαχείρισης Δημόσιων Επενδύσεων ως έργα με συνολικό κεφαλαιουχικό κόστος πέραν των €5.0 εκατομμυρίων. Είναι υποχρεωτικό να γίνονται εύλογες προσπάθειες να εξετάζεται, όπου είναι δυνατό, και να γίνεται εκτίμηση των σχετικών και ουσιωδών οφελών και κόστους για οικονομικά σημαντικά έργα, αλλά θα πρέπει να είναι ανάλογες με το μέγεθος του έργου. Συνεπώς, δεν αναμένεται σε γενικές γραμμές να γίνεται έρευνα και ανάλυση στο ίδιο βάθος για ένα έργο που κοστίζει €5 εκατ. και ένα άλλο που κοστίζει €50

⁶⁸ Η συντήρηση απαιτείται για να διατηρηθεί ένα στοιχείο ενεργητικού στην προγραμματισμένη πορεία απόσβεσης του και αν δεν γίνει η συντήρηση, το στοιχείο ενεργητικού θα αποσβεσθεί πιο γρήγορα από ότι ήταν προγραμματισμένο.

⁶⁹ Κανένα από αυτά τα τρία είδη κόστους δεν πρέπει να συμπεριλαμβάνεται σε μια χρηματοοικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους, η οποία είναι μια ανάλυση που βασίζεται σε πραγματικές χρηματικές ροές. Είναι σχετικά με άλλες οικονομικές λογιστικές καταστάσεις που αναφέρονται κατωτέρω στο Βήμα 8, Αξιολόγηση Οικονομικής Προσιτότητας και Βιωσιμότητας.

⁷⁰ Το κόστος που είναι αμετάκλητα δεσμευμένο, μολονότι δεν έχει απαραίτητα καταβληθεί ακόμη, είναι επίσης μη ανακτήσιμο κόστος, αλλά πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή όταν προσδιορίζεται το τι είναι 'αμετάκλητο'. Υπάρχουν πολλές ποινές για τερματισμό συμβολαίων, αλλά αυτό δεν το κάνει αμετάκλητο: το μη ανακτήσιμο κόστος είναι οπωσδήποτε χαμηλότερο.

⁷¹ Το μη ανακτήσιμο κόστος δεν πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν διεξάγεται εκ των υστέρων οικονομική αξιολόγηση ενός ολοκληρωμένου έργου. Εδώ το πλήρες κόστος πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στην οικονομική ανάλυση.

εκατομμύρια. Εξαιρέσεις σε αυτόν τον κανόνα υπάρχουν όταν μικρότερα, αλλά εξίσου οικονομικά σημαντικά έργα:

- Είναι ιδιαίτερα καινοτόμα, που περιλαμβάνουν για παράδειγμα νέες ή μη δοκιμασμένες τεχνολογίες ή
- Περιλαμβάνουν δαπάνες σε τομείς που έχουν ήδη προσδιοριστεί ως υψηλού κινδύνου, όπως η ανάπτυξη νέων λογισμικών συστημάτων.

Επιπρόσθετα Οφέλη και Κόστος: Τα επιπρόσθετα οφέλη και κόστος θα πρέπει να εκτιμούνται σε σχέση με την εναλλακτική επιλογή μηδενικής παρέμβασης⁷². Αυτό σημαίνει ότι το συναφές κόστος είναι αυτό που υπερβαίνει το τι θα δαπανηθεί αν δεν γίνει το έργο και τα σχετικά οφέλη είναι αυτά που θα ληφθούν επιπρόσθετα προς εκείνα που θα υπάρχουν χωρίς το έργο.

Χρήση τιμών αγοράς: Παρόλο που συχνά χρειάζονται προσαρμογές (όπως περιγράφεται πιο κάτω), η εξ' ορισμού υπόθεση είναι ότι οι τιμές αγοράς είναι το καλύτερο σημείο εκκίνησης για την εκτίμηση των οφελών και του κόστους. Αναμένεται να αντανakλούν ορθά το κόστος ευκαιρίας, όπως και το κόστος της εργασίας και της γης, εκτός και αν υπάρχει ξεκάθαρη αποτυχία ή στρέβλωση της αγοράς.

Χρήση πραγματικών τιμών: τα οφέλη και το κόστος πρέπει να εκφράζονται σε πραγματικούς όρους (εξαιρουμένων των επιδράσεων στον γενικό πληθωρισμό). Τα οφέλη και κόστος θα πρέπει να εκτιμούνται σε τιμές ενός τυπικού βασικού έτους, το οποίο πρέπει να δηλώνεται εκ των προτέρων σε όλους τους αναλυτές και λήπτες αποφάσεων. Το βασικό έτος είναι συνήθως το τρέχον έτος. Οι αξίες που εκτιμούνται χρησιμοποιώντας τιμές από έτη προγενέστερα του έτους βάσης θα πρέπει να προσαρμόζονται προς τα πάνω χρησιμοποιώντας το Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) που εκδόθηκε από την Στατιστική Υπηρεσία της Κύπρου.

Αναμενόμενες αλλαγές στις σχετικές τιμές σημαντικών οφελών και κόστους του έργου, δηλ., πραγματικές μεταβολές στην τιμή που δεν σχετίζονται με αλλαγές στο γενικό επίπεδο τιμών, μπορεί να λαμβάνονται υπόψη όταν υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις που στηρίζουν κάτι τέτοιο. Πιθανά παραδείγματα μπορεί να είναι το:

- Μειωμένο πραγματικό κόστος της τεχνολογίας πληροφοριών.
- Μειωμένο πραγματικό κόστος της ανανεώσιμης ενέργειας.
- Αυξανόμενο πραγματικό κόστος του (εξειδικευμένου) εργατικού δυναμικού λόγω αύξησης της παραγωγικότητας.
- Αυξανόμενο πραγματικό κόστος των φαρμάκων.
- Αυξανόμενο πραγματικό κόστος ενοικίασης, όπως για χώρους γραφείων.

Παραδοχές για την πρόβλεψη μελλοντικών μεταβολών στις πραγματικές τιμές διεθνών αγαθών πρώτης ανάγκης θα πρέπει να γίνονται σε εθνικό επίπεδο. Οι εισηγητές του έργου θα πρέπει να συζητούν τις υποθέσεις που κάνουν σχετικά με τις σχετικές μεταβολές των τιμών, μαζί με το Υπουργείο Οικονομικών (Διεύθυνση Προϋπολογισμού) για να διασφαλίσουν τη συνοχή με τις παραδοχές που εφαρμόζονται σε εθνικό επίπεδο. Όλες οι παραδοχές αναφορικά με τις τάσεις των πραγματικών τιμών πρέπει να καταγράφονται σαφώς στη Μελέτη Βιωσιμότητας.

Οι προσαρμογές για φόρους, επιδοτήσεις και μεταβιβάσεις είναι πιθανό να επηρεάσουν ουσιαστικά την επιλογή της προτιμώμενης εναλλακτικής λύσης. Οι έμμεσοι φόροι (ο ΦΠΑ για παράδειγμα), οι επιδοτήσεις και οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (τα επιδόματα κοινωνικών ασφαλίσεων για παράδειγμα) δεν συνεπάγονται την κατανάλωση ή τη δημιουργία οικονομικών πόρων, αλλά αντιπροσωπεύουν

⁷² Εκτός αν έχει συμφωνηθεί με την ΓΔ ΕΠΣΑ η επιλογή ελάχιστης παρέμβασης (do-minimum). Σε αυτή την περίπτωση, τα επιπρόσθετα οφέλη και κόστος υπολογίζονται αναφορικά με το τι έχει συμφωνηθεί ως ελάχιστη δαπάνη στην απουσία του έργου.

απλώς την ανακατανομή των πόρων από ένα μέρος της κοινωνίας σε ένα άλλο (από τα νοικοκυριά στο κράτος και από το κράτος στα νοικοκυριά). Επομένως ως τέτοιοι θα πρέπει να εξαιρούνται από την εκτίμηση των οφελών και του κόστους. Αυτό σημαίνει ότι οι τιμές αγοράς που χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των οφελών και του κόστους εκφράζονται εξαιρουμένων των έμμεσων φορών και επιδοτήσεων και η αξία των κοινωνικών μεταβιβάσεων δεν υπολογίζονται ως οφέλη ή κόστος.

Κανόνας του Μισού (Rule of Half) Όταν ένα έργο αναμένεται να οδηγήσει σε σημαντική επιπρόσθετη ζήτηση λόγω μείωσης του κόστους πρόσβασης στην υπηρεσία⁷³ που προσφέρει το έργο, τα οφέλη που θα προκύπτουν στους νέους χρήστες θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο σε σχέση με τα οφέλη που αντιστοιχούν στους υφιστάμενους χρήστες του έργου. Αυτό συμβαίνει επειδή η καμπύλη της ζήτησης κλίνει προς τα κάτω και το πλεόνασμα του καταναλωτή⁷⁴ που αποκομίζουν οι νέοι χρήστες είναι κατά μέσο όρο μικρότερο από αυτό που αποκομίζουν οι υφιστάμενοι χρήστες: στη πραγματικότητα, ο οριακός νέος καταναλωτής δεν αποκομίζει το πλεόνασμα του καταναλωτή, εφόσον το κόστος της υπηρεσίας θα αντιστοιχεί ακριβώς με την επιθυμία του να πληρώσει για την υπηρεσία. Αυτό το αποτέλεσμα συνήθως υπολογίζεται, θεωρώντας τα οφέλη από την δημιουργημένη ζήτηση ως τα μισά του μέσου οφέλους για τους υφιστάμενους χρήστες. Ο Κανόνας του Μισού εφαρμόζεται συχνά για έργα στον τομέα των μεταφορών, όπου οι γενικές μειώσεις του κόστους, συμπεριλαμβανομένης της εξοικονόμησης χρόνου, μπορούν να δημιουργήσουν σημαντική επιπρόσθετη ζήτηση.

Εκτίμηση Οικονομικών Οφελών

Η εκτίμηση των οικονομικών οφελών μπορεί να είναι το πιο δύσκολο και το πιο απαιτητικό, από πλευράς πόρων, μέρος του σταδίου αξιολόγησης του έργου και πρέπει να προσεγγίζεται με προσοχή. Οι αξιόπιστες προβλέψεις της ζήτησης για τις υπηρεσίες που παράγονται από την κεφαλαιουχική επένδυση⁷⁵ (βλέπε Βήμα 1, Καθορισμός των Στόχων και του Πεδίου Εφαρμογής του Έργου) αποτελούν πάντοτε το σημείο εκκίνησης για την εκτίμηση των οφελών. Χωρίς μια καλή εκτίμηση του αριθμού των ατόμων, των νοικοκυριών ή των επιχειρήσεων που είναι πιθανόν να χρησιμοποιήσουν μια νέα διευκόλυνση δεν υπάρχει βάση για την εκτίμηση των συνολικών οφελών (ή για το σχεδιασμό μιας εγκατάστασης με την απαραίτητη δυναμικότητα).

Η εκτίμηση των οφελών θα πρέπει να βασίζεται σε πραγματικές ή εκτιμώμενες τιμές αγοράς για τις υπηρεσίες⁷⁶ που παράγονται από το έργο, όπου αυτές μπορούν να παρατηρηθούν. Όμως οι προσαρμογές που γίνονται για φόρους ή/και επιδοτήσεις μπορεί να είναι αναγκαίες, σύμφωνα με την αρχή εκτίμησης που παρατέθηκε πιο πάνω. Όπου ο σκοπός ενός δημόσιου επενδυτικού έργου είναι η πιο αποτελεσματική παραγωγή υφιστάμενων αγαθών και υπηρεσιών, τα οφέλη μπορούν να εκτιμηθούν υπό όρους επιπρόσθετων αλλαγών στο κόστος κύκλου ζωής και συγκρίνοντας τις περιπτώσεις με και χωρίς το έργο. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα οφέλη μετρούνται σε όρους εξοικονόμησης κόστους, για τις οποίες οι τιμές αγοράς (με τις οποιεσδήποτε απαιτούμενες προσαρμογές) μπορούν να χρησιμοποιηθούν, σύμφωνα με τις οδηγίες για την εκτίμηση του οικονομικού κόστους πιο κάτω.

⁷³ Αυτό δεν είναι κατ' ανάγκη μια μείωση της άμεσης χρέωσης για την υπηρεσία, μπορεί επίσης να είναι μια μείωση σε άλλο έμμεσο κόστος που σχετίζεται με την χρήση μιας υπηρεσίας, όπως ο χρόνος ταξιδιού.

⁷⁴ Το πλεόνασμα του καταναλωτή υπολογίζει την διαφορά μεταξύ του τι ένα άτομο είναι πρόθυμο να πληρώσει για ένα αγαθό ή υπηρεσία και της τιμής που απαιτείται στην πραγματικότητα να πληρώσει. Όταν ένα αγαθό ή υπηρεσία λαμβάνεται χωρίς χρέωση, όλη του η αξία για τον καταναλωτή είναι πλεόνασμα του καταναλωτή.

⁷⁵ Σε συνδυασμό με τις επαναλαμβανόμενες δαπάνες κατά την διάρκεια του κύκλου ζωής του έργου.

⁷⁶ Σε οικονομικά κείμενα, η λέξη 'αγαθό' συνήθως χρησιμοποιείται για να περιγράψει τόσο τα φυσικά αγαθά όσο και τις υπηρεσίες που παράγονται από το έργο. Για να αποφευχθεί τυχόν σύγχυση, το Εγχειρίδιο θα χρησιμοποιεί τη λέξη 'υπηρεσίες' εφόσον οι δημοσιονομικές εκροές που παραδίνονται από ένα κεφαλαιουχικό αγαθό (σε συνδυασμό με τις απαιτούμενες επαναλαμβανόμενες δαπάνες) είναι σε γενικές γραμμές δημόσιες υπηρεσίες και ο δημόσιος τομέας σπάνια παράγει φυσικά αγαθά. Αυτό θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όταν γίνεται αναφορά σε πιο επίσημη καθοδήγηση.

Από τη φύση τους πολλές δημόσιες υπηρεσίες δεν έχουν τέλη χρήσης, είτε επειδή είναι δύσκολο ή ακατόρθωτο να υπάρξει χρέωση, για παράδειγμα στην περίπτωση δημόσιων αγαθών⁷⁷, ή λόγω μιας πολιτικής απόφασης που οφείλεται στη γενικά αποδεκτή ισότητα ή σε κοινωνικές ανησυχίες. Η υγεία, η εκπαιδευτική επιτυχία, η οικογενειακή και κοινωνική σταθερότητα και οι περιβαλλοντικές βελτιώσεις είναι τα είδη άυλων αποτελεσμάτων που εμπίπτουν στην κατηγορία των οφελών όπου δεν υπάρχουν άμεσα ευδιάκριτες αγοραίες αξίες. Εξ ορισμού, οι υπηρεσίες με θετικές εξωτερικότητες παρέχονται χωρίς καμία χρέωση. Σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει αγορά, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται, όπου αυτό είναι εφικτό, εναλλακτικά μέσα για την εκτίμηση της αξίας των οφελών. Αυτές οι βασισμένες στη αγορά προσεγγίσεις στηρίζονται στην εκτίμηση της προθυμίας για πληρωμή (ΠΠ) των δυνητικών χρηστών για τα οφέλη του έργου. Η ΠΠ είναι το ανώτατο όριο πληρωμής που ένας δικαιούχος θα είναι διατεθειμένος να πληρώσει για να είναι σε θέση να λάβει μια δημόσια υπηρεσία⁷⁸ και επομένως είναι μια μονάδα μέτρησης της ‘χρησιμότητας’⁷⁹ που ένας χρήστης αναμένει να αποκτήσει από την υπηρεσία.

Η ΠΠ περιορίζεται από την ικανότητα πληρωμής η οποία εξαρτάται από το εισόδημα. Λαμβάνοντας αυτό υπόψη, η πρακτική που πρέπει να ακολουθείται είναι να εκτιμάται η μέση προθυμία πληρωμής για κάθε εισοδηματική κατηγορία. Για έργα όπου η ΠΠ χρησιμοποιείται για την εκτίμηση των οφελών, αλλά υπάρχει πρόθεση να χρεώνονται οι χρήστες⁸⁰ είναι πολύ σημαντικό να διασφαλιστεί η συνέπεια μεταξύ της προθυμίας πληρωμής και της ικανότητας πληρωμής διαφορετικά η χρηματοοικονομική βιωσιμότητα μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο από την ασθενή αξιοποίηση των νέων υπηρεσιών (βλέπε Βήμα 9, Αξιολόγηση Οικονομικής Προσιτότητας και Βιωσιμότητας)⁸¹.

Υπάρχουν δύο προσεγγίσεις για την εκτίμηση της ΠΠ. Αυτές είναι οι τεχνικές φανεράς προτίμησης και οι τεχνικές δηλωμένης προτίμησης. Οι τεχνικές φανεράς προτίμησης θεωρούνται γενικά ως πιο αξιόπιστες και θα πρέπει να προτιμούνται όταν είναι διαθέσιμα τα απαιτούμενα στοιχεία. Οι τεχνικές δηλωμένης προτίμησης απαιτούν προσεκτικό σχεδιασμό, που περιλαμβάνει προηγμένες μεθόδους έρευνας, για να δώσουν αποδεχτά αποτελέσματα και θα πρέπει να εφαρμόζονται με σύνεση. Η επιλογή της τεχνικής που θα ακολουθηθεί θα πρέπει να γίνεται από τους εισηγητές του έργου αναλόγως της περίπτωσης, συνήθως στη βάση των συμβουλών που θα πάρουν από τους ειδικούς.

⁷⁷ Ένα αμιγώς δημόσιο αγαθό (ή υπηρεσία) είναι εκείνο που δεν είναι δυνατό να αποκλείσει χρήστες από το να καταναλώσουν το αγαθό (υπηρεσία) και η κατανάλωση από ένα καταναλωτή δεν μειώνει την ποσότητα του αγαθού (υπηρεσίας) που είναι διαθέσιμη για τους υπόλοιπους καταναλωτές. Αυτά τα χαρακτηριστικά σημαίνουν ότι δεν υπάρχει κίνητρο για τον ιδιωτικό τομέα να παράγει το αγαθό (υπηρεσία) επειδή είναι αδύνατο να αποφέρει έσοδα και να έχει κέρδος.

⁷⁸ Η προθυμία αποδοχής (ΠΑ) είναι ένα στενά συνδεδεμένο εναλλακτικό μέτρο που χρησιμοποιείται για την εκτίμηση των αρνητικών επιπτώσεων. Αυτή είναι η ελάχιστη πληρωμή που ένας δικαιούχος θα χρειαστεί να αποζημιωθεί για να αποποιηθεί ένα όφελος ή για να αποδεχθεί μια αρνητική επίπτωση.

⁷⁹ Η Χρησιμότητα είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται στα οικονομικά κοινής ευημερίας και αντιπροσωπεύει την ικανοποίηση ή την αλλαγή στην ευημερία που ένα άτομο λαμβάνει από την κατανάλωση ενός αγαθού ή υπηρεσίας.

⁸⁰ Αυτή είναι συνήθως η περίπτωση για τα δίκτυα υπηρεσιών κοινής ωφελείας τα οποία έχουν τα χαρακτηριστικά ενός φυσικού μονοπωλίου. Τα τέλη συνήθως επιβάλλονται (είτε μέσω ρύθμισης του ιδιωτικού τομέα από το δημόσιο τομέα είτε μέσω ελεγχόμενων τιμών για ένα δημόσιο πάροχο). Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να υπάρχει απόκλιση μεταξύ των τελών χρήσης και της επιθυμίας πληρωμής. Συνήθως η τελευταία είναι μεγαλύτερη από τα πρώτα, αλλά όταν ένα νέο έργο είναι πιθανό να συνεπάγεται σημαντικές αυξήσεις στα τέλη χρήσης, οι υπεύθυνοι σχεδιασμού του έργου θα χρειαστεί να διασφαλίσουν ότι αυτά συνάδουν με την προθυμία και την ικανότητα των καταναλωτών να πληρώσουν.

⁸¹ Η οικονομική βιωσιμότητα επίσης προφανώς διακυβεύεται λόγω υπεραισιόδοξων εκτιμήσεων της ΠΠ, η οποία υπερβαίνει την ικανότητα των καταναλωτών να πληρώσουν.

Μερικές φορές και οι δύο τεχνικές μπορούν να χρησιμοποιηθούν και τα αποτελέσματα ίσως να πρέπει να συγκριθούν για να ελεγχθεί η συνέπειά τους.

Οι τεχνικές φανεράς προτίμησης συμπεραίνουν την προθυμία πληρωμής εξετάζοντας την προηγούμενη συμπεριφορά των δυνητικών χρηστών σε παρόμοια ή σχετικά έργα. Οι πληροφορίες για παλαιά αντισταθμίσματα μεταξύ κόστους και οφελών, σε στενά συνδεδεμένες συναφείς περιπτώσεις μπορούν να δώσουν ενδείξεις για την προθυμία πληρωμής για το είδος των οφελών που πρόκειται να προσφέρει το έργο. Δύο συχνά χρησιμοποιούμενες μέθοδοι φανεράς προτίμησης που ίσως είναι εφαρμόσιμες, ανάλογα με τη φύση των οφελών, είναι:

Μέθοδος Τιμολόγησης Κόστους Ποιότητας Ζωής: Περιλαμβάνει την εκτίμηση τιμών διασπώντας τις πραγματικές τιμές αγοράς στα επιμέρους χαρακτηριστικά τους για να αποκτήσουμε μια εικόνα σχετικά με την επιθυμία πληρωμής για οφέλη για τα οποία δεν υπάρχει άμεσα μετρήσιμη αγορά. Ένα παράδειγμα θα ήταν να χρησιμοποιηθούν οι διαφορές μεταξύ των τιμών για αστικές κατοικίες σε διαφορετικές αποστάσεις από μια περιβαλλοντική διευκόλυνση π.χ., ένα πάρκο ή μια λίμνη για να εκτιμηθεί η έμφυτη χρησιμότητα μιας τέτοιας διευκόλυνσης⁸² και συνεπώς του οφέλους από τη δημιουργία μιας παρόμοιας διευκόλυνσης.

Ανάλυση του κόστους μεταφοράς: Χρησιμοποιεί εκτιμήσεις του συνολικού κόστους που το κοινό είναι πρόθυμο να επωμιστεί για να αποκτήσει δωρεάν πρόσβαση σε διευκολύνσεις ως ελάχιστη εκτίμηση του τι είναι διατεθειμένο να πληρώσει. Για παράδειγμα, το γενικευμένο κόστος ταξιδιού, που συμπεριλαμβάνει την αξία του χρόνου μετάβασης (Βλέπε Ένθετο 1 για συζήτηση της εκτίμησης της αξίας του χρόνου), που το κοινό επιβαρύνεται για να ταξιδέψει στο πάρκο ή σε διευκολύνσεις ψυχαγωγίας δίνει μια ένδειξη της αξίας που προσφέρουν οι παρεχόμενες διευκολύνσεις. Αυτό μπορεί έπειτα να χρησιμοποιηθεί στην εκτίμηση της δυνητικής αύξησης στην ευημερία για παρόμοιες νέες διευκολύνσεις. Είναι μια ελάχιστη εκτίμηση διότι οι χρήστες θα αποκομίσουν μια αύξηση στην ευημερία τους πέραν του κόστους που θα πληρώσουν για την μετάβασή τους (σ' αντίθετη περίπτωση δεν θα είναι διατεθειμένοι να ταξιδέψουν και να χρησιμοποιήσουν την διευκόλυνση)⁸³. Η εφαρμογή αυτής της τεχνικής απαιτεί τη συλλογή καλών δεδομένων έρευνας για την απόσταση που διανύεται, το χρόνο ταξιδιού, το μέσο μεταφοράς, τη συχνότητα χρησιμοποίησης και το εισόδημα από ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα χρηστών μιας υφιστάμενης εγκατάστασης παρόμοιας με εκείνη του προτεινόμενου έργου.

Οι τεχνικές εκδηλωμένης προτίμησης κάνουν προσομοίωση της αγοράς χρησιμοποιώντας ειδικά σχεδιασμένες συνεντεύξεις ή ερωτηματολόγια για να δηλώσουν άμεσα οι χρήστες ποια είναι προθυμία τους να πληρώσουν για την υπηρεσία ή κάνουν υποθετικές προτιμήσεις από τις οποίες η ΠΠ μπορεί να συναχθεί. Οι εισηγητές του έργου είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα χρειαστούν εξειδικευμένους εξωτερικούς εμπειρογνώμονες για να τους συμβουλευτούν σχετικά με τις τεχνικές δηλωμένης προτίμησης, ειδικά για την μοντελοποίηση προτιμήσεων, μια από τις ακόλουθες δύο γενικές μεθόδους που πιθανόν να είναι εφαρμόσιμες:

- Οι έρευνες πιθανής εκτίμησης είτε υποβάλλουν ερωτήσεις ανοικτού τύπου που αφορούν το μέγιστο ποσό που ένας δυνητικός χρήστης είναι διατεθειμένος να πληρώσει για μια δεδομένη υπηρεσία η οποία θα παρέχεται μέσω του έργου, ή προσφέρουν περιορισμένες επιλογές ποσών μεταξύ των οποίων ο ερωτηθείς καλείται να επιλέξει.

⁸² Οι αξίες αναμένεται ότι θα είναι ψηλότερες όταν είναι πιο κοντά στο χώρο της υποδομής.

⁸³ Αυτό το κέρδος αναφέρεται ως 'πλεόνασμα του καταναλωτή' στην οικονομική ορολογία. Μια πιο προηγμένη προσέγγιση περιλαμβάνει την εκτίμηση της καμπύλης της ζήτησης για το κόστος ταξιδιού και τη συναγωγή από αυτήν της συνολικής ΠΠ.

- Η μοντελοποίηση προτιμήσεων παρουσιάζει στους δυνητικούς χρήστες μια σειρά από εναλλακτικές επιλογές που περιλαμβάνουν αντισταθμίσιμα μεταξύ του κόστους και των οφελών για τις οποίες οι χρήστες καλούνται να διατυπώσουν την προτίμησή τους. Αυτή η μέθοδος είναι καλύτερη για την εκτίμηση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών μιας υπηρεσίας παρά για την εκτίμηση της υπηρεσίας ως συνόλου. Επιχειρεί να παρακάμψει την πιθανή μεροληψία που μπορεί να προκύψει όταν υποβάλλονται κατευθείαν ερωτήσεις που αφορούν υποθετικές πληρωμές, όμως αυτό καθιστά την έρευνα περισσότερο πολύπλοκη.

Για επεξήγηση της εφαρμογής των προσεγγίσεων που περιγράφονται πιο πάνω για την εκτίμηση μερικών σημαντικών μη εμπορικών οικονομικών αγαθών, δίδονται τρία παραδείγματα στο Ένθετο 1 πιο κάτω⁸⁴.

Ένθετο 1: Μερικά Παραδείγματα Προσεγγίσεων από το Ηνωμένο Βασίλειο για την Εκτίμηση Μη-Εμπορικών Οφελών

Παράδειγμα 1: Εκτίμηση της Εξοικονόμησης Χρόνου

Η εξοικονόμηση χρόνου συνήθως αντιπροσωπεύει ένα σημαντικό μερίδιο των οικονομικών οφελών από μεγάλα έργα μεταφορών. Υπάρχουν δύο είδη εξοικονόμησης χρόνου- η εξοικονόμηση χρόνου εργασίας και η εξοικονόμηση ελεύθερου χρόνου – και αυτές οι εξοικονομήσεις εκτιμούνται διαφορετικά.

Η αξία της εξοικονόμησης χρόνου των εργαζομένων κατά την διάρκεια της εργασίας τους είναι το κόστος ευκαιρίας του χρόνου για τον εργοδότη, το οποίο αντιστοιχεί με το κόστος εργασίας για τον εργοδότη, που αποτελείται από τον ακάθαρτο μισθό πλέον το μη μισθολογικό κόστος της εργασίας όπως οι εισφορές κοινωνικών ασφαλίσεων, οι συντάξεις και άλλο κόστος που μεταβάλλεται ανάλογα με τις ώρες εργασίας. Οι αξίες του χρόνου εργασίας βασίζονται στο σταθμισμένο κόστος εργασίας ανά χιλιόμετρο που διανύθηκε από τους χρήστες για κάθε μέσο μεταφοράς.

Βάσει στοιχείων της Προθυμίας Πληρωμής (ΠΠ), ο μη εργάσιμος χρόνος εκτιμάται ότι έχει μικρότερη αξία από τον εργάσιμο χρόνο. Υπάρχουν παραλλαγές στην αξία του μη εργάσιμου χρόνου που λαμβάνουν υπόψη στοιχεία για την ΠΠ ότι οι ταξιδιώτες αποδίδουν μεγαλύτερη αξία στο χρόνο που περπατούν ή περιμένουν (εξοικονομήσεις που θεωρούν ότι έχουν διπλάσια αξία από τις εξοικονομήσεις ταξιδιού με αυτοκίνητο). Οι συνθήκες συνωστισμού και η αναξιπιστία των δημόσιων μεταφορικών μέσων έχουν κάποιο πριμ. Σύμφωνα με τις αρχές ισότητας, για όλα τα μέσα μεταφοράς χρησιμοποιούνται οι μέσες εθνικές πρότυπες τιμές (national average standard values).

Ο υπολογισμός των συνολικών οφελών συνήθως περιλαμβάνει το άθροισμα της εξοικονόμησης χρόνου για πολλούς χρήστες, καθώς η εξοικονόμηση χρόνου για μεμονωμένα άτομα τείνει να είναι μικρή.

⁸⁴ Παραδείγματα στο Green Book, Appraisal and Evaluation in Central Government, HM Treasury, 2003 (μαζί με τις τροποποιήσεις αναφορικά με την εκτίμηση μη εμπορικών αγαθών).

Ένθετο 1: Συνέχεια

Ένθετο 2: Εκτίμηση της εξοικονόμησης του κόστους ατυχημάτων

Κάποια έργα, κυρίως μεταφορικά έργα, έχουν ως αποτέλεσμα την αποτροπή τραυματισμών ή θανάτων. Από φιλοσοφικής άποψης είναι αδύνατο να προσδιοριστεί η αξία μιας ζωής. Ένα πιο κατάλληλο σημείο εκκίνησης για την εκτίμηση των οφελών είναι να μετρηθεί η ΠΠ ενός ατόμου για τη μείωση του κινδύνου θανάτου. Γνωρίζοντας την προθυμία πληρωμής για μικρές αλλαγές στον κίνδυνο απώλειας ζωής ή τραυματισμού, μπορεί να συναχθεί συμπέρασμα για την αξία της αποσόβησης θανάτου ή τραυματισμού. Αυτό είναι γνωστό ως στατιστική αξία της ζωής (ΣΑΖ). Οι μετρήσεις που χρησιμοποιούνται στο HB συμπεριλαμβάνουν επίσης μια πρόβλεψη της αξίας που οι φίλοι, συγγενείς και η κοινωνία ως σύνολο προσδίδουν στην αποτροπή θανάτων και τραυματισμών.

Οι έρευνες φανεράς προτίμησης μπορούν να δώσουν στοιχεία για την ΠΠ για τη μείωση του ρίσκου. Τα παραδείγματα των πηγών πληροφόρησης που δίνονται στο Green Book είναι οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ περισσότερο ή λιγότερο επικίνδυνων εργασιών ή η ΠΠ για συσκευές ασφαλείας όπως οι συσκευές ανίχνευσης καπνού ή οι αερόσακοι αυτοκινήτου. Τα ερωτηματολόγια δηλωμένης προτίμησης έχουν επίσης χρησιμοποιηθεί για την κατάληξη σε εκτίμηση της ΣΑΖ. Το Green Book όμως προειδοποιεί ότι τα αποτελέσματα αυτών των προσεγγίσεων τείνουν να είναι ανακριβή.

Στη πράξη, το υπουργείο συγκοινωνιών εκτιμά τη μείωση του ρίσκου για θανατηφόρα ατυχήματα στα £1,075 εκατομμύρια (τιμές 2010) στα οποία προστίθενται η χαμένη παραγωγή (£0.56 εκατομμύρια), το ιατροφαρμακευτικό κόστος και το κόστος υπηρεσιών ασθενοφόρου (£0.565 εκατομμύρια) για να φτάσει στη συνολική αξία της αποτροπής ενός θανάτου. Οι αξίες για την αποτροπή ενός σοβαρού ή ελαφρού τραυματισμού εκτιμούνται επίσης και φτάνουν τις £184,000 και £14,000 αντίστοιχα (τιμές του 2010).

Ένθετο 1: Συνέχεια

Παράδειγμα 3: Εκτίμηση της Αξίας Μείωσης της Ηχορύπανσης

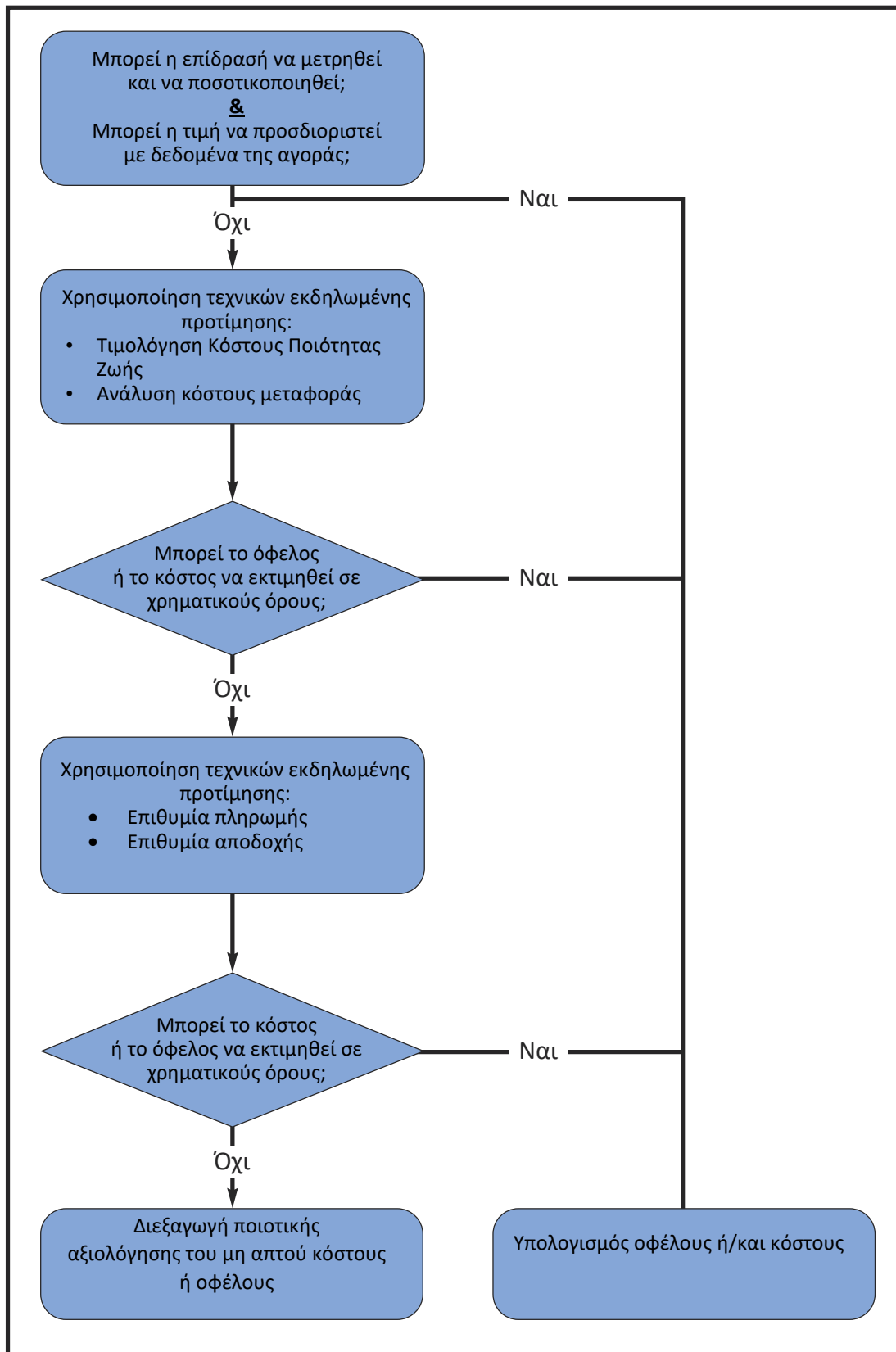
Η αξιολόγηση των οφελών από τη μείωση της ηχορύπανσης (ή του κόστους αυξημένης ηχορύπανσης) δεν είναι εύκολη λόγω ευρέων διαφορών στην προσωπική ανοχή ενός ατόμου στην ηχορύπανση. Επίσης, οι μετρήσεις και προβλέψεις της ηχορύπανσης αποτελούν ένα ιδιαίτερα εξειδικευμένο πεδίο που απαιτεί την χρήση κατάλληλης εμπειρογνομosύνης. Παρόλα αυτά, έχουν αναπτυχθεί και εφαρμοστεί κάποιες προσεγγίσεις. Για παράδειγμα, ο αντίκτυπος μιας νέας υποδομής μεταφορών ή μιας βιομηχανικής ανάπτυξης μπορεί να ποσοτικοποιηθεί σύμφωνα με τον αριθμό των ατόμων/νοικοκυριών που επηρεάζονται από μια αύξηση ή μείωση στα επίπεδα ηχορύπανσης που μετρούνται σε ντεσιμπέλ κατά μέσο όρο. Αυτή η προσέγγιση μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να αξιολογηθούν οι επιδράσεις συγκεκριμένων μέτρων για έλεγχο της κυκλοφορίας. Το Green Book παραθέτει πορίσματα από διάφορες Ευρωπαϊκές μελέτες από τις οποίες προκύπτει μια μέση ΠΠ ανά νοικοκυριό στα €23.5 ανά ντεσιμπέλ το χρόνο. Εφόσον τα ντεσιμπέλ είναι σε λογαριθμική κλίμακα θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή όταν εφαρμόζεται αυτή η τιμή σε δραματικές μεταβολές (αν και αυτό δεν αναφέρεται στο Green Book).

Αυτό το εύρημα μπορεί επιπλέον να χρησιμοποιηθεί στην εκτίμηση του κόστους για μια αύξηση στην ηχορύπανση καθώς και για τα οφέλη από τη μείωση της.

Πηγή: Green Book, UK Treasury, 2003

Το Διάγραμμα 2 συνοψίζει τις προσεγγίσεις για την εκτίμηση των μη χρηματικών οφελών και κόστους που περιγράφονται πιο πάνω. Το παρόν Εγχειρίδιο δεν έχει σκοπό να δώσει λεπτομερή καθοδήγηση για τις προσεγγίσεις στις εκτιμήσεις όλων των πιθανών οικονομικών οφελών από δημόσια επενδυτικά έργα για κάθε τομέα. Τα οφέλη και οι μέθοδοι είναι ειδικά για κάθε τομέα και θα αποτελέσουν το θέμα μελλοντικής καθοδήγησης ανά τομέα. Για την περαιτέρω καθοδήγηση των εισηγητών έργων, το Παράρτημα 2 του Εγχειριδίου προσφέρει μια σύνοψη μερικών προσεγγίσεων εκτίμησης των οφελών για συνήθη έργα σε καίριους τομείς δημόσιας παρέμβασης.

Διάγραμμα 2: Εκτίμηση Μη-Χρηματικών Οφελών και Κόστους

Πηγή: Cost Benefit Analysis Primer, Νέα Ζηλανδία, 2005.

Εκτίμηση Οικονομικού Κόστους

Γενικά ομιλούντες η εκτίμηση του οικονομικού κόστους είναι πιο απλή από την εκτίμηση των οικονομικών οφελών, αλλά εξακολουθεί ακόμη να είναι αναγκαία η χρήση κατάλληλης τεχνικής εμπειρογνωμοσύνης. Το κεφαλαιουχικό κόστος του έργου θα πρέπει να προκύπτει από ένα προκαταρτικό σχεδιασμό του έργου που αναπτύχθηκε και κοστολογήθηκε από ειδικούς με την κατάλληλη τεχνογνωσία. Παρομοίως, το κόστος λειτουργίας και συντήρησης πρέπει να εξάγεται στη βάση αξιόπιστης και έμπειρης μηχανολογικής συμβουλής. Το χρηματοοικονομικό κόστος απαιτεί επίσης προσαρμογές για να μπορέσει να αποτυπώσει την πραγματική χρήση των οικονομικών πόρων και να υπολογίσει τις στρεβλώσεις της αγοράς. Όπως συμβαίνει και με τα οφέλη, το κόστος δεν θα αντικατοπτρίζεται ολόκληρο στις χρηματοοικονομικές συναλλαγές και επομένως πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι όλο το εύρος του οικονομικού κόστους έχει εκτιμηθεί όπου αυτό είναι εφικτό.

Το Κόστος Ευκαιρίας των Δημόσιων Περιουσιακών Στοιχείων: Η έννοια του κόστους ευκαιρίας είναι κρίσιμης σημασίας στην εκτίμηση του οικονομικού κόστους. Τα δημόσια περιουσιακά στοιχεία ως συντελεστές στο έργο πρέπει να εκτιμούνται χρησιμοποιώντας αξίες αγοράς, ακόμη και αν δεν θα υπάρχει πραγματική χρηματοοικονομική συναλλαγή. Αυτό σημαίνει ότι η γη ιδιοκτησίας του δημοσίου θα πρέπει να εκτιμάται στην καλύτερη τιμή που θα προέκυπτε στην ανοιχτή αγορά (με προσαρμογές για οποιεσδήποτε σημαντικές στρεβλώσεις) και δεν πρέπει να υποθέτουμε ότι έχει μηδενικό κόστος. Η επόμενη καλύτερη δυνατή χρήση δημόσιας γης που προσδιορίστηκε για νέα κυβερνητικά γραφεία μπορεί, για παράδειγμα, να είναι για ιδιωτική οικιστική ανάπτυξη και θα πρέπει, σε αυτή την περίπτωση, να εκτιμηθεί σε τιμές αγοράς για οικιστική γη. Με παρόμοιο τρόπο, ο οποιοσδήποτε δημόσιος εξοπλισμός ή κτίρια που θα χρησιμοποιηθούν στο έργο θα πρέπει να αποτιμούνται στην τιμή που θα αποκτούσαν στην ανοιχτή αγορά. Οι εισηγητές του έργου ίσως να χρειαστεί να απευθυνθούν σε ειδική εμπειρογνωμοσύνη για την αξιολόγηση του κόστους ευκαιρίας για τα κύρια στοιχεία, ειδικά για αξίες γης.

Το Κοινωνικό Κόστος Ευκαιρίας του Εργατικού Δυναμικού: Όταν η αγορά εργασίας λειτουργεί αποτελεσματικά και δεν υπάρχει διαρθρωτική ανεργία, η αξία των μισθών στην αγορά δίνει την καλύτερη μέτρηση του κοινωνικού κόστους ευκαιρίας του εργατικού δυναμικού, δηλ., το οριακό όφελος για την κοινωνία μιας μονάδας εργατικού δυναμικού στην επόμενη καλύτερη δυνατή της χρήση. Ατέλειες στον τρόπο που λειτουργεί η αγορά εργασίας, ακαμψίες λόγω εφαρμογής κάποιας πολιτικής – όπως η νομοθεσία επιβολής κατώτατου μισθού – ή μακροοικονομικές ανισοροπίες μπορεί να οδηγήσουν στο φαινόμενο όπου το κόστος ευκαιρίας του εργατικού δυναμικού είναι μικρότερο από αυτό που υποδεικνύει η αγορά. Σε αυτές τις περιπτώσεις, μπορεί να εφαρμοστεί ένας διορθωτικός συντελεστής για να εκτιμηθεί αυτό που αναφέρεται συνήθως ως εικονικός μισθός. Το Ένθετο 2 δίδει μερικά παραδείγματα παραγόντων που μπορούν να προκαλέσουν παρεκκλίσεις από μια αποτελεσματική αγορά. Κάποιοι από αυτούς τους παράγοντες αφορούν συγκεκριμένη γεωγραφική περιφέρεια και απαιτούν ανάλυση κατά περίπτωση.

Ένθετο 2: Πιθανές Αιτίες Στρεβλώσεων στην Αγορά Εργασίας

- Τα Κυβερνητικά επιδόματα απασχόλησης μπορεί να έχουν ως συνέπεια το κόστος του εργατικού δυναμικού για ιδιωτικές επιχειρήσεις να είναι μικρότερο από εκείνο του κοινωνικού κόστους ευκαιρίας.
- Νομοθεσία που επιβάλλει κατώτατο μισθό, ακόμη και αν υπάρχουν άτομα που είναι διατεθειμένα να δουλέψουν για λιγότερα χρήματα.
- Άτυποι ή παράνομοι εργασιακοί τομείς χωρίς καταγεγραμμένους μισθούς, αλλά με θετικό κόστος ευκαιρίας του εργατικού δυναμικού.
- Θεμελιώδεις μακροοικονομικές ανισοροπίες και ‘ακαμψία’ των μισθών.

Πηγή: Guide to Cost Benefit Analysis of Investment Projects, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής, 2008

Ο εικονικός μισθός μπορεί να εκτιμηθεί ως σταθμικός μέσος του:

- Εικονικού μισθού για ειδικευμένους και μη ειδικευμένους εργαζόμενους που προηγουμένως είχαν εργασθεί σε παρόμοιες δραστηριότητες: μπορεί να υποθεθεί ότι είναι ίσος ή κοντά στον αγοραίο μισθό.
- Εικονικού μισθού για ανειδίκευτους εργάτες που ήταν άνεργοι και τους δόθηκε απασχόληση στο έργο: μπορεί να θεωρηθεί ότι είναι ίσος ή μικρότερος από την αξία των παροχών ανεργίας και του
- Εικονικού μισθού για ανειδίκευτους εργάτες που απασχολούνταν σε άτυπες δραστηριότητες και τους προσφέρθηκε απασχόληση στο έργο: θα πρέπει να είναι ίσος με την αξία της αντίστοιχης παραγωγής σε αυτές τις δραστηριότητες.

Οι βαρύτητες που αποδίδονται θα πρέπει να είναι ποσοστικά ανάλογες με την εκτιμώμενη ποσότητα του κάθε πόρου εργατικού δυναμικού που χρησιμοποιείται στο έργο.

Ο υπολογισμός ενός εικονικού μισθού είναι τεχνικά απαιτητικός και δαπανηρός. Επομένως, αυτός θα πρέπει να εξετάζεται μόνο όταν η προσαρμογή που θα προκύψει είναι πιθανόν να επηρεάσει σημαντικά την τελική επενδυτική απόφαση. Αυτό μπορεί να συμβεί αν μια από τις εναλλακτικές λύσεις του έργου απαιτεί ιδιαίτερα υψηλή ένταση εργασίας ή εάν το έργο βρίσκεται σε μια περιοχή που η ανεργία ή η υποαπασχόληση είναι ιδιαίτερα έντονη.

Όπως επισημάνθηκε στην πιο πάνω καθοδήγηση σχετικά με την εκτίμηση των οικονομικών οφελών, οι τεχνικές εκδηλωμένης προτίμησης και οι τεχνικές δηλωμένης προτίμησης που περιγράφηκαν μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν για την εκτίμηση αξιών του οικονομικού κόστους για το οποίο δεν υπάρχουν αγοραίες αξίες, δηλ., για αρνητικές εξωτερικότητες. Σε αυτή την περίπτωση, οι τεχνικές χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό της προθυμίας αποδοχής (ΠΑ), ή της ελάχιστης απαιτούμενης αποζημίωσης για την οποία ένα επηρεαζόμενο μέρος θα είναι διατεθειμένο να υποστεί μια αρνητική οικονομική επίπτωση, για παράδειγμα μια αύξηση στην ηχορύπανση ή την ρύπανση. Λαμβανομένης υπόψη της ομοιότητας των προσεγγίσεων δεν υπάρχει ανάγκη να δοθεί περαιτέρω καθοδήγηση πάνω σε αυτό το ζήτημα.

Πιθανές Συνοπτικές Προσεγγίσεις για την Εκτίμηση των Οικονομικών Οφελών και Κόστους

Εκεί όπου οι εθνικές τιμές δεν έχουν ακόμη υπολογισθεί, υπάρχουν μερικές Πανευρωπαϊκές και διεθνείς μελέτες από τις οποίες αξιολογικά στοιχεία δυνατό να εξαχθούν για την Κύπρο (με προσαρμογές για το σχετικό εθνικό πλαίσιο και το έτος βάσης), ιδιαίτερα για τους τομείς των μεταφορών και του περιβάλλοντος⁸⁵. Σχετικά παραδείγματα:

- ▶ Ανάπτυξη Εναρμονισμένων Ευρωπαϊκών Προσεγγίσεων για την Κοστολόγηση των Μεταφορών και για την Αξιολόγηση Έργων (HEATCO)
 - http://www.transport-research.info/web/projects/project_details.cfm?ID=11056
- ▶ Ενημερωμένο Εγχειρίδιο για το Εξωτερικό Κόστος των Μεταφορών
 - <http://ec.europa.eu/transport/themes/sustainable/studies/doc/2014-handbook-external-costs-transport.pdf>
- ▶ Διεθνείς συγκρίσεις των Πρακτικών Αξιολόγησης Έργων Μεταφορών (Παράρτημα Β της Συνοπτικής Έκθεσης)
 - <https://www.gov.uk/government/publications/international-comparisons-of-transport-appraisal-practice>
- ▶ Βάση Δεδομένων Περιβαλλοντικών Αξιολογήσεων (EVRI – Environmental Valuation Reference Inventory)
 - <https://www.evri.ca/Global/Splash.aspx>

Βήμα 6: Υπολογισμός Καθαρής Παρούσας Αξίας για Εναλλακτικές Λύσεις Έργου

Λογική Προεξόφλησης για Κατάληξη σε Παρούσες Αξίες

Τα οφέλη και κόστος ενός έργου δεν προκύπτουν κατά την ίδια χρονική στιγμή, δεν μπορούν να προστεθούν άμεσα και πρέπει να προσαρμόζονται έτσι ώστε να αντικατοπτρίζουν την επιθυμία της κοινωνίας να καταναλώνει αγαθά και υπηρεσίες νωρίτερα και όχι αργότερα. Για παράδειγμα, το κόστος κατασκευής συνήθως προκύπτει στη διάρκεια μιας περιόδου μεγαλύτερης του ενός έτους και στη συνέχεια οι λειτουργικές δαπάνες επαναλαμβάνονται μόλις το κεφαλαιουχικό αγαθό ολοκληρωθεί. Τα οφέλη απολαμβάνονται κατά την διάρκεια της προγραμματισμένης ζωής του συμπληρωμένου έργου και οι δαπάνες συντήρησης οφείλουν να γίνονται τακτικά και περιοδικά για να διασφαλιστεί ότι το δημόσιο αγαθό αποδίδει όπως αναμένεται. Η ανάλυση κόστους-οφέλους ασχολείται με την σύγκριση αυτών των ροών κόστους και οφελών που προκύπτουν σε όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής του έργου (και των εναλλακτικών λύσεων του) για να προσδιοριστεί κατά πόσο υπάρχει καθαρό όφελος για την ευημερία της κοινωνίας. Αυτή η προσαρμογή είναι γνωστή ως προεξόφληση και αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι, ακόμη και μετά την συνεκτίμηση του πληθωρισμού, ένα ευρώ που λαμβάνεται αυτό το έτος έχει μεγαλύτερη αξία από ότι ένα ευρώ που λαμβάνεται τον επόμενο χρόνο διότι, όπως τα άτομα έτσι και η κοινωνία ως σύνολο είναι ανυπόμονη να καταναλώσει νωρίτερα παρά αργότερα.

⁸⁵ Αυτό είναι γενικά γνωστό ως μέθοδος μεταφοράς αξίας.

Το κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο είναι το ποσοστό χρονικής προτίμησης της κοινωνίας και είναι το επιτόκιο που χρησιμοποιείται ως βάση μετατροπής μελλοντικών αξιών σε ισοδύναμες παρούσες αξίες⁸⁶. Εκφράζοντας τα οφέλη και το κόστος του έργου που προκύπτουν σε διαφορετικά χρόνια στο μέλλον σε όρους παρούσας αξίας τα καθιστά συγκρίσιμα και επιτρέπει την συνολική τους πρόσθεση και σύγκριση. Σε οικονομικούς όρους, προσθέτοντας απλώς οφέλη και κόστος που προκύπτουν σε διαφορετικές χρονικές στιγμές χωρίς αυτή την προσαρμογή θα ήταν τόσο παράλογο όσο και το να προσθέτεις αξίες σε ευρώ μαζί με δολάρια χωρίς πρώτα να τα μετατρέψεις σε μια κοινή βάση χρησιμοποιώντας τη συναλλαγματική ισοτιμία. Ακολουθώντας αυτή την αναλογία, το προεξοφλητικό επιτόκιο μπορεί να γίνει κατανοητό ως η βάση για μια ‘συναλλαγματική ισοτιμία’ μεταξύ σημερινών αξιών και μελλοντικών αξιών. Συνεπώς με την αρχή ότι όλα τα οφέλη και κόστος θα πρέπει να εκφράζονται σε πραγματικούς όρους, το καθορισμένο προεξοφλητικό επιτόκιο για τον υπολογισμό των παρούσων αξιών είναι επίσης ένα πραγματικό επιτόκιο, δηλαδή δεν συμπεριλαμβάνει τον πληθωρισμό.

Ως ένα παράδειγμα των συνεπειών της προεξοφλησης, ένα όφελος ή κόστος αξίας 1.0 ευρώ που θα προκύψει σε περίοδο ενός χρόνου έχει παρούσα αξία ίση με $1/(1+r)$, όπου το r ισοδυναμεί με το προεξοφλητικό επιτόκιο. Συνεπώς εάν το προεξοφλητικό επιτόκιο είναι ίσο με 5%, η αξία μετά από ένα χρόνο θα είναι €0.952. Εφαρμόζοντας τις αρχές του ανατοκισμού και το ίδιο προεξοφλητικό επιτόκιο, ένα ευρώ που λαμβάνεται μετά από δύο χρόνια θα έχει μικρότερη παρούσα αξία ίση με $1/(1+0.05)^2$ ή €0.907. Ο ανατοκιστικός προεξοφλητικός παράγοντας- γενικεύεται ως $1/(1+r)^t$, όπου t είναι ο αριθμός των χρόνων από το έτος βάσης- μπορεί να εφαρμοστεί σε ροές μελλοντικών ετήσιων οφελών, κόστων ή καθαρών οφελών για μια προκαθορισμένη περίοδο ανάλυσης για να καταλήξει σε συγκρίσιμες παρούσες αξίες οι οποίες μπορούν έπειτα να προστεθούν συνολικά για να αποκτήσουν ένα ενιαίο μέτρο.

Όσο υψηλότερο είναι το προεξοφλητικό επιτόκιο, τόσο ισχυρότερη είναι η επιθυμία για κατανάλωση σήμερα παρά αύριο και τόσο χαμηλότερη θα είναι η παρούσα αξία ενός δεδομένου μελλοντικού οφέλους. Επομένως με προεξοφλητικό επιτόκιο 10%, ένα όφελος ενός ευρώ μετά από ένα χρόνο θα έχει παρούσα αξία μόλις €0.909 σε σύγκριση με τα €0.952 με το προεξοφλητικό επιτόκιο στο 5%.

Το Προεξοφλητικό Επιτόκιο για την Κύπρο

Το κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο για την Κύπρο έχει θεσπιστεί χρησιμοποιώντας την προσέγγιση που παρατίθεται στο Παράρτημα 8 του Εγχειριδίου. Αυτή η προσέγγιση περιλαμβάνει τη χρησιμοποίηση μιας σύνθετης μεθοδολογίας, με την οποία το μηδενικού κινδύνου κοινωνικό επιτόκιο της χρονικής προτίμησης – που καθιερώθηκε χρησιμοποιώντας την γενικά αποδεκτή φόρμουλα Ramsey⁸⁷ και την εκτίμηση των συνιστωσών του – συμπληρώνεται λαμβάνοντας υπόψη τον

⁸⁶ Το ποσοστό χρονικής προτίμησης της κοινωνίας αντανακλά διάφορους παράγοντες: την καθαρά χρονική προτίμηση, δηλ την ανυπομονησία των ατόμων να καταναλώσουν τώρα παρά να περιμένουν αργότερα, υποθέτοντας ότι υπάρχει το ίδιο κατά κεφαλή εισόδημα διαχρονικά, τον κίνδυνο καταστροφών, όπως ο πόλεμος ο οποίος εξαλείφει όλες τις αποδόσεις του έργου – που είναι δύσκολο να ποσοτικοποιηθούν, αλλά δεν είναι μηδέν. Το γεγονός ότι οι οικονομίες τείνουν να αναπτύσσονται με το πέρασμα του χρόνου και κάθε επιπρόσθετη μονάδα κατανάλωσης έχει μικρότερη αξία από την προηγούμενη (αυτή είναι η οικονομική έννοια της πτωτικής οριακής χρησιμότητας της κατανάλωσης) και προϋποθέτει ότι η κατανάλωση από τις μελλοντικές (πλουσιότερες) γενιές θα έχει μικρότερη αξία από ότι η κατανάλωση από την τωρινή (φτωχότερη γενιά).

⁸⁷ Η Φόρμουλα Ramsey χρησιμοποιείται συνήθως ως η βάση για την καθιέρωση του άνευ κινδύνου κοινωνικού επιτοκίου χρονικής προτίμησης ως μέτρο του κοινωνικού προεξοφλητικού επιτοκίου. Η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο περιλαμβάνονται μεταξύ των χωρών που έχουν χρησιμοποιήσει αυτή την προσέγγιση.

συστημικό κίνδυνο⁸⁸, που καθιερώνεται αναφορικά με τις εκτιμώμενες αντισταθμίσεις του κινδύνου ('ασφάλιστρα κινδύνου') που απαιτείται από τους επενδυτές σε αγορές που συνδέονται περισσότερο με τις επενδυτικές δραστηριότητες του δημόσιου τομέα στην Κύπρο⁸⁹.

Το πραγματικό και αναπροσαρμοσμένο στον κίνδυνο κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο το οποίο καθιερώθηκε από αυτή την προσέγγιση είναι στο 4%⁹⁰. Αυτό το επιτόκιο αναμένεται να χρησιμοποιηθεί στον υπολογισμό οικονομικών παρουσιών αξιών για τη ροή κόστους και οφελών που προκύπτουν κατά τα πρώτα 40 χρόνια ζωής των δημοσίων επενδυτικών έργων. Παράλληλα με την αυξανόμενη συναίνεση που επικρατεί σε άλλες αναπτυγμένες χώρες⁹¹, ένα χαμηλότερο κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο στο 2% θα χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του κόστους και των οφελών που προκύπτουν μετά τα 40 χρόνια. Το βασικό σκεπτικό για μακροχρόνια πτωτικά προεξοφλητικά επιτόκια πηγάζει από την αβεβαιότητα για το μέλλον, η οποία έχει φανεί ότι προκαλεί πτωτικά προεξοφλητικά επιτόκια με το πέρασμα του χρόνου. Ένα πτωτικό προεξοφλητικό επιτόκιο είναι επίσης συμβατό με τα επιχειρήματα υπέρ της ισότητας μεταξύ των γενεών και υποστηρίζεται από έρευνες συμπεριφοράς. Το χαμηλότερο κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο θα εφαρμόζεται περισσότερο για επενδυτικά έργα που σχετίζονται με το περιβάλλον με μακροχρόνιες περιβαλλοντικές επιπτώσεις και γενικά για δημόσια επενδυτικά έργα τα οποία δημιουργούν ιδιαίτερα μακροχρόνια έργα υποδομών με σημαντικά οφέλη ή/και κόστος που θα προκύψουν στο πολύ μακρινό μέλλον.

Το ισχύον κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο και τα συνιστώσα μέρη του παρατίθενται στον Πίνακα 5.

Πίνακας 5: Το Κοινωνικό Προεξοφλητικό Επιτόκιο για την Κύπρο Ανάλογα με τον Χρονικό Ορίζοντα του Έργου

Κοινωνικό Προεξοφλητικό Επιτόκιο	Έτος 0-40	Μετά το έτος 40
Επιτόκιο άνευ κινδύνου	2.5%	2.0%
Ασφάλιστρο κινδύνου	1.5%	0.0%
Επιτόκιο αναπροσαρμοσμένο στον κίνδυνο	4.0%	2.0%

⁸⁸ Ο συστημικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος ο οποίος δεν είναι ειδικός για ένα συγκεκριμένο έργο. Διαφέρει από τους ειδικούς κινδύνους που λαμβάνονται υπόψη στην ανάλυση του κινδύνου του έργου.

⁸⁹ Διεθνώς, ο συστημικός κίνδυνος ολόένα και περισσότερο λαμβάνεται υπόψη όταν καθορίζεται το κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο. Η Γαλλία και η Νορβηγία αποτελούν παραδείγματα χωρών που έχουν πρόσφατα αναθεωρήσει τα κοινωνικά τους προεξοφλητικά επιτόκια και έχουν συμπεριλάβει το περιθώριο του κινδύνου. Για την Κύπρο, τα ασφάλιστρα κινδύνου έχουν εκτιμηθεί χρησιμοποιώντας το υπόδειγμα τιμολόγησης κεφαλαιουχικών αγαθών (CAPM –Capital Asset Pricing Model).

⁹⁰ Αυτό συγκρίνεται με το 5% που προτάθηκε στον Οδηγό Ανάλυσης Κόστους-Οφέλους για επενδυτικά έργα της ΕΕ (Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Πολιτικής και Αστικής Ανάπτυξης, 2004), για εκείνες τις Χώρες Συνοχής οι οποίες δεν υπολογίζουν το δικό τους κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο. Η διαφορά εξηγείται κυρίως από τη χαμηλότερη αναμενόμενη μελλοντική αύξηση στην κατανάλωση στην Κύπρο σε σύγκριση με άλλες χώρες Συνοχής με χαμηλότερο εισόδημα. Ένα επιτόκιο της τάξης του 3% προτείνεται για τις χώρες μη Συνοχής και επομένως το κοινωνικό προεξοφλητικό επιτόκιο για την Κύπρο τοποθετείται στη μέση των δύο προτεινόμενων επιτοκίων.

⁹¹ Η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και πιο πρόσφατα και η Νορβηγία εφαρμόζουν όλες τους πτωτικά προεξοφλητικά επιτόκια σε μακροπρόθεσμη βάση.

Προβλέψεις Ετήσιων Ταμειακών Ροών

Το σημείο εκκίνησης όσον αφορά την προεξόφληση και την κατάληξη σε παρούσες αξίες είναι ο προσδιορισμός των προβλεπόμενων ‘ταμειακών ροών’ του έργου. Αυτό απαιτεί τη συγκέντρωση των εκτιμώμενων αξιών για τα οφέλη και κόστη που προέκυψαν στο Βήμα 5 και η ανάθεσή τους στο αντίστοιχο έτος της περιόδου ανάλυσης του έργου.

Είναι αναγκαίο να ληφθεί απόφαση όσο αφορά την κατάλληλη περίοδο ανάλυσης. Κατά γενικό κανόνα, η περίοδος ανάλυσης θα πρέπει συνήθως να επεκτείνεται έως την οικονομικά χρήσιμη ζωή του περιουσιακού στοιχείου που δημιουργείται από το έργο. Για έργα υποδομής συνήθως χρησιμοποιείται μια περίοδος ανάλυσης 20-30 ετών. Για αγορές εξοπλισμού με μικρή διάρκεια ζωής ή για λύσεις Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ), θα πρέπει να χρησιμοποιείται μια σημαντικά μικρότερη περίοδος ανάλυσης. Όταν γίνεται σύγκριση εναλλακτικών λύσεων, είναι σημαντικό αυτή να γίνεται για ομοιόμορφη περίοδο ανάλυσης. Εάν μια εναλλακτική λύση έργου έχει χρήσιμη ζωή μικρότερη από αυτήν της περιόδου ανάλυσης, τότε ένα επαναλαμβανόμενο έργο θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στις ταμειακές ροές στο τέλος της χρήσιμης ζωής της εναλλακτικής λύσης.

Στον Πίνακα 6 δίδεται για παράδειγμα ένα υποθετικό έργο βελτίωσης δρόμου που αναλύθηκε για περίοδο 20 ετών. Οι χρηματικές εκροές είναι το κόστος του έργου – κεφάλαιο και συντήρηση – και οι εισροές είναι τα οφέλη – η εξοικονόμηση χρόνου, η εξοικονόμηση κόστους της λειτουργίας των οχημάτων και η εξοικονόμηση κόστους λόγω μείωσης των ατυχημάτων. Αφαιρώντας της εκροές από τις εισροές για κάθε έτος προκύπτουν οι καθαρές ταμειακές ροές (ή καθαρά οφέλη) για κάθε έτος του έργου. Αυτές μπορεί να είναι αρνητικές ή θετικές ανάλογα με το ισοζύγιο μεταξύ οφελών και κόστους κάθε δεδομένου έτους.

Πίνακας 6: Παράδειγμα Οικονομικών Ταμειακών Ροών για ένα Οδικό Έργο

Έτος	Ταμειακές Εκροές/Κόστος(Κ)		Ταμειακές Εισροές/Οφέλη (Ο)			Καθαρά Οφέλη (Ο-Κ)
	Κεφάλαιο	Συντήρηση	Εξοικονόμηση Χρόνου	Εξοικονόμηση Κόστους Λειτουργίας Οχήματος	Εξοικονόμηση Κόστους λόγω Μείωσης Ατυχημάτων	
1	€ 10.0	-	-	-	-	-€ 10.0
2	€ 30.0	-	-	-	-	-€ 30.0
3	€ 20.0	-	-	-	-	-€ 20.0
4	-	€ 0.5	€ 4.0	€ 2.0	€ 0.5	€ 6.0
5	-	€ 0.5	€ 4.2	€ 2.1	€ 0.5	€ 6.3
6	-	€ 0.5	€ 4.4	€ 2.2	€ 0.5	€ 6.6
7	-	€ 0.5	€ 4.6	€ 2.3	€ 0.5	€ 7.0
8	-	€ 4.0	€ 4.9	€ 2.4	€ 0.6	€ 3.8
9	-	€ 0.5	€ 5.1	€ 2.6	€ 0.6	€ 7.7
10	-	€ 0.5	€ 5.4	€ 2.7	€ 0.6	€ 8.1
11	-	€ 0.5	€ 5.6	€ 2.8	€ 0.6	€ 8.5
12	-	€ 0.5	€ 5.9	€ 3.0	€ 0.6	€ 9.0
13	-	€ 4.0	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.6	€ 5.9
14	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.6	€ 9.4
15	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 9.5
16	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 9.5
17	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 9.5
18	-	€ 4.0	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 6.0
19	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 9.5
20	-€ 10.0	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 19.6

εκατομμύρια ευρώ

Για τη χρηματοοικονομική ανάλυση εμπορικού έργου, οι εισροές και εκροές θα αντιπροσωπεύουν χρηματοοικονομικές συναλλαγές από πλευράς των φορέων λειτουργίας του έργου. Όπως παρουσιάζεται στο υποθετικό παράδειγμα στον Πίνακα 6, οι ταμειακές ροές σε μια οικονομική ανάλυση δεν χρειάζεται, ωστόσο, να αντιπροσωπεύουν πραγματικές χρηματοοικονομικές συναλλαγές: οι χρήστες των δρόμων δεν πληρώνουν τον φορέα του δρόμου για τις εξοικονομήσεις που θα αποκομίσουν από ένα συγκεκριμένο οδικό έργο (εκτός από την ειδική περίπτωση ενός δρόμου με διόδια). Το οδόστρωμα ενός δρόμου μπορεί να έχει προγραμματισμένη διάρκεια ζωής 20 χρόνια, αλλά οι υποδομές θα διαρκέσουν περισσότερο. Για να ληφθεί αυτό υπόψη μια υπολειπόμενη αξία συμπεριλαμβάνεται ως μια αρνητική ταμειακή εκροή στο τελευταίο έτος του έργου. Και πάλι αυτό δεν θα περιλαμβάνει χρηματοοικονομική συναλλαγή.

Υπολογισμός της Καθαρής Παρούσας Αξίας

Η καθαρή παρούσα αξία (ΚΠΑ) είναι το σύνολο των προεξοφλημένων καθαρών ταμειακών ροών κατά τη διάρκεια της επιλεγμένης περιόδου ανάλυσης. Μια θετική ΚΠΑ υποδεικνύει ότι τα συνολικά οφέλη του έργου ξεπερνούν το συνολικό κόστος του έργου αφού τα οφέλη και το κόστος που προέκυψαν σε διαφορετικά έτη έχουν εκφραστεί σε μια κοινή βάση μέσω της χρησιμοποίησης της τεχνικής της προεξόφλησης που περιγράφηκε πιο πάνω. Αυτό σημαίνει ότι το έργο αντιπροσωπεύει,

από κοινωνικής άποψης, μια καλή χρήση του δημόσιου χρήματος. Μια αρνητική ΚΠΑ υποδηλώνει το αντίθετο. Η ΚΠΑ είναι το βασικό κριτήριο για τον καθορισμό της οικονομικής βιωσιμότητας ενός έργου όταν όλα τα τά οφέλη και το κόστος του έργου μπορούν να αποτιμηθούν. Ο υπολογισμός της ΚΠΑ είναι απλός και μπορεί να γίνει αυτόματα χρησιμοποιώντας ένα λογιστικό φύλλο Excel και εφαρμόζοντας τη σχετική φόρμουλα. Η πραγματική εργασία στην οικονομική ανάλυση έγκειται στην εκτίμηση των αξιών των οφελών και του κόστους, όπως διεξάγεται στο Βήμα 4.

Ο υπολογισμός της ΚΠΑ περιγράφεται στον Πίνακα 7 για το ίδιο υποθετικό οδικό έργο όπως και αυτό του Πίνακα 6. Όταν οι καθαρές ταμειακές ροές έχουν υπολογισθεί (όπως καταδεικνύεται στον Πίνακα 6), το κάθε καθαρό ετήσιο όφελος μπορεί να προεξοφληθεί σε όρους παρούσας αξίας χρησιμοποιώντας τον κατάλληλο προεξοφλητικό παράγοντα. Στο παρακάτω παράδειγμα, ένα προεξοφλητικό επιτόκιο της τάξης του 5% έχει χρησιμοποιηθεί για να εξαχθούν αυτοί οι προεξοφλητικοί παράγοντες και να καταλήξουν στις παρούσες αξίες των καθαρών οφελών για κάθε έτος. Αθροίζοντας αυτές τις παρούσες αξίες φτάνουμε στην ΚΠΑ, που είναι ένα μέτρο που εκτιμά την κοινωνική αξία του έργου⁹². Σε αυτό το παράδειγμα, το οδικό έργο έχει θετική ΚΠΑ €22.9 εκατομμυρίων, καταδεικνύοντας ότι το έργο είναι οικονομικά βιώσιμο, υποθέτοντας ότι όλα τα σημαντικά κόστη ή οφέλη έχουν ποσοτικοποιηθεί.

Η μαθηματική εξίσωση για την ΚΠΑ είναι:

$$NPV = \sum_{t=0}^t \frac{(B_t - C_t)}{(1 + r)^t}$$

O = Όφελος (ή ταμειακή εισροή)

K = Κόστος (ή ταμειακή εκροή)

O – K= καθαρό όφελος (ή καθαρή ταμειακή ροή)

t = χρονική περίοδος σε έτη

Η ΚΠΑ για κάθε εναλλακτική λύση του έργου που προσδιορίστηκε για οικονομική ανάλυση, συμπεριλαμβανομένης της αρχικής ιδέας για το έργο, θα πρέπει να υπολογίζεται χρησιμοποιώντας την προσέγγιση που παρουσιάστηκε στον Πίνακα 7⁹³. Εφόσον όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί, η εναλλακτική λύση έργου με τη μεγαλύτερη θετική ΚΠΑ θα αντιπροσωπεύει την καλύτερη χρήση του δημόσιου χρήματος και πρέπει να προτιμάται έναντι των άλλων εναλλακτικών. Εφόσον τα οφέλη και κόστος συνήθως υπολογίζονται αυξητικά με αναφορά στην εναλλακτική λύση του της ελάχιστης παρέμβασης (Βλέπε Βήμα 5), καμία ΚΠΑ για αυτή την εναλλακτική λύση δεν θα υπολογίζεται αφού αυτή είναι εγγενώς μηδενική⁹⁴. Σε αυτή την περίπτωση, εάν οι ΚΠΑ για όλες τις

⁹² Υπάρχει ένας άλλος τρόπος για την κατάληξη στην ΚΠΑ που είναι ακριβώς ισοδύναμη. Αυτός ο τρόπος είναι να υπολογίσουμε την παρούσα αξία των οφελών και του κόστους ξεχωριστά για κάθε έτος, να τα προσθέσουμε ξεχωριστά για φτάσουμε στο καθαρό παρόν κόστος (ΚΠΚ) και τα καθαρά παρόντα οφέλη(ΚΠΟ) και έπειτα να αφαιρέσουμε το ΚΠΚ από τα ΚΠΟ και να καταλήξουμε στην ΚΠΑ. Η προσέγγιση χρησιμοποιείται καθαρά για σκοπούς παρουσίασης.

⁹³ Προφανώς η φύση του κόστους και των οφελών θα διαφέρει από έργο σε έργο και από τομέα σε τομέα. Στην προκειμένη περίπτωση θα πρέπει να συμβουλευόμαστε το Παράρτημα 2.

⁹⁴ Αυτό δεν είναι υποχρεωτικό και οι ΚΠΑ για όλες τις εναλλακτικές λύσεις, συμπεριλαμβανομένης της επιλογής της ελάχιστης παρέμβασης, μπορεί να εκτιμούνται συγκρίνοντας τις με την εναλλακτική επιλογή της μηδενικής παρέμβασης.

άλλες εναλλακτικές λύσεις είναι αρνητικές, θα πρέπει να προτιμάται η εναλλακτική λύση της ελάχιστης παρέμβασης, εφόσον όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.

Επίσης, ο υπολογισμός της ΚΠΑ δεν είναι το τέλος αυτής της διαδικασίας για πολλά δημόσια έργα. Η φράση ‘εφόσον όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί’ στην προηγούμενη παράγραφο είναι σημαντική, διότι πολύ συχνά αυτό δεν ισχύει. Η μεγαλύτερη θετική ΚΠΑ μπορεί να μην είναι πάντα ο καθοριστικός παράγοντας όταν μεσολαβούν άλλοι σημαντικοί παράγοντες. Το έργο με την μεγαλύτερη ΚΠΑ μπορεί να μην είναι η προτιμώμενη εναλλακτική λύση εάν άλλες εναλλακτικές έχουν σημαντικά μη απτά οφέλη τα οποία δεν μπορούν να αποτιμηθούν. Στο υποθετικό παράδειγμα που δίνεται στον Πίνακα 7, για παράδειγμα, δεν έχει ληφθεί υπόψη το κόστος του προβλήματος της ηχορύπανσης από αυξημένη οδική κυκλοφορία ή οι επιπτώσεις για τις επηρεαζόμενες κοινότητες⁹⁵. Αυτά ίσως να είναι σημαντικές επιπτώσεις τις οποίες τα πρόσωπα που λαμβάνουν αποφάσεις πρέπει να λάβουν υπόψη. Παρομοίως, ένα έργο με αρνητική ΚΠΑ μπορεί να αξιολογηθεί ως καλή χρήση του δημόσιου χρήματος, όταν ληφθούν υπόψη σημαντικά μη απτά οφέλη που δεν έχουν συμπεριληφθεί στην ΚΠΑ. Η ΚΠΑ θα πρέπει επομένως να θεωρείται από τους εισηγητές του έργου ως μία εισροή— αν και η πιο αντικειμενική — στην πιο περιεκτική διαδικασία λήψης απόφασης η οποία καθορίζεται στο Βήμα 8. Η περίπτωση όπου μια ΚΠΑ δεν μπορεί να υπολογισθεί, λόγω του ότι δεν είναι δυνατό να αποτιμηθούν τα οποιαδήποτε μη απτά οφέλη του έργου, εξετάζεται πιο κάτω. Σε αυτή την περίπτωση, η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας είναι η κατάλληλη τεχνική που θα βοηθήσει στην λήψη απόφασης.

Ακόμα και όταν η ΚΠΑ αποτυπώνει τα πιο σημαντικά κόστη και οφέλη, το θέμα του κινδύνου είναι μια σημαντική μεταβλητή που επηρεάζει την οικονομική βιωσιμότητα του έργου και τα αντισταθμίσιμα μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων. Αυτό το ζήτημα εξετάζεται στο Βήμα 7.

⁹⁵ Προσεγγίσεις για την αποτίμηση τέτοιων μη απτών οφελών ή/και κόστους έχουν παρατεθεί στο Βήμα 5, αλλά ίσως να μην είναι εφικτό να εφαρμοστούν.

Πίνακας 7: Παράδειγμα Υπολογισμού Οικονομικής Καθαρής Παρούσας Αξίας για ένα Οδικό Έργο

(εκατομμύρια ευρώ)

Έτος	Ταμειακές Εκροές/Κόστος (Κ)		Ταμειακές Εισροές/Οφέλη (Ο)			Καθαρά Οφέλη (Ο-Κ)	Συντελεστής Προεξόφλησης (ΣΠ) $r=5\%$	Προεξοφλημένα Καθαρά Οφέλη (Ο-Κ) *ΣΠ
	Κεφάλαιο	Συντήρηση	Εξοικονόμηση Χρόνου	Εξοικονόμηση Κόστους λειτουργίας οχημάτων	Εξοικονόμηση από αποφυγή δυστυχημάτων			
1	€ 10.0	-	-	-	-	-€ 10.0	0.952	-€ 9.5
2	€ 30.0	-	-	-	-	-€ 30.0	0.907	-€ 27.2
3	€ 20.0	-	-	-	-	-€ 20.0	0.864	-€ 17.3
4	-	€ 0.5	€ 4.0	€ 2.0	€ 0.5	€ 6.0	0.823	€ 4.9
5	-	€ 0.5	€ 4.2	€ 2.1	€ 0.5	€ 6.3	0.784	€ 4.9
6	-	€ 0.5	€ 4.4	€ 2.2	€ 0.5	€ 6.6	0.746	€ 5.0
7	-	€ 0.5	€ 4.6	€ 2.3	€ 0.5	€ 7.0	0.711	€ 5.0
8	-	€ 4.0	€ 4.9	€ 2.4	€ 0.6	€ 3.8	0.677	€ 2.6
9	-	€ 0.5	€ 5.1	€ 2.6	€ 0.6	€ 7.7	0.645	€ 5.0
10	-	€ 0.5	€ 5.4	€ 2.7	€ 0.6	€ 8.1	0.614	€ 5.0
11	-	€ 0.5	€ 5.6	€ 2.8	€ 0.6	€ 8.5	0.585	€ 5.0
12	-	€ 0.5	€ 5.9	€ 3.0	€ 0.6	€ 9.0	0.557	€ 5.0
13	-	€ 4.0	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.6	€ 5.9	0.530	€ 3.1
14	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.6	€ 9.4	0.505	€ 4.8
15	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 9.5	0.481	€ 4.6
16	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 9.5	0.458	€ 4.3
17	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 9.5	0.436	€ 4.1
18	-	€ 4.0	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 6.0	0.416	€ 2.5
19	-	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 9.5	0.396	€ 3.8
20	-€ 10.0	€ 0.5	€ 6.2	€ 3.1	€ 0.7	€ 19.6	0.377	€ 7.4
							ΚΠΑ	€ 22.9
							ΟΕΣΑ	9.1%
							ΛΟΚ	1.4

Συμπληρωματικά Μέτρα για την Οικονομική Βιωσιμότητα

Άλλα μέτρα για την οικονομική βιωσιμότητα μπορούν να υπολογισθούν, αλλά αυτά θα πρέπει γενικώς να θεωρούνται δευτερεύοντα και συμπληρωματικά της ΚΠΑ.

Ο Οικονομικός Συντελεστής Εσωτερικής Απόδοσης (ΟΕΣΑ) είναι το προεξοφλητικό επιτόκιο το οποίο θα δώσει ΚΠΑ ίση με μηδέν με βάση τις προβλέψεις των ταμειακών ροών του έργου. Κατά γενική ομολογία, εάν ο ΟΕΣΑ είναι μεγαλύτερος από το επίσημο προεξοφλητικό επιτόκιο, ένα έργο θα έχει θετική ΚΠΑ και θα πρέπει να θεωρείται ως αξιόλογη χρήση του δημόσιου χρήματος. Ο ΟΕΣΑ για το παράδειγμα του οδικού έργου στο Πίνακα 7 υπολογίζεται στο 9.1%⁹⁶, ο οποίος είναι σημαντικά υψηλότερος από το υποτιθέμενο προεξοφλητικό επιτόκιο του 5%, καταδεικνύοντας την οικονομική βιωσιμότητα του έργου (αλλά θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι προηγούμενες υποθέσεις σχετικά με το μη εκτιμημένο κόστος). Αυτό αποφέρει το ίδιο αποτέλεσμα όπως όταν χρησιμοποιείται ο δείκτης ΚΠΑ. Ο ΟΕΣΑ μερικές φορές χρησιμοποιείται όταν δεν έχει καθοριστεί προεξοφλητικό επιτόκιο για να επιβεβαιωθεί η οικονομική βιωσιμότητα⁹⁷ και να γίνει κατάταξη των εναλλακτικών λύσεων. Ο ΟΕΣΑ μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για συγκριτική αξιολόγηση έναντι της διεθνούς εμπειρίας, καθώς η οικονομική απόδοση συνήθως εκφράζεται σε όρους ΟΕΣΑ σε συγκριτικές μελέτες.

Στις περισσότερες περιπτώσεις ο ΟΕΣΑ παράγει λογικά αποτελέσματα, αλλά πρέπει να επιδειχθεί προσοχή, ιδιαίτερα όταν ένα έργο έχει ασυνήθιστο προφίλ ταμειακών ροών, διότι μπορεί να παραγάγει κάποια ασυνήθιστα αποτελέσματα:

- Σε κάποιες ειδικές περιπτώσεις, μπορεί να μην είναι δυνατό να εξαχθεί ο ΟΕΣΑ, δηλ. δεν υπάρχει προεξοφλητικό επιτόκιο που αποφέρει μηδενική ΚΠΑ.
- Μπορεί επίσης να υπάρχουν περιπτώσεις όπου υπάρχουν περισσότερα από ένα προεξοφλητικά επιτόκια που δίνουν μηδενική ΚΠΑ⁹⁸.
- Ο ΟΕΣΑ δεν είναι ευαίσθητος σε κλίμακα και έτσι ένα μικρό έργο με μεγαλύτερο ΟΕΣΑ, αλλά σχετικά χαμηλή ΚΠΑ μπορεί να προτιμηθεί από ένα πολύ μεγαλύτερο έργο με χαμηλότερο ΟΕΣΑ, αλλά σημαντικά ψηλότερη ΚΠΑ. Ο πιο αξιόπιστος δείκτης της ΚΠΑ θα προτιμήσει το μεγαλύτερο έργο. Όμως αυτό αφορά περισσότερο τη λήψη αποφάσεων μεταξύ αλληλοαποκλειόμενων έργων παρά την αξιολόγηση της οικονομικής βιωσιμότητας ενός μεμονωμένου έργου και των εναλλακτικών επιλογών του, πράγμα που αποτελεί το θέμα αυτού του μέρους του Εγχειριδίου.
- Ο ΟΕΣΑ επίσης υποθέτει ότι οι αποδόσεις από το έργο επανεπενδύονται ξανά στο έργο (ή παρόμοια έργα) με τον ίδιο συντελεστή απόδοσης, ενώ αυτό μπορεί να μην ισχύει και κατ'επέκταση ο συντελεστή απόδοσης να είναι υπερβολικός⁹⁹.

⁹⁶ Είναι απλό να υπολογισθεί ο Εσωτερικός Συντελεστής Απόδοσης (IRR) χρησιμοποιώντας τη σχετική φόρμουλα της Excel.

⁹⁷ Παρά το ότι το προεξοφλητικό επιτόκιο μπορεί να μην έχει καθοριστεί, η οικονομική βιωσιμότητα υπάρχει υποθετικά εάν ο ΟΕΣΑ είναι ψηλότερος από την οποιαδήποτε εύλογη αξία που μπορεί να πάρει το προεξοφλητικό επιτόκιο.

⁹⁸ Αυτό είναι δυνατό για έργα που τα καθαρά τους οφέλη αλλάζουν πρόσημο πάνω από μια φορά κατά τη διάρκεια της ροής πληρωμών.

⁹⁹ Άλλος ένας δείκτης, ο τροποποιημένος εσωτερικός συντελεστής απόδοσης (ΤΕΣΑ) προσφέρεται σε αυτή την περίπτωση για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα αυτό. Όμως ο δείκτης αυτός είναι πιο σχετικός για την χρηματοοικονομική ανάλυση εμπορικών συναλλαγών παρά για την οικονομική ανάλυση.

Η συμβουλή είναι επομένως ότι ο ΟΕΣΑ είναι ένας χρήσιμος βοηθητικός δείκτης, αλλά θα πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην ΚΠΑ.

Ο Λόγος Οφέλους- Κόστους (ΛΟΚ) είναι ένας άλλος τρόπος με τον οποίο μπορεί να εκφραστεί η ισορροπία μεταξύ της παρούσας αξίας των οφελών και της παρούσας αξίας του κόστους:

$$\text{ΛΟΚ} = \frac{\text{σύνολο των παρούσων αξιών των οφελών (ταμειακές εισροές)}}{\text{σύνολο των παρούσων αξιών του κόστους (ταμειακές εκροές)}}$$

Ένας ΛΟΚ μεγαλύτερος της μονάδας σημαίνει ότι η ΚΠΑ του έργου είναι μεγαλύτερη από μηδέν. Στο παράδειγμα που δίνεται στον Πίνακα 7, ο ΛΟΚ υπολογίζεται στο 1.4, επιβεβαιώνοντας ότι το έργο είναι οικονομικά βιώσιμο. Εφόσον απαιτούνται τα ίδια στοιχεία για τον υπολογισμό του ΛΟΚ όπως εκείνα για την ΚΠΑ, αυτός ο δείκτης δεν προσφέρει ουσιαστικά κάτι περισσότερο στην ανάλυση ενός μεμονωμένου έργου και των εναλλακτικών λύσεων του. Μπορεί, εντούτοις, να είναι χρήσιμος στην κατάταξη διαφορετικών έργων (όχι εναλλακτικών λύσεων του έργου) στον ίδιο τομέα (οδικά έργα για παράδειγμα) σε ένα περιορισμένο προϋπολογισμό. Διαλέγοντας τα έργα με τον μεγαλύτερο ΛΟΚ θα βοηθήσει γενικά στο να διασφαλιστεί η μεγιστοποίηση της οικονομικής αξίας του δημόσιου χρήματος¹⁰⁰.

Ανάλυση Κόστους- Αποτελεσματικότητας

Η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας είναι παρόμοια με την ανάλυση κόστους-οφέλους αλλά δεν περιλαμβάνει τοποθέτηση χρηματικών αξιών στα κύρια οφέλη του έργου. Αντιθέτως, τα οφέλη εκφράζονται σε φυσικές μονάδες παρά σε χρηματικούς όρους. Η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας συγκρίνει το κόστος εναλλακτικών τρόπων παραγωγής των ίδιων ή πολύ παρόμοιων εκροών ή αποτελεσμάτων. Τα αποτελέσματα μπορούν να εκφραστούν είτε ως κόστος (σε ευρώ) ανά μονάδα εκροής/αποτελέσματος είτε ως εκροή/αποτέλεσμα ανά ευρώ. Όπως και στην ανάλυση του κόστους-οφέλους, τα κόστη κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής του έργου προεξοφλούνται για να καταλήξουν σε παρούσες αξίες και σε καθαρό παρόν κόστος για το έργο. Το τελευταίο μπορεί να διαιρεθεί με τη μέτρηση του όγκου των εκροών/αποτελεσμάτων για να καταλήξει σε κόστος ανά μονάδα (ή αντιστρόφως).

Συχνά χρησιμοποιείται για να εντοπισθεί από μια σωρεία εναλλακτικών λύσεων εκείνη που εκπληρώνει τον προκαθορισμένο στόχο στο ελάχιστο κόστος. Μπορεί επίσης να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο, ως μέρος μια αρχικής ανάλυσης των εναλλακτικών λύσεων πριν από την ανάλυση κόστους-οφέλους, για να προσδιοριστεί ένας σύντομος κατάλογος εναλλακτικών έργων για προώθηση σε βαθύτερη ανάλυση κόστους-οφέλους.

Η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας παρέχει ένα μέτρο για τη σχετική αποτελεσματικότητα των εναλλακτικών λύσεων του έργου για την επίτευξη ενός δεδομένου στόχου. Εφαρμόζεται σε περιπτώσεις όπου είναι ευκολότερο να προσδιοριστούν τα οφέλη αντί να αποτιμηθούν, έτσι χρησιμοποιείται ευρύτερα στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης και της ασφάλειας, όπου υπάρχει κάποια δυσκολία να τεθούν χρηματικές αξίες σε οφέλη όπως η βελτίωση του προσδόκιμου ζωής, η μείωση των ασθενειών και η αύξηση της ποιότητας της εκπαίδευσης. Ο περιορισμός της ανάλυσης κόστους-αποτελεσματικότητας οφείλεται στο ότι δεν παρέχει ένα κριτήριο για την αποδοχή ή απόρριψη ενός έργου, λόγω του ότι τα κόστη και τα οφέλη δεν είναι άμεσα συγκρίσιμα. Εάν έχει ληφθεί μια πολιτική απόφαση να γίνει μια συγκεκριμένη δαπάνη, για καθαρά δημόσια αγαθά για

¹⁰⁰ Υπάρχουν πιο πολύπλοκες μέθοδοι για τη βελτιστοποίηση της συνολικής ΚΠΑ από μια σειρά οικονομικά βιώσιμων έργων με περιορισμένο προϋπολογισμό, αλλά αυτές περιλαμβάνουν περίπλοκη μοντελοποίηση.

παράδειγμα, η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας μπορεί να εφαρμοστεί για να διασφαλιστεί ότι οι υπηρεσίες παρέχονται όσο το δυνατό πιο αποτελεσματικά. Σε αυτό το παράδειγμα, η αξία των οφελών δεν έχει πλέον σημασία, διότι έτσι κι' αλλιώς ή πολιτική απόφαση έχει ήδη ληφθεί για την παροχή τους. Ένα παράδειγμα θα ήταν η τήρηση των ελάχιστων νομοθετικών περιβαλλοντικών προτύπων, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που προέρχονται από της οδηγίες της ΕΕ.

Η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας περιγράφεται σε ένα πολύ απλό παράδειγμα που παρουσιάζεται στον Πίνακα 8. Στο παράδειγμα, κάποιος εξοπλισμός πρέπει να αντικατασταθεί, ας πούμε ένα σύστημα θέρμανσης σε ένα δημόσιο κτίριο. Υπάρχουν δύο εναλλακτικές λύσεις, η μία πιο δαπανηρή από την άλλη. Το πλεονέκτημα της πιο δαπανηρής εναλλακτικής λύσης είναι ότι έχει χαμηλότερο λειτουργικό κόστος. Και οι δύο εξοπλισμοί προσφέρουν την ίδια απόδοση όσον αφορά την παραγωγή θερμότητας και οι δύο έχουν επίσης την ίδια αναμενόμενη διάρκεια ζωής στα 10 χρόνια. Όπως και στο προηγούμενο παράδειγμα οι προεξοφλητικοί παράγοντες εφαρμόζονται στις συνολικές ταμειακές εκροές (κόστος). Δεν υπάρχουν χρηματικές εισροές. Στην συγκεκριμένη περίπτωση, ο υπολογισμός του καθαρού παρόντος κόστους (ΚΠΚ) και για τις δύο εναλλακτικές καταδεικνύει ότι η Εναλλακτική Α, η οποία έχει χαμηλότερο κεφαλαιουχικό κόστος αλλά ψηλότερο λειτουργικό κόστος, είναι η πιο οικονομικά αποδοτική λύση με ΚΠΑ στα €8.1 εκατομμύρια σε σύγκριση με τα €8.5 εκατομμύρια στην Εναλλακτική Β.

Πίνακας 8: Σύγκριση του Καθαρού Παρόντος Κόστους Δύο Εναλλακτικών Συστημάτων Αντικατάστασης για Θέρμανση

(εκατομμύρια ευρώ)

Έτος	Εναλλακτική Α					Εναλλακτική Β				
	Κεφαλαιουχικό Κόστος	Κόστος Λειτουργίας & Συντήρησης	Συνολικό Κόστος	Συντελεστής Προεξόφλησης	Παρούσα Αξία του Κόστους	Κεφαλαιουχικό Κόστος	Κόστος Λειτουργίας & Συντήρησης	Συνολικό Κόστος	Συντελεστής Προεξόφλησης	Παρούσα Αξία του Κόστους
1	€ 5.0		€ 5.0	0.952	€ 4.8	€ 7.5		€ 7.5	0.952	€ 7.1
2		€ 0.5	€ 0.5	0.907	€ 0.5		€ 0.2	€ 0.2	0.907	€ 0.2
3		€ 0.5	€ 0.5	0.864	€ 0.4		€ 0.2	€ 0.2	0.864	€ 0.2
4		€ 0.5	€ 0.5	0.823	€ 0.4		€ 0.2	€ 0.2	0.823	€ 0.2
5		€ 0.5	€ 0.5	0.784	€ 0.4		€ 0.2	€ 0.2	0.784	€ 0.2
6		€ 0.5	€ 0.5	0.746	€ 0.4		€ 0.2	€ 0.2	0.746	€ 0.1
7		€ 0.5	€ 0.5	0.711	€ 0.4		€ 0.2	€ 0.2	0.711	€ 0.1
8		€ 0.5	€ 0.5	0.677	€ 0.3		€ 0.2	€ 0.2	0.677	€ 0.1
9		€ 0.5	€ 0.5	0.645	€ 0.3		€ 0.2	€ 0.2	0.645	€ 0.1
10		€ 0.5	€ 0.5	0.614	€ 0.3		€ 0.2	€ 0.2	0.614	€ 0.1
				ΚΠΚ	€ 8.1				ΚΠΚ	€8.5

Βήμα 7: Ανάλυση Κινδύνων¹⁰¹ και Σχέδιο Διαχείρισης τους

Ο υπολογισμός της ΚΠΑ (και του ΚΠΚ) στο Βήμα 6 έγινε με την προϋπόθεση ότι οι υποκείμενες αξίες των οφελών και του κόστους είναι βέβαιες. Στον πραγματικό κόσμο, αυτές οι αξίες θα είναι αβέβαιες λόγω των αναπόφευκτων σφαλμάτων στις μετρήσεις και εκτιμήσεις και λόγω του ότι οι απόλυτα λογικές παραδοχές δεν ίσχυαν όπως αναμενόταν. Τα συστηματικά σφάλματα (δηλ., η μεροληψία) μπορούν επίσης να εισαχθούν στην διαδικασία ως αποτέλεσμα μιας φυσικής αντίδρασης των προγραμματιστών του έργου στο περιβάλλον κινήτρων που αντιμετωπίζουν. Η ποσοτικοποιημένη οικονομική ανάλυση δεν είναι επομένως ολοκληρωμένη χωρίς την συστηματική ανάλυση των κινδύνων ενός έργου και την αξιολόγηση της πιθανότητας να επισυμβούν καθώς και του αντίκτυπου τους. Η ανάλυση στο Βήμα 7 θα πρέπει να εφαρμόζεται τόσο στο αναφερόμενο έργο όσο και στις εναλλακτικές του λύσεις.

Προσδιορισμός των κύριων πηγών κινδύνου για το έργο και αξιολόγηση της πιθανότητας πραγματοποίησής τους και του αντίκτυπου τους.

Κίνδυνος είναι ένα αβέβαιο γεγονός ή κατάσταση που, όταν πραγματοποιηθεί, έχει θετική ή αρνητική επίδραση σε ένα έργο. Οι κίνδυνοι προκύπτουν ως αποτέλεσμα της αβεβαιότητας που διέπει βασικές παραμέτρους του έργου (π.χ., κόστος, περίοδος εφαρμογής, ζήτηση για υπηρεσίες κτλ.). Κατά γενική ομολογία, η αβεβαιότητα προκαλεί έκθεση στον κίνδυνο αποτυχίας να:

Κρατηθεί το έργο εντός του προϋπολογισμού.

- Επιτευχθεί η προγραμματισμένη ημερομηνία ολοκλήρωσης του έργου.
- Τηρηθούν οι απαιτούμενες σχεδιαστικές προδιαγραφές.
- Επιτευχθεί ο απαιτούμενος σκοπός του έργου.

Η κάθε μια από αυτές της εκβάσεις θα έχει αρνητική επίπτωση πάνω την εκτίμηση της ΚΠΑ.

Η ανάλυση και διαχείριση του κινδύνου αντιπροσωπεύουν μια δομημένη προσέγγιση στον προσδιορισμό, αξιολόγηση και έλεγχο των κινδύνων που μπορούν να προκύψουν κατά την διάρκεια του κύκλου ζωής του έργου. Οι κίνδυνοι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως ακολούθως:

- Κατασκευαστικός κίνδυνος: Το δημόσιο έργο δεν ολοκληρώθηκε έγκαιρα, εντός του προϋπολογισμού ή εντός των προδιαγραφών
- Κίνδυνος ζήτησης: Η ζήτηση για τις υπηρεσίες δεν συνάδει με τις προβλέψεις
- Σχεδιαστικός κίνδυνος: Ο σχεδιασμός δεν προσφέρει υπηρεσίες με την απαιτούμενη απόδοση ή πρότυπα ποιότητας
- Οικονομικός κίνδυνος: Τα οφέλη ή το κόστος του έργου επηρεάζονται από οικονομικές επιδράσεις, π.χ., από το πληθωρισμό ή από αλλαγές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.
- Περιβαλλοντικός κίνδυνος: Αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις προκαλούν μεγάλες αντιδράσεις από την κοινή γνώμη.
- Χρηματοδοτικός κίνδυνος: Η διαθεσιμότητα χρηματοδότησης καθυστερεί το έργο ή αλλάζει το πεδίο εφαρμογής του

¹⁰¹ Κάποιες φορές ο κίνδυνος και η αβεβαιότητα είναι διακριτοί μεταξύ τους. Ο κίνδυνος αναφέρεται στις καταστάσεις όπου οι πιθανότητες είναι γνωστές και επομένως μετρήσιμες. Η αβεβαιότητα αναφέρεται στις καταστάσεις όπου οι πιθανότητες είναι άγνωστες και δυσδιάκριτες. Στην πράξη η διάκριση τους είναι δύσκολη: οι πιθανότητες σπάνια γίνονται γνωστές με σιγουριά και συνήθως είναι πιθανό να προσδοθεί μια πιθανότητα, όμως κατά προσέγγιση, σε ένα συγκεκριμένο γεγονός. Το Εγχειρίδιο αποφεύγει αυτή τη διαφοροποίηση.

- Νομοθετικός κίνδυνος: Αλλαγές στην νομοθεσία που αυξάνουν το κόστος, π.χ., αυστηρότερα περιβαλλοντικά πρότυπα
- Κίνδυνος στη λειτουργία & συντήρηση: Το κόστος λειτουργίας και συντήρησης μιας νέας εγκατάστασης διαφέρει από το προβλεπόμενο στον προϋπολογισμό
- Προμηθευτικός κίνδυνος: Ελλείψεις στην ικανότητα των αναδόχων ή συμβατικές διαφορές
- Τεχνολογικός κίνδυνος: Οι υπηρεσίες που παρέχονται χρησιμοποιούν μη βέλτιστες τεχνολογίες λόγω ραγδαίων τεχνολογικών αλλαγών

Για οικονομικά σημαντικά έργα, η ανάλυση κινδύνου θα ξεκινά επίσης στο στάδιο Προ-επιλογής μαζί με την ετοιμασία του ΣΕ, αλλά θα επεκτείνεται σε ποσοτική ανάλυση ρίσκου ως μέρος του σταδίου αξιολόγησης του έργου. Η ποσοτική ανάλυση του κινδύνου θα πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστο ανάλυση ευαισθησίας ή/και τον υπολογισμό τιμών μετατροπής (βλέπε για καθοδήγηση πιο κάτω). Μια πιο προηγμένη ανάλυση κινδύνου θα πρέπει να εφαρμόζεται για μεγάλα έργα ή για έργα υψηλού επιπέδου καινοτομίας που είναι πιθανό να επαναληφθούν. Αυτό περιλαμβάνει τη μέτρηση της αβεβαιότητας που συνδέεται με κρίσιμες παραμέτρους, για παράδειγμα το κόστος, τις εκτιμήσεις του χρόνου υλοποίησης και της ζήτησης και τον πιθανολογικό συνδυασμό μεμονωμένων αβεβαιοτήτων για να καταλήξει σε ένα αναμενόμενο αποτέλεσμα¹⁰² για το έργο.

Η ανάλυση ευαισθησίας περιλαμβάνει τον καθορισμό του βαθμού στον οποίο τα αποτελέσματα της ποσοτικοποιημένης οικονομικής ανάλυσης (ΚΠΑ ή, στην περίπτωση ΑΚΑ, ΚΠΚ) είναι ευαίσθητα σε αλλαγές των τιμών βασικών παραμέτρων εισροών όπως το κεφαλαιουχικό κόστος, η μελλοντική ζήτηση ή η διάρκεια της περιόδου υλοποίησης. Η ΚΠΑ επαναυπολογίζεται στη βάση λιγότερο αισιόδοξων¹⁰³ τιμών για σημαντικές μεταβλητές ή χρησιμοποιώντας λιγότερο ελκυστικές παραδοχές. Γενικά, περιλαμβάνει την αύξηση σημαντικών στοιχείων του κόστους ή τη μείωση σημαντικών οφελών με δεδομένα ποσοστά και στη συνέχεια παρατηρεί την επίδραση που θα έχει αυτό στην ΚΠΑ. Επιπρόσθετα με τον έλεγχο της αξιοπιστίας της εκτίμησης της ΚΠΑ, η ανάλυση ευαισθησίας βοηθά ακόμη περισσότερο στον προσδιορισμό εκείνων των μεταβλητών που είναι πιο κρίσιμες όσο αφορά την επιτυχία του έργου και που επομένως θα πρέπει να τύχουν διαχείρισης με περισσότερη προσοχή(βλέπε σχεδιασμός διαχείρισης κινδύνου πιο κάτω) ή βαθύτερη ανάλυση.

Στην πράξη, οι αξίες των παραμέτρων εισροής για την οικονομική ανάλυση μπορεί να είναι αλληλοεξαρτώμενες ή να υπόκεινται σε συστημική εκτιμητική μεροληψία (βλέπε για παράδειγμα, το μέρος που αφορά την μεροληψία αισιοδοξίας πιο κάτω). Για αυτό το λόγο, είναι εύλογο να διεξαχθούν αναλύσεις σεναρίων όπου η ποσοτικοποιημένη οικονομική ανάλυση υπόκειται σε ταυτόχρονες αλλαγές στις βασικές παραμέτρους εισροών για να ελεγχθεί η ευαισθησία των αποτελεσμάτων. Ένας αριθμός από διαφορετικά σενάρια ‘τι θα συμβεί αν’ μπορούν να διαμορφωθούν, το κάθε ένα με διαφορετικούς συνδυασμούς εισαγόμενων τιμών για βασικές μεταβλητές ή/και παραδοχές. Τα δύο σενάρια που θα πρέπει πάντα να λαμβάνονται υπόψη είναι το σενάριο της ‘χειρότερης περίπτωσης’ και το σενάριο της ‘καλύτερης περίπτωσης’. Σε αυτά τα δύο

¹⁰² Χρησιμοποιώντας την στατιστική έννοια μιας αναμενόμενης αξίας.

¹⁰³ Εάν η κύρια ανάλυση εκτελείται στη βάση των καλύτερων εκτιμήσεων των μεταβλητών συνήθως δεν είναι πολύ ενδιαφέρον το να χρησιμοποιηθούν πιο αισιόδοξες παραδοχές. Εάν οι καλύτερες εκτιμήσεις δείχνουν ότι το έργο δεν αξίζει να γίνει, τότε δεν υπάρχει συνήθως ανάγκη να γίνει περαιτέρω διερεύνηση χρησιμοποιώντας ευνοϊκότερες τιμές, ειδικά όταν λαμβάνεται υπόψη η πιθανή μεροληψία αισιοδοξίας. Εάν η κύρια ανάλυση έχει ήδη καταδείξει ότι ένα έργο αξίζει να γίνει, τότε υπάρχει μικρή αξία στο να παρουσιαστεί με καλύτερες προϋποθέσεις.

σενάρια, δοκιμάζεται η ευαισθησία της οικονομικής βιωσιμότητας του έργου στους πιο απαισιόδοξους και πιο αισιόδοξους συνδυασμούς βασικών παραμέτρων¹⁰⁴.

Κατ' ελάχιστον, θα πρέπει να εκτελούνται οι ακόλουθοι έλεγχοι:

- Επανυπολογισμός της ΚΠΑ υποθέτοντας μια αύξηση της τάξης του 10% στο συνολικό κεφαλαιουχικό κόστος
- Επανυπολογισμός της ΚΠΑ υποθέτοντας μια αύξηση της τάξης του 25% στο συνολικό κεφαλαιουχικό κόστος.
- Επανυπολογισμός της ΚΠΑ υποθέτοντας μια μείωση της τάξης του 10% στα συνολικά οφέλη.
- Επανυπολογισμός της ΚΠΑ υποθέτοντας μια μείωση της τάξης του 25% στα συνολικά οφέλη.
- Επανυπολογισμός της ΚΠΑ υποθέτοντας μια ταυτόχρονη αύξηση του κεφαλαιουχικού κόστους κατά 10% και μείωση των οφελών κατά 10% - το βασικό απαισιόδοξο σενάριο.
- Επανυπολογισμός της ΚΠΑ υποθέτοντας μια ταυτόχρονη αύξηση του κεφαλαιουχικού κόστους κατά 25% και μείωση των οφελών κατά 25% - το βασικό χειρότερο σενάριο.

Αυτοί οι έλεγχοι διεξάγονται εύκολα σε ένα φύλλο Excel. Επιπρόσθετα, η συνάρτηση 'What-if' της Excel μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να αναπτυχθούν πιο εκτενή σενάρια.

Πιο πολύπλοκα σενάρια, που αντανακλούν διαφορετικές παραδοχές σχετικά με τεχνολογικούς, ρυθμιστικούς ή οικονομικούς παράγοντες μπορεί να αναπτυχθούν και να δοκιμαστούν χρησιμοποιώντας πιο εξελιγμένες τεχνικές, συμπεριλαμβανομένης της πιθανολογικής ανάλυσης των τιμών για τις βασικές μεταβλητές. Αυτό όμως γενικά θα απαιτείται μόνο για τα πολύ μεγάλα και πολύπλοκα έργα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι οικονομικές οντότητες που προωθούν τα έργα μπορεί να χρειαστεί να εξασφαλίσουν συμβουλές ειδικών σχετικά με την ανάπτυξη και δοκιμή σεναρίων.

Η εκτίμηση των τιμών μετατροπής (switching values) είναι μια παραλλαγή της ανάλυσης ευαισθησίας. Η τιμή μετατροπής για μια μεταβλητή εισροής, όπως το κόστος κεφαλαίου, είναι η τιμή στην οποία η Καθαρή Παρούσα Αξία (ΚΠΑ) του έργου γίνεται μηδέν. Μια τιμή μετατροπής γενικά εκφράζεται ως το ποσοστό μείωσης / αύξησης της τιμής μιας μεταβλητής που απαιτείται για να μειωθεί η ΚΠΑ στο μηδέν. Όταν καθοριστεί τιμή μετατροπής (ποσοστό), η πιθανότητα να συμβεί αυτό μπορεί να εξεταστεί σε συνάρτηση με την εμπειρία από άλλα έργα. Οι τιμές μετατροπής είναι σχετικά εύκολο να υπολογιστούν χρησιμοποιώντας ένα υπολογιστικό φύλλο Excel και είναι χρήσιμες στην κατανόηση της ευρωστίας της οικονομικής υπόθεσης.

Αναμενόμενες τιμές: Όταν η κατανομή πιθανοτήτων των σημαντικών μεταβλητών εισροής στις οποίες στηρίζεται η ΚΠΑ είναι γνωστή ή μπορεί να εκτιμηθεί, τότε είναι δυνατό να υπολογιστεί η αναμενόμενη καθαρή παρούσα αξία (ΑΚΠΑ)¹⁰⁵ για ένα έργο. Θεωρητικά, αυτό είναι ένα καλύτερο μέτρο οικονομικής βιωσιμότητας, διότι λαμβάνει υπόψη τις πιθανότητες που συνδέονται με τους διάφορους κινδύνους που θα μπορούσαν να επηρεάσουν την απόδοση του έργου. Η ανάλυση ευαισθησίας μπορεί να βοηθήσει στον εντοπισμό των παραμέτρων που δημιουργούν τις περισσότερες ανησυχίες, για τις οποίες μπορεί να επιδιωχθεί περαιτέρω έρευνα και ανάλυση των πιθανοτήτων.

¹⁰⁴ Η ποσοτική οικονομική ανάλυση θα εκτελεστεί αρχικά χρησιμοποιώντας τις καλύτερες εκτιμήσεις του κόστους και των οφελών και των υποκείμενων παραμέτρων (προβλέψεις της ζήτησης, για παράδειγμα). Αυτό συνήθως είναι γνωστό ως βασικό σενάριο.

¹⁰⁵ «Αναμένονται» υπό στατιστική έννοια.

Η αναμενόμενη τιμή μιας μεταβλητής είναι το γινόμενο των πιθανών τιμών επί τις πιθανότητες. Έτσι, αν η ΚΠΑ ενός έργου μπορεί να πάρει τις τιμές € 2,0 εκατ., € 7,0 εκατ. ή € 11,0 εκατ., με αντίστοιχες πιθανότητες 35%, 50% και 15%, τότε η αναμενόμενη ΚΠΑ είναι €5.85 εκ.¹⁰⁶ Ανάλογα με τη μορφή κατανομής πιθανότητας μια αναμενόμενη τιμή δεν είναι απαραίτητα η ίδια με την πιθανότερη τιμή. Σε αυτό το παράδειγμα, η πιο πιθανή τιμή είναι € 7,0 εκατ., ενώ η αναμενόμενη τιμή είναι € 5.85 εκατ. Η χρήση αναμενόμενων τιμών μπορεί ως εκ τούτου να δώσει μια διαφορετική απάντηση όσον αφορά την οικονομική βιωσιμότητα και, σε γενικές γραμμές, η ΑΚΠΑ θα πρέπει να θεωρείται ότι δίδει ένα πιο αξιόπιστο μέτρο της οικονομικής επίδοσης, αν τα πρόσωπα που λαμβάνουν τις αποφάσεις έχουν μια ουδέτερη στάση απέναντι στον κίνδυνο¹⁰⁷.

Ο υπολογισμός της ΑΚΠΑ είναι συνήθως πιο περίπλοκος από ό, τι το απλουστευμένο παράδειγμα πιο πάνω, διότι είναι απίθανο η κατανομή πιθανοτήτων για την ΚΠΑ να είναι γνωστή ή άμεσα τεκμαιρόμενη. Ως εκ τούτου, θα περιλαμβάνει τις κατά προσέγγιση κατανομές πιθανοτήτων για τις βασικές μεταβλητές εισροών που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των οφελών και των δαπανών και τη δημιουργία μιας κατανομής πιθανοτήτων για την ΚΠΑ. Στη βάση της κατανομής πιθανοτήτων που προκύπτει με αυτό τον τρόπο, η ΑΚΠΑ μπορεί να υπολογιστεί στη συνέχεια. Το ίδιο μπορεί να γίνει για διάφορες εναλλακτικές λύσεις και συγκρίσεις. Για τα έργα για τα οποία γίνεται Ανάλυση Κόστους- Αποτελέσματος (ΑΚΟ) (επειδή είναι δύσκολο να δοθεί η τιμή στα οφέλη) το αναμενόμενο καθαρό παρόν κόστος των εναλλακτικών λύσεων μπορεί να εκτιμηθεί και να συγκριθεί.

Για τα περισσότερα χρηματοοικονομικά σημαντικά έργα, η εκτεταμένη ανάλυση των κινδύνων που εμπλέκονται στην εκτίμηση της ΑΚΠΑ δεν αποτελεί απαίτηση, και αρκεί η ανάλυση ευαισθησίας. Ωστόσο, για τα έργα υψηλής αξίας που αντιμετωπίζουν πολύπλοκους κινδύνους θα πρέπει να θεωρείται ότι μπορεί να ζητηθεί από τη ΓΔ ΕΠΣΑ, ανάλογα με την αντίληψή της για την πολυπλοκότητα των κινδύνων που εμπλέκονται.

Η Μεροληψία Αισιοδοξίας αποτελεί παράδειγμα ενός συστηματικού κινδύνου σχεδιασμού που διακατέχει τα περισσότερα έργα. Ορίζεται ως η συστηματική τάση των σχεδιαστών του έργου για υποεκτίμηση του κόστους και υπερεκτίμηση των οφελών. Δεν είναι εύκολο να προφυλαχθεί κάποιος από τον κίνδυνο αυτό. Ένας τρόπος είναι να προσλάβει ανεξάρτητους εξωτερικούς αναθεωρητές κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αξιολόγησης του έργου. Ένας άλλος τρόπος είναι να κοιτάξουμε προηγούμενα έργα παρόμοιας φύσης και να εξετάσουμε σε ποιο βαθμό τα έξοδα είχαν υποτιμηθεί και τα οφέλη υπερεκτιμηθεί και να προσαρμόσουμε ανάλογα τις εκτιμήσεις που χρησιμοποιήθηκαν για τον υπολογισμό της ΚΠΑ. Η ΓΔ ΕΠΣΑ θα εξετάσει ή ίδια πολύ προσεκτικά όλες τις αξιολογήσεις του έργου για ενδείξεις μεροληψίας αισιοδοξίας και θα προτείνει προσαρμογές όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο.

¹⁰⁶ $(2*0.35)+(7*0.5)+(11*0.15) = 5,85$

¹⁰⁷ Αν οι υπεύθυνοι για τη λήψη αποφάσεων αποφεύγουν τους κινδύνους, οι προτιμήσεις τους θα στρέφονται σε ένα πιο βέβαιο αποτέλεσμα.

Υποβολή σχεδίου για τη διαχείριση των βασικών κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων των μέτρων μετριασμού και / ή μέτρων αντίδρασης αν επισυμβούν οι κίνδυνοι.

Η διαχείριση κινδύνων περιλαμβάνει την διαμόρφωση αντιδράσεων στους κυριότερους κινδύνους. Η άμεση απάντηση είναι να αλλάξει το σχέδιο του έργου, έτσι ώστε να μετριαστούν ή απομακρυνθούν οι κίνδυνοι που εντοπίστηκαν. Η ανταπόκριση έκτακτης ανάγκης είναι να γίνει πρόβλεψη στο σχέδιο του έργου για τις δράσεις που θα εφαρμοστούν μόνο αν ο αρνητικός κίνδυνος επέλθει. Ως εκ τούτου, οι πιθανές αντιδράσεις της διαχείρισης κινδύνου περιλαμβάνουν:

- α) Προσδιορισμό άμεσων προληπτικών μέτρων για την εξάλειψη ή τη μείωση κινδύνου π.χ.:
 - Σταδιακή εφαρμογή
 - Πιο ευέλικτο σχεδιασμό
 - Λιγότερη εξάρτηση από τεχνολογίες αιχμής ή μη αποδεδειγμένες τεχνολογίες
- β) Ετοιμασία σχεδίων έκτακτης ανάγκης για την αντιμετώπιση των κινδύνων, όταν εκδηλώνονται και για ελαχιστοποίηση των συνεπειών τους.
- γ) Διεξαγωγή περαιτέρω ερευνών για να μειωθεί η αβεβαιότητα μέσω της καλύτερης πληροφόρησης, π.χ., πιλοτικά έργα, περισσότερες επιτόπιες έρευνες.
- δ) Αποφυγή μη αναστρέψιμων αποφάσεων και / ή υιοθέτηση της αρχής της προφύλαξης σε σχέση με μάλλον απίθανα, αλλά καταστροφικά γεγονότα.
- ε) Εξέταση της δυνατότητας μεταφοράς του κινδύνου σε άλλα μέρη, π.χ., μέσω της επιλογής της μεθόδου ανάθεσης της σύμβασης και του σχεδιασμού της σύμβασης.
- στ) Κάνοντας επαρκή πρόβλεψη για απρόβλεπτα γεγονότα σε εκτιμήσεις για το κόστος και τους προϋπολογισμούς.
- ζ) Η αποδοχή του κινδύνου, αν τα αναμενόμενα οφέλη από τη ανάληψη του κινδύνου υπερτερούν των πιθανών αρνητικών επιπτώσεων (και φαίνονται εφικτοί άλλοι τρόποι δράσης).

Ένα σχέδιο διαχείρισης των κινδύνων καθορίζει τους σημαντικότερους κινδύνους και την πιθανότητά τους, αναθέτει την ευθύνη για τη διαχείρισή τους, περιγράφει πώς θα πρέπει να παρακολουθούνται και καθορίζει τις προγραμματισμένες αντιδράσεις σε περίπτωση πραγματοποίησης των κινδύνων. Όλα τα οικονομικά σημαντικά έργα αναμένεται ότι θα έχουν ένα σχέδιο διαχείρισης κινδύνων. Αυτό μπορεί να είναι απλό σχέδιο-πλαίσιο για τα μικρότερα έργα, αλλά για τα μεγάλα έργα θα πρέπει να είναι ένα πλήρως επεξεργασμένο πρόγραμμα. Η προετοιμασία σχεδίου διαχείρισης κινδύνων είναι απαραίτητη μόνο για το έργο αναφοράς, εκτός εάν η προσέγγιση στη διαχείριση κινδύνων αποτελεί ξεκάθαρα παράγοντα στη λήψη απόφασης μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων.

3.3 Ολοκλήρωση ενός Συνολικού Σχεδίου Αξιολόγησης

Βήμα 8: Αξιολόγηση της οικονομικής προσιτότητας και βιωσιμότητας

Οι εισηγητές του έργου θα πρέπει να επαληθεύσουν ότι τα έργα είναι χρηματοοικονομικά βιώσιμα και προσιτά, τόσο κατά τη διάρκεια της εφαρμογής όσο και κατά τη διάρκεια της λειτουργίας τους. Επιπλέον, η διαχειριστική βιωσιμότητα του έργου πρέπει να αξιολογηθεί μαζί με τις επιχειρησιακές ανάγκες, σε συνδυασμό με την κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα. Κάθε μία από αυτές τις πτυχές συζητείται πιο κάτω. Γενικά η ανάλυση στο Βήμα 8 πρέπει να θεωρείται ότι αφορά τόσο το αναφερόμενο έργο όσο και τις εναλλακτικές λύσεις. Όμως εκεί όπου οι διαφορές μεταξύ του αναφερόμενου έργου και των εναλλακτικών λύσεων είναι περιορισμένες μπορεί να υπάρχει μικρή μόνο αξία στην εκ νέου επεξεργασία της αξιολόγησης για κάθε εναλλακτική λύση. Ως εκ τούτου, οι αναλυτές καλούνται να χρησιμοποιήσουν την κρίση τους και να εφαρμόσουν την αξιολόγηση της

ευελιξίας της οικονομικής προσιτότητας και της βιωσιμότητας έτσι ώστε να τονίσουν τη διαφορά μεταξύ εναλλακτικών λύσεων, αντί να επιβεβαιώσουν τις ομοιότητες.

Διεξαγωγή χρηματοοικονομικής ανάλυσης του έργου για τον καθορισμό της οικονομικής βιωσιμότητας και κερδοφορίας¹⁰⁸

Η χρηματοοικονομική ανάλυση ενός έργου επένδυσης δημόσιου κεφαλαίου γίνεται για διάφορους λόγους:

- Για να επαληθευθεί ότι ένα έργο που κερδίζει έσοδα είναι οικονομικά βιώσιμο και θα έχει επαρκή κεφάλαια για να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του σε κάθε στάδιο της ζωής του.
- Στην περίπτωση που ένα έργο δεν είναι οικονομικά βιώσιμο, να εντοπιστούν τυχόν αλλαγές στο καθεστώς τιμολόγησης ή να δοθούν επιδοτήσεις προϋπολογισμού που μπορεί να είναι απαραίτητες.
- Σχετικά με τις δημόσιες λειτουργικές οντότητες που έχουν εμπορικό προσανατολισμό για να εξακριβωθεί αν μια επένδυση είναι κερδοφόρα και, συνεπώς, συμβάλλει στη βελτίωση της συνολικής κερδοφορίας (ή τη μείωση των ζημιών στην περίπτωση που οι φορείς επιχορηγούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό).
- Στην περίπτωση που ένα έργο είναι δυνητικά επικερδές, να στραφεί προς πιθανούς τρόπους χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένων των συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

Η χρηματοοικονομική ανάλυση ισχύει για τα έργα που αποφέρουν έσοδα, για παράδειγμα, επενδύσεις δημοσίων επιχειρήσεων ενέργειας και ύδρευσης ή από φορείς εκμετάλλευσης δημοσίων μεταφορών. Για τα έργα που δεν αποφέρουν έσοδα, για παράδειγμα στους τομείς της υγείας, της εκπαίδευσης, της δικαιοσύνης και των δρόμων, μια ουσιαστική οικονομική ανάλυση μπορεί να μην είναι εφικτή και ως εκ τούτου μπορεί να μην απαιτηθεί. Ωστόσο, ορισμένα σημαντικά οικονομικά ζητήματα θα πρέπει να διερευνηθούν για τα έργα που δεν αποφέρουν έσοδα, όπως η επάρκεια επαναλαμβανόμενων χρηματοδοτήσεων κατά τη λειτουργία τους και οι ικανότητες οικονομικής διαχείρισης, καθώς και η οικονομική προσιτότητα των κεφαλαιουχικών δαπανών. Αυτά γενικά αποτελούν το επίκεντρο χωριστής δημοσιονομικής ανάλυσης (βλέπε πιο κάτω).

Η χρηματοοικονομική ανάλυση εξετάζοντας την οικονομική απόδοση του έργου από μόνο του καθορίζει εάν το έργο θα συμβάλει στους οικονομικούς στόχους του φορέα λειτουργίας, και αν θα είναι βιώσιμο από μόνο του μακροπρόθεσμα.

Η εκτίμηση της οικονομικής αποδοτικότητας ενός μεμονωμένου έργου περιλαμβάνει την εξέταση των καθαρών ταμειακών ροών με τη χρήση της μεθόδου των προεξοφλημένων ταμειακών ροών. Αυτή είναι η ίδια τεχνική όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 7 για την οικονομική ανάλυση, με τη διαφορά ότι οι ταμειακές ροές που καταγράφονται θα αντιπροσωπεύουν τις πραγματικές οικονομικές συναλλαγές του φορέα λειτουργίας του έργου και όχι τις ευρύτερες οικονομικές επιπτώσεις. Όπως και στην οικονομική ανάλυση, η ανάλυση ενός μεμονωμένου έργου γίνεται σε σταθερές τιμές. Η καθαρή ταμειακή ροή είναι η διαφορά μεταξύ των ετήσιων εισπράξεων και των ετήσιων πληρωμών σε μετρητά. Αυτό σημαίνει το πραγματικό ποσό χρημάτων που πληρώνεται ή εισπράττεται από το έργο, εξαιρουμένων των μη χρηματικών λογιστικών στοιχείων, όπως οι αποσβέσεις. Περιλαμβάνει δαπάνες λειτουργίας και συντήρησης και όλους τους φόρους, έμμεσους και άμεσους. Οι πληρωμές σε μετρητά για την κατασκευή θα πρέπει να συμφιλώνονται με τις εκτιμήσεις κόστους του σχεδίου, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών απροβλέπτων όταν προκύπτουν από την ανάλυση συστημικών κινδύνων, αλλά όχι απρόβλεπτων τιμών (όπως στην ανάλυση σε σταθερές τιμές). Το κόστος

¹⁰⁸ Χρηματοοικονομική βιωσιμότητα σημαίνει ότι τα έσοδα ενός έργου καλύπτουν τα κόστη και ότι το έργο δεν θα μείνει χωρίς χρήματα. Η χρηματοοικονομική βιωσιμότητα δεν είναι το ίδιο με την χρηματοοικονομική επικερδότητα, που είναι ένα πιο απαιτητικό μέτρο

χρηματοδότησης κατά τη διάρκεια της κατασκευής δεν περιλαμβάνεται στην ανάλυση των ταμειακών ροών του έργου. Οι ταμειακές ροές εξετάζονται στο έτος κατά το οποίο γίνονται και κατά τη διάρκεια της αναμενόμενης ωφέλιμης ζωής του έργου.

Η ανάλυση των ταμειακών ροών αναλύεται σε καθαρή ταμειακή ροή από λειτουργικές δραστηριότητες (λειτουργικές εισπράξεις μείον πληρωμές που προκύπτουν από εργασίες, συμπεριλαμβανομένων των φόρων) και καθαρή ταμειακή ροή, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων των επενδυτικών δαπανών. Η καθαρή ταμειακή ροή από λειτουργικές δραστηριότητες προεξοφλημένες με το κόστος οικονομικής ευκαιρίας του κεφαλαίου δείχνει το μέγιστο κεφάλαιο που μπορεί να επενδυθεί στο έργο ώστε αυτό να παραμείνει η πιο ελκυστική επιλογή για τον επενδυτή. Όμως ο υπολογισμός του κόστους οικονομικής ευκαιρίας του κεφαλαίου μπορεί να είναι προβληματικός. Είναι πιο συνηθισμένο το ποσοστό απόδοσης του έργου στον φορέα λειτουργίας να εκτιμάται με τη χρήση του οικονομικού εσωτερικού συντελεστή απόδοσης (OEΣΑ -FIRR), που υπολογίζεται από την πρόβλεψη των καθαρών ταμειακών ροών.

Αν ο OEΣΑ του έργου υπερβαίνει το μέσο σταθμισμένο κόστος κεφαλαίου (Weighted Average Cost of Capital -WACC) του φορέα εκμετάλλευσης, το έργο θεωρείται ότι είναι οικονομικά βιώσιμο. Το μέσο σταθμισμένο κόστος κεφαλαίου αντιπροσωπεύει για τον φορέα το κόστος (σε πραγματικούς όρους) της άντλησης κεφαλαίων για την επένδυση και, επειδή αυτό μπορεί να προέρχεται από διάφορες πηγές με διαφορετικό κόστος (για παράδειγμα, ένα μείγμα από δάνεια από διάφορους διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς) μπορεί να χρειαστεί να υπολογιστεί ένα σταθμισμένο μέσο κόστος. Αν ο οικονομικός φορέας λαμβάνει όλες τις επενδύσεις κεφαλαίου μέσω του κρατικού προϋπολογισμού, τότε το κόστος κεφαλαίου είναι ισοδύναμο με το κόστος του δανεισμού της κεντρικής κυβέρνησης (σε πραγματικούς όρους). Όταν ο FIRR πέσει κάτω από το μέσο σταθμισμένο κόστος κεφαλαίου (και το έργο έχει αποδειχθεί ότι είναι οικονομικά βιώσιμο) ενδείκνυται κάποια μορφή κρατικής ενίσχυσης. Αυτή μπορεί να γίνει με τη μορφή της χρηματοδότησης από τον κρατικό προϋπολογισμό μέρους του κόστους επένδυσης ή συμμετοχή του κράτους στο μετοχικό κεφάλαιο μιας εμπορικής οντότητας. Μπορεί επίσης να εξεταστεί το θέμα αύξησης των τελών χρήσης.

Διενέργεια οικονομικής ανάλυσης του λειτουργικού φορέα για αξιολόγηση της οικονομικής βιωσιμότητάς του

Η Χρηματοοικονομική ανάλυση του λειτουργικού φορέα εξετάζει την οικονομική του ισχύ ως σύνολο και την ικανότητά του να ανταποκριθεί σε αρνητικές ταμειακές ροές του έργου, αν υπάρχουν, και, κατά συνέπεια, την έκταση και το χρονοδιάγραμμα των τυχόν απαιτήσεων για τις επιδοτήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό.

Συνήθως, ένα έργο επένδυσης κεφαλαίου θα εκτελεστεί από ένα υφιστάμενο φορέα, ο οποίος θα εκτελεί άλλες συνεχιζόμενες δραστηριότητες. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η χρηματοοικονομική ανάλυση του οικονομικού φορέα ως συνόλου θα είναι συναφής με την αξιολόγηση της οικονομικής βιωσιμότητάς του: ένα κερδοφόρο έργο την εκτέλεση του οποίου αναλαμβάνει ένας οικονομικά αδύναμος ή προβληματικός φορέας είναι απίθανο να είναι βιώσιμο. Μερικές φορές ένα έργο πραγματοποιείται απομονωμένο από άλλα και δημιουργείται ένας νέος φορέας για να το λειτουργήσει: σε αυτές τις περιπτώσεις, οι δύο διαστάσεις της χρηματοοικονομικής ανάλυσης συγχωνεύονται αποτελεσματικά σε μία.

Κατά την αξιολόγηση, ως συνόλου, της οικονομικής βιωσιμότητας ενός φορέα που λειτουργεί εμπορικά, θα πρέπει να παρουσιαστούν οι πιο κάτω οικονομικές καταστάσεις, οι οποίες εξηγούνται στο Ένθετο 3.

- Λογαριασμός εσόδων και εξόδων
- Ισολογισμός, και
- Κατάσταση ταμειακών ροών.

Ένθετο 3: Οικονομικές Καταστάσεις για ένα Φορέα Λειτουργίας που λειτουργεί πάνω σε εμπορική βάση

α) Κατάσταση εσόδων και εξόδων

Αυτή κατάσταση καταγράφει τα έσοδα και τις δαπάνες για ένα χρόνο, πάνω σε δεδουλευμένη βάση. Ο λογαριασμός αποτελεσμάτων θα πρέπει συνήθως να καταγράφει: τον όγκο των πωλήσεων, τα λειτουργικά έσοδα, τα λειτουργικά έξοδα; αποσβέσεις, φόρους εισοδήματος, καθαρά έσοδα; αναλήψεις από το καθαρό εισόδημα. Χρήσιμοι δείκτες για την ανάλυση της κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων είναι οι εξής: τα ποσοστά αύξησης του μικτού κέρδους ως ποσοστό των εσόδων, τα λειτουργικά έσοδα από τα καθαρά έσοδα ως ποσοστό των εσόδων, και η απόδοση επί των επενδυμένων κεφαλαίων.

β) Κατάσταση Ισολογισμού

Ο ισολογισμός παρουσιάζει μια συνοπτική εικόνα των περιουσιακών στοιχείων και υποχρεώσεων του λειτουργικού φορέα σε ένα σταθερό σημείο στο χρόνο. Τα βασικά στοιχεία είναι: πάγια περιουσιακά στοιχεία μείον η συσσωρευμένη υποτίμηση κεφαλαίου, άυλα περιουσιακά στοιχεία, και μακροπρόθεσμες επενδύσεις, κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία και υποχρεώσεις, μακροπρόθεσμο παθητικό και κεφάλαιο και αποθεματικό. Χρήσιμοι δείκτες για την ανάλυση του ισολογισμού είναι οι εξής: ποσοστά αύξησης, ικανότητα εξόφλησης των τρεχουσών υποχρεώσεων με περιουσιακά στοιχεία που μπορούν να μετατραπούν γρήγορα σε μετρητά ή «γρήγορη αναλογία», το χρέος ως ποσοστό της συνολικής κεφαλαιοποίησης, ποσοστό απόδοσης επί των καθαρών παγίων περιουσιακών στοιχείων σε λειτουργία, εισπρακτέοι λογαριασμοί που εκκρεμούν πάνω σε καθημερινή βάση, ήμερες κράτησης αποθεμάτων πάνω σε καθημερινή βάση, καθαρά πάγια περιουσιακά στοιχεία ως ποσοστό του μακροπρόθεσμου χρέους.

γ) Κατάσταση ταμειακών ροών

Η κατάσταση ταμειακών ροών δείχνει από πού προέρχονται τα κεφάλαια ενός λειτουργικού φορέα, πώς χρησιμοποιούνται και αν υπάρχει αρκετή ρευστότητα για να πληρωθούν οι οικονομικές υποχρεώσεις. Τα κύρια στοιχεία είναι: εισπράξεις και πληρωμές από εργασίες, κεφαλαιουχικές δαπάνες αναλυόμενες σε συνολικές δαπάνες πάνω σε περιουσιακά στοιχεία, χρηματοοικονομικές επιβαρύνσεις κατά την κατασκευή και κεφάλαιο κίνησης, δάνεια, βραχυπρόθεσμα δάνεια για τη χρηματοδότηση του κεφαλαίου κίνησης, εξυπηρέτηση χρέους, συνεισφορές των ιδίων κεφαλαίων (από την κυβέρνηση στην περίπτωση των κρατικών επιχειρήσεων), και υπόλοιπο διαθέσιμων μετρητών. Τα μη ταμειακά λογιστικά στοιχεία εξαιρούνται. Ενδιαφέροντες δείκτες στην ανάλυση της κατάστασης ταμειακών ροών είναι: η κάλυψη της εξυπηρέτησης του χρέους, οι ρυθμοί αύξησης, το ποσοστό των κεφαλαιουχικών δαπανών που χρηματοδοτούνται από εσωτερικές πηγές.

Οι οικονομικές καταστάσεις συνήθως παρουσιάζονται σε τρέχουσες τιμές και όχι σε σταθερές τιμές. Οι υποθέσεις σχετικά με τον πληθωρισμό θα πρέπει να δηλώνονται με σαφήνεια, έτσι ώστε οι καταστάσεις να μπορούν να συμφιλωθούν κατά την ανάλυση των προεξοφλημένων ταμειακών ροών του έργου, που είναι σε σταθερές τιμές. Οι καταστάσεις θα πρέπει επίσης να βλέπουν μπροστά, περιλαμβάνοντας προβλέψεις για τη μελλοντική οικονομική θέση του οικονομικού φορέα λειτουργίας, συμπεριλαμβανομένων των προβλέψεων για τις επιπτώσεις του προτεινόμενου έργου στα έσοδα και τα έξοδα. Αυτό συνήθως δεν γίνεται για όλη τη διάρκεια ζωής του έργου, αλλά και για χρονικό διάστημα έως και πέντε ετών από την ολοκλήρωση της κατασκευής του έργου.

Με βάση την πιο πάνω ανάλυση, η αξιολόγηση της οικονομικής βιωσιμότητας του λειτουργικού φορέα θα πρέπει να εξετάζει κατά πόσο¹⁰⁹:

- Ο ισολογισμός είναι σωστά οργανωμένος και αντιπροσωπεύει κατάλληλα τα κυκλοφορούντα περιουσιακά στοιχεία, τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις, τις μακροπρόθεσμες υποχρεώσεις και τα κεφάλαια,
- Ο ισολογισμός του οργανισμού βρίσκεται σε υγιή κατάσταση.
- Ο οργανισμός είναι φερέγγυος
- Ο οργανισμός δεν αγοράζει ή πωλεί πέραν των δυνατοτήτων του (over-trading)
- Οι ταμειακές ροές του οργανισμού είναι υγιείς και
- Έχει κάμει προβλέψεις για κινδύνους.

Διεξαγωγή Δημοσιονομικής Ανάλυσης ως Στοιχείου για την Αξιολόγηση της Οικονομικής Προσιτότητας

Πρέπει να γίνεται δημοσιονομική ανάλυση για όλα τα έργα για να προσδιοριστεί η καθαρή επίδρασή τους στον εθνικό προϋπολογισμό κατά τη διάρκεια υλοποίησης και λειτουργίας τους, καθώς και για να βοηθήσει στη εξακρίβωση αν μια επένδυση είναι προσιτή από τη δημοσιονομική σκοπιά. Επιτρέπει την αξιολόγηση της οικονομικής προσιτότητας σε σχέση με τις προβλέψεις των ανώτατων ορίων δαπανών και το διαθέσιμο δημοσιονομικό περιθώριο κατά την ετοιμασία του προϋπολογισμού.

Οι ελάχιστες απαιτήσεις για την απόδειξη της δημοσιονομικής επίπτωσης παρουσιάζονται στον Πίνακα 9, που προσδιορίζει το συνολικό δημοσιονομικό κόστος, τα προβλεπόμενα έσοδα (αν υπάρχουν) και την καθαρή επίδραση. Κατά την ανάλυση των δημοσιονομικών επιπτώσεων το κόστος πρέπει να είναι σε τρέχουσες τιμές, δηλαδή, προσαρμοσμένο για τον πληθωρισμό. Οικονομικοί φορείς που προωθούν έργα πρέπει να διαβουλεύονται με το Υπουργείο Οικονομικών (Διεύθυνση Προϋπολογισμού) για να λάβουν εκτιμήσεις σχετικά με τον μελλοντικό πληθωρισμό. Εάν οι ετήσιες δαπάνες λειτουργίας και συντήρησης αναμένεται να είναι πολύ παρόμοιες, η περίοδος ανάλυσης μετά την εφαρμογή μπορεί να περικοπεί και οι εκτιμώμενοι ετήσιοι μέσοι όροι να παρουσιάζονται μετά το Έβδομο Έτος στον Πίνακα 9.

¹⁰⁹ Αυτοί είναι οι έλεγχοι που συστήνονται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Δες (Public Sector Business Cases Using the Five Case Model: Green Book Supplementary Guidance” HM Treasury, 2013

Πίνακας 9: Συνοπτική Δημοσιονομική Ανάλυση

	Έτος 1	Έτος 2	Έτος...	Έτος 7	Μετά το Έτος 7
Δημοσιονομικό Κόστος					
Κόστος κεφαλαίου					
Καθαρό επαναλαμβανόμενο κόστος *					
<ul style="list-style-type: none"> • Εργασίες • Συντήρηση 					
Συνολικό κόστος					
Προβλεπόμενα δημοσιονομικά έσοδα (αν υπάρχουν)					
Καθαρός Δημοσιονομικός αντίκτυπος					

* Αφήνοντας περιθώριο για οποιεσδήποτε εξοικονομήσεις που έχουν σχέση με την επένδυση

Για έργα που αναμένεται να χρηματοδοτηθούν από διάφορες πηγές εκτός του εθνικού προϋπολογισμού, ο Πίνακας 9 πρέπει να συμπληρωθεί για συμπληρώσει τον Πίνακα 8 (και τον Πίνακα 10).

Πίνακας 9: Αναμενόμενες Πηγές χρηματοδότησης για την υλοποίηση του έργου

	Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Έτος 4	Κλπ.
Χρηματοδότηση από την ΕΕ που περνά μέσω του Εθνικού Προϋπολογισμού					
Χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό					
Εθνικά Ιδιωτικά κεφάλαια					
Χρηματοδότηση από ΕΙΒ					
Άλλα δάνεια					
Σύνολο Πηγών. Αναμενόμενη χρηματοδότηση από όλες τις πηγές					

Μια πλήρης δημοσιονομική ανάλυση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εκτιμηθεί η συνολική δημοσιονομική επίπτωση σε όρους παρούσας αξίας, για να διαπιστωθεί κατά πόσον είναι γενικά θετική. Αυτή είναι ευρύτερη στην προοπτική της από την χρηματοοικονομική ανάλυση (αλλά όχι τόσο ευρεία όσο η οικονομική ανάλυση), επειδή λαμβάνει υπόψη όλες τις άμεσες και έμμεσες χρηματοοικονομικές ροές που επηρεάζουν τα δημόσια οικονομικά και όχι μόνο εκείνες που

επηρεάζουν τον φορέα λειτουργίας των έργων. Μια πλήρης ανάλυση των δημοσιονομικών επιπτώσεων θα πρέπει να ετοιμάζεται μόνο για τα μεγάλα έργα με δυνατότητα σημαντικών άμεσων εσόδων ή ουσιαστικές φορολογικές επιπτώσεις. Το Υπουργείο Οικονομικών (Διεύθυνση Προϋπολογισμού), θα συμβουλεύσει αν αυτό είναι απαραίτητο, όταν διατυπώνει τη γνώμη του σχετικά με το ΣΕ.

Πίνακας 10 είναι ένα παράδειγμα του είδους των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην πλήρη δημοσιονομική ανάλυση ενός μεγάλου έργου. Η περίοδος ανάλυσης έχει περικοπεί για λόγους χώρου, αλλά θα πρέπει κανονικά να επεκτείνεται στη διάρκεια της χρήσιμης ζωής του έργου και να είναι η ίδια με εκείνη που έχει επιλεγεί για την οικονομική και χρηματοοικονομική ανάλυση. Με βάση την ανάλυση των πληροφοριών και την ανάλυση στον Πίνακα 10 μπορεί να διαπιστωθεί κατά πόσον το έργο έχει θετική ή αρνητική καθαρή επίπτωση στα οικονομικά του δημόσιου τομέα σε όρους παρούσας αξίας. Οι καθαρές δημοσιονομικές επιπτώσεις για κάθε έτος εκφράζονται σε όρους παρούσας αξίας, χρησιμοποιώντας ένα συντελεστή προεξόφλησης και αθροίζονται για να προκύψει η καθαρή παρούσα αξία του έργου για τον προϋπολογισμό. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο πίνακας 10 περιλαμβάνει εκτιμήσεις των φόρων που θα προκύψουν από το έργο. Αυτές μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες φορολογικές επιπτώσεις, αλλά μπορεί να είναι δύσκολο να εκτιμηθούν οι τελευταίες και έτσι πρέπει να γίνει μια προσεκτική προσέγγιση και να ληφθούν υπόψη μόνο τα πρόσθετα φορολογικά έσοδα που δεν θα προέκυπταν χωρίς το έργο.

**Πίνακας 10: Υπόδειγμα για Ανάλυση Προϋπολογισμού του Δημόσιου Τομέα -
Ανάλυση Καθαρών Χρηματικών Ροών**

	2016	2017	2018	2019	Etc.
Επιδότησεις από τον προϋπολογισμό / επιχορηγήσεις					
Υπολειμματική αξία					
Σύνολο εισροών					
Επιδότησεις από τον προϋπολογισμό / επιχορηγήσεις					
Κόστος λειτουργίας					
Επενδυτικές δαπάνες					
Κόστος παροπλισμού					
Σύνολο εκροών					
Έμμεσοι φόροι (π.χ., άδειες κυκλοφορίας οχημάτων, Τελωνεία)					
Άμεσοι φόροι (π.χ., φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, εταιρικός φόρος)					
Σύνολο Επιπτώσεων Φόρων					
Σύνολο Άλλων Ροών					
Καθαρή Ροή Μετρητών για τα δημόσια οικονομικά					
Προεξοφλημένες Καθαρές Ταμειακές Ροές					

Πηγή: Public Spending Code, Department of Public Expenditure and Reform, Ireland

<http://publicspendingcode.per.gov.ie/carrying-out-a-financial-analysis/>

Αξιολόγηση της θεσμικής/διοικητικής βιωσιμότητας του έργου

Η αποτελεσματική υλοποίηση του έργου απαιτεί να υπάρχει ένας ικανός οργανισμός, με επαρκείς εσωτερικές διευθετήσεις, που είναι υπεύθυνος για:

- να διαχειρίζεται τις διάφορες φάσεις του προτεινόμενου έργου, να εντοπίζει τα ζητήματα που πρέπει να επιλυθούν και να διασφαλίζει την επίλυσή τους,
- να εξασφαλίζει τις απαιτούμενες εγκρίσεις και τη διεύθυνση που χρειάζεται σε κάθε στάδιο,
- να εξασφαλίζει μια σωστή ροή πληροφοριών μεταξύ των ενδιαφερομένων, και
- να βεβαιώνεται ότι ακολουθούνται οι αναγκαίες πολιτικές και διαδικασίες.

Η αξιολόγηση του έργου θα πρέπει να περιλαμβάνει μια αξιολόγηση της επάρκειας και της βιωσιμότητας των προτεινόμενων ρυθμίσεων υλοποίησης και λειτουργίας του προτεινόμενου έργου. Αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνει αξιολόγηση των ικανοτήτων του οργανισμού (-ων) που έχει την ευθύνη για την εφαρμογή και λειτουργία του έργου, υποδηλώνοντας τα μέτρα ενίσχυσης που τυχόν θα απαιτηθούν πριν αρχίσει η κατασκευή ή λειτουργία του. Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση του έργου

πρέπει να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- Μια αξιολόγηση των δυνατοτήτων του οργανισμού (ων) που έχει την ευθύνη για την εφαρμογή ή / και λειτουργία του έργου, ειδικότερα της επάρκειας των ανθρωπίνων πόρων για την κάλυψη των εκτιμώμενων αναγκών κατά την υλοποίηση και λειτουργία του έργου, τον εντοπισμό τυχόν περιορισμών και την πρόταση μέτρων για την ανάπτυξη ικανοτήτων, όπου απαιτείται.
- Ανάπτυξη ενός προγράμματος-πλαισίου και χρονοδιαγράμματος για την υλοποίηση του έργου, επισήμανση των βασικών οροσήμων του λεπτομερούς σχεδιασμού, της έγκρισης και της κατασκευής. Αυτό θα πρέπει να περιλαμβάνει τα βήματα από την έγκριση της μελέτης βιωσιμότητας μέχρι την έναρξη της κατασκευής, δηλαδή, τον λεπτομερή σχεδιασμό, την προετοιμασία των εγγράφων της προσφοράς, των ρυθμίσεων της σύμβασης, τις περιβαλλοντικές εγκρίσεις και τις εγκρίσεις του χωροταξικού σχεδιασμού, καθώς και την απόκτηση της γης.
- Σχεδιασμό για τις ρυθμίσεις διαχείρισης του έργου, συμπεριλαμβανομένων των οργανωτικών ρυθμίσεων και της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων μερών. Εάν οποιοδήποτε μέρος της διαχείρισης του έργου θα γίνεται από διαφορετικό φορέα από τον οργανισμό που προωθεί το έργο αυτό θα πρέπει να αναφέρεται.
- Αξιολόγηση του περιγράμματος οργανωτικών ρυθμίσεων και κατανομής των ευθυνών για τη λειτουργία και τη συντήρηση του έργου μετά την ολοκλήρωσή του, συμπεριλαμβανομένης της αξιολόγησης των ικανοτήτων του αρμόδιου οργανισμού.

Αξιολόγηση της περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας του έργου

Τα έργα υποδομής έχουν συχνά περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις που προκύπτουν από την κατασκευή και λειτουργία τους, οι οποίες εάν είναι αρκετά σημαντικές, μπορούν να απειλήσουν τη βιωσιμότητά τους μακροπρόθεσμα. Πέραν από την χρηματοοικονομική, δημοσιονομική και διαχειριστική βιωσιμότητα, οι υπεύθυνοι για τη λήψη αποφάσεων, συνεπώς, πρέπει να διαθέτουν επαρκείς αποδείξεις για την περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα ενός έργου και να έχουν επίγνωση όλων των σημαντικών κινδύνων που θα μπορούσαν να απειλήσουν τη βιωσιμότητά του.

Τα περιβαλλοντικά και κοινωνικά κόστη και οφέλη θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να έχουν ήδη αποτιμηθεί με χρηματικούς όρους στα Βήματα 4-5, της Οικονομική Ανάλυσης ¹¹⁰, και να συμπεριλαμβάνονται στη συνολική μέτρηση της οικονομικής βιωσιμότητας. Όπου αυτό δεν ισχύει, τα κόστη και οφέλη σε μη χρηματικούς όρους θα πρέπει, ωστόσο, να προσδιορίζονται και η σχετική σημασία τους να αξιολογείται στο Βήμα 8 της Αξιολόγησης του Έργου. Από την άλλη πλευρά, οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις, είναι επιπτώσεις του έργου, συνήθως αρνητικές, αλλά μερικές φορές και θετικές, και έχουν σημασία πέρα από εκείνη που παρουσιάζεται στα συνολικά μέτρα της οικονομικής βιωσιμότητας. Λόγω πολιτικών, κοινωνικών ή νομικών περιορισμών ή μακροπρόθεσμων περιβαλλοντικών ανησυχιών, ορισμένες επιπτώσεις θέτουν σε αμφισβήτηση τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα, εάν υπερβαίνουν, ή κινδυνεύουν να υπερβούν σαφώς καθορισμένα όρια ή τα σιωπηρά όρια ανοχής, ακόμη και

¹¹⁰ Τα σημαντικά περιβαλλοντικά και κοινωνικά οφέλη και κόστος θα πρέπει να υπολογίζονται σε χρηματικούς όρους στην οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους όπου αυτό είναι εφικτό. Οι προσεγγίσεις για την αποτίμηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών οφελών και του κόστους συζητούνται στο Βήμα 5. Το Σχήμα 2, ιδιαίτερα δίνει μια σχηματική αναπαράσταση της επιλογής της μεθόδου αποτίμησης. Εκεί όπου η αποτίμηση σε χρηματικούς όρους, δεν είναι δυνατή, το κόστος και τα οφέλη θα πρέπει τουλάχιστον να προσδιορίζονται με ποσοτικούς ή ποιοτικούς όρους και να αξιολογείται η σχετική σημασία τους σε σύγκριση με αποτιμημένα σε χρήμα οφέλη και κόστος. Σε αυτή την περίπτωση, «ποσοτική» νοείται μια αριθμητική ένδειξη της κλίμακας των περιβαλλοντικών και κοινωνικών οφελών και κόστους, όπως των ποσοτικών επιπέδων του CO₂, της ρύπανσης από σκοπιάς του PPM, του αριθμού των νοικοκυριών που πλήττονται από την αύξηση του θορύβου κατά ντεσιμπέλ και τα λοιπά.

αν ένα έργο φαίνεται να είναι γενικά οικονομικά βιώσιμο. Οι υπεύθυνοι για τη λήψη αποφάσεων πρέπει στη συνέχεια να σταθμίσουν αυτά τα ευρύτερα ζητήματα βιωσιμότητας σε σχέση με τις εκτιμήσεις για την οικονομική βιωσιμότητα. Οι θεωρητικοί μπορούν να υποστηρίξουν ότι όλα τα αποτελέσματα θα πρέπει να περιλαμβάνονται σε μια οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους, αλλά στην πράξη αυτό είναι δύσκολο να γίνει και είναι προτιμότερο να είμαστε ανοικτοί και διαφανείς σχετικά με τη μεταχείριση οποιωνδήποτε ευαίσθητων περιβαλλοντικών ανησυχιών που μπορεί να μην λαμβάνονται επαρκώς υπόψη στα Βήματα 4-5 (ενώ προσπαθούμε να κάνουμε την οικονομική ανάλυση όσο το δυνατό πιο ολοκληρωμένη).

Λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς της οικονομικής ανάλυσης, η Αξιολόγηση Έργων απαιτεί επίσης μια ευρύτερη προοπτική που εξετάζει τις επιπτώσεις των μη ισορροπημένων συνεπειών πάνω στη βιωσιμότητα του έργου. Αν, για παράδειγμα, μια συγκεκριμένη ομάδα (ες) ενδιαφερομένων (π.χ., μια γεωγραφική περιφέρεια ή μια εισοδηματική ομάδα) επηρεάζεται αρνητικά δυσανάλογα και δεν μπορεί να αποζημιωθεί με ανάλογο τρόπο, αυτό θα μπορούσε να βλάψει την αποδοχή του έργου από μια κοινωνική προοπτική, η οποία δεν θα υπολογιζόταν στην οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους. Ως εκ τούτου, η αξιολόγηση του κοινωνικού αντίκτυπου περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των ομάδων ενδιαφερομένων που είναι πιθανό να βιώσουν σημαντικές απώλειες ευημερίας (ή κέρδη) λόγω του έργου. Παρομοίως, τοπικά εντοπισμένες περιβαλλοντικές επιπτώσεις μπορούν να υπερβαίνουν τα νομοθετημένα όρια ή τα αποδεκτά όρια ανοχής για συγκεκριμένα οικοσυστήματα ή ορισμένα ενδιαφερόμενα μέρη και η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων περιλαμβάνει τον προσδιορισμό αυτών των περιπτώσεων.

Ανάλογα με το μέγεθος και τη φύση του έργου, καθώς και την πιθανή σημασία αυτών των αποτελεσμάτων, μια επίσημη εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή / και αξιολόγηση των κοινωνικών επιπτώσεων μπορεί να είναι αναγκαία¹¹¹. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων μπορεί να επιβάλλεται από τη νομοθεσία¹¹². Τέτοιες αξιολογήσεις θα πρέπει να ικανοποιούν τόσο την ανάγκη να προσδιοριστεί και να ληφθεί υπόψη το περιβαλλοντικό και κοινωνικό κόστος και οφέλη στην οικονομική ανάλυση, καθώς και στην αντιμετώπιση των θεμάτων βιωσιμότητας που περιγράφονται πιο πάνω. Το Ένθετο 4 πιο κάτω συνοψίζει τη διεξαγωγή και το περιεχόμενο των εκτιμήσεων για τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις που μπορούν συχνά να συνδυαστούν. Οι προκαταρκτικές εκτιμήσεις¹¹³ θα πρέπει να διεξαχθούν νωρίς στο Στάδιο Αξιολόγησης και πριν από την ολοκλήρωση της μελέτης βιωσιμότητας, έτσι ώστε τα ευρήματα να μπορούν να ενσωματωθούν στην ποσοτικοποιημένη οικονομική ανάλυση και την ευρύτερη αξιολόγηση της σκοπιμότητας.

Το παρόν εγχειρίδιο δεν έχει σκοπό να δώσει ολοκληρωμένη καθοδήγηση σχετικά με τη διεξαγωγή εκτιμήσεων των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων. Οι οικονομικές οντότητες που προωθούν διάφορα σχέδια καλούνται να αποταθούν σε εξωτερικούς εμπειρογνώμονες για τη διεξαγωγή αυτών των αξιολογήσεων, εκεί όπου αυτό απαιτείται από το Νόμο ή ενδείκνυται λόγω αναμενόμενων σημαντικών επιπτώσεων. Ειδικότερα, το Τμήμα Περιβάλλοντος του Υπουργείου Γεωργίας, Αγροτικής Ανάπτυξης και Περιβάλλοντος έχει αναπτύξει ικανότητες στην εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και θα πρέπει να ζητείται η γνώμη του όπου είναι αναγκαίο.

¹¹¹ Το ΣΕ θα έπρεπε να υπογράμμιζε τις απαιτήσεις για τις εκτιμήσεις επιπτώσεων (κάτω από την Προσέγγιση για την Περαιτέρω Μελέτες), αλλά αυτές θα πρέπει να επαναβεβαιωθούν στο στάδιο της αξιολόγησης του έργου.

¹¹² Ο Περί Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Έργα Νόμος του 2005 (No.140 (I) / 2005), Ο περί της Εκτίμησης των Επιπτώσεων στο Περιβάλλον από Ορισμένα Σχέδια και / ή Προγράμματα Νόμος (No.102 (I) / 2005) και η διεθνής νομοθεσία, περιλαμβανομένου του κανονιστικού πλαισίου και των προτύπων της ΕΕ.

¹¹³ Οι αξιολογήσεις θα πρέπει να οριστικοποιηθούν όταν ολοκληρωθεί ο λεπτομερής σχεδιασμός του έργου μετά από θετική απόφαση αξιολόγησης.

Οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις πρέπει να διερευνηθούν σε βάθος στη Μελέτη Σκοπιμότητας και συνοψίζονται για τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων σε μορφή παρόμοια με τον Πίνακα 11, προσαρμοζόμενη ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες του τομέα.

Πίνακας 11: Περίληψη των Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων

Τομέας Επιπτώσεων	Άμεσος Αντίκτυπος ή Κίνδυνος (ποσοτικοποιείται όπου είναι δυνατόν)	Προτεινόμενα Μέτρα μετριασμού ή αναβάθμισης* (αν υπάρχουν)	Εναπομένοντες Κίνδυνοι /ή Αναβαθμισμένες Επιπτώσεις
Περιβαλλοντικές			
Εκπομπές αερίων και ποιότητα αέρα			
Χρήση ενέργειας και διατήρηση			
Λύματα και ποιότητα του νερού			
Χρήση νερού και εξοικονόμηση			
Χρήση επικίνδυνων υλικών			
Παραγωγή αποβλήτων / διαχείριση / επεξεργασία			
Ρύπανση του εδάφους / χρήση εδάφους, σφράγιση του εδάφους			
Βιοποικιλότητα και φυσικοί πόροι / πιθανές επιπτώσεις στις περιοχές Natura 2000 και άλλες προστατευόμενες περιοχές			
Επιπτώσεις του θορύβου / δονήσεις			
Κλιματική Αλλαγή (μετριασμός / προσαρμογή) επιπτώσεις			
Πιθανές, άμεσες / έμμεσες, σωρευτικές / βραχυπρόθεσμες, μακροπρόθεσμες επιπτώσεις			
Κοινωνικές			
Εργατικό δυναμικό και συνθήκες εργασίας			
Επαγγελματική υγεία και ασφάλεια			
Κοινοτική υγεία και ασφάλεια			
Φύλο			
Μειονοτικές ομάδες			
Επιπτώσεις στη φτώχεια			
Περιφερειακή / τοπική οικονομική ανάπτυξη			
Πολιτιστική Κληρονομιά			

Φύλο			
------	--	--	--

* * Ορισμένες κοινωνικές επιπτώσεις, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, μπορεί να θεωρηθούν θετικές και μπορεί να εξεταστούν μέτρα για την ενίσχυσή τους.

Τυχόν άδειες που απαιτούνται για το έργο σε σχέση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα πρέπει να προσδιορίζονται στο Βήμα 8, μαζί με τις διαδικασίες και το χρονοδιάγραμμα για την εξασφάλισή τους. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και στο σχέδιο υλοποίησης του έργου. Αν η παρακολούθηση των περιβαλλοντικών θεμάτων αποτελεί προϋπόθεση για την ολοκλήρωση του έργου, οι ρυθμίσεις για να γίνει αυτό θα πρέπει επίσης να περιγράφονται.

Ένθετο 4: Η Εκτέλεση των Εκτιμήσεων των Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων

Η εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) είναι ένα επίσημο εργαλείο σχεδιασμού για την αξιολόγηση των πιθανών αρνητικών και θετικών επιπτώσεων ενός έργου πάνω το ανθρώπινο και φυσικό περιβάλλον και τον εντοπισμό των πιθανών μέτρων μετριασμού ή των βελτιώσεων στον σχεδιασμό του έργου για τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων. Μια προκαταρκτική ΕΠΕ θα πρέπει να πραγματοποιηθεί κοντά στην αρχή της ετοιμασίας του σχεδίου για να διασφαλιστεί ότι τα πιθανά προβλήματα προβλέπονται και αντιμετωπίζονται σε πρώιμο στάδιο του προγραμματισμού και σχεδιασμού του έργου. Η ΕΠΕ εξετάζει τις επιπτώσεις στην περιοχή του έργου και σε συναφείς περιοχές, όπως κατάντη ποταμών, τα υπόγεια ύδατα και τον αέρα του περιβάλλοντος. Εξετάζει τις επιπτώσεις πάνω στους περιβαλλοντικούς πόρους, π.χ., τη βιοποικιλότητα, από τις αλλαγές στη χρήση της γης και των ρύπων που προκαλούνται από το έργο. Η αξιολόγηση μπορεί να χρειαστεί να υποστηριχθεί από ένα σχέδιο μετριασμού και ένα σχέδιο παρακολούθησης του περιβάλλοντος.

Τα κύρια βήματα στην εκτέλεση μιας ΕΠΕ είναι:

- Έλεγχος: να καθοριστεί εάν ένα έργο χρειάζεται εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον
- Οριοθέτηση: να εντοπίσει δυνητικές επιπτώσεις και νομικές απαιτήσεις, να προσδιορίσει εναλλακτικές λύσεις και να προετοιμάσει τους όρους αναφοράς,
- Εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων και ανάπτυξη εναλλακτικών λύσεων,
- Σχεδιασμός της παρακολούθησης, της συμμόρφωσης και των διαδικασιών ελέγχου,
- Δημοσιοποίηση της Γνωμάτευσης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένης μιας μη τεχνικής περίληψης για το ευρύ κοινό,
- Επανεξέταση της Γνωμάτευσης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένης της δημόσιας διαβούλευσης, και
- Λήψη αποφάσεων / εξουσιοδότηση σχετικά με την αποδοχή των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Οι ελάχιστες απαιτήσεις αναφοράς για την κάλυψη μιας ΕΠΕ αποτελούνται από:

- Περιγραφή της δραστηριότητας και του περιβάλλοντος που ενδέχεται να επηρεαστεί,
- Περιγραφή των εναλλακτικών λύσεων,
- Αξιολόγηση των πιθανών ή δυνητικών επιπτώσεων της δραστηριότητας και των εναλλακτικών λύσεων (άμεσες, έμμεσες, σωρευτικές, βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις)
- Προσδιορισμός και αξιολόγηση των μέτρων μετριασμού,
- Εντοπισμός των κενών στις γνώσεις και τις αβεβαιότητες και
- Μη τεχνική περίληψη για τη λήψη αποφάσεων.
- Δημόσια διαβούλευση

Εκτίμηση Κοινωνικών Επιπτώσεων (ΕΚΕ) είναι μια εκτίμηση των πιθανών κοινωνικών επιπτώσεων ενός έργου. Η εστίασή της είναι στο πού πηγαίνουν τα οφέλη και το κόστος και όχι τόσο στην αναγνώριση και αποτίμηση των επιπτώσεων αυτών, που αποτελούν το αντικείμενο της οικονομικής ανάλυσης. Ως εκ τούτου, μια ΕΚΕ θα επικεντρωθεί στις επιπτώσεις στην κατανομή του εισοδήματος - τόσο μεταξύ των επιπέδων εισοδήματος όσο και μεταξύ γεωγραφικών περιοχών - στη φτώχεια, την ανεργία, την ισότητα των φύλων και τις μειονότητες.

Βήμα 9: Προσδιορισμός της Προτεινόμενης Εναλλακτικής Λύσης- Εισηγήσεις στους Υπεύθυνους για τη Λήψη Αποφάσεων

Το Βήμα 9 περιλαμβάνει τον προσδιορισμό της προτιμώμενης εναλλακτικής λύσης στη βάση μιας συνολικής εκτίμησης όλων των παραγόντων και την κατάληξη σε απόφαση σχετικά με το αν πρέπει ή όχι να προχωρήσει η πρόταση του έργου. Η απόφαση αυτή πρέπει να βασίζεται σε μια ισορροπημένη αξιολόγηση των αποτελεσμάτων των αναλύσεων που εκτελούνται στα Βήματα 1 έως 8.

Εκτός από την ποσοτική οικονομική ανάλυση, ο προσδιορισμός της οικονομικής βιωσιμότητας του έργου θα πρέπει επίσης να εξετάσει τα άυλα οφέλη και το κόστος που δεν μπορούν να αποτιμηθούν σε χρήμα. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η κοινωνική επίπτωση του έργου, δηλαδή, πού καταλήγουν το κόστος και τα οφέλη. Πρέπει επίσης να επιβεβαιωθεί η βιωσιμότητα του έργου από μια σειρά από διαφορετικές οπτικές γωνίες, τόσο κατά τη διάρκεια της εφαρμογής όσο και κατά τη λειτουργία του. Αυτά τα στοιχεία της αξιολόγησης του έργου εξετάζονται στο Βήμα 8 και το Βήμα 9.

Προσδιορισμός Προτιμώμενης Εναλλακτικής Λύσης στη βάση Ποσοτικής Οικονομικής Ανάλυσης

Οι εισηγητές του έργου πρέπει να αποφασίσουν στη βάση της ποσοτικής οικονομικής ανάλυσης που διεξήχθη στο Βήμα 7, εάν το έργο όπως σχεδιάστηκε είναι προτιμότερο από τις εναλλακτικές λύσεις που εξετάστηκαν, συμπεριλαμβανομένης της μηδενικής παρέμβασης. Κατά τη λήψη αυτής της απόφασης, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η ευρωστία της ποσοτικής οικονομικής ανάλυσης. Η απόφαση για την οικονομική βιωσιμότητα πρέπει να λαμβάνεται στη βάση της αναμενόμενης ΚΠΑ που καθορίζεται μέσω μιας πιθανολογικής ανάλυσης. Σε περίπτωση που αυτό δεν μπορεί να γίνει, είτε λόγω της απουσίας δεδομένων (είτε έγκυρων κατά προσέγγιση εκτιμήσεων) σχετικά με τις πιθανότητες των βασικών αποτελεσμάτων είτε επειδή η ερευνητική προσπάθεια δεν δικαιολογείται, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα συμπεράσματα της ανάλυσης ευαισθησίας, όταν επιβεβαιώνεται ότι η οικονομική υπόθεση παραμένει ισχυρή.

Στην περίπτωση των έργων που υπόκεινται σε ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας, η απόφαση θα πρέπει να ληφθεί στη βάση: ποια από τις εναλλακτικές λύσεις του έργου είναι πιθανό να είναι η πιο αποτελεσματική, δηλαδή, παραδίδει μια μονάδα παραγωγής στο χαμηλότερο αναμενόμενο κόστος. Όπου είναι δυνατόν, αυτή η απόφαση θα πρέπει να λαμβάνεται στη βάση του αναμενόμενου καθαρού σημερινού κόστους, με την ευρωστία των εκτιμήσεων του κόστους να υπόκειται σε ανάλυση ευαισθησίας σχετικά με τις βασικές παραμέτρους, όπου αυτό δεν είναι δυνατό.

Εάν η ποσοτική οικονομική ανάλυση δείχνει ότι μία από τις εναλλακτικές λύσεις του έργου είναι πιο ελκυστική από το έργο αναφοράς, τότε οι εισηγητές του έργου θα πρέπει να διερευνήσουν αυτή την εναλλακτική λύση σε μεγαλύτερο βάθος, αν αντιπροσωπεύει κάτι σημαντικά διαφορετικό από το έργο που είχε αρχικά προβλεφθεί. Αυτό μπορεί να απαιτεί τη διεξαγωγή περαιτέρω μελετών και μια νέα αξιολόγηση του έργου. Η ενδελεχής διερεύνηση των εναλλακτικών λύσεων του έργου που περιλαμβάνει τροποποιήσεις στον προγραμματισμό, τις τεχνικές προδιαγραφές, τη χωρητικότητα και την τοποθεσία θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στην αρχική αξιολόγηση του έργου και δεν θα έπρεπε κανονικά να αναμένεται ότι θα απαιτηθούν περαιτέρω μελέτες, αν μια παραλλαγή θα ήταν πιο ελκυστική από ό, τι το αρχικά προτιμώμενο έργο.

Να λαμβάνονται υπόψη τα μη χρηματικά οφέλη και κόστος και η Οικονομική Προσιτότητα και Βιωσιμότητα

Η συνολική αξιολόγηση που πραγματοποιείται ως μέρος του Βήματος 9 λαμβάνει υπόψη παράγοντες όπως η οικονομική προσιτότητα και η βιωσιμότητα που αναλύονται στο Βήμα 8 και αξιολογεί τη σημασία όλων των σημαντικών άυλων οφελών και κόστους, που δεν ήταν εφικτό να αποτιμηθούν σε χρήμα στο Βήμα 7.

Η προτιμώμενη εναλλακτική λύση με βάση την προηγούμενη ποσοτική οικονομική ανάλυση μπορεί να αποδειχθεί ότι είναι η μηδενική παρέμβαση. Τηρουμένων των αναλογιών, αυτό θα σήμαινε ότι το έργο δεν είναι οικονομικά βιώσιμο. Ωστόσο, αν τα μη χρηματικά οφέλη είναι σημαντικά, αυτό το εύρημα μπορεί να ανατραπεί, νοουμένου ότι υπάρχει ισχυρή και καλά τεκμηριωμένη αιτιολόγηση. Συνεπώς απαιτείται μια ποιοτική αξιολόγηση της σημασίας αυτών των οφελών ως βάση για τη λήψη απόφασης. Παρομοίως, μια θετική οικονομική υπόθεση για ένα έργο που βασίζεται σε ποσοτική οικονομική ανάλυση μπορεί ακόμα και να ανατραπεί αν το μη χρηματικό κόστος (αρνητικές εξωτερικότητες) αποδειχθεί ότι είναι μη αποδεκτό ή εάν υπάρχουν μη αποδεκτές ανησυχίες για το περιβάλλον ή την κοινωνική βιωσιμότητα ενός έργου. Για έργα για τα οποία δεν υπολογίστηκαν τα μη χρηματικά οφέλη και οι κοινωνικές ανησυχίες και χρησιμοποιήθηκε η ΑΚΟ, η απόφαση να προχωρήσει το έργο θα γίνεται αποκλειστικά στη βάση μιας ποιοτικής ανάλυσης των οφελών.¹¹⁴

Εάν το έργο φανεί ότι δεν είναι οικονομικά βιώσιμο ή οικονομικά προσιτό στο πλαίσιο των υφιστάμενων πιστώσεων του προϋπολογισμού, τότε μπορεί να μην προχωρήσει με τη μορφή που προβλέφθηκε. Είτε θα πρέπει να σταματήσει η περαιτέρω ανάπτυξη του έργου, ή να εξεταστούν τρόποι για τη μείωση του κόστους, όπως η εκτέλεση κατά φάσεις ή η μείωση των προδιαγραφών. Οι εισηγητές του έργου πρέπει να είναι έτοιμοι να εκτελέσουν μια σειρά από επαναλήψεις της διαδικασίας αξιολόγησης του έργου, συμπεριλαμβανομένης της εισαγωγής νέων εναλλακτικών λύσεων για το έργο / παραλλαγές (variants), για να βρουν μια προσιτή λύση, εάν αυτό είναι απαραίτητο.

Διαφορετικές προσεγγίσεις για την ολοκληρωμένη αξιολόγηση υιοθετούνται, ανάλογα με το αν η ΚΠΑ έχει υπολογιστεί για το έργο ή όχι. Αυτές παρατίθενται κατωτέρω.

Ολοκληρωμένη αξιολόγηση έργων για τα οποία κατέστη δυνατή η εκτίμηση της ΚΠΑ

Συνιστάται μια διαδικασία αξιολόγησης 2 σταδίων στην περίπτωση έργου για το οποίο έχει καταστεί δυνατό να εκτιμηθεί η ΚΠΑ:

- 1) Λαμβάνεται θέση σχετικά με την οικονομική βιωσιμότητα του έργου, σύμφωνα με ποσοτικοποιημένη οικονομική ανάλυση, και
- 2) Προσαρμόζεται η θέση αυτή, ανάλογα με τη σημασία των παραγόντων οικονομικής προσιτότητας και βιωσιμότητας που εξετάζονται στο Βήμα 8 και λαμβάνεται υπόψη η σχετική σημασία των οφελών και του κόστους που δεν έχουν συμπεριληφθεί στο Βήμα 5.

Τα πορίσματα και οι συστάσεις της πιο πάνω ανάλυσης, θα πρέπει να παρουσιαστούν σε ένα Συνοπτικό Πίνακα Αξιολόγησης Έργων για να υποβοηθηθεί η λήψη μιας καλά τεκμηριωμένης απόφασης. Ο πίνακας είναι επίσης ένα σημαντικό εργαλείο για την παρουσίαση της βάσης των συστάσεων προς τους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων. Ο πίνακας περιλαμβάνει όλες τις σχετικές επιπτώσεις του έργου και καταγράφει ποσοτικά ή / και ποιοτικά ευρήματα για την κάθε μια

¹¹⁴ Θα υπάρξουν επίσης περιπτώσεις όπου έχει ήδη ληφθεί η απόφαση πολιτικής και η Αξιολόγηση του Έργου ασχολείται μόνο με την εξεύρεση του λιγότερο δαπανηρού τρόπου εφαρμογής της απόφασης.

σε συνοπτική μορφή.¹¹⁵ Οι συγκεκριμένοι παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη θα αφορούν έναν ειδικό τομέα, έτσι δεν είναι δυνατόν να καθοριστεί ένα ενιαίο πρότυπο για όλους τους τομείς. Ο Πίνακας 12 δίνει ένα παράδειγμα συγκεντρωτικού πίνακα για ένα οδικό έργο του Υπουργείου Μεταφορών του ΗΒ. Εξετάζει διάφορες επιπτώσεις του έργου που ομαδοποιούνται σε «Οικονομία», «Περιβάλλον», «Κοινωνία» και «Δημόσιοι Λογαριασμοί», ομαδοποιήσεις οι οποίες θα είναι κοινές για όλα τα έργα. Για μερικές από τις επιπτώσεις, θα υπάρχουν ποσοτικά στοιχεία, ενώ για άλλες θα υπάρχει μια ποιοτική αξιολόγηση. Για την ποιοτική αξιολόγηση των επιπτώσεων χρησιμοποιείται μια 7-βάθμια κλίμακα από «ευεργετική» σε «δυσμενής»¹¹⁶. Η ίδια κλίμακα χρησιμοποιείται για να εκτιμηθούν οι διανεμητικές επιπτώσεις στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (η τελευταία στήλη). Ανάλογα με το πού βρίσκονται οι διαφορές μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων, μπορεί να είναι απαραίτητο να ετοιμαστεί ένας συνοπτικός πίνακας για κάθε εναλλακτική λύση για διευκόλυνση της αξιολόγησης. Αυτό δεν θα είναι απαραίτητο, αν οι περισσότερες από τις διαφορές μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων έχουν ληφθεί υπόψη στην ΚΠΑ και οι εναλλακτικές λύσεις είναι πολύ παρόμοιες από άλλες απόψεις.

Όπως η καλή πρακτική υποδεικνύει, δεν γίνεται οποιαδήποτε προσπάθεια να καταλήξουμε σε μια συνολική βαθμολογία για το έργο ή τις εναλλακτικές λύσεις του έργου με βάση ένα σύστημα βαθμολόγησης που αθροίζει κάθε επίπτωση. Η σύσταση για το αν θα προχωρήσει ένα έργο βασίζεται στην καλύτερη κρίση των αξιολογητών¹¹⁷, που ζυγίζουν την περίπτωση με βάση την καθαρή παρούσα αξία σε σχέση με την αξιολόγηση της σχετικής ισχύος των άλλων παραγόντων, δίνοντας παράλληλα προτεραιότητα στην ΚΠΑ ως το αποφασιστικό κριτήριο.

Η σύσταση θα πρέπει να γίνεται στη βάση των ευρημάτων όσον αφορά την οικονομική βιωσιμότητα σε συνδυασμό με τα ευρήματα για τη βιωσιμότητα και τα μη χρηματικά αποτελέσματα. Όταν τα ευρήματα από την οικονομική ανάλυση (1 ανωτέρω) και από την ανάλυση της βιωσιμότητας / ανάλυση άυλων περιουσιακών στοιχείων (2 ανωτέρω) δείχνουν προς την ίδια κατεύθυνση, η σύσταση μπορεί να παρουσιαστεί με ασφάλεια. Αν οι αναλύσεις οικονομικής προσιτότητας και βιωσιμότητας και η οικονομική ανάλυση δείχνουν σε διαφορετικές κατευθύνσεις, τότε η τελική σύσταση θα πρέπει να παρουσιαστεί προσεκτικά, δίνοντας μια πλήρη επεξήγηση της αιτιολογίας και της σχετικής βαρύτητας που δίνεται στους διαφορετικούς παράγοντες για να φτάσουμε στο τελικό συμπέρασμα. Η απόφαση υπέρ της ΚΠΑ ως του αποφασιστικού κριτηρίου αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο αυτού του Εγχειριδίου και οποιαδήποτε απόφαση που πηγαίνει προς την αντίθετη κατεύθυνση του κόστους και οφελών σε μη χρηματικούς όρους ή σε ανησυχίες για τη βιωσιμότητα του έργου θα πρέπει να εξηγείται προσεκτικά, καταγράφοντας ρητά όλους τους παράγοντες που οδηγούν στον αποκλεισμό του αποτελέσματος της ΚΠΑ.

¹¹⁵ Στην πραγματικότητα, ο συνοπτικός πίνακας Αξιολόγησης του Έργου είναι μια ανάλυση πολλαπλών κριτηρίων, όπως περιγράφεται πιο κάτω, χωρίς βαθμολόγηση.

¹¹⁶ Ωφέλιμο / μέτρια ωφέλιμο/ ελαφρώς ωφέλιμο/ ουδέτερο / ελαφρά αρνητικό / μετρίως αρνητικό / αρνητικό.

¹¹⁷ Όπως συμβαίνει όταν χρησιμοποιείται ένα σύστημα βαθμολόγησης: το σύστημα βαθμολόγησης απλώς παρέχει ένα πιο δομημένο πλαίσιο για την άσκηση της κρίσης.

Πίνακας 12: Συνοπτικός Πίνακας Αξιολόγησης Έργου για ένα οδικό έργο)

Συνοπτικός Πίνακας Αξιολόγησης		Ημερομηνία Ετοιμασίας			Επικοινωνία:	
Όνομα Σχεδίου					Όνομα	
Περιγραφή του Έργου					Οργανισμός	
					Ρόλος	
					Εισηγητής/ Αξιωματούχος	
Επιπτώσεις	Περίληψη βασικών επιπτώσεων	Αξιολόγηση				
		Ποσοτική			Ποιοτική	Χρηματική € (ΚΠΑ)
Εμπορικοί Χρήστες και πάροχοι υπηρεσιών μεταφορών		Αξία αλλαγών στον χρόνο (€)				
		Καθαρές αλλαγές στη διάρκεια του ταξιδιού (€)				
		0 μέχρι 2 λεπτά	2 με 5 λεπτά	> 5 λεπτών		
Αντίκτυπος αξιοπιστίας στους Εμπορικούς Χρήστες						
Αναζωογόνηση						
Ευρύτερες επιπτώσεις						
Environmental	Θόρυβος					
	Ποιότητα αέρα					
	Αέρια θερμοκηπίου		Αλλαγή σε μη υποκείμενο σε εμπορία διοξείδιο άνθρακα πάνω 60γ (C02e)			
			Μεταβολή σε υποκείμενο σε εμπορία διοξείδιο του άνθρακα πάνω 60γ (C02e)			
	Τοπίο					
	Τοπιο Πόλης					
	Ιστορικό Περιβάλλον					
Βιοποικιλότητα						
Υδάτινο Περιβάλλον						
Social	Χρήστες από την Κοινότητα και άλλοι Χρήστες	Αξία αλλαγών χρόνου στο ταξίδι (€)				
		Καθαρές αλλαγές χρόνου στο ταξίδι (€)				
		0 μέχρι 2 λεπτά	2 με 5 λεπτά	> 5 λεπτά		
	Αντίκτυπος αξιοπιστίας στους διακινούμενους μεταξύ οικίας και εργασίας και άλλων χρηστών					
	Σωματική δραστηριότητα					
	Ποιότητα ταξιδιού					
	Ατυχήματα					
	Ασφάλεια					
	Πρόσβαση σε υπηρεσίες					
Οικονομική προσιτότητα						
Αποκοπή						
Επιλογή και αξίες μη χρήσης						
Οίκ. Pub	Κόστος στον προϋπολογισμό του ευρύτερο τομέα των Μεταφορών					

Εσόδα από έμμεσους φόρους					
---------------------------	--	--	--	--	--

Συνολική αξιολόγηση έργων για τα οποία δεν κατέστη δυνατό να υπολογιστεί η ΚΠΑ

Σε περίπτωση που δεν κατέστη δυνατό να εκτιμηθεί η ΚΠΑ και συνεπώς έγινε η ΑΚΑ, οι αξιολογητές του έργου μπορούν ακόμα να χρησιμοποιήσουν ένα συνοπτικό πίνακα αξιολόγησης του έργου για να οργανώσουν τη συνολική αξιολόγησή τους για τις διάφορες επιπτώσεις και να καταλήξουν σε μια απόφαση σχετικά με το προτιμώμενο έργο. Εναλλακτικά, είναι δυνατό να εφαρμόσουν μια πιο δομημένη προσέγγιση, που είναι γνωστή ως ανάλυση πολλαπλών κριτηρίων (ΑΠΚ), για να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα του έργου και στη συνέχεια να συγκρίνουν τα αποτελέσματα με τα κόστη που αξιολογούνται μέσω της ΑΚΑ. Τα αποτελέσματα της ΑΠΚ μπορούν στη συνέχεια να παρουσιαστούν σε πίνακα συνοπτικής αξιολόγησης μαζί με το κόστος του κύκλου ζωής του έργου (ΚΠΚ) και άλλους παράγοντες που δεν ενσωματώθηκαν στην ΑΠΚ.

Η ΑΠΚ είναι ένα χρήσιμο εργαλείο για την οργάνωση της αξιολόγησης των διαφόρων παραγόντων που επιδρούν στην απόδοση του έργου με πιο συστηματικό τρόπο για να καταλήξουμε σε μια υποκειμενική κρίση για το εναλλακτικό έργο που έχει τη μεγαλύτερη αξία. Χρησιμοποιώντας την ΑΠΚ, η σημασία των πολλαπλών μη χρηματικών οφελών και του κόστους καθώς και των παραγόντων περιβαλλοντικής και κοινωνικής βιωσιμότητας μπορεί να αξιολογηθεί ποιοτικά αναφορικά με τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις του έργου. Περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των κριτηρίων – επιπτώσεων του έργου - που κρίνονται ότι είναι οι πιο σημαντικές για τη λήψη αποφάσεων και κάνοντας μια δομημένη αξιολόγηση της ατομικής και της σχετικής τους σημασίας, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα συμφωνημένης βαθμολόγησης και στάθμισης καταλήγουμε σε ένα συνολικό αποτέλεσμα για κάθε εναλλακτικό έργο¹¹⁸. Οι εναλλακτικές λύσεις του έργου, στη συνέχεια, κατατάσσονται με βάση την βαθμολογία τους για να βρεθεί η προτιμώμενη λύση. Στο τέλος, η διαδικασία αναγνώρισης των κρίσιμων παραγόντων, της συμφωνίας για τη βαρύτητά τους, της λήψης απόφασης σχετικά με τη βαθμολογία και της επίτευξης συναίνεσης μπορεί να είναι εξίσου σημαντική με το τελικό αποτέλεσμα. Τυπικά η ΑΠΚ περιλαμβάνει:

- Προσδιορισμό αποτελεσμάτων του έργου (γενικά σε μη χρηματικούς όρους) που κρίνονται ως αρκετά σημαντικά για να είναι τα κριτήρια της απόφασης.
- Βαθμολογία των εναλλακτικών λύσεων σε σχέση με τα κριτήρια αυτά - χρήση ποσοτικών μέτρων των επιπτώσεων πάνω στα οποία θα βασιστούν οι βαθμολογίες, όπου είναι δυνατόν.
- Καθορισμό συντελεστών στάθμισης που αντικατοπτρίζουν τη σχετική σημασία των κριτηρίων
- Συνδυασμό του βάρους και τις βαθμολογίας κάθε μίας από τις εναλλακτικές λύσεις για να προκύψει μια συνολική τιμή – πολλαπλασιασμός της βαθμολογίας του κάθε κριτηρίου επί τη βαρύτητα του κριτηρίου αυτού και στη συνέχεια, πρόσθεση όλων των σταθμισμένων βαθμολογιών μαζί.
- Σύγκριση της σταθμισμένης, συνολικής βαθμολογίας της κάθε εναλλακτικής λύσης έργου, ώστε να καθοριστεί η προτιμώμενη εναλλακτική λύση.
- Εκτέλεση ανάλυσης ευαισθησίας για να ελεγχθεί η ευαισθησία των αποτελεσμάτων στις αλλαγές στις βαθμολογίες και στη βαρύτητα.

¹¹⁸ Μια λιγότερο τυπική ανάλυση πολλαπλών κριτηρίων περιλαμβάνει: Παράθεση καταλόγου των σημαντικών επιπτώσεων του έργου, όπου είναι δυνατό με την ποσοτικοποίησή τους (συνήθως σε μη χρηματικούς όρους εφόσον η ανάλυση γενικά ασχολείται με αποτελέσματα που δεν μπορούν να αποτιμηθούν σε χρηματικούς όρους), κάνοντας μια ποιοτική εκτίμηση της σημασίας τους, και έχοντάς τους υπόψη όταν λαμβάνεται η απόφαση για το εφικτό του έργου. Αυτή είναι η προσέγγιση πίσω από το συνοπτικό έντυπο Αξιολόγησης Έργου.

Ο Πίνακας 13 κατωτέρω παρουσιάζει ένα παράδειγμα Matrix επιδόσεων για την επίσημη ΑΠΚ δύο εναλλακτικών λύσεων έργου. Σε αυτή την περίπτωση υπάρχουν τρία κριτήρια βάσει των οποίων αξιολογούνται τα έργα και το Έργο Β βρέθηκε να είναι η προτιμώμενη εναλλακτική λύση με βάση τον σταθμισμένο συνολικό αντίκτυπο. Η ανάλυση μπορεί να επεκταθεί σε πολλά έργα ή εναλλακτικές λύσεις για το ίδιο έργο. Μπορούν να προστεθούν διαφορετικά και περισσότερα κριτήρια, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων σχετικά με την τεχνική απόδοση ή την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Πίνακας 13: Απλό παράδειγμα Ανάλυσης Πολλαπλών Κριτηρίων για Εναλλακτικές λύσεις 2 Έργων

Κριτήρια ¹¹⁹	Βαθμολογία	Βαρύτητα	Επιπτώσεις
Έργο Α			
Αντίκτυπος στη φτώχεια	2	0.6	1.2
Αντίκτυπος στην επιχειρηματική επένδυση	1	0.2	0.2
Αντίκτυπος στην ποιότητα του περιβάλλοντος	4	0.2	0.8
Σταθμισμένη συνολική επίπτωση			2.2
Έργο Β			
Αντίκτυπος στη φτώχεια	4	0.6	2.4
Αντίκτυπος στην επιχειρηματική επένδυση	1	0.2	0.2
Αντίκτυπος στην ποιότητα του περιβάλλοντος	2	0.2	0.4
Σταθμισμένη συνολική επίπτωση			3.0

Η χρήση της σταθμισμένης μέσης βαθμολογίας όπως στο ανωτέρω παράδειγμα εξαρτάται από την παραδοχή της αμοιβαίας ανεξαρτησίας των προτιμήσεων, πράγμα που σημαίνει ότι η βαθμολογία αξιολόγησης που δίδεται για ένα κριτήριο πρέπει να είναι ανεξάρτητη από τη βαθμολογία που δίδεται στο άλλο. Εάν αυτό δεν συμβαίνει, υπάρχει ο κίνδυνος διπλού υπολογισμού των αποτελεσμάτων, πράγμα που πρέπει να αποφεύγεται. Η βαθμολόγηση και η στάθμιση συνεπάγονται αναπόφευκτα την άσκηση υποκειμενικής κρίσης, αλλά θα πρέπει να οργανωθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να περιορίζεται ο βαθμός υποκειμενικότητας. Για το σκοπό αυτό, στο μέτρο του δυνατού, τα αποτελέσματα πρέπει να συνδέονται με ποσοτικές μετρήσεις των κριτηρίων.

¹¹⁹ Τα κριτήρια αυτά δίνονται μόνο ως παράδειγμα. Τα κριτήρια θα πρέπει να καθορίζονται για τα επιμέρους έργα, σε διαβούλευση με τους ενδιαφερόμενους φορείς και τους εμπειρογνώμονες.

Η τελική σύσταση σχετικά με την προτιμώμενη εναλλακτική λύση απαιτεί την εξισορρόπηση των αποτελεσμάτων της ΑΠΚ έναντι του κόστους που υπολογίζεται μέσω της ΑΚΑ. Αναγκαστικά αυτό συνεπάγεται την άσκηση κρίσης για την κλίμακα των οφελών σε σχέση με το κόστος. Το σημείο εκκίνησης στη λήψη μιας απόφασης μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων θα πρέπει να τείνει προς την εναλλακτική λύση με το λιγότερο κόστος¹²⁰ και στη συνέχεια να δικαιολογηθεί προσεκτικά κάθε απόκλιση από τον εν λόγω δείκτη με βάση τα αποτελέσματα της ΑΠΚ καθώς και τυχόν παραγόντων βιωσιμότητας που δεν περιλαμβάνονταν στην ΑΠΚ. Τέτοιες αποκλίσεις είναι πιθανό να είναι πιο συχνές από ό,τι οι αποκλίσεις από το κριτήριο ΚΠΑ (όπως περιγράφεται ανωτέρω), αλλά είναι καλή άσκηση πειθαρχίας τουλάχιστον να ξεκινούμε από την παραδοχή ότι το κόστος πρέπει να ελαχιστοποιηθεί.

Στην περίπτωση των έργων που ικανοποιούν δεσμεύσεις πολιτικής και όπου τα οφέλη των διαφόρων εναλλακτικών λύσεων είναι τα ίδια ή σε μεγάλο βαθμό παρόμοια, η απόφαση σχετικά με την προτιμώμενη εναλλακτική λύση θα πρέπει να λαμβάνεται με βάση το χαμηλότερο ΚΠΚ που υπολογίζεται μέσω της ΑΚΑ.

Κατάληξη σε μια τελική απόφαση για την υποβολή συστάσεων σχετικά με το έργο

Στο τέλος της αξιολόγησης του έργου, πριν από την υποβολή των συστάσεων, οι εισηγητές του έργου πρέπει να βεβαιωθούν ότι το προτεινόμενο έργο πληροί τα ακόλουθα κριτήρια:

- Η λογική του έργου είναι πειστική και επιβεβαιώνεται η στρατηγική προσαρμογή (strategic fit), που σημαίνει ότι συνάδει με τους μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους στρατηγικούς στόχους της Κυβέρνησης.
- Η μηχανική / τεχνική σκοπιμότητα του έργου έχει επαληθευθεί και έχουν ετοιμαστεί ρεαλιστικές εκτιμήσεις του κόστους.
- Έχουν ετοιμαστεί ρεαλιστικές εκτιμήσεις της ζήτησης για τις δημόσιες υπηρεσίες που θα παρέχει το έργο.
- Έχει επιβεβαιωθεί με εύλογη βεβαιότητα η οικονομική βιωσιμότητα του έργου, πράγμα που σημαίνει ότι τα καθαρά οφέλη αναμένεται να είναι θετικά, ότι δεν υπάρχουν καλύτεροι τρόποι για την επίτευξη του σκοπού του έργου και ότι οι δημόσιοι οικονομικοί πόροι που θα χρησιμοποιηθούν στο έργο είναι απίθανο να χρησιμοποιηθούν καλύτερα αλλού.
- Το έργο έχει αποδειχθεί ότι είναι οικονομικά προσιτό, πράγμα που σημαίνει ότι έχουν διασφαλιστεί όλες οι πηγές χρηματοδότησης και ότι θα είναι οικονομικά και δημοσιονομικά βιώσιμο όταν λειτουργήσει.
- Οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις του είναι αποδεκτές ή, όπου προβλέπονται αρνητικές επιπτώσεις, προτείνονται κατάλληλα μέτρα μετριασμού.
- Έχουν δημιουργηθεί ικανοποιητικές ρυθμίσεις διαχείρισης του έργου που θα τεθούν σε εφαρμογή για την παράδοση του έργου σύμφωνα με τις προδιαγραφές, στην ώρα του και σύμφωνα με τον προϋπολογισμό.
- Οι οργανωτικές ρυθμίσεις για τη λειτουργία του έργου θα είναι επαρκείς για τη βιώσιμη παράδοση των προτεινόμενων υπηρεσιών.
- Έχουν αξιολογηθεί οι κίνδυνοι εφαρμογής και λειτουργίας και έχουν προβλεφθεί τα αναγκαία μέτρα μετριασμού των πιο σημαντικών κινδύνων.

¹²⁰ Προεξοφλημένα κόστη κύκλου ζωής όχι μη προεξοφλημένο κεφαλαιουχικό κόστος.

- Έχει σχεδιαστεί η προτεινόμενη προσέγγιση για τις δημόσιες συμβάσεις για να εξασφαλιστεί η καλύτερη τιμή για το δημόσιο χρήμα και έχουν εντοπιστεί σαφώς τα βασικά συμβατικά θέματα.
- Έχουν καθοριστεί οι κατάλληλοι δείκτες για την πρόοδο και την απόδοση του έργου και έχουν σχεδιαστεί κατάλληλες ρυθμίσεις για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση.

Αυτά είναι τα ίδια υψηλού επιπέδου κριτήρια που θα χρησιμοποιήσει η ΓΔ ΕΠΣΑ κατά την εξέταση των έργων. Τα πιο λεπτομερή κριτήρια που θα χρησιμοποιηθούν από τη ΓΔ ΕΠΣΑ καθορίζονται στο Συνημμένο 4 και εισηγητές του έργου θα πρέπει να δώσουν ιδιαίτερη προσοχή σε αυτά τα κριτήρια κατά την παρουσίαση της αξιολόγησης του έργου.

Παραδοτέα από την αξιολόγηση του έργου

Η μελέτη βιωσιμότητας είναι ο πυρήνας του αναλυτικού εγγράφου για την αξιολόγηση του έργου. Αυτή πρέπει να υποστηρίζεται από τεχνικές μελέτες και αξιολογήσεις επιπτώσεων (που συνήθως επισυνάπτονται στη μελέτη βιωσιμότητας). Όπως αναφέρεται στις Οδηγίες για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημοσίων Επενδυτικών Έργων για όλα τα οικονομικά σημαντικά έργα πρέπει να ετοιμάζεται μελέτη βιωσιμότητας. Ένα πρότυπο περιγράμματος μελέτης βιωσιμότητας παρουσιάζεται ως Παράρτημα 5 του Εγχειριδίου.

Η μελέτη βιωσιμότητας αποτελεί λεπτομερές έγγραφο για τη λήψη αποφάσεων. Όπως υποδεικνύεται στις Οδηγίες για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημοσίων Επενδυτικών Έργων πρέπει να ετοιμάζεται επίσης μια υψηλού επιπέδου Έκθεση Αξιολόγησης Έργου. Αυτή θα πρέπει να βασίζεται στην περίληψη της μελέτης βιωσιμότητας και πρέπει να ανταποκρίνεται στα κριτήρια που αναφέρονται ανωτέρω. Η Έκθεση Αξιολόγησης Έργου πρέπει να περιλαμβάνει μια σαφή σύσταση να προχωρήσει το έργο, που να δικαιολογείται στη βάση των ευρημάτων της μελέτης βιωσιμότητας όπως συνοψίζονται στον συνοπτικό πίνακα αξιολόγησης. Ένα πρότυπο της Έκθεσης Αξιολόγησης Έργου παρουσιάζεται ως Παράρτημα 6 του Εγχειριδίου.

Οι Οικονομικοί Φορείς μπορούν να υποβάλλουν τις συμπληρωμένες Εκθέσεις Αξιολόγησης Έργου (συμπεριλαμβανομένων των Μελετών Βιωσιμότητας) στη ΓΔ ΕΠΣΑ οποτεδήποτε μετά την προ-επιλογή του έργου. Ανεπεξέργαστα δεδομένα και φύλλα εργασίας (αρχεία excel, κλπ) που χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό των διαφόρων παραμέτρων της Μελέτης Βιωσιμότητας, πρέπει να υποβάλλονται σε ηλεκτρονική μορφή, προκειμένου να καταστεί δυνατή η εξέταση των υποθέσεων και των υπολογισμών από τη ΓΔ ΕΠΣΑ. Η ΓΔ ΕΠΣΑ και η ΔΠ του Υπουργείου Οικονομικών θα ολοκληρώσουν την εξέταση της Έκθεσης Αξιολόγησης Έργου έγκαιρα ώστε οι Οικονομικοί Φορείς να περιλάβουν έργα που έχουν περάσει με επιτυχία το στάδιο της αξιολόγησης ως μια νέα πρόταση πολιτικής στη διαδικασία ετοιμασίας του Πλαισίου Συμφιλίωσης. Καμιά νέα έκθεση Αξιολόγησης Έργου δεν μπορεί να εξεταστεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ετοιμασίας του Πλαισίου Συμφιλίωσης.

Βήμα 9Α: Μεθοδολογία για την αξιολόγηση του σκεπτικού για ΣΔΙΤ

Εισαγωγή

Κατά το στάδιο Αξιολόγησης Έργων, όλα τα έργα θα πρέπει να ακολουθήσουν τα εννέα βήματα που παρατίθενται λεπτομερώς πιο πάνω, ανεξάρτητα από το αν έχουν σημειωθεί ως δυνητικά έργα ΣΔΙΤ. Ένα έργο που δεν έχει σημειωθεί ως δυνητικό έργο ΣΔΙΤ κατά το στάδιο της προεπιλογής, μπορεί, ωστόσο, να σημειωθεί ως τέτοιο στο στάδιο Αξιολόγησης Έργων, αν παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες για ΣΔΙΤ κατά τη λεπτομερή αξιολόγηση του κόστους και των οφελών του έργου (Βήματα 4 και 5). Το Βήμα 9Α της διαδικασίας εξετάζει το σκεπτικό για την σήμανση ενός έργου ως δυνητικό έργο ΣΔΙΤ. Αυτό γίνεται για τα έργα εκείνα που έχουν δυνατότητες για ΣΔΙΤ, είτε αυτές

εντοπίζονται στο στάδιο Προ-επιλογής είτε στο Στάδιο Αξιολόγησης. Γίνεται μόνο για εκείνα τα έργα με δυνατότητες ΣΔΙΤ που έχουν εκτιμηθεί θετικά, μετά που ακολουθήθηκαν τα προηγούμενα 9 βήματα. Τα έργα αυτά, για τα οποία αξιολογείται η λογική για ΣΔΙΤ ως ισχυρή, θα προχωρήσουν στην αξιολόγηση της οικονομικής ανταποδοτικότητας (value for money) που περιγράφεται λεπτομερώς στο μέρος IV του Εγχειριδίου.

Μεθοδολογία για την αξιολόγηση, του σκεπτικού για ΣΔΙΤ

A. Θέματα προς εξέταση, όταν σημειώνεται ένα έργο για ΣΔΙΤ

Το σκεπτικό για την σήμανση ενός έργου ως δυνητικού έργου ΣΔΙΤ (π.χ. υψηλότερη απόδοση στην προσφορά μιας δημόσιας υπηρεσίας, καινοτομία στο σχεδιασμό του έργου, αποτελεσματικότητα στην υλοποίηση του έργου, μεταρρύθμιση της δημόσιας υπηρεσίας) θα πρέπει να λάβει υπόψη τα ακόλουθα τρία ζητήματα:

- **Την οικονομική ανταποδοτικότητα για δυνητικά έργα ΣΔΙΤ:** Το Τμήμα 3 των Οδηγιών για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημοσίων Επενδυτικών Έργων αναφέρει ότι ο «βασικός σκοπός της αξιολόγησης του έργου είναι η βελτίωση της οικονομικής ανταποδοτικότητάς του». Ένα δημόσιο επενδυτικό έργο δεν θα πρέπει να σημειώνεται ως δυνητικό έργο ΣΔΙΤ απλώς και μόνο λόγω της ανάγκης για τη μόχλευση δημόσιων επενδύσεων με ιδιωτικά κεφάλαια. Η οικονομική ανταποδοτικότητα με τη χρήση ιδιωτικών κεφαλαίων για την κατασκευή και τη λειτουργία δημόσιων κεφαλαιουχικών επενδύσεων απαιτεί την εξασφάλιση εξοικονομήσεων αποδοτικότητας που υπερ-αντισταθμίζει το αναπόφευκτο επιπλέον κόστος χρηματοδότησης που συνεπάγονται τα ιδιωτικά κεφάλαια σε σύγκριση με τα δημόσια κεφάλαια.
- **Θεσμική ικανότητα για την προμήθεια και τη διαχείριση συμβάσεων ΣΔΙΤ:** Η ύπαρξη της θεσμικής ικανότητας για τη διαχείριση της διαδικασίας ΣΔΙΤ, δηλαδή το στάδιο ανάθεσης συμβάσεων και η μακροχρόνια σχέση με τον εταίρο του ιδιωτικού τομέα σε όλη τη διάρκεια της σύμβασης ΣΔΙΤ, είναι κρίσιμης σημασίας για την επιτυχία. Οι ΣΔΙΤ απαιτούν επίσης εκτεταμένη διαχείριση των συμβάσεων πάνω σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Ένα βασικό στοιχείο που θα πρέπει επομένως να λαμβάνεται υπόψη είναι η ικανότητα των αναθετουσών αρχών να παρακολουθούν και να διαχειρίζονται τις συμβάσεις, προκειμένου να εξασφαλιστεί η οικονομική ανταποδοτικότητα.
- **Θεσμική δικαιολόγηση για οποιουσδήποτε μακροπρόθεσμους περιορισμούς για τις προβλεπόμενες μελλοντικές αλλαγές στη δημόσια πολιτική:** Οι ΣΔΙΤ πάντοτε φέρνουν κάποιους μακροπρόθεσμους περιορισμούς στις δημόσιες πολιτικές, περιορισμούς που πρέπει να αναγνωριστούν και γίνουν αποδεκτοί από τους οικονομικούς φορείς που είναι επιφορτισμένοι με το έργο. Για παράδειγμα, για τους δρόμους ΣΔΙΤ όπου ο ανάδοχος πληρώνεται από τους χρήστες, συνήθως η σύμβαση ορίζει περιορισμούς στο άνοιγμα νέων εναλλακτικών δρόμων στην περιοχή. Στο στάδιο της Αξιολόγησης Έργου οι περιορισμοί αυτοί θα πρέπει να προσδιοριστούν και κατά τη διάρκεια της λεπτομερούς προετοιμασίας, πριν από την φυσική υλοποίηση του έργου, θα πρέπει να αξιολογηθούν και να ελαχιστοποιηθούν.

B. Πιθανοί Καθοδηγητές (drivers)

Το σκεπτικό για τις δημόσιες συμβάσεις ΣΔΙΤ παρουσιάζεται μέσα από τον εντοπισμό των πιθανών καθοδηγητών της οικονομικής ανταποδοτικότητας. Ένα έργο θα πρέπει να εξετάζεται για ΣΔΙΤ μόνο αν ικανοποιούνται ένας ή περισσότεροι πιθανοί καθοδηγητές. Ο Πίνακας 14 που ακολουθεί συνοψίζει τους πιθανούς καθοδηγητές και τις σχετικές ερωτήσεις για την καθοδήγηση της επιλογής της δομής ΣΔΙΤ. Οι πιο κοινοί καθοδηγητές οποίων η ύπαρξη πρέπει να εξεταστεί αναφέρονται πιο κάτω.

- **Η ΣΔΙΤ θα οδηγήσει σε πιο αποτελεσματική διαχείριση.** Έργα τα οποία τυγχάνουν διαχείρισης ως ΣΔΙΤ θα παραδώσουν τη κεφαλαιουχική επένδυση και τις συναφείς υπηρεσίες πιο γρήγορα, με υψηλότερη ποιότητα, και /ή πιο οικονομικά αποδοτικά από την εναλλακτική λύση. Οι ΣΔΙΤ συνήθως φέρουν στο έργο εμπειρία και τεχνογνωσία που δεν είναι διαθέσιμη στο δημόσιο τομέα, και / ή ενισχύουν τα κίνητρα των διαχειριστών, συνδέοντας τις πληρωμές με την απόδοση. Η ΣΔΙΤ μπορεί επίσης να μειώσει την επιδίωξη προσόδων (rent-seeking) στις επιχειρήσεις κρατικής ιδιοκτησίας. Αυτός ο καθοδηγητής είναι πιο σημαντικός για έργα για τα οποία σήμερα υπάρχει μειωμένη απόδοση στον τομέα ή / και σημαντικοί περιορισμοί στην ικανότητα παράδοσης αποτελεσμάτων από το δημόσιο τομέα, περιορισμοί που δεν μπορούν εύκολα να ξεπεραστούν εσωτερικά. Μπορεί επίσης να εφαρμοστεί σε έργα όπου υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για τη βελτίωση της ποιότητας ή για τη μείωση του συνολικού κόστους του έργου και του κινδύνου μέσω της βελτίωσης της διαχείρισης (π.χ., έργα με κάποιο βαθμό διευθυντικής πολυπλοκότητας). Παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση αυτού του καθοδηγητή περιλαμβάνουν τη δυνατότητα καθορισμού δεικτών που είναι σαφείς, δίκαιοι και μετρούν την απόδοση και τις επιδόσεις της σύμβασης, και ταυτόχρονα συνδέουν τις πληρωμές με μετρήσιμη απόδοση. Αυτοί οι δείκτες απόδοσης πρέπει: i) να παρουσιάζονται με σαφήνεια όσον αφορά τις εκροές (αποτελέσματα), αποφεύγοντας την εξάρτηση από διαδικασίες ή αντιλήψεις που εξαρτώνται από εισροές και να είναι σε γλώσσα που αποφεύγει την ασάφεια ii) να μην δημιουργούν (ή να εκλαμβάνονται ότι δημιουργούν) οποιοδήποτε είδος ανεπιθύμητου κινήτρου σε βάρος των χρηστών (για παράδειγμα, αποφεύγοντας τη δημιουργία καταστάσεων όπου η βελτίωση των επιδόσεων του έργου μπορεί να βλάψει την ευημερία των χρηστών, όπως όταν η εστίαση στην επίτευξη των οικονομικών στόχων μπορεί να οδηγήσει στην άρνηση της καλύτερης δυνατής θεραπείας σε ασθενείς σε νοσοκομείο ΣΔΙΤ) και iii) να είναι, όχι μόνο μετρήσιμοι, αλλά και μετρήσιμοι πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας (για παράδειγμα, μια αναφορά σε «clean pavement - καθαρό πεζοδρόμιο», αν χρησιμοποιηθεί, θα πρέπει να μεταφράζεται σε κάτι μετρήσιμο). Σε αυτό το στάδιο, οι δείκτες απόδοσης (και τα επίπεδα αναφοράς τους) δεν χρειάζεται να είναι πολύ καλά προσδιορισμένοι, αλλά οι Οικονομικές Οντότητες θα πρέπει να καθορίσουν σε μεγάλο βαθμό και να εξηγήσουν πώς σκοπεύουν να συνδέσουν τα έσοδα του φορέα διαχείρισης της ΣΔΙΤ με την μετρημένη απόδοση, ώστε να παρέχονται επαρκή κίνητρα για αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα.

- Κατά την εφαρμογή του κόστους ολόκληρου κύκλου ζωής¹²¹, η εκτέλεση του έργου ως ΣΔΙΤ θα μειώσει το κόστος της ζωής του. Οι ΣΔΙΤ ενσωματώνουν τον εκ των προτέρων σχεδιασμό και την κατασκευή με συνεχιζόμενες εργασίες και τη συντήρηση υπό την ευθύνη μιας εταιρείας. Αυτό δημιουργεί ένα κίνητρο για την πραγματοποίηση κάθε λειτουργίας με τρόπο που να ελαχιστοποιεί το συνολικό κόστος κύκλου ζωής του έργου.
- Η διαχείριση από τον ιδιωτικό τομέα στο πλαίσιο μιας ΣΔΙΤ επιφέρει την καινοτομία στην παροχή κεφαλαιουχικών επενδύσεων, με αποτέλεσμα την υψηλότερη ποιότητα ή / και χαμηλότερο κόστος. Ο καθορισμός των απαιτούμενων εκροών παρά των εισροών σε μια σύμβαση ΣΔΙΤ παρέχει πεδίο εφαρμογής και κίνητρα για καινοτομία. Κατά συνέπεια, ένα σημαντικό θέμα είναι η δυνατότητα να καθορίζεται η απόδοση από άποψη αποτελεσμάτων.
- Οι ΣΔΙΤ οδηγούν σε μείωση των δημόσιων υποχρεώσεων και του δημοσιονομικού κινδύνου σε σχέση με την παραδοσιακή μέθοδο. Με την απαίτηση από την ιδιωτική εταιρεία να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για ένα έργο ΣΔΙΤ και να επωμίζεται σημαντικούς κινδύνους, μια καλή σύμβαση ΣΔΙΤ μπορεί να μειώσει τις δημόσιες υποχρεώσεις και τον δημοσιονομικό κίνδυνο που συνδέονται με την παροχή της υποδομής. Ο βαθμός στον οποίο περιορίζονται οι δημόσιες υποχρεώσεις και ο δημοσιονομικός κίνδυνος εξαρτάται από τη δομή του έργου ΣΔΙΤ. Ενώ όλες οι ΣΔΙΤ μειώνουν το δημοσιονομικό κίνδυνο σε κάποιο βαθμό γιατί μεταφέρουν κινδύνους του έργου στην ιδιωτική εταιρεία, οι ΣΔΙΤ τυπικά δημιουργούν και υποχρεώσεις, που είναι πιο δύσκολο να εκτιμηθούν από εκείνες που συνδέονται με τις παραδοσιακές δημόσιες συμβάσεις για κεφαλαιουχικές επενδύσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται από το δημόσιο χρέος. Ως εκ τούτου, αυτό το δυνητικό όφελος θα πρέπει να αντιμετωπίζεται με προσοχή.
- Οι ΣΔΙΤ αυξάνουν τα έσοδα που διατίθενται για χρηματοδότηση κεφαλαιουχικών επενδύσεων και υπηρεσιών σε σχέση με την παραδοσιακή μέθοδο. Όταν ένα έργο περιλαμβάνει τη χρέωση των χρηστών για τις υπηρεσίες, αυτό μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματικά ή πιο εύκολα με ιδιωτική επιχείρηση στο πλαίσιο μιας ΣΔΙΤ παρά στο δημόσιο τομέα. Οι ιδιωτικοί φορείς μπορούν να βρουν άλλους τρόπους για να αυξηθούν τα έσοδα από ανεπαρκώς χρησιμοποιούμενα πάγια στοιχεία ενεργητικού του δημοσίου με την ανάληψη επενδύσεων που διευρύνουν τις πιθανές χρήσεις. Αυτό θα μπορούσε να ισχύει για τα έργα που περιλαμβάνουν την χρέωση των χρηστών για τις υπηρεσίες στις οποίες υπάρχει λόγος να πιστεύουμε ότι αυτό θα είναι πιο αποτελεσματικό υπό καθεστώς ΣΔΙΤ (π.χ. υπάρχει σημαντικό περιθώριο μείωσης των εμπορικών ζημιών) ή / και έργα που αφορούν τη δημιουργία περιουσιακών στοιχείων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να αποφέρουν σημαντικά έσοδα από εναλλακτικές χρήσεις εκτός από τον κύριο σκοπό του έργου.

¹²¹ Μια προσέγγιση κόστους ολόκληρου κύκλου ζωής, ή προσέγγιση κύκλου ζωής, απαιτεί την εξέταση του κόστους του έργου (ή του κόστους και των οφελών) για μια παρατεταμένη χρονική περίοδο, επιτρέποντας τη βελτιστοποίηση των αντισταθμισμάτων μεταξύ της αρχικής επένδυσης και των λειτουργικών δαπανών. Οι ΣΔΙΤ, που απαιτούν τη δέσμευση ενός ιδιωτικού φορέα στη διαχείριση ενός έργου για μεγάλο χρονικό διάστημα, συνήθως οδηγούν τον εταίρο του ιδιωτικού τομέα να εφαρμόσει μια προσέγγιση κόστους ολόκληρου κύκλου ζωής.

Πίνακας 14: Σύνοψη Πιθανών Καθοδηγητών και ερωτήματα για τη δομή των ΣΔΙΤ

Πιθανός Καθοδηγητής	Γιατί μπορεί να εφαρμοστεί αυτό;	Πότε θα μπορούσε να εφαρμοστεί;	Ερωτήσεις για τη Δομή των ΣΔΙΤ
Πιο αποτελεσματική διαχείριση στο πλαίσιο μιας ΣΔΙΤ η οποία παραδίδει την επένδυση και τις συναφείς υπηρεσίες πιο γρήγορα, με υψηλότερη ποιότητα, και / ή οικονομικά πιο αποδοτικά από την εναλλακτική λύση	Οι ΣΔΙΤ μπορούν να φέρουν εμπειρία και τεχνογνωσία η οποία δεν είναι διαθέσιμη στο δημόσιο τομέα, και / ή να ενισχύσουν τα διευθυντικά κίνητρα με τη σύνδεση των πληρωμών με την απόδοση. Οι ΣΔΙΤ μπορούν να μειώσουν την επιδίωξη προσόδων (rent-seeking) και να αποφύγουν την ευνοιοκρατία	Μπορεί να εφαρμοστεί σε έργα όπου: <ul style="list-style-type: none"> • Σήμερα υπάρχει μειωμένη απόδοση ή και σημαντικοί περιορισμοί στην ικανότητα παράδοσης αποτελεσμάτων στον δημόσιο τομέα που δεν μπορούν εύκολα να ξεπεραστούν εσωτερικά. • Σημαντικό πεδίο εφαρμογής για βελτίωση της ποιότητας και μείωση του συνολικού κόστους του έργου και του κινδύνου μέσω της βελτίωσης της διαχείρισης 	<ul style="list-style-type: none"> • Μπορούν οι πληρωμές να συνδέονται με την απόδοση; • Μπορεί να υπάρξει επαρκής συμμετοχή ιδιωτικού κεφαλαίου, ώστε να διασφαλιστεί ότι ο ιδιωτικός φορέας έχει ισχυρό κίνητρο για ικανοποιητική απόδοση μακροπρόθεσμα; • Μπορούν οι κίνδυνοι του έργου να καθοριστούν εύλογα, να εντοπιστούν και να μετρηθούν, έτσι ώστε οι σωστοί οι κίνδυνοι να μπορούν να μεταφερθούν στον ιδιωτικό φορέα;
Εάν το κόστος κατασκευής και λειτουργίας καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του έργου είναι χαμηλότερο σε σχέση με την παραδοσιακή μέθοδο	Οι ΣΔΙΤ ενσωματώνουν τον εκ των προτέρων σχεδιασμό και την κατασκευή με τη συνεχιζόμενη λειτουργία και συντήρηση υπό την ευθύνη μιας εταιρείας. Αυτό δημιουργεί ένα κίνητρο για τη διεξαγωγή κάθε λειτουργίας με τρόπο που να ελαχιστοποιεί το συνολικό κόστος του έργου	Μπορεί να ισχύει για τα έργα για τα οποία οι δαπάνες λειτουργίας και συντηρήσεις αναμένεται να διαφέρουν σημαντικά με το σχεδιασμό και την ποιότητα κατασκευής	<ul style="list-style-type: none"> • Μπορεί να συμμετέχει επαρκές ιδιωτικό κεφάλαιο για να διασφαλιστεί ότι ο ιδιωτικός φορέας έχει ένα ισχυρό κίνητρο για απόδοση μακροπρόθεσμα;
Η ιδιωτική διαχείριση στο πλαίσιο μιας ΣΔΙΤ αναμένεται να επιτρέψει την καινοτομία στην παροχή κεφαλαιουχικών επενδύσεων, με αποτέλεσμα την υψηλότερη ποιότητα και/ή χαμηλότερο κόστος	Ο καθορισμός των εκροών (αποτελεσμάτων) που απαιτούνται παρά των εισροών σε σύμβαση ΣΔΙΤ προσφέρει το πεδίο εφαρμογής και τα κίνητρα για καινοτομία	Μπορεί να εφαρμοστεί σε πολύπλοκα έργα ή έργα με μια σειρά πιθανών τεχνολογιών παράδοσης	<ul style="list-style-type: none"> • Μπορεί η απόδοση να καθοριστεί από την άποψη των εκροών (αποτελεσμάτων);

<p>Η ΣΔΙΤ θα οδηγήσει σε μείωση των δημοσίων υποχρεώσεων και δημοσιονομικών κινδύνων σε σύγκριση με την παραδοσιακή μέθοδο</p>	<p>Με το να απαιτείται από την ιδιωτική εταιρεία να εξασφαλίσει χρηματοδότηση για ένα έργο ΣΔΙΤ, και να επωμιστεί σημαντικούς κινδύνους, μια καλή σύμβαση ΣΔΙΤ μπορεί να μειώσει τις δημόσιες υποχρεώσεις και το δημοσιονομικό κίνδυνο που συνδέονται με την παροχή της κεφαλαιουχικής επένδυσης. Η έκταση εξαρτάται από τη δομή του έργου ΣΔΙΤ.</p>	<p>Ενώ όλες οι ΣΔΙΤ μειώνουν τον δημοσιονομικό κίνδυνο σε κάποιο βαθμό, με τη μεταφορά κινδύνων του έργου στην ιδιωτική εταιρεία, οι ΣΔΙΤ συνήθως δημιουργούν και υποχρεώσεις που μπορεί να είναι πιο δύσκολο να εκτιμηθούν από εκείνες που συνδέονται με τις παραδοσιακές δημόσιες συμβάσεις για κεφαλαιουχικές επενδύσεις που χρηματοδοτούνται από το δημόσιο χρέος. Συνεπώς, αυτό το δυνητικό όφελος θα πρέπει να τυγχάνει προσεκτικού χειρισμού.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Μπορούν να συμμετάσχουν επαρκή ιδιωτικά κεφάλαια;
<p>Οι ΣΔΙΤ μπορεί να αυξήσουν τα έσοδα που είναι διαθέσιμα για χρηματοδότηση κεφαλαιουχικών επενδύσεων και υπηρεσιών.</p>	<p>Η λειτουργία από ιδιώτες μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική με τη χρέωση των χρηστών για τις υπηρεσίες</p>	<p>Μπορεί να εφαρμοστεί όταν υπάρχει σημαντικό περιθώριο για μείωση των εμπορικών ζημιών ή μπορούν να δημιουργηθούν σημαντικά έσοδα από εναλλακτικές χρήσεις εκτός από τον κύριο σκοπό του έργου</p>	<ul style="list-style-type: none"> Μπορεί ο κίνδυνος εσόδων (ζήτηση και πληρωμή κινδύνου) να μεταφερθούν στον ιδιωτικό τομέα;

Γ. Ερωτήσεις Ελέγχου

Μόλις το σκεπτικό για ΣΔΙΤ επιβεβαιωθεί, δηλαδή ένας ή περισσότεροι από τους πιο πάνω καθοδηγητές έχει αποδειχθεί ότι ικανοποιούνται, ένα έργο θα πρέπει να εξετασθεί για ΣΔΙΤ μόνο εάν η απάντηση σε όλες τις ερωτήσεις ελέγχου πιο κάτω είναι καταφατικές.

- Περιλαμβάνει το έργο σημαντική κεφαλαιουχική επένδυση;

Οι ΣΔΙΤ έχουν νόημα όταν πρόκειται για έργα που συνεπάγονται σημαντικές κεφαλαιουχικές επενδύσεις σε υποδομές ή σε φυσικά περιουσιακά στοιχεία, καθώς αυτό το είδος των επενδύσεων θα δημιουργήσει τόσο την ευκαιρία για την εισαγωγή οφελών όσο και τα κίνητρα για την εισαγωγή τους, μέσω της σύνδεσης μεταξύ της ανάγκης του κόστους και της απόδοσης. Αυτή η ανάγκη για σημαντικά ιδιωτικά κεφάλαια σημαίνει ότι οι ΣΔΙΤ είναι η καταλληλότερες για έργα που αφορούν την κατασκευή ή σημαντική ανανέωση παγίων στοιχείων του ενεργητικού όπου οι κεφαλαιουχικές δαπάνες αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του κόστους του έργου. Έργα με επενδύσεις υψηλού κεφαλαίου (ως ποσοστό του συνολικού κόστους) και με μεγάλες λειτουργικές δαπάνες μπορεί επίσης να εξεταστούν ως σημαντικές κεφαλαιουχικές επενδύσεις, για παράδειγμα, όταν οι λειτουργικές δαπάνες για ένα νοσοκομείο προστίθεται στο σχεδιασμό, την κατασκευή και τη συντήρηση μιας ΣΔΙΤ σε νοσοκομείο. Σε γενικές γραμμές, όταν δεν υπάρχει σημαντική κεφαλαιουχική επένδυση υποδομής, η χρήση των βραχυπρόθεσμων ή μεσοπρόθεσμων συμβάσεων διαχείρισης θα πρέπει να προτιμάται σε σχέση με μακροπρόθεσμες συμβάσεις ΣΔΙΤ.

- Είναι το συνολικό κόστος της επένδυσης του έργου αρκετά μεγάλο ώστε να δικαιολογείται το επιπρόσθετο κόστος που συνεπάγεται η υλοποίηση με ΣΔΙΤ;

Το κόστος της προετοιμασίας και διαχείρισης μιας σύμβασης ΣΔΙΤ μπορεί να είναι σημαντικό τόσο για τους δημόσιους όσο και τους ιδιωτικούς φορείς. Το κόστος αυτό δεν μπορεί να δικαιολογηθεί για μικρά έργα. Παράγοντες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση αυτής της ερώτησης ελέγχου περιλαμβάνουν το βαθμό της τυποποίησης της σύμβασης και της δυνατότητας αναπαραγωγής του έργου (ώστε το αρχικό κόστος της συναλλαγής να μοιράζεται με τα επόμενα έργα);¹²²

- Θα καλύψει το έργο τις μακροπρόθεσμες προβλέψεις για τις ανάγκες προσφοράς της δημόσιας υπηρεσίας;

Η μακροπρόθεσμη φύση των συμβάσεων ΣΔΙΤ μειώνει την ευελιξία της κυβέρνησης να προσαρμόζει τις προδιαγραφές των εκροών διαχρονικά. Ως εκ τούτου, οι ΣΔΙΤ θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για περιουσιακά στοιχεία και υπηρεσίες για τις οποίες οι ανάγκες αναμένεται να είναι σχετικά προβλέψιμες (ενώ ενσωματώνουν επίσης μηχανισμούς για την αντιμετώπιση της αλλαγής). Η ζήτηση μπορεί να αλλάξει με την πάροδο του χρόνου λόγω των αλλαγών στις προτιμήσεις ή λόγω της αλλαγής του πληθυσμού, ενώ η τεχνολογική αλλαγή μπορεί να εκτρέψει τη ζήτηση σε άλλα έργα. Για παράδειγμα, για έργα παροχής υπηρεσιών που υπόκεινται σε σημαντική τεχνολογική αλλαγή (όπως σε έργα που χρησιμοποιούν την τεχνολογία των πληροφοριών), η επιλογή της κατάλληλης τεχνολογίας μπορεί να είναι λιγότερο προβλέψιμη μακροπρόθεσμα και έτσι μπορεί να μην ταιριάζει καλύτερα για τις ΣΔΙΤ. Έργα όπως η ανανέωση συστημάτων υδροδότησης ή αναβάθμιση μιας εθνικής οδού, επιτρέπουν μια λογική πρόβλεψη των ελάχιστων επιπέδων ζήτησης και χρησιμοποιούν αρκετά σταθερές τεχνολογίες. Εφόσον οι ΣΔΙΤ κλειδώνουν μια λύση μακροπρόθεσμα, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται σε περιπτώσεις όπου η προτεινόμενη λύση θα παραμείνει ο καλύτερος τρόπος για την αντιμετώπιση της προσδιορισθείσας ανάγκης κατά τη διάρκεια ζωής του έργου, με χαμηλό κίνδυνο τεχνολογική απαξίωσης.

- Υπάρχει κατάλληλη πολιτική και νομικό πλαίσιο για την εφαρμογή ΣΔΙΤ στον συγκεκριμένο τομέα;

Για να είναι εφικτή μια ΣΔΙΤ, η τομεακή πολιτική και η νομοθεσία πρέπει τουλάχιστον να επιτρέπει σύμβαση προμήθειας με ΣΔΙΤ για το εν λόγω περιουσιακό στοιχείο και υπηρεσίες. Αυτό θα πρέπει είτε να ισχύει ήδη, ή να είναι ευλόγως εφικτό, με την προσαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας ως μέρος της ανάπτυξης του έργου. Για παράδειγμα, οι περιορισμοί μπορεί να περιλαμβάνουν την τομεακή νομοθεσία που καθορίζει τη δημόσια διαχείριση συγκεκριμένου τύπου έργων, ή παρέχει σε κρατικές επιχειρήσεις ορισμένα δικαιώματα σχετικά με την ανάπτυξη και τη λειτουργία έργων ορισμένου τύπου. Μπορεί επίσης να υπάρχουν περιορισμοί σχετικά με την απαλλοτρίωση ιδιωτικών εκτάσεων και περιουσιακών στοιχείων, όπου μπορούν να επωφεληθούν ιδιωτικά συμφέροντα. Σε άλλες περιπτώσεις, η εφαρμογή ορισμένων ΣΔΙΤ μπορεί να απαιτεί τη δημιουργία νέων θεσμών, όπως είναι οι ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές, ή οι αλλαγές στα νομικά δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των υφιστάμενων θεσμών.

¹²² Για αυτούς τους λόγους, ορισμένες χώρες δεν επιτρέπουν τη δημιουργία ΣΔΙΤ με ύψος επενδύσεων κάτω από μια ορισμένη τιμή γύρω στα 20 εκατομμύρια ευρώ. Όμως μια ευέλικτη προσέγγιση, που λαμβάνει υπόψη την ιδιαιτερότητα κάθε περίπτωσης, είναι προτιμότερη από την ελάχιστη τιμή επένδυσης σε όλο το σύστημα.

- Υπάρχει επαρκές θεσμικό πλαίσιο στο δημόσιο τομέα να εφαρμόσει με επιτυχία τις ΣΔΙΤ;

Η ανάπτυξη, εφαρμογή και διαχείριση μιας ΣΔΙΤ διαχρονικά απαιτεί να αφιερωθεί σημαντική ικανότητα και κάποια εμπειρία από την πλευρά του δημόσιου τομέα. Η «επαρκής» ικανότητα εξαρτάται από την πολυπλοκότητα του έργου, καθώς και από τις θεσμικές ρυθμίσεις για ΣΔΙΤ που τίθενται σε εφαρμογή από την κυβέρνηση, αλλά σε γενικές γραμμές απαιτείται να:

- υπάρχει εντός του φορέα υλοποίησης επαρκής ικανότητα για την ανάπτυξη και την υλοποίηση του έργου ΣΔΙΤ, και / ή είναι διαθέσιμη κεντρικά ικανότητα της ΣΔΙΤ για την υποστήριξη υλοποίησης του έργου,
- έχουν διατεθεί οι πόροι για την εξωτερική υποστήριξη που χρειάζεται για την εξασφάλιση υψηλής ποιότητας προετοιμασίας και υλοποίησης του έργου, και
- υπάρχει ικανότητα, ή θα μπορούσε εύλογα να αναπτυχθεί, ή θα μπορούσε να εξασφαλιστεί με συμβόλαιο για τη διαχείριση της σύμβασης ΣΔΙΤ κατά τη διάρκεια ζωής του έργου. Αυτή περιλαμβάνει την ικανότητα χειρισμού των νομικών διαστάσεων της διαχείρισης των συμβάσεων και την επίλυση διαφορών.

- Θα μπορούσε η υλοποίηση με τη μέθοδο ΣΔΙΤ να προσελκύσει το ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα;

Σε τελική ανάλυση, το ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα εξαρτάται από το αν θα είναι σε θέση να έχει μια λογική απόδοση – ικανή να αντισταθμίσει τον κίνδυνο που συνεπάγεται αυτή και να είναι συγκρίσιμη με άλλες επενδύσεις ανάλογου κινδύνου - μέσα σε ένα περιβάλλον όπου οι κανόνες είναι σαφείς και σταθεροί. Το επίπεδο του ενδιαφέροντος του ιδιωτικού τομέα στο έργο θα εξαρτηθεί κατά κύριο λόγο από τη δομή της ΣΔΙΤ. Αυτή θα δοκιμαστεί αργότερα κατά τη λεπτομερή προετοιμασία του έργου πριν από την εκτέλεσή του. Ωστόσο, στο στάδιο της Αξιολόγησης του Έργου μπορούν να συλλεχθούν κάποια υποβοηθητικά στοιχεία που αφορούν: i) αν μια ΣΔΙΤ θα μπορούσε να προσελκύσει το ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα ii) τον καθορισμό των δικαιωμάτων και των ευθυνών του ιδιωτικού φορέα, συμπεριλαμβανομένου του πεδίου εφαρμογής της ΣΔΙΤ για τη διαχείριση του έργου, σύμφωνα με τις επιχειρηματικές και τις συμβατικές απαιτήσεις, και την ανάπτυξη πρόσθετων εμπορικών δραστηριοτήτων που θα εξυπηρετούν επίσης στους χρήστες και θα φέρουν αξία στο έργο και iii) την ύπαρξη ή την ανάγκη για τη δημιουργία θεσμικών μηχανισμών του δημόσιου τομέα για τη διαχείριση της σύμβασης. Σε αυτή τη βάση, η τεκμηρίωση της αξιολόγησης θα πρέπει να παρουσιάσει μια σαφή εικόνα για ποιο λόγο αυτό το έργο θα δημιουργήσει αρκετό ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα που να δικαιολογεί τη διαβούλευση με την αγορά.

Οι ερωτήσεις ελέγχου των ΣΔΙΤ, με περαιτέρω επεξηγήσεις, συνοψίζονται στον Πίνακα 15.

Πίνακας 15: Σύνοψη των ερωτήσεων ελέγχου για ΣΔΙΤ

Ερώτηση Ελέγχου	Εξήγηση και Προτεινόμενη Προσέγγιση
Περιλαμβάνει το έργο σημαντική κεφαλαιουχική επένδυση;	Οι ΣΔΙΤ έχουν νόημα για έργα που περιλαμβάνουν σημαντικές κεφαλαιουχικές επενδύσεις σε υποδομές ή υλικά περιουσιακά στοιχεία, τα οποία στη συνέχεια θα ωφεληθούν από την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με την κατασκευή και την παράδοση. Αυτό μπορεί να είναι ένα μόνο μεγάλο έργο ή μια σειρά από αναπαραγόμενα μικρότερα έργα σε ένα συγκεκριμένο τομέα.
Είναι το συνολικό κόστος της επένδυσης του έργου αρκετά μεγάλο ώστε να δικαιολογείται το επιπρόσθετο κόστος που συνεπάγεται η υλοποίηση με ΣΔΙΤ;	Το κόστος της προετοιμασίας και διαχείρισης μιας σύμβασης ΣΔΙΤ μπορεί να είναι σημαντικό τόσο για τους δημόσιους όσο και τους ιδιωτικούς φορείς. Το κόστος αυτό μπορεί να μην δικαιολογείται για μικρά έργα.
Θα καλύψει το έργο τις μακροπρόθεσμες προβλέψεις για τις ανάγκες προσφοράς δημόσιας υπηρεσίας;	Η μακροπρόθεσμη φύση των συμβάσεων ΣΔΙΤ μειώνει την ευελιξία της κυβέρνησης να προσαρμόζει διαχρονικά τις προδιαγραφές εκροών. Ως εκ τούτου, οι ΣΔΙΤ θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για περιουσιακά στοιχεία και υπηρεσίες για τις οποίες οι ανάγκες αναμένεται να είναι σχετικά προβλέψιμες.
Υπάρχει κατάλληλη πολιτική και νομικό πλαίσιο για την εφαρμογή ΣΔΙΤ στον συγκεκριμένο τομέα;	Για να είναι εφικτή μια ΣΔΙΤ, η τομεακή πολιτική, η νομοθεσία και οι κανονισμοί θα πρέπει κατ'ελάχιστο να επιτρέπουν τη ΣΔΙΤ για το περιουσιακό στοιχείο και την εν λόγω υπηρεσία. Αυτό θα πρέπει είτε να είναι ήδη η περίπτωση, ή να είναι ευλόγως εφικτό, με την προσαρμογή των υφιστάμενων νόμων ή κανονισμών ως μέρος της ανάπτυξης του έργου.
Υπάρχει επαρκές θεσμικό πλαίσιο στο δημόσιο τομέα να εφαρμόσει με επιτυχία τις ΣΔΙΤ;	Η ανάπτυξη, εφαρμογή και διαχείριση μιας ΣΔΙΤ διαχρονικά απαιτεί να αφιερωθούν σημαντικές ικανότητες και κάποια εμπειρογνομosύνη από την πλευρά του δημόσιου τομέα. Η «επαρκής» ικανότητα εξαρτάται από την πολυπλοκότητα του έργου, καθώς και από τις θεσμικές ρυθμίσεις της κυβέρνησης στο θέμα των ΣΔΙΤ
Θα μπορούσε η υλοποίηση με τη μέθοδο ΣΔΙΤ να προκαλέσει το ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα;	Το επίπεδο του ενδιαφέροντος του ιδιωτικού τομέα για το έργο θα εξαρτηθεί κατά κύριο λόγο από τη δομή της ΣΔΙΤ, και ως εκ τούτου θα δοκιμαστεί κατά τη διάρκεια της λεπτομερούς διαδικασίας προετοιμασίας του έργου. Ωστόσο, ορισμένα στοιχεία μπορούν να συγκεντρωθούν για να δώσουν μια πρώτη ανάγνωση ως προς το εάν μια ΣΔΙΤ θα μπορούσε να προκαλέσει το ενδιαφέρον του ιδιωτικού τομέα.

Αν η απάντηση σε όλες τις ερωτήσεις ελέγχου είναι καταφατική, τότε το δυνητικό έργο ΣΔΙΤ θα μπορεί να προχωρήσει στην αξιολόγηση της οικονομικής αποδοτικότητας όπως καθορίζεται στο μέρος IV του εγχειριδίου.

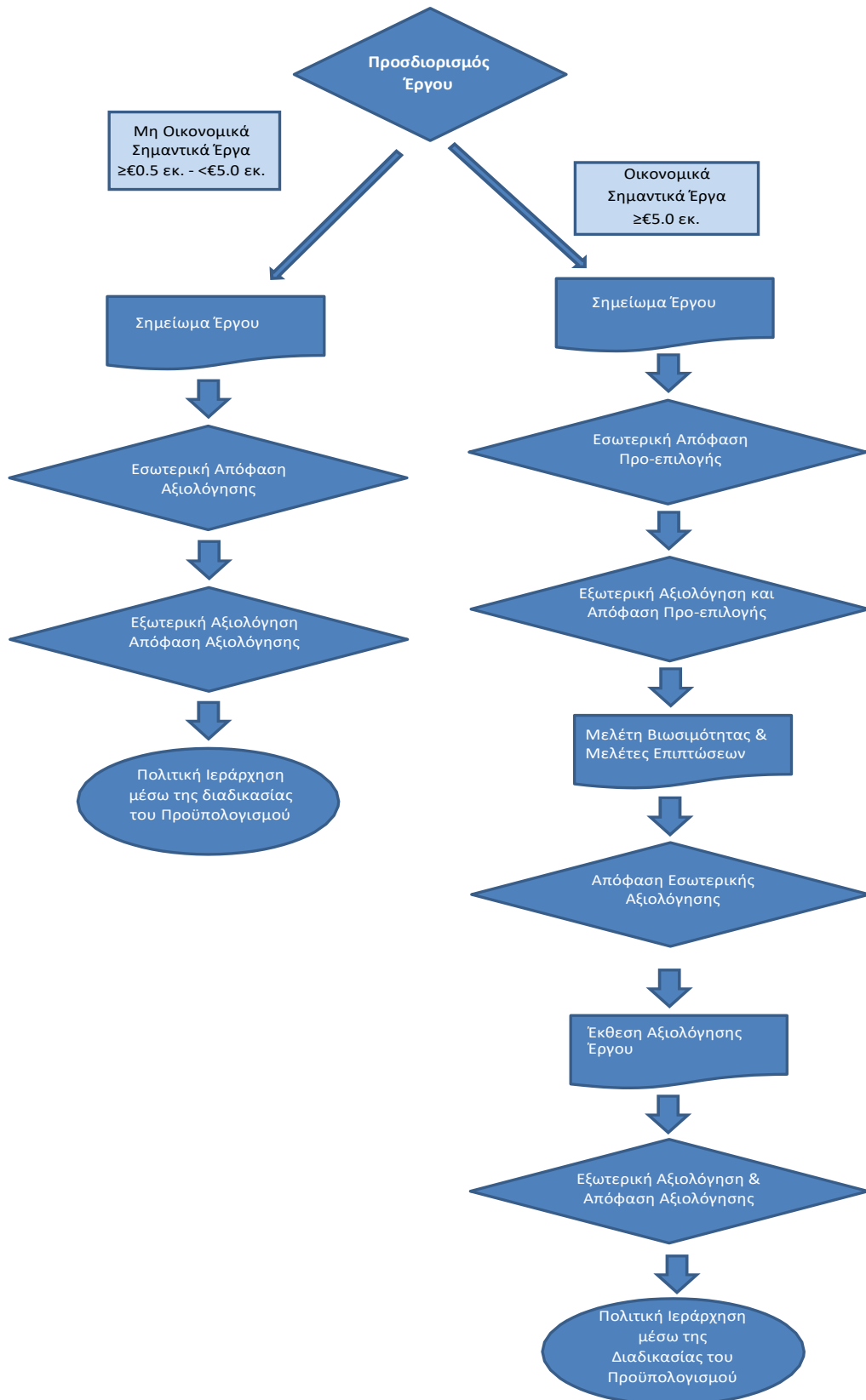
3.4 Αξιολόγηση Έργων για Μη Οικονομικά Σημαντικά Έργα

Όπως αναφέρεται στις Οδηγίες για Προεπιλογή και Αξιολόγηση Δημοσίων Επενδυτικών Έργων, τα μη οικονομικά σημαντικά έργα δεν υποχρεούνται να ακολουθούν την ίδια μεθοδολογία αξιολόγησης όπως τα οικονομικά σημαντικά έργα. Όμως, τα έργα αυτά θα πρέπει να συνεχίσουν να αξιολογούνται και να πάρουν θετική απόφαση αξιολόγησης προκειμένου να ληφθούν υπόψη για τη χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό και τη μετέπειτα υλοποίησή τους. Έτσι εφαρμόζεται μια απλουστευμένη προσέγγιση όταν πρόκειται για μη οικονομικά σημαντικά έργα. Το Διάγραμμα 3 απεικονίζει τις

κύριες διαφορές στις αναλυτικές απαιτήσεις και τη λήψη αποφάσεων σε σχέση με τα μη οικονομικά σημαντικά έργα. Ουσιαστικά, η αξιολόγηση των μη-οικονομικά σημαντικών έργων περιλαμβάνει μια διαδικασία λήψης απόφασης ενός σταδίου με βάση την ετοιμασία ενός Σημειώματος Έργου, με εξωτερική αξιολόγηση από τη ΓΔ ΕΠΣΑ και τη Διεύθυνση Προϋπολογισμού για την επαλήθευση της συνάφειας του έργου, της βιωσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητάς του. Μικρά έργα, με κόστος κεφαλαίου μικρότερο των 500.000 ευρώ, κατά κανόνα, θα πρέπει να εξαιρούνται από τη διαδικασία αυτή. Όμως, ο Υπουργός Οικονομικών διατηρεί το δικαίωμα να ζητήσει την εφαρμογή της απλοποιημένης προσέγγισης για κάθε έργο με συνολικό κόστος κεφαλαίου κάτω από 500,000 ευρώ, εάν αυτό κριθεί αναγκαίο.

Ως βάση για τη λήψη της απόφασης αξιολόγησης, ένα Σημείωμα Έργου (ΣΕ) θα πρέπει να ετοιμάζεται για μη οικονομικά σημαντικά έργα, ακολουθώντας τη μεθοδολογία που καθορίζεται στο Μέρος II ανωτέρω. Όπως και για τα οικονομικά σημαντικά έργα θα πρέπει να εξεταστεί μια σειρά από εναλλακτικές λύσεις και να περιοριστεί στο προτιμώμενο έργο, το οποίο στη συνέχεια θα αποτελέσει αντικείμενο περαιτέρω μελετών και πιο λεπτομερούς κοστολόγησης. Το προτιμώμενο έργο μπορεί να μην είναι το έργο αναφοράς, όπως είχε αρχικά σχεδιαστεί, αν η αναλυτική εργασία που γίνεται για το ΣΕ αποκαλύψει ότι μια άλλη εναλλακτική λύση είναι περισσότερο υποσχόμενη. Ως εκ τούτου, οι οικονομικοί φορείς θα πρέπει να παραμείνουν ευέλικτοι κατά τη διάρκεια της ετοιμασίας του ΣΕ και να είναι έτοιμοι να κάμουν προσαρμογές στην αρχική πρόταση, αν χρειάζεται. Όμως η προσπάθεια που θα καταβληθεί για τη δημιουργία εναλλακτικών λύσεων μπορεί να είναι μειωμένη σε σύγκριση με τα οικονομικά σημαντικά έργα, και είναι γενικά αποδεκτό να συγκριθεί το προτεινόμενο έργο με την εναλλακτική λύση της μηδενικής παρέμβασης, εκτός και αν υπάρχουν ορισμένοι προφανείς εναλλακτικοί τρόποι αντιμετώπισης του προβλήματος. Παρομοίως, η αναλυτική προσπάθεια που καταβλήθηκε για την ολοκλήρωση του ΣΕ θα πρέπει επίσης να είναι ανάλογη με την κλίμακα της προτεινόμενης επένδυσης, αν και πάντα θα πρέπει να αναμένεται μια εκτίμηση για το κόστος κεφαλαίου του έργου.

Σχήμα 3: Διαφορές στην Προσέγγιση μεταξύ Οικονομικά Σημαντικών και Μη Οικονομικά Σημαντικών Έργων

Κατά την εξέταση εναλλακτικών λύσεων και στην απόφαση ποια από αυτές θα προχωρήσει, οι Οικονομικές Οντότητες θα πρέπει να εφαρμόζουν τα ακόλουθα κριτήρια, χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από το κύριο μέρος του Σημειώματος Έργου.

- Κριτήρια Βιωσιμότητας

1. Κάλυψη των αναγκών: Ο βαθμός στον οποίο κάθε εναλλακτική λύση αποτελεί μια ολοκληρωμένη απάντηση στις προσδιορισμένες ανάγκες.
2. Οικονομική βιωσιμότητα: Βαθμός στον οποίο κάθε εναλλακτική λύση βελτιστοποιεί τα οφέλη και παραδίδει απόδοση στην απαιτούμενη δαπάνη - επενδύσεων και κόστους κύκλου ζωής - από τη σκοπιά του φορέα λειτουργίας και της κοινωνίας στο σύνολό της.
3. Αξιοπίστευτες ρυθμίσεις εφαρμογής: Ο βαθμός στον οποίο κάθε εναλλακτική λύση είναι ανάλογη με τις δυνατότητες του φορέα υλοποίησης.
4. Διαχείριση Κινδύνων: Ο βαθμός στον οποίο τυχόν σημαντικοί κίνδυνοι που συνδέονται με κάθε εναλλακτική λύση μπορεί να μετριαστούν ή / και να τύχουν διαχείρισης.

- Κριτήρια Βιωσιμότητας

5. Λειτουργική βιωσιμότητα: Ο βαθμός στον οποίο κάθε εναλλακτική λύση είναι ανάλογη με τις δυνατότητες του φορέα διαχείρισης.
6. Μακροπρόθεσμες δημοσιονομικές επιπτώσεις: Ο βαθμός στον οποίο οι μελλοντικές δραστηριότητες και οι δαπάνες συντήρησης είναι σύμφωνες με ρεαλιστικές προσδοκίες για τον προϋπολογισμό ή τα οικονομικά του φορέα διαχείρισης.
7. Περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα: Ο βαθμός στον οποίο τυχόν σημαντικές αρνητικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις μπορούν να μετριαστούν ή / και να τύχουν διαχείρισης.

Αν ένα έργο έχει ποικίλα οφέλη μπορεί να είναι χρήσιμο να εφαρμοστεί η βαθμολόγηση πολλαπλών κριτηρίων και η προσέγγιση στάθμισης για τη σύγκριση των εναλλακτικών λύσεων και την κατάληξη σε μια απόφαση σχετικά με την οικονομική βιωσιμότητα (κριτήριο 2 ανωτέρω). Το Βήμα 9 της αξιολόγησης έργου για οικονομικά σημαντικά έργα δίδει καθοδήγηση για το πώς πρέπει να εφαρμοστεί μια τέτοια προσέγγιση. Το έργο που αναδεικνύεται ως η προτιμώμενη εναλλακτική λύση θα πρέπει να υπόκεινται στους ίδιους ελέγχους ποιότητας όπως εκείνοι που απαιτούνται για οικονομικά σημαντικά έργα στην προ-επιλογή, όπως καθορίζεται στον Πίνακα 1 του Μέρους II ανωτέρω. Όπως και για την προ-επιλογή των οικονομικά σημαντικών έργων απαιτείται θετική γνώμη για κάθε κριτήριο, για να καταλήξουμε σε μια θετική απόφαση αξιολόγησης.

Όπως και με τα οικονομικά σημαντικά έργα, το Σημείωμα Έργου για μη οικονομικά σημαντικά έργα ολοκληρώνεται με μια συζήτηση για την προσέγγιση για περαιτέρω μελέτες. Όμως, σε αυτή την περίπτωση οι περαιτέρω μελέτες θα αφορούν την πιο λεπτομερή εργασία σχεδιασμού και αξιολόγησης κατά πόσο είναι τεχνικά εφικτό, πράγμα που απαιτείται πριν αρχίσει η υλοποίηση του έργου (και όχι περαιτέρω αναλυτική εργασία). Μπορεί επίσης να υπάρχουν κανονιστικές απαιτήσεις για τις μελέτες επιπτώσεων που θα πρέπει να προσδιοριστούν.

Η αναλυτική εργασία σχεδιασμού μετά την αξιολόγηση θα περιλαμβάνει επίσης τον υπολογισμό πιο αξιόπιστων εκτιμήσεων του κόστους κεφαλαίου. Συνεπώς, οι Οικονομικές Οντότητες πρέπει να επανεξετάζουν μια θετική απόφαση αξιολόγησης του έργου, υπό το φως αυτών των ακριβέστερων εκτιμήσεων για το κόστος ώστε να διασφαλιστεί ότι η απόφαση εξακολουθεί να είναι έγκυρη. Τυχόν ανωμαλίες θα πρέπει να αναφερθούν στην ΓΔ ΕΠΣΑ.

Το πρότυπο για το Σημείωμα Έργου για μη οικονομικά σημαντικά έργα περιλαμβάνεται ως Παράρτημα 7 του Εγχειριδίου και αποτελείται από τρία μέρη:

- A. Βασικές πληροφορίες και ανάλυση
- B. Ποιοτική σύγκριση των εναλλακτικών λύσεων του έργου, και
- Γ. Αξιολόγηση της ποιότητας της προτιμώμενης εναλλακτικής λύσης.

Μέρος IV: Μεθοδολογία της Οικονομικής Ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ

1. Επισκόπηση της Οικονομικής Ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ

Πιθανά έργα ΣΔΙΤ για τα οποία οι απαντήσεις στις ερωτήσεις ελέγχου στο Βήμα 9Α (βλέπε Μέρος III, τμήμα 3.4 του Εγχειριδίου) είναι θετικές υπόκεινται σε αξιολόγηση της οικονομικής ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ, όπως περιγράφεται πιο κάτω. Η αξιολόγηση της οικονομικής ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ είναι η εκτίμηση κατά πόσο ένα είδος ΣΔΙΤ θα φέρει προστιθέμενη αξία από την άποψη της μείωσης του κόστους ή από την άποψη της αύξησης της ποιότητας με τρόπο που να δικαιολογεί το αυξημένο κόστος που συνεπάγεται, και περιλαμβάνει αλλά δεν περιορίζεται, στο υψηλότερο κόστος χρηματοδότησης. Η αξιολόγηση οικονομικής ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ διεξάγεται μετά το στάδιο της Αξιολόγησης Έργου και αναθεωρείται και πάλι κατά τη διάρκεια της λεπτομερούς προετοιμασίας του έργου αμέσως πριν από την εφαρμογή, με βάση το τελικό σχέδιο του τεχνικού σχεδιασμού και το προτεινόμενο σχέδιο σύμβασης. Η μεθοδολογία για τη διεξαγωγή της αξιολόγησης της οικονομικής ανταποδοτικότητας περιλαμβάνει ένα συνδυασμό ποιοτικής αναθεώρησης και ποσοτικής ανάλυσης. Η ποσοτική ανάλυση περιλαμβάνει την ανάλυση των εξόδων, συμπεριλαμβανομένων των κινδύνων, που εντοπίζονται στην οικονομική ανάλυση η οποία διενεργήθηκε στο Βήμα 8 της Αξιολόγησης Έργου. Η ποιοτική αναθεώρηση περιλαμβάνει την αξιολόγηση των καθοδηγητών και των ερωτήσεων ελέγχου που αξιολογούνται κατά τη διάρκεια της Αξιολόγησης Έργου, στη βάση βαθύτερων και ακριβέστερων αναλύσεων. Με βάση την οικονομική ανταποδοτικότητα για ΣΔΙΤ, η ΓΔ ΕΠΣΑ θα αξιολογήσει την επιλογή της δημόσιας σύμβασης ΣΔΙΤ, ή θα ζητήσει πρόσθετες πληροφορίες.

Η αξιολόγηση της οικονομικής ανταποδοτικότητας περιλαμβάνει τα ακόλουθα στάδια:

α. Αξιολόγηση του Κόστους, Εσόδων, και Κινδύνων για τις ΣΔΙΤ

- i) Αξιολόγηση του κόστους και των εσόδων
- ii) Αξιολόγηση των κινδύνων

β. Ποιοτική αξιολόγηση:

- i) Αξιολόγηση των πιθανών καθοδηγητών που εκτιμήθηκαν κατά τη διάρκεια της Αξιολόγησης Έργου στη βάση των πρόσθετων πληροφοριών που αξιολογήθηκαν στα βήματα 4-8
- ii) Αξιολόγηση των ερωτήσεων ελέγχου που εκτιμήθηκαν κατά τη διάρκεια Αξιολόγησης Έργου στη βάση των πρόσθετων πληροφοριών που αξιολογήθηκαν στα βήματα 4-8

γ. Απόφαση σχετικά την πρόταση για την οικονομική ανταποδοτικότητα (Στάδιο Επιλογής Έργου)

2. Βήματα της Αξιολόγησης της οικονομικής ανταποδοτικότητας

Τα βήματα της Αξιολόγησης της οικονομικής ανταποδοτικότητας περιλαμβάνουν τα ακόλουθα:

α. Προσδιορισμός Κόστους, Εσόδων και Κινδύνων του Έργου για ΣΔΙΤ

Σε αυτό το στάδιο, πριν από τη δόμηση μιας σύμβασης ΣΔΙΤ (συμπεριλαμβανομένης της λεπτομερούς κατανομής κινδύνου και ενός αξιόπιστου μηχανισμού κινήτρων), μια απόφαση σχετικά με την πρόταση για την οικονομική ανταποδοτικότητα για ΣΔΙΤ θα βασίζεται σε ποιοτικούς δείκτες,

καθώς και σε διαθέσιμες ποσοτικές πληροφορίες.¹²³ Οι πληροφορίες που παρέχονται στο στάδιο Αξιολόγησης Έργου μπορούν να χρησιμοποιηθούν για μια Δημόσια Συγκριτική Κοστολόγηση (ΔΣΚ -Public Sector Comparator) που να είναι αρκετά εύρωστη ώστε να βοηθά στην τεκμηρίωση της ποιοτικής αξιολόγησης. Ο στόχος της ΔΣΚ δεν είναι να κάμει μια άμεση σύγκριση με ένα μοντέλο ΣΔΙΤ, αλλά αντ' αυτού να βοηθήσει στην κατανόηση των απόλυτων και των σχετικών μεγεθών των κύριων στοιχείων κόστους και εσόδων, επιτρέποντας έτσι την ορθή κατανόηση των κινδύνων και των πιθανών καθοδηγητών σε θέματα οικονομίας και αποτελεσματικότητας και δίδοντας μια βάση για την αναθεώρηση των ερωτήσεων ελέγχου. Η αξιολόγηση της οικονομικής ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ θα πρέπει να αρχίζει με μια ανασκόπηση του κόστους και των εσόδων που αναμένονται από το έργο, όπως προσδιορίζονται στην χρηματοοικονομική ανάλυση της οικονομικής οντότητας λειτουργίας. (Βήμα 8 Αξιολόγηση Έργου). Θα πρέπει να προσδιορίζει το κόστος του έργου και τα έσοδα που μπορεί να προκύψουν από το έργο που υλοποιείται από εταιρεία ειδικού σκοπού¹²⁴ (όπως οι φόροι, ή ασφάλιση που εξασφαλίζεται από την αγορά αντί της αυτασφάλισης της κυβέρνησης με τη συγκέντρωση των κινδύνων). Αυτές οι δαπάνες και τα έσοδα μπορεί να είναι διαφορετικά από εκείνα που απαντώνται όταν το έργο υλοποιείται από δημόσιο φορέα με τις συνήθεις διευθετήσεις. Οι κίνδυνοι που εντοπίζονται στο Βήμα 7 (Ανάλυση Κινδύνων και Σχέδιο για τη Διαχείρισή τους) από το στάδιο Αξιολόγησης Έργου θα πρέπει στη συνέχεια να αναλυθούν σύμφωνα με τη μεθοδολογία που περιγράφεται πιο κάτω προκειμένου να προσδιοριστεί η προστιθέμενη αξία που θα φέρει το ΣΔΙΤ.

a.i. Αξιολόγηση Κόστους και Εσόδων

Οι δαπάνες και τα έσοδα του έργου θα πρέπει να ληφθούν από την οικονομική ανάλυση που έκανε η οντότητα λειτουργίας ως μέρος του Βήματος 8 της Αξιολόγησης Έργου. Η Δημόσια Συγκριτική Κοστολόγηση βασίζεται στις δαπάνες και τα έσοδα του έργου, εάν εφαρμοστούν στο πλαίσιο μιας παραδοσιακής δημόσιας σύμβασης χωρίς την ιδιωτική χρηματοδότηση, σύγκριση που συμπεριλαμβάνει όλο το κόστος και τα έσοδα τα οποία προσδιορίζονται ανωτέρω. Η ΔΣΚ που περιγράφεται εδώ είναι ο υπολογισμός του κόστους και των εσόδων που θα χρησιμοποιηθούν για τη σύγκριση με μια μελλοντική προσφορά από έναν ιδιώτη επενδυτή¹²⁵. Σε αυτό το στάδιο, δεν προορίζεται να χρησιμοποιηθεί ως εργαλείο για τον καθορισμό της οικονομικής ανταποδοτικότητας των ΣΔΙΤ σε σύγκριση με τις παραδοσιακές συμβάσεις- οι ποσοτικές πληροφορίες που είναι διαθέσιμες σε αυτό το στάδιο δεν είναι αρκετές για το σκοπό αυτό. Σύμφωνα με τις καλύτερες παγκόσμιες πρακτικές, η ΔΣΚ θα πρέπει να καταγράφεται στο στάδιο της Επιλογής, ως σημείο αναφοράς και βάση για τη δόμηση του έργου κατά το στάδιο της προσφοροδότησης. Τα στοιχεία του έργου που παρουσιάζονται από τις οικονομικές οντότητες υποτίθεται ότι παρουσιάζουν μια εύλογη προσδοκία για το κόστος και τις δαπάνες του έργου, και αξίζουν να καταγραφούν επίσημα στο στάδιο της Επιλογής, προκειμένου να συγκριθούν αργότερα, κατά τη διάρκεια του σταδίου της προσφοροδότησης, με τη βελτιωμένη ΔΣΚ που θα υπολογιστεί τότε. Οποιαδήποτε απόκλιση από τις

¹²³ Η ποσοτική μεθοδολογία για την εκτίμηση της οικονομικής ανταποδοτικότητας σε συμβάσεις ΣΔΙΤ, αναπτύχθηκε αρχικά στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά αποσύρθηκε το 2012, και έχει αντικατασταθεί από την ποιοτική αξιολόγηση.

¹²⁴ Η δημιουργία ενός Οχήματος Ειδικού Σκοπού / Έργου (Special Purpose Vehicle- SPV) είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό των περισσότερων ΣΔΙΤ. Η SPV είναι μια νομική οντότητα που αναλαμβάνει ένα έργο. Όλες οι συμβατικές συμφωνίες μεταξύ των διαφόρων μερών τυγχάνουν διαπραγμάτευσης μεταξύ τους και με την SPV. Οι SPV είναι επίσης ο προτιμώμενος τρόπος υλοποίησης έργων ΣΔΙΤ σε περιορισμένες καταστάσεις μη προσφυγής, όπου οι δανειστές στηρίζονται στις ταμειακές ροές του έργου και την εξασφάλιση πάνω σε περιουσιακά στοιχεία ως το μόνο μέσο για την αποπληρωμή των χρεών. (EN ESCAP).

¹²⁵ Κατά το στάδιο της δημόσιας σύμβασης η Δημόσια Συγκριτική Κοστολόγηση (Public Sector Comparator- PSC) αποτελεί τη βάση για τη σύγκριση ώστε να εκτιμηθεί η σχέση ποιότητας /τιμής της ιδιωτικής πρότασης, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές ποιότητας.

τιμές της εν λόγω βελτιωμένης ΔΣΚ από εκείνη του σταδίου επιλογής θα πρέπει στη συνέχεια να αποδεικνύεται στη βάση της πρόσθετης ποιότητας που έφερε η ΣΔΙΤ, ή των παραγόντων κινδύνου που δεν εξετάζονται στο στάδιο της Επιλογής.

Το κόστος που θα πρέπει να συνυπολογίζεται περιλαμβάνει πρόσθετες φορολογικές απαιτήσεις (που μπορεί να μην επηρεάζουν μια κυβερνητική οντότητα), το κόστος ασφάλισης (που μπορεί να μην επηρεάζει μια κρατική οντότητα αν λειτουργεί υπό καθεστώς ανασφάλισης με τη συγκέντρωση των κινδύνων των διαφόρων έργων τα οποία στη συνέχεια εγγυάται η κυβέρνηση) και τις αποσβέσεις περιουσιακών στοιχείων (σε περίπτωση που λογιστικοί κανόνες για την απόσβεση σε ένα συγκεκριμένο δημόσιο τομέα είναι διαφορετικοί από τους κανόνες του ιδιωτικού τομέα). Το κόστος το οποίο καταβάλλεται είναι κόστος για το συγκεκριμένο έργο και πρέπει να αναγνωρίζεται από την Οικονομική Οντότητα. Τυχόν απώλειες εσόδων λόγω της μη επιλεξιμότητας για λήψη κρατικών επιδοτήσεων θα πρέπει επίσης να συνυπολογίζονται (μια εταιρεία έργου παροχής δημόσιων υπηρεσιών μπορεί να μην έχει πρόσβαση σε όλο το φάσμα των επιδοτήσεων που είναι διαθέσιμες σε φορείς του δημοσίου).

a.ii. Αξιολόγηση των κινδύνων

Η αξιολόγηση των κινδύνων αποτελεί ένα κρίσιμο βήμα στην ανάλυση της οικονομικής ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ, δεδομένου ότι παρουσιάζει το σκεπτικό για τη συμβατική κατανομή του κινδύνου, που διαμορφώνει κίνητρα συμπεριφοράς. Οι κίνδυνοι για την εφαρμογή ενός έργου του δημόσιου τομέα έχουν εντοπιστεί και αξιολογηθεί στο Βήμα 7 της αξιολόγησης του έργου. Οι αλλαγές στις συμβάσεις ΣΔΙΤ αλλάζουν το προφίλ κινδύνου του έργου λόγω του ότι οι συμβάσεις ΣΔΙΤ είναι ολοκληρωμένες μακροπρόθεσμες συμβάσεις. Η ενσωμάτωση του σχεδιασμού, της κατασκευής και λειτουργίας των έργων σε μία σύμβαση αναγκάζει μια ενιαία οικονομική οντότητα να αναλάβει κινδύνους από όλες τις φάσεις.

Ο κύριος στόχος της αξιολόγησης κινδύνου έγκειται στο να είναι ισχυρή η κατανομή του κινδύνου στη σύμβαση. Μια μη-ισχυρή κατανομή του κινδύνου μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να μεταφερθεί από τον ιδιώτη εταίρο ο κίνδυνος πίσω στον δημόσιο τομέα κατά τη διάρκεια ζωής του έργου. Ένας δεύτερος στόχος πρέπει να είναι ο εντοπισμός των κύριων δημοσιονομικών κινδύνων και των πολιτικών κινδύνων για την κυβέρνηση. Σε περίπτωση που δεν είναι δυνατή η ποσοτικοποίηση των δημοσιονομικών και πολιτικών κινδύνων, θα πρέπει να αναληφθεί μια ποιοτική αξιολόγηση αυτών των κινδύνων. Η αξιολόγηση της οικονομικής ανταποδοτικότητας για ΣΔΙΤ θα πρέπει να επανεξετάσει τα οφέλη της ΣΔΙΤ, χρησιμοποιώντας τους ποιοτικούς ή / και ποσοτικούς κινδύνους που εντοπίστηκαν.

Κατανομή του κινδύνου. Προκειμένου να δημιουργηθούν κίνητρα για την καλή εκτέλεση του έργου, οι κίνδυνοι του έργου θα πρέπει να κατανέμονται συμβατικά στο ένα ή το άλλο μέρος στη σύμβαση. Η βασική αρχή της κατανομής κινδύνων αναφέρει ότι κάθε κίνδυνος θα πρέπει να κατανέμεται στο μέρος που είναι σε καλύτερη θέση να τον διαχειριστεί. Για παράδειγμα, οι κίνδυνοι που συνδέονται με τον σχεδιασμό, την κατασκευή και τη συντήρηση των περιουσιακών στοιχείων του έργου συνήθως κατανέμονται στον εταίρο του ιδιωτικού τομέα. Εκεί όπου τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επιτρέπουν μια απόφαση με βάση την αρχή αυτή, μπορεί να είναι απαραίτητο να σπάσει ο συναφής κίνδυνος σε πιο συγκεκριμένους κινδύνους. Για παράδειγμα, ο κίνδυνος αλλαγής στη νομοθεσία μπορεί να οδηγήσει σε απρόβλεπτες δαπάνες τον ιδιωτικό φορέα, και να απαιτήσει σαφείς διακρίσεις μεταξύ υποκατηγοριών κινδύνου. Σε ορισμένες περιπτώσεις (όπως πρόσθετα μέτρα ασφαλείας για τους χρήστες του οδικού δικτύου), ο κίνδυνος της αύξησης του κόστους μπορεί να κατανεμηθεί στον δημόσιο τομέα. Σε άλλες περιπτώσεις, όπως ο κίνδυνος προβλέψιμων αλλαγών της νομοθεσίας μπορεί να κατανεμηθεί στον ιδιώτη εταίρο. Στην κατανομή των κινδύνων θα πρέπει να εξεταστεί προσεκτικά η ικανότητα του κάθε μέρους να διαχειριστεί κάθε κίνδυνο, περιλαμβανομένης της

ικανότητάς του να αντιμετωπίσει τις οικονομικές συνέπειες. Σε άλλες περιπτώσεις όπου τα μέρη μπορεί να μην είναι σε θέση να διαχειριστούν τον κίνδυνο, τα μέρη μπορούν να επιλέξουν να αντιμετωπίσουν από κοινού ένα κίνδυνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις (αναγκάζοντας τα μέρη να διαπραγματευτούν μια λύση σε περίπτωση που επέλθει ο κίνδυνος). Για γενικής φύσεως κινδύνους που τυπικά επηρεάζουν κάθε έργο (όπως ανωτέρας βίας, ουσιαστικής δυσμενούς κυβερνητικής δράσης, και αλλαγής στη νομοθεσία), θα πρέπει να εφαρμοστεί το σύννηθες πρότυπο κατανομής των κινδύνων, ακολουθώντας τις διεθνείς βέλτιστες πρακτικές που έχουν ήδη εντοπιστεί από τους G20¹²⁶. Μεγαλύτερη προσοχή απαιτείται για τους κινδύνους που σχετίζονται με συγκεκριμένους τύπους έργων, όπως δρόμοι, λιμάνια, νοσοκομεία. Σε τέτοιες περιπτώσεις, θα πρέπει να εξετάζονται επιλογές που δημιουργούν κίνητρα για την ορθή διαχείριση του έργου και οδηγούν σε εξοικονόμηση πόρων. Εξοικονομήσεις πόρων που αντισταθμίζουν το υψηλότερο κόστος της ιδιωτικής χρηματοδότησης (σε σχέση με εκείνη του δημοσίου) και εξακολουθούν να φέρνουν αξία στην κυβέρνηση και την κοινωνία θα πρέπει να τυγχάνουν προτεραιότητας κατά τον σχεδιασμό των κινήτρων.¹²⁷

Κατανομή βασικών κινδύνων. Κίνδυνοι που σχετίζονται με τον σχεδιασμό, την κατασκευή, τη χρηματοδότηση, τη λειτουργία (ή τουλάχιστον τη συντήρηση) μιας κεφαλαιουχικής επένδυσης θα πρέπει να ανατίθενται στον διαχειριστή της ΣΔΙΤ. Δεδομένου ότι ο φορέας λειτουργίας ΣΔΙΤ θα λειτουργήσει το έργο για μεγάλο χρονικό διάστημα (συνήθως τριάντα χρόνια ή περισσότερο, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του έργου), και ότι η δυνατότητά του να ανακτήσει το κόστος επένδυσης εξαρτάται από την απόδοση του έργου, ο ιδιωτικός φορέας τυπικά αντιμετωπίζει κινδύνους στο σύνολο του κύκλου του έργου. Αυτοί περιλαμβάνουν κινδύνους σχεδιασμού, κινδύνους κατασκευής, κινδύνους χρηματοδότησης και κινδύνους λειτουργίας. Ο σωστός καθορισμός των ελάχιστων απαιτήσεων του έργου, των κινήτρων απόδοσης και των επιπέδων αναφοράς (από την άποψη της αποτελεσματικότητας, της δίκαιης μεταχείρισης και επαληθεύσιμης μέτρησης), θα επιτρέψει ώστε οι κίνδυνοι αυτοί να κατανεμηθούν σε αυτό το στάδιο αξιόπιστα στον ιδιωτικό φορέα ΣΔΙΤ. Σε αυτό το στάδιο, ο ορισμός των κινδύνων δεν απαιτείται να είναι πλήρης, αλλά εμπειρογνώμονες στον τομέα πρέπει να επιβεβαιώσουν τη δυνατότητα επαρκούς καθορισμού αυτών των απαιτήσεων, κριτηρίων και επιπέδων.

Κίνδυνος ζήτησης. Ένας άλλος βασικός κίνδυνος που πρέπει να αξιολογηθεί είναι ο κίνδυνος ζήτησης για τον διαχειριστή της ΣΔΙΤ ή την κυβέρνηση. Ο κίνδυνος ζήτησης είναι ο κίνδυνος η ζήτηση για την υπηρεσία να μην είναι αρκετή για να δημιουργήσει επαρκή έσοδα ώστε να καλύψουν το κόστος του έργου και να αμειφθεί ο διαχειριστής της ΣΔΙΤ. Μερικές συμβάσεις αναθέτουν στον διαχειριστή της ΣΔΙΤ την ευθύνη για την είσπραξη διοδίων ή άλλων ειδών τελών χρήσης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, τα τέλη μπορεί είτε να συλλέγονται από τους χρήστες για λογαριασμό της κυβέρνησης, ή να θεωρούνται ως έσοδα για τον διαχειριστή της ΣΔΙΤ. Στην πρώτη περίπτωση, η κυβέρνηση αντιμετωπίζει τον κίνδυνο ζήτησης, οπότε αυτός δεν είναι ένας κίνδυνος που ανατίθεται στον διαχειριστή της ΣΔΙΤ ο οποίος θα αμείβεται από την κυβέρνηση, σύμφωνα με τη σύμβαση, και όχι ανάλογα με το πώς εξελίσσεται η ζήτηση. Στην δεύτερη περίπτωση, ο διαχειριστής της ΣΔΙΤ θα

¹²⁶ Για συστάσεις σχετικά με την κατανομή των γενικών κινδύνων, βλέπε World Bank Group Report on Recommended PPP Contractual Provisions, 2015 Edition (Εκθεση του Ομίλου της Παγκόσμιας Τράπεζας για Συνιστώμενες Συμβατικές Πρόνοιες για ΣΔΙΤ, Έκδοση 2015), τυποποιημένες διατάξεις οι οποίες εγκρίθηκαν από την Ομάδα Εργασίας για Υποδομές και Επενδύσεις των G20 που είναι διαθέσιμες στη διεύθυνση <http://ppp.worldbank.org/public-private-partnerships/library/wbg-report-recommended-ppp-contractual-provisions>.

¹²⁷ Η προετοιμασία των προσφορών από τον σύμβουλο για τη συναλλαγή θα παράσχει πρόσθετα στοιχεία και πληροφορίες για την αξιολόγηση της κατανομής των κινδύνων ποσοτικά. Η άσκηση κατανομής του κινδύνων που διεξάγεται μετά το στάδιο Αξιολόγησης Έργου δεν αποσκοπεί στη βελτιστοποίηση της κατανομής των κινδύνων ή τη διάρθρωση της ΣΔΙΤ, η οποία πραγματοποιείται στο στάδιο της υλοποίησης του έργου.

αντιμετωπίζει τον κίνδυνο ζήτησης, με τη μορφή της δυνητικής υστέρησης των εσόδων. Σε ορισμένες περιπτώσεις όπου οι υπηρεσίες παρέχονται στους χρήστες από τον διαχειριστή της ΣΔΙΤ, αλλά πληρώνονται από δημόσιο φορέα, η ζήτηση μπορεί να δημιουργήσει κίνδυνο για τον διαχειριστή της ΣΔΙΤ. Ένα παράδειγμα αυτής της κατάστασης είναι όταν μια Εθνική Υπηρεσία Υγείας πληρώνει για κλινικές υπηρεσίες για ασθενείς σε μια ΣΔΙΤ η οποία λειτουργεί το νοσοκομείο. Σε αυτήν την περίπτωση, ο κίνδυνος της ζήτησης (που προέρχεται από την αβεβαιότητα σχετικά με τις μελλοντικές ανάγκες του τομέα της υγείας, καθώς και από οικονομικούς περιορισμούς) πρέπει να περιληφθεί στην αξιολόγηση του κινδύνου για τον διαχειριστή της ΣΔΙΤ.

Η αξιολόγηση του κινδύνου πρέπει να διεξάγεται για διάφορα πιθανά σενάρια κατανομής των κινδύνων που παρουσιάζονται από τις Οικονομικές Οντότητες, προκειμένου να εντοπισθούν (και όταν είναι δυνατόν να ποσοτικοποιηθούν) οι πιθανές εξοικονομήσεις πόρων που προκύπτουν από συμβατικές διευθετήσεις ΣΔΙΤ¹²⁸. Η κατανομή των κινδύνων, μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών εταιρών σε μια ΣΔΙΤ, έχει ιδιαίτερη σημασία για την αποτελεσματικότητα μιας σύμβασης ΣΔΙΤ.

Ανάλογα με το είδος του έργου, η επισκόπηση κινδύνου μπορεί να ακολουθήσει μια συγκεκριμένη κατάταξη κινδύνου που έχει ήδη σχεδιαστεί για ένα συγκεκριμένο τύπο έργων, μια κατάταξη του κύκλου ζωής του κινδύνου, ή μια θεματική κατάταξη του κινδύνου. Οι κατατάξεις κινδύνου θα πρέπει να βοηθήσουν στον εντοπισμό όλων των σχετικών κινδύνων ενός έργου, και θα πρέπει να είναι αρκετά ολοκληρωμένες ώστε να καλύπτουν όλο το εύρος των κινδύνων που μπορεί να εξεταστούν για ένα συγκεκριμένο έργο. Οποιοδήποτε ειδικό κίνδυνο που δεν ταιριάζουν στην κατάταξη πρέπει να εξετάζονται ως "άλλοι" κίνδυνοι. Μια πιθανή κατάταξη των κινδύνων είναι να ακολουθήσει τον κύκλο υλοποίησης:

- Κίνδυνος Σχεδιασμού
- Κίνδυνος Κατασκευής
- Κίνδυνος Χρηματοδότησης
- Λειτουργικοί Κίνδυνοι (συμπεριλαμβανομένης της ζήτησης / κίνδυνος όγκου)
- Κίνδυνοι που επηρεάζουν όλες τις φάσεις του έργου (π.χ. ανωτέρα βία, αλλαγή νομοθεσίας, και σημαντικά δυσμενής κυβερνητική δράση).

Οι κίνδυνοι μπορεί εναλλακτικά να κατηγοριοποιηθούν ανάλογα με τις πηγές κινδύνου:

- Χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι (συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης, των συναλλαγματικών ισοτιμιών, πληθωρισμού, κλπ)
- Κίνδυνοι Μηχανικής
- Περιβαλλοντικοί Κίνδυνοι
- Κίνδυνοι ζήτησης ή κίνδυνοι όγκου υπηρεσιών
- Άλλοι Κίνδυνοι Αγοράς
- Νομικοί κίνδυνοι
- Πολιτικοί Κίνδυνοι (συμπεριλαμβανομένης της ανωτέρας βίας και σημαντικά δυσμενούς κυβερνητικής δράσης)
- Κίνδυνοι Ανωτέρας Βίας

¹²⁸ Το βέλτιστο σενάριο κατανομής κινδύνου θα καθορίζεται κατά το στάδιο υλοποίησης του έργου, όταν είναι διαθέσιμες περισσότερες πληροφορίες. Η βέλτιστη διάρθρωση ενός έργου ΣΔΙΤ απαιτεί τη συμβολή των συμβούλων για τη συναλλαγή ΣΔΙΤ που θα πρέπει να προσληφθούν μετά την επιλογή του έργου.

Λόγω της ιδιαιτερότητας του κάθε τομέα, οι Οικονομικές Οντότητες θα παρουσιάσουν τη δική τους κατάταξη κινδύνου για έργα στον τομέα τους. Η επισκόπηση κατανομής κινδύνου θα πρέπει να εγγυάται ότι όλες οι σχετικές κατηγορίες κινδύνων θα περιλαμβάνονται στην κατάταξη, και θα πρέπει να προσδιορίζουν τις διάφορες πιθανές κατανομές των κινδύνων του έργου, προκειμένου να τονίσουν (και όταν είναι δυνατόν να ποσοτικοποιήσουν) τις πιθανές εξοικονομήσεις πόρων που προκύπτουν από τις συμβατικές ρυθμίσεις των ΣΔΙΤ. Τα οφέλη αυτά θα μπορούσαν να ισχύουν για το έργο στο σύνολό του, ή σε ένα μέρος του έργου, όπου εμπλέκονται πολλά συστατικά (όπως είναι τα έργα που συνδυάζουν την παραγωγή και τη μεταφορά, την παράδοση προμηθειών χύμα & με αγωγούς, κτιρίων και εξοπλισμού / εξαρτημάτων και παροχή υπηρεσιών).

Ο Πίνακας 16 παρουσιάζει παραδείγματα των συγκεκριμένων κινδύνων που, ανάλογα με το είδος του έργου, μπορεί να υποβληθούν από τους οικονομικούς φορείς.

Πίνακας 16: Κίνδυνοι και η κατανομή τους μεταξύ των συμβαλλομένων μερών

	Κατανομή Γενικού κινδύνου	Κατανομή Ειδικού Κινδύνου
Κίνδυνοι σχεδιασμού και κατασκευής	Μια σύμβαση ΣΔΙΤ απαραιτήτως αναθέτει τους κινδύνους σχεδιασμού και κατασκευής στον εταίρο του ιδιωτικού τομέα	Απόκτηση γης (ο κίνδυνος μπορεί να κατανεμηθεί στο ένα ή το άλλο μέρος, ή και στα δύο) Μετεγκατάσταση ανθρώπων και δραστηριοτήτων (ο κίνδυνος μπορεί να κατανεμηθεί στο ένα ή στο άλλο μέρος ή και στα δύο) Γεωλογικός κίνδυνος (ανάλογα με το νομικό πλαίσιο και την πρακτική, ο κίνδυνος μπορεί να κατανεμηθεί στο ένα ή στο άλλο μέρος) Αρχαιολογικά ευρήματα (ο κίνδυνος συνήθως κατανέμεται στις δημόσιες αρχές) Περιβαλλοντικά θέματα (Οι κίνδυνοι που σχετίζονται με τα θέματα που έχουν ήδη εντοπιστεί συνήθως κατανέμονται στον εταίρο του ιδιωτικού τομέα) Οι ρήτρες Ανωτέρας Βίας μπορεί να εξεταστούν (απρόσμενες περιστάσεις υπό τις οποίες η εκτέλεση γίνεται περισσότερο επαχθής αλλά όχι αδύνατη)
Κίνδυνοι Χρηματοδότησης	Μια σύμβαση ΣΔΙΤ κατ' ανάγκην κατανέμει τον κίνδυνο της χρηματοδότησης στον ιδιωτικό εταίρο	Δημόσια οικονομικά (οι συνθήκες της αγοράς μπορεί να απαιτήσουν να παράσχει ένας δημόσιος φορέας κάποια οικονομική στήριξη στο έργο) Ιδιωτική χρηματοδότηση (σε χρηματοπιστωτικές αγορές που βρίσκονται υπό πίεση, η κυβέρνηση μπορεί να δεχθεί ο εταίρος του ιδιωτικού τομέα να χρησιμοποιήσει χρηματοδότηση βραχύτερης διάρκειας, αντιμετωπίζοντας κινδύνους αναχρηματοδότησης)
Κίνδυνοι συντήρησης	Μια σύμβαση ΣΔΙΤ κατανέμει κατ' ανάγκην τον κίνδυνο συντήρησης στον εταίρο του ιδιωτικού τομέα	Η απόδοση πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια μέσω μιας σειράς δεικτών απόδοσης και συναφών στόχων απόδοσης. Μπορούν να εξεταστούν ρήτρες ανωτέρας βίας (απρόσμενες περιστάσεις υπό τις οποίες η

		εκτέλεση γίνεται περισσότερο επαχθής αλλά όχι αδύνατη)
--	--	--

<p>Λειτουργικοί κίνδυνοι</p>	<p>Η σύμβαση ΣΔΙΤ μπορεί να περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής της, τη λειτουργία της κεφαλαιουχικής επένδυσης. Μπορεί να κατανείμει ή όχι τον κίνδυνο της ζήτησης στον εταίρο του ιδιωτικού τομέα,</p>	<p>Η απόδοση πρέπει να ορίζεται με σαφήνεια μέσω μιας σειράς δεικτών απόδοσης (και των στόχων τους)</p> <p>Ο κίνδυνος ζήτησης (μπορεί να κατανεμηθεί στον εταίρο του ιδιωτικού τομέα, ή τον εταίρο του δημοσίου τομέα)</p>
<p>Ανωτέρα βία</p>	<p>Ένα Γεγονός Ανωτέρας Βίας βρίσκεται πέραν του ελέγχου των μερών και δεν θα πρέπει να κατανέμεται σε ένα μόνο μέρος. Όταν επισυμβεί γενικά επιτρέπει την απαλλαγή του ιδιώτη εταίρου από τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της σύμβασης ΣΔΙΤ, στο βαθμό που η απαλλαγή προκαλείται άμεσα από το γεγονός Ανωτέρας Βίας</p>	<p>Περιστάσεις που είναι πέραν του ελέγχου των μερών, που δεν ήταν προβλέψιμες ή, αν ήταν προβλέψιμες, δεν θα μπορούσαν να είχαν προληφθεί ή να αποφευχθούν ή να ξεπεραστούν από το επηρεαζόμενο μέρος, που έχει λάβει όλα τα εύλογα μέτρα και τη δέουσα προσοχή (συμπεριλαμβανομένης κατάλληλης ασφάλισης), που καθιστούν το άμεσα το επηρεαζόμενο μέρος να μην είναι σε θέση να συμμορφωθεί με το σύνολο ή με σημαντικό μέρος των υποχρεώσεών του βάσει της σύμβασης ΣΔΙΤ. Οι περιστάσεις αυτές δεν είναι το άμεσο αποτέλεσμα της παραβίασης από το θιγόμενο μέρος των υποχρεώσεών του στο πλαίσιο της σύμβασης ΣΔΙΤ. Παραδείγματα είναι: πανούκλα, επιδημία και φυσικές καταστροφές, πυρκαγιά, έκρηξη, χημική μόλυνση, πόλεμος και ένοπλες συγκρούσεις, ραδιενεργός μόλυνση και ιονίζουσες ακτινοβολίες</p>
<p>Αλλαγή στη νομοθεσία</p>	<p>Ο εταίρος του ιδιωτικού τομέα αποζημιώνεται σε περίπτωση που εισάγονται διακρίσεις ή συγκεκριμένη αλλαγή στη νομοθεσία</p>	<p>Μεροληπτικές αλλαγές στη νομοθεσία (μια αλλαγή στη νομοθεσία που ισχύει για το έργο ΣΔΙΤ, και όχι για άλλα έργα, ή ισχύει για τον εταίρο του ιδιωτικού τομέα, και όχι για άλλους φορείς ΣΔΙΤ) ή συγκεκριμένες αλλαγές του νόμο (μια αλλαγή στη νομοθεσία που επηρεάζει έργα του τύπου του έργου ΣΔΙΤ) θα πρέπει να κατανέμονται στην αναθέτουσα αρχή</p>
<p>Σημαντικές αρνητικές ενέργειες της κυβέρνησης</p>	<p>Ο εταίρος του ιδιωτικού τομέα απαλλάσσεται από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχει δυνάμει της σύμβασης ΣΔΙΤ, στο βαθμό που αυτός εμποδίζεται, παρακαλύεται ή του προκαλούν καθυστέρηση στην εκτέλεση των εν λόγω υποχρεώσεων λόγω της σημαντικά αρνητικής δράσης της κυβέρνησης και δικαιοσύται</p>	<p>Καθορίζεται ως κάθε πράξη ή παράλειψη από την αναθέτουσα αρχή ή οποιαδήποτε αρμόδια δημόσια αρχή, που καθιστά τον εταίρο του ιδιωτικού τομέα ανίκανο να συμμορφωθεί με το σύνολο ή ένα σημαντικό μέρος των υποχρεώσεών του βάσει της σύμβασης ΣΔΙΤ ή / και έχει σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στις δαπάνες ή τα έσοδα που προκύπτουν από την εκτέλεση του έργου</p>

	αποζημίωση	
--	------------	--

Η προτεινόμενη κατανομή των κινδύνων θα πρέπει να αξιολογείται με σκοπό να επιβεβαιωθεί ότι, λαμβάνοντας υπόψη την κατανομή των συγκεκριμένων ειδών κινδύνου, υπάρχει σημαντική μεταβίβαση της ευθύνης της διαχείρισης του έργου στον εταίρο του ιδιωτικού τομέα, με σκοπό την παροχή κινήτρων για εκτέλεση της σύμβασης - ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δίδεται στην αποτελεσματική μεταβίβαση στον ιδιωτικό εταίρο των κινδύνων σχεδιασμού, κατασκευής, συντήρησης και χρηματοδότησης.

Ένα παράδειγμα πιθανού συνθετικού πίνακα κατανομής κινδύνων, για ένα συγκεκριμένο δρόμο με διόδια, που εντοπίζει όλους του σημαντικούς κινδύνους, δίδεται στον Πίνακα 17.

Πίνακας 17: Παράδειγμα Πίνακα Κατανομής Κινδύνων για μια ένα συγκεκριμένο Οδικό Έργο με διόδια

Κίνδυνος	Ιδιώτης Εταίρος	Εταίρος Δημοσίου Τομέα
Σχεδιασμός και κατασκευή	X	
Κυκλοφορία	X	
Ύψος διοδίων		X
Απόκτηση γης		X
Περιβαλλοντικές άδειες		X
Φόροι	X	
Συναλλαγματική ισοτιμία	X	
Χρηματοδότηση	X	
Ανωτέρα Βία (ασφαλιστέα)	X	
Ανωτέρα Βία (μη-ασφαλιστέα)		X

Εάν οι οικονομικές οντότητες παρουσιάσουν ποσοτικές εκτιμήσεις του κινδύνου, θα πρέπει επίσης να παρουσιάζουν και τις μεθοδολογίες που χρησιμοποιήθηκαν για την παραγωγή τους, καθώς και τις παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν. Όταν δεν παρουσιάζεται από τις Οικονομικές Οντότητες μια ποσοτική εκτίμηση της κατανομής του κινδύνου λόγω περιορισμένων πληροφοριών σε αυτό το στάδιο, το βάρος θα πρέπει να δοθεί στην ποιοτική αξιολόγηση των πιθανών καθοδηγητών των ΣΔΙΤ, και στις παρεπόμενες παροχές.

β. Ποιοτική Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση του κινδύνου στο Βήμα (α) «Προσδιορισμός του κόστους, των εσόδων και των κινδύνων του έργου με ΣΔΙΤ» μπορεί να αλλάξει την αντίληψη για το κόστος και τις ωφέλειες που σχετίζονται με τα έργα. Οι πιθανοί Καθοδηγητές (drivers) και οι Ερωτήσεις Ελέγχου θα πρέπει να επανεκτιμώνται σε αυτό το στάδιο με βάση τις πληροφορίες που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια της εκτίμησης του κόστους, των εσόδων, καθώς και την ανάλυση των κινδύνων του έργου. Ποσοτικοποιημένες πληροφορίες σχετικά με το κόστος και τα έσοδα του έργου καθώς και η ανάλυση των κινδύνων του έργου και η κατανομή τους στο πλαίσιο μιας ΣΔΙΤ, θα πρέπει τώρα να έχουν επιβεβαιώσει ή διαψεύσει κάποιες από τις προηγούμενες ποιοτικές παραδοχές που έγιναν κατά τη διάρκεια του σταδίου Αξιολόγησης για Πιθανούς Καθοδηγητές και Ερωτήσεις Ελέγχου.

β.ι. Επανεξέταση των Πιθανών Καθοδηγητών

Οι καθοδηγητές που εξετάστηκαν κατά το στάδιο της Αξιολόγησης Έργου και περιγράφονται στην παράγραφο 4 του Μέρους III, θα πρέπει να επανεξεταστούν υπό το φως των πληροφοριών που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια των προηγούμενων σταδίων της αξιολόγησης της σχέσης ποιότητας/τιμής. Όπως και στο προηγούμενο στάδιο, ένα έργο που θα πρέπει να εξετάζεται αν είναι κατάλληλο για δημόσια σύμβαση ΣΔΙΤ μόνο αν βασίζεται σε ένα περισσότερους λογικούς καθοδηγητές.

β. ii. Αναθεώρηση των Ερωτήσεων Ελέγχου

Οι ερωτήσεις ελέγχου που εξετάστηκαν κατά το στάδιο της Αξιολόγησης Έργου (βλέπε ενότητα 3.4 του Μέρους III) θα πρέπει να επανεξεταστούν υπό το φως των πληροφοριών που λήφθηκαν κατά τη διάρκεια των προηγούμενων σταδίων της αξιολόγησης της οικονομικής ανταποδοτικότητας. Όπως και στο προηγούμενο στάδιο, ένα έργο θα πρέπει να εξετάζεται αν είναι κατάλληλο για δημόσια σύμβαση ΣΔΙΤ μόνο εάν η απάντηση σε όλες τις ερωτήσεις ελέγχου είναι καταφατική.

γ. Απόφαση σχετικά με την Οικονομική Ανταποδοτικότητα

Ένα έργο πρέπει να γίνει αποδεκτό ως πιθανή ΣΔΙΤ μόνο εάν έχει διαπιστωθεί σαφές σκεπτικό οικονομικής ανταποδοτικότητας και θεωρείται εφικτό με βάση τους Πιθανούς Καθοδηγητές και Ερωτήσεις Ελέγχου. Ο εντοπισμός των πιθανών καθοδηγητών και απαντήσεων στις ερωτήσεις ελέγχου πρέπει να συνάδει απόλυτα με τις δαπάνες, τα έσοδα και τους κινδύνους που εντοπίστηκαν. Σε περίπτωση που δεν έχει προσδιοριστεί ένα σαφές σκεπτικό, η πρόσθετη πολυπλοκότητα, το κόστος των συναλλαγών και το κόστος χρηματοδότησης των ΣΔΙΤ είναι απίθανο να είναι δικαιολογημένα. Η δημόσια σύμβαση ενός έργου στο πλαίσιο μιας ΣΔΙΤ θεωρείται εφικτή εάν εντοπιστούν οι σχετικοί καθοδηγητές και αν όλες οι ερωτήσεις ελέγχου απαντώνται με ένα "ναι". Έργα που είχαν σημειωθεί ως πιθανές ΣΔΙΤ από τις Οικονομικές Οντότητες, και δεν πέρασαν το τεστ Πιθανών Καθοδηγητών και δεν πληρούν όλες τις Ερωτήσεις Ελέγχου δεν θα εγκριθούν ως πιθανές ΣΔΙΤ. Στην περίπτωση αυτή, η ΓΔ ΕΠΣΑ θα πρέπει να παρουσιάσει μια δήλωση που εξηγεί γιατί η ΣΔΙΤ δεν μπορεί να θεωρηθεί ως προτιμώμενη επιλογή.

Για παράδειγμα, η αναγνώριση μιας σημαντικά μεγαλύτερης ικανότητας του ιδιωτικού τομέα να διαχειριστεί ένα πολύπλοκο έργο, φέρνοντας εξοικονόμηση πόρων, σε συνδυασμό με την καταφατική απάντηση σε όλες τις ερωτήσεις ελέγχου, πρέπει να οδηγήσει στην έγκριση του έργου ως μιας πιθανής ΣΔΙΤ. Αντίθετα, αρνητική απάντηση σε οποιαδήποτε από τις ερωτήσεις ελέγχου στον Πίνακα 15, θα πρέπει να οδηγήσει στο να μην γίνει δεκτό το έργο ως πιθανή ΣΔΙΤ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Συνημμένο 1 – Πρότυπο Σημείωμα Έργου (Project Concept Note) - Οικονομικά Σημαντικά Έργα
(εκτιμώμενο κεφαλαιουχικό κόστος πέραν των €5,0 εκ.)

Πληροφορίες	Απάντηση	Πηγή Πληροφοριών/ Επιπρόσθετα Σχόλια
Γενικές Πληροφορίες		
1. Όνομα Έργου		
2. Οικονομικός Φορέας που υποβάλλει το έργο		
3. Υψηλόβαθμος Λειτουργός οικονομικού φορέα αρμόδιος για το έργο		
4. Φορέας υλοποίησης έργου (εάν είναι διαφορετικός από τον οικονομικό φορέα)		
5. Υπεύθυνος λειτουργός φορέα υλοποίησης (εάν εφαρμόζεται)		
Σκεπτικό Έργου και Αξιολόγηση Αναγκών		
Λογική Παρέμβασης		
6. Περιγραφή του συγκεκριμένου προβλήματος στην αντιμετώπιση του οποίου στοχεύει το έργο καθώς και της σοβαρότητας του προβλήματος. Όπου είναι δυνατό να γίνεται ποσοτικοποίηση του προβλήματος.		
7. Εξήγηση του τρόπου με τον οποίο το έργο θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Όπου είναι σχετικό να δίνονται τα πρότυπα που πρέπει να τηρούνται.		
8. Περιγραφή εναλλακτικών τρόπων αντιμετώπισης του προβλήματος, συμπεριλαμβανομένων πολιτικών μέτρων που δεν αφορούν σε κεφαλαιουχικές δαπάνες (συμπεριλαμβανομένης της επιλογής μηδενικής παρέμβασης ή της επιλογής ελαχίστης παρέμβασης).		

Αξιολόγηση Αναγκών		
9. Προσδιορισμός συγκεκριμένης ομάδας-στόχου που θα επωφεληθεί από το έργο.		
10. Ενδεικτική εκτίμηση του αριθμού τελικών χρηστών για τις υπηρεσίες που θα παρέχει το έργο. Καθορισμός της μονάδας μέτρησης χρηστών (π.χ., άτομα, νοικοκυριά, επιχειρήσεις).		
11. Προκαταρτική εκτίμηση της φυσικής ζήτησης για τις υπηρεσίες που θα παρέχει το έργο με την ολοκλήρωση του και μια πρόχειρη εκτίμηση αναφορικά με το πόσο γρήγορα αυτή η ζήτηση αναμένεται να αυξηθεί. Καθορισμός της μονάδας μέτρησης της ζήτησης (π.χ. κυβικά μέτρα νερού ανά ημέρα, οχήματα ανά ημέρα, πελάτες ανά ημέρα κλπ).		
12. Προσδιορισμός της κατά προσέγγιση φυσικής δυναμικότητας των προτεινόμενων εγκαταστάσεων του έργου, αναφέροντας τη μονάδα μέτρησης (π.χ., κυβικά μέτρα νερού ανά ημέρα, οχήματα ανά ημέρα, τετραγωνικά μέτρα αξιοποιήσιμου χώρου κλπ). (Φυσική δυναμικότητα πρέπει να εκφράζεται σε μονάδα μέτρησης, αντίστοιχη της φυσικής ζήτησης που αναφέρεται στην ερώτηση 11)		
Εύρος Έργου		
13. Περιγραφή του έργου και των διαφόρων μερών του και επεξήγηση πώς αυτά αποτελούν μια ολοκληρωμένη λύση. Όπου αφορά να σημειώνονται τα φυσικά χαρακτηριστικά του έργου, η θέση και μέγεθος του συνόλου του έργου, ο τύπος εγκατάστασης, η παρούσα χρήση γης, ο χαρακτήρας και το υψόμετρο του χώρου εκτέλεσης του έργου, οι διαστάσεις και δυναμικότητα του έργου και η αναφορά σε		

<p>τυχόν παρουσία περιοχών του Natura 2000 και ειδικές περιοχές ενδιαφέροντος.</p>			
<p>Συνάφεια με Στρατηγική (Strategic Case)</p>			
<p>14. Ένδειξη συμβολής του έργου στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων της Κυβέρνησης και των επιδιώξεων και στόχων του οικονομικού φορέα. Επισυνάψετε οποιαδήποτε έγγραφα υποστηρίζουν την επιλογή συγκεκριμένων προτεραιοτήτων του έργου.</p>			
<p>Προκαταρκτική Οικονομική Ανάλυση και Ανάλυση Επιλογών</p>			
<p>Κόστος υλοποίησης Έργου</p>			
<p>15. Ενδεικτική εκτίμηση του κόστους επιπρόσθετων προπαρασκευαστικών μελετών που απαιτούνται για αξιολόγηση του έργου πχ έρευνες, προκαταρκτικά σχέδια, μελέτη βιωσιμότητας, μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και μελέτη κοινωνικών επιπτώσεων, κτλ.</p>			
<p>16. Ενδεικτική εκτίμηση του συνολικού κόστους του έργου και των εναλλακτικών επιλογών, περιλαμβανομένων των τεχνικών εναλλακτικών λύσεων, σε τρέχουσες τιμές. Τα κεφαλαιουχικά κόστη να περιλαμβάνουν όλα τα κόστη υλοποίησης, μέχρι την συμπλήρωση του έργου, που απαιτούνται για την παροχή των υπηρεσιών στους τελικούς χρήστες. Όπου είναι δυνατόν να περιλαμβάνεται το κόστος των μέτρων μετριασμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων που προγραμματίζονται. Να επεκταθεί ο πίνακας για τις εναλλακτικές επιλογές όπου είναι απαραίτητο. Για την συμπλήρωση του πίνακα εκεί όπου οι εναλλακτικές λύσεις αφορούν κεφαλαιουχικές δαπάνες παρακαλώ να χρησιμοποιείται το excel sheet στο Συνημμένο 3 και να υποβάλλεται στη ΓΔ ΕΠΣΑ. Το αρχείο Excel θα πρέπει να</p>			
		Σύνολο	Βάση υπολογισμών ¹²⁹
	Προτεινόμενο Έργο (Reference project)		
	Εναλλακτική λύση 1		
	Εναλλακτική λύση 2		
	Εναλλακτική λύση 3		
Κτλ.			
<p>Κόστος ανά μονάδα:</p>			

¹²⁹ Να συμπληρώνεται μόνο για εναλλακτικές λύσεις που δεν έχουν κεφαλαιουχική δαπάνη.

Εγχειρίδιο για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημόσιων Επενδυτικών Έργων

<p>συμπληρωθεί για κάθε εναλλακτική λύση Για εναλλακτικές λύσεις που δεν αφορούν κεφαλαιουχικές δαπάνες να συμπληρώνεται η στήλη «Βάση υπολογισμού» στον παρόντα πίνακα Για τις λύσεις αυτές αναφέρετε το κόστος ανά μονάδα ή οποιαδήποτε δικαιολογητικά για την εκτίμηση του κόστους. Αναφέρετε το κόστος ανά μονάδα ενός παρόμοιου ολοκληρωμένου έργου.</p>	Κόστος ανά μονάδα ενός παρόμοιου ολοκληρωμένου έργου:	
Οφέλη Έργου		
17. Καθορισμός των κύριων οφελών για τους χρήστες του έργου, ως αποτέλεσμα του έργου.		
18. Προσδιορισμός οποιονδήποτε σημαντικών εξωγενών επιδράσεων, όπως θετικές ή αρνητικές επιδράσεις σε μη χρήστες.		
19. Επεξήγηση τυχόν σημαντικών διαφορών μεταξύ των οφελών των διαφόρων εναλλακτικών επιλογών έργου.		
20. Προσδιορισμός των κύριων οφελών και κοστών που θα είναι δυνατόν να αποτιμηθούν συμπεριλαμβανομένων των άυλων οφελών καθώς και θετικών ή αρνητικών εξωγενών επιδράσεων. Καταγραφή σημαντικών θετικών και αρνητικών επιπτώσεων του έργου που θα είναι δύσκολο να αποτιμηθούν.		
Οικονομική Βιωσιμότητα		
21. Εκτίμηση του κατά προσέγγιση κεφαλαιουχικού κόστους ανά χρήστη ή του κεφαλαιουχικού κόστους ανά μονάδα ζήτησης για την τελική υπηρεσία. (και τα δυο αν είναι δυνατόν)		
22. Υπόδειξη πως το κόστος αυτό συγκρίνεται με το κόστος των εναλλακτικών επιλογών έργου και με άλλα παρόμοια έργα που ολοκληρώθηκαν πρόσφατα. (κόστος κεφαλαίου ανά χρήστη ή κόστος ανά μονάδα ζήτησης)		

<p>23. Επεξήγηση του λόγου για τον οποίο το έργο αναμένεται να αποτελέσει αξιολογη χρήση των δημόσιων πόρων σε σχέση με τις εναλλακτικές επιλογές έργου (συμπεριλαμβανομένης της επιλογής μηδενικής παρέμβασης), στη βάση των διαθέσιμων πληροφοριών για τα ενδεχόμενα κόστη και οφέλη και περιγραφή δυνατών εναλλακτικών επιλογών. Το τμήμα αυτό πρέπει να είναι μια σύνοψη της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στο Σημείωμα Έργου μέχρι αυτό το σημείο. Να είναι δήλωση που επαληθεύει ότι: το έργο απευθύνεται σε μια σαφώς προσδιορισμένη ανάγκη, είναι σύμφωνο με την κυβερνητική πολιτική και σύμφωνο με τις προτεραιότητες του Υπουργείου, θα αποφέρει σημαντικά οφέλη στους πολίτες που είναι περισσότερα από τα πιθανά οφέλη των εναλλακτικών επιλογών του έργου και το κόστος του έργου παρουσιάζεται λογικό σε σύγκριση με άλλα παρόμοια έργα</p>		
<p>24. Περιγραφή των κυριότερων κινδύνων και παραδοχών που θα μπορούσαν ενδεχομένως να επηρεάσουν την οικονομική βιωσιμότητα του έργου σε περίπτωση που θα πραγματοποιούνταν ή σε περίπτωση που δεν θα πραγματοποιούνταν. Προσδιορισμός τυχόν εμφανών μέτρων μετριασμού που θα είναι λογικό να εξεταστούν κατά τη διάρκεια σχεδιασμού του έργου.</p>		
<p>Οικονομική Προσιτότητα Εκτιμώμενη επίπτωση του έργου στον προϋπολογισμό τόσο κατά τη περίοδο μελέτης, σχεδιασμού, υλοποίησης όσο και κατά τη περίοδο λειτουργίας του. Το κόστος καλύπτει ολόκληρη την περίοδο κατασκευής του έργου και δύο έτη μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής του. Ενδεικτικές εκτιμήσεις στη βάση των καλύτερων διαθέσιμων πληροφοριών. Για την συμπλήρωση του πίνακα παρακαλώ όπως χρησιμοποιείται το excel sheet στο</p>		

Συνημμένο 1 και να υποβάλλεται στη ΔΠ του ΥΟ.

Εγχειρίδιο για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημόσιων Επενδυτικών Έργων

25.	Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Έτος 4+	Έτος Ολοκλήρωσης +1	Έτος Ολοκλήρωσης + 2	Μέσος Όρος Δαπανών ανά Έτος (για τα επόμενα έτη)
<p>¹ Εξοικονόμηση δαπανών Π/Υ: Να αναφερθεί οποιαδήποτε εξοικονόμηση που τυχόν προκύπτει από την υλοποίηση του έργου π.χ. εξοικονόμηση ενοικίων με την ανέγερση ενός νέου κτιρίου ή εξοικονόμηση εξόδων συντήρησης / επιδιόρθωσης παλαιού πολυδάπανου εξοπλισμού με την αγορά καινούριου.</p> <p>² Πρόνοια στον Π/Υ: Δηλαδή οι πιστώσεις που απαιτούνται για να υλοποιηθεί το έργο. Σε ορισμένες περιπτώσεις η δαπάνη κατανέμεται σε περισσότερα από ένα Υπουργείο/ Τμήμα π.χ. απαλλοτριώσεις, τότε θα περιλαμβάνεται το συνολικό ποσό, περιλαμβανομένου των απαλλοτριώσεων και θα δίνεται επεξήγηση με υποσημείωση (footnote) για το κόστος της απαλλοτρίωσης.</p>	Μελέτη Βιωσιμότητας						
	Όροι Εντολής και Σχέδια						
	Αγορά Γης						
	Κεφαλαιουχικές δαπάνες (Capital outlays)						
	Επαναλαμβανόμενες δαπάνες (Recurrent outlays O & M)						
	Συνολικό κόστος έργου						
	Εξοικονόμηση δαπανών στον προϋπολογισμό ¹ Κεφάλαιο						
	Πρόνοια στον προϋπολογισμό ² Κεφάλαιο						
	Έσοδα						
	26. Αν αναμένεται να απαιτηθεί από τοπική αυτοδιοίκηση αντίστοιχη χρηματοδότηση ή αυτο-χρηματοδότηση των δημοσίων οργανισμών, να περιληφθούν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι μπορεί να γίνει επαρκής πρόβλεψη στον προϋπολογισμό τους.						

Υλοποίηση		
Διαδικασία Προσφορών		
27. Εντοπισμός ειδικών θεμάτων που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όταν αποφασίζεται η προσέγγιση προσφοροδότησης/δημοσίων συμβάσεων.		
28. Ορισμός χαρακτηριστικών του έργου που θα ευνοούσαν τις Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) ως επιλογή.*		
Ρυθμίσεις Υλοποίησης και Πιθανών Περιορισμών		
29. Σύνοψη των προτεινόμενων ρυθμίσεων για την εποπτεία ή/και τη διαχείριση της υλοποίησης του έργου.		
30. Επιγραμματική απόδειξη ότι ο αρμόδιος οργανισμός για την εποπτεία ή/και τη διαχείριση διαθέτει την ικανότητα για την υλοποίηση ενός έργου της προτεινόμενης κλίμακας και φύσης, ή αναφορά στα οποιαδήποτε πρόσθετα μέτρα είναι απαραίτητα για να καταστεί ικανός.		
31. Προσδιορισμός οποιονδήποτε πιθανών περιορισμών που μπορεί να χρειαστεί να ξεπεραστούν π.χ. περιβαλλοντικοί περιορισμοί, ή εξασφάλιση γης, ή πρόσθετα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών τροποποιήσεων που θα πρέπει να εφαρμοστούν πριν το έργο μπορεί να υλοποιηθεί επιτυχώς.		
Βιωσιμότητα		
32. Καθορισμός του οργανισμού που θα έχει την κυριότητα και ο οποίος θα διαχειρίζεται το περιουσιακό στοιχείο που θα προκύψει από το έργο.		
33. Απόδειξη επιγραμματικά για την επαρκή τεχνική, διοικητική και οικονομική ικανότητα του οργανισμού υπεύθυνου για τη λειτουργία και συντήρηση του περιουσιακού στοιχείου, με την ολοκλήρωση του. Εάν αυτό δεν ισχύει, προσδιορισμός των αναγκαίων μέτρων για τη		

δημιουργία των απαραίτητων ικανοτήτων.		
--	--	--

<p>34. Επεξήγηση του τρόπου που τα λειτουργικά έξοδα, τα έξοδα συντήρησης και αποσβέσεων θα καλυφθούν όταν το έργο ολοκληρωθεί, αναφέροντας εάν πρέπει να εφαρμοστούν τέλη χρήσης ή να αυξηθούν.</p>		
<p>35. Συνοπτική περιγραφή τυχόν σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τις οποίες πιθανόν να απαιτηθεί περαιτέρω μελέτη και αναφορά σε πιθανά μέτρα μετριασμού τους όπου πιθανόν να απαιτηθούν.</p>		
<p>36. Συνοπτική περιγραφή τυχόν σημαντικών κοινωνικών επιπτώσεων για τις οποίες πιθανόν να απαιτηθεί περαιτέρω μελέτη, ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν την κατανομή κόστων και οφελών μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και αναφορά σε πιθανά μέτρα μετριασμού τους όπου πιθανόν να απαιτηθούν.</p>		
<p>Προσέγγιση Περαιτέρω Μελετών</p>		
<p>37. Επεξήγηση των εναλλακτικών επιλογών έργου που θα προωθηθούν στο στάδιο της αξιολόγησης του έργου και αναφορά αυτών που θα πρέπει να απορριφθούν ως αποτέλεσμα της ανάλυσης προ-επιλογής συμπεριλαμβανομένης της οικονομικής βιωσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας.</p>		
<p>38. Αναφέρετε τις περαιτέρω μελέτες που θα απαιτηθούν πριν ληφθεί η απόφαση αξιολόγησης. Αν είναι αναγκαία μια προκαταρκτική μελέτη σκοπιμότητας #, για να περιοριστούν οι επιλογές έργων για περαιτέρω αξιολόγηση, να δοθεί επεξήγηση.</p>		
<p>39. Εντοπισμός τυχόν ειδικών θεμάτων που χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής, στο πλαίσιο περαιτέρω μελετών, συμπεριλαμβανομένων ευρημάτων από την εκ των υστέρων αξιολόγηση παρόμοιων έργων.</p>		
<p>40. Επιβεβαίωση κατά πόσον απαιτείται εκτίμηση κοινωνικών επιπτώσεων και προσδιορισμός των</p>		

<p>βασικών τομέων στους οποίους θα πρέπει να εστιάσει η εκτίμηση.</p>		
<p>41. Προσδιορισμός κατά πόσο υπάρχει νομική υποχρέωση για διενέργεια εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή/και κατάλληλη αξιολόγηση που πρέπει να διενεργηθεί. Πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται: - Μέγεθος τεμαχίου (ων) - Πολεοδομική Ζώνη τεμαχίου (ων) - Εγγύτητα πλησιέστερων δραστηριοτήτων - Εγγύτητα με περιοχές Natura 2000 - Σύντομη περιγραφή του έργου, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων τεχνικών πτυχών (τεχνολογία) που θα χρησιμοποιηθούν -σημαντικές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις -σημαντικές θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις -κύριες περιβαλλοντικές πτυχές που πρέπει να εξεταστούν: χρήση γης (αλλαγή) βιοποικιλότητα (χλωρίδα και πανίδα) έδαφος αέρας (περιβάλλον αέρας, σημείο-πηγή) νερό (υπόγεια, ενδοχώρα, παράκτια) ορυκτά παραγωγή αποβλήτων θόρυβος κλιματική αλλαγή (μετριασμός/προσαρμογή) κοινωνικές πτυχές (κοινωνική αποδοχή ή όχι)</p>		
<p>42. Περιγραφή τυχόν επίσημων ή ανεπίσημων διαβουλεύσεων που θα πρέπει να διενεργηθούν πριν τη λήψη απόφασης αξιολόγησης.</p>		

* Η απόφαση για τη μέθοδο προσφοροδότησης (ΣΔΙΤ vs Παραδοσιακό Δημόσιο Έργο) θα ληφθεί σε μεταγενέστερο στάδιο στη βάση των αποτελεσμάτων ανάλυσης οικονομικής ανταποδοτικότητας και αφού προηγηθεί η ολοκλήρωση της πλήρους αξιολόγησης του έργου και εφόσον το έργο κριθεί οικονομικά βιώσιμο και προσιτό. Στο στάδιο της προ-επιλογής, ο στόχος είναι μόνο η επισήμανση τυχόν χαρακτηριστικών του έργου που να καθιστούν ως υποψήφια επιλογή υλοποίησης του τη μέθοδο ΣΔΙΤ.

Προκαταρκτική μελέτη σκοπιμότητας δεν απαιτείται αλλά μπορεί να είναι χρήσιμη στην λήψη απόφασης ιδιαίτερα για μεγάλα πολύπλοκα έργα.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2:

Συγκεκριμένη Καθοδήγηση ανά Τομέα για τον Εντοπισμό και την Αποτίμηση των Ωφελών και του Κόστους του Έργου

Α. Συνοπτική Καθοδήγηση ανά Τομέα

Δρόμοι

Χρηματοοικονομική Ανάλυση		Οικονομική Ανάλυση		Τυπική Προσέγγιση
Χρηματοοικονομικές Εισροές	Χρηματοοικονομικές Εκροές	Οφέλη	Κόστη	
Διόδια σε κατάλληλους Τέλη διαμετακόμισης (διεθνείς μεταφορές)	Επενδυτικά κόστη Απόκτηση γης Σχεδιασμός και εποπτεία Κατασκευή οδοστρώματος και αποχέτευσης Γέφυρες και σήραγγες Κόστος λειτουργίας Τακτική συντήρηση - καθαρισμός αποχετεύσεων - έλεγχος της βλάστησης -επιδιόρθωση λακκούβων και σφράγιση ρωγμών Περιοδική συντήρηση, συμπεριλαμβανομένων περιοδικών νέων ασφαλτοστρώσεων σε προγραμματισμένα χρονικά διαστήματα Τεχνικό και διοικητικό προσωπικό	Εξοικονομήσεις σε κόστος λειτουργίας οχημάτων υφιστάμενων και νέων χρηστών του οδικού δικτύου- εκτρεπόμενης και δημιουργούμενης κυκλοφορίας - και για τους μη-χρήστες σε άλλους δρόμους που επωφελούνται από την μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης. Ο υπολογισμός του κόστους λειτουργίας του οχήματος από το μηδέν δεν είναι απλή υπόθεση, ενώ υπάρχουν διαθέσιμα μοντέλα που βασίζονται σε διεθνή εμπειρία. Εξοικονόμηση χρόνου για υφιστάμενους και νέους χρήστες του οδικού δικτύου – εκτρεπόμενη και δημιουργούμενη κυκλοφορία – και για τους μη-χρήστες σε άλλους δρόμους που επωφελούνται από τη μείωση της κυκλοφοριακής συμφόρησης. Απαιτεί εκτιμήσεις της αξίας του χρόνου ενός ατόμου – εργαζόμενου και εκτός εργασίας - και του χρόνου μεταφοράς εμπορευμάτων. Οι τιμές χρόνου ενός ατόμου μπορεί να βασίζονται στο μέσο μισθολογικό κόστος. Οι τιμές του χρόνου μεταφοράς εμπορευμάτων προκύπτουν από το κόστος κεφαλαίου κίνησης των επιχειρήσεων. Ο υπολογισμός της	Αρνητικοί εξωτερικοί περιβαλλοντικοί παράγοντες. Ατμοσφαιρική ρύπανση Αύξηση θορύβου και κραδασμών Επιπτώσεις στην εμφάνιση του τοπίου Ρύπανση υδατορευμάτων από διαρροές Πρόκληση ζημιάς σε χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς Κοινωνική εξάρθρωση από την επανεγκατάσταση και αποκοπή από την κοινότητα Έργα που δημιουργούν πρόσθετη κυκλοφορία μπορούν να αυξήσουν τις συνολικές εκπομπές CO2, με αρνητικές επιπτώσεις στις κλιματικές αλλαγές.	Η χρηματοοικονομική ανάλυση έχει περιορισμένη σημασία σε θέματα που αφορούν τους δρόμους, εκτός από τις προτάσεις για τη δημιουργία επιχειρήσεων διοδίων. Συνήθως για τα μεγάλα οδικά έργα γίνεται κοινωνικοοικονομική ανάλυση της σχέσης κόστους-οφέλους. Υπάρχουν διαθέσιμα μοντέλα για να βοηθήσουν στην διεξαγωγή της ανάλυσης, για παράδειγμα το HDM-4. Ακόμη και εκεί όπου η γη ανήκει ήδη στον δημόσιο τομέα θα πρέπει να αποτιμάται στο κόστος ευκαιρίας της – αξία για την επόμενη καλύτερη εναλλακτική χρήση - στην οικονομική ανάλυση. Κάποια οικονομικά και κοινωνικά κόστη και οφέλη είναι λιγότερο εύκολο να αποτιμηθούν σε χρήμα. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί η Ανάλυση Πολλαπλών Κριτηρίων για να ληφθούν υπόψη αυτοί οι παράγοντες στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Εναλλακτικά, μπορεί να

		<p>εξοικονόμησης χρόνου σε πυκνοκατοικημένο αστικό περιβάλλον είναι πολύπλοκος γιατί πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τις ευρύτερες επιπτώσεις του δικτύου. Υπάρχουν διαθέσιμα μοντέλα κυκλοφορίας για να βοηθήσουν, αλλά αυτά απαιτούν πολλά δεδομένα και δεξιότητες και η χρήση τους είναι προτιμότερο να επιφυλάσσεται για έργα εθνικής σημασίας. Μειώσεις του κόστους των ατυχημάτων. Το κόστος ατυχημάτων περιλαμβάνει ζημιές σε οχήματα, ιατρικά έξοδα και κόστος που σχετίζεται με την απώλεια της ζωής και τραυματισμούς. Τα τελευταία μπορεί να εκτιμηθούν από τις απώλειες στην εθνική παραγωγή / εισόδημα. Πολλές χώρες συμπεριλαμβάνουν επίσης χρηματικές αξίες για τη θλίψη και την ταλαιπωρία, που προκύπτουν από μελέτες ερευνών σε βάθος. Εξοικονομήσεις στο κόστους συντήρησης του οδικού δικτύου. Ευρύτερα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη: Βελτίωση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες και τις αγορές Καλύτερη οικονομική ένταξη απομακρυσμένων περιοχών και περιφερειών Περιβαλλοντικά οφέλη από την εξοικονόμηση καυσίμων λόγω μείωσης της συμφόρησης (αλλά μπορεί να διαβρωθεί από τη δημιουργούμενη κυκλοφορία.</p>	<p>χρησιμοποιηθεί ο ισολογισμός αξιολόγησης για να φέρει μαζί σε ένα μέρος όλες τις διαστάσεις που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη λήψη απόφασης σχετικά με τη σκοπιμότητα του έργου. Μερικές χώρες έχουν υπολογίσει το κοινωνικό κόστος ανά τόνο των διαφόρων ρύπων, κυρίως του CO₂. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι διεθνείς τιμές για να εκτιμηθεί το κόστος αυτών των παγκόσμιων εξωτερικών παραγόντων (και των οφελών από έργα που εξοικονομούν ορυκτά καύσιμα). Ωστόσο, οι εκτιμήσεις ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των χωρών, ανάλογα με τη μεθοδολογική προσέγγιση. Μια εναλλακτική λύση είναι απλώς να γίνει μια ποσοτική αξιολόγηση του προβλεπόμενου όγκου ρυπογόνων ουσιών και να ληφθεί αυτή υπόψη στην απόφαση αναφορικά με τη σκοπιμότητα</p>
--	--	--	---

Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων

Χρηματοοικονομική Ανάλυση		Οικονομική Ανάλυση		Τυπική Προσέγγιση
Χρηματοοικονομικές Εισροές	Χρηματοοικονομικές Εκροές	Οφέλη	Κόστη	
Έσοδα από τη συλλογή και επεξεργασία που καταβάλλονται από χρήστες στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα. Πωλήσεις των προϊόντων που ανακτώνται από την ανακύκλωση. Πωλήσεις της ενέργειας που παράγεται από την καύση ή υγειονομική ταφή (θερμότητα και ηλεκτρισμός).	Επενδυτικές δαπάνες Απόκτηση γης, Οικοδομές, Εξοπλισμός Δαπάνες αντικατάστασης Δαπάνες λειτουργίας Ενέργεια Υλικά Υπηρεσίες Κόστος Τεχνικού & διοικητικού προσωπικού Έξοδα συντήρησης	Βελτιώσεις στην υγεία από την απομάκρυνση των αποβλήτων. Αυτές μπορούν να αποτιμώνται σε όρους μείωσης των ιατρικών εξόδων και χαμηλότερων απωλειών εσόδων από τις απουσίες από την εργασία. Βελτιωμένο αστικό περιβάλλον. Προβλεπόμενες αλλαγές στις τιμές της γης μπορούν να χρησιμεύσουν ως υποκατάστατο μέτρο για τις βελτιώσεις της άνεσης στις πόλεις. Ανάκτηση ενέργειας και εξοικονομήσεις στη χρήση πηγών ενέργειας που βλάπτουν το περιβάλλον.	Αρνητικοί περιβαλλοντικοί εξωτερικοί παράγοντες στην τοποθεσία της εγκατάστασης επεξεργασίας ή διάθεσης: Ζημιά στην υγεία λόγω μόλυνσης του αέρα, του νερού και του εδάφους. Μόλυνση του νερού και του εδάφους Αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Πρόσθετη κυκλοφορία	Χρηματοοικονομική ανάλυση του έργου από την πλευρά του φορέα εκμετάλλευσης. Εκτίμηση των τιμολογίων κόστους ανάκτησης και επαλήθευση σε σχέση με τα αποτελέσματα των ερευνών για την προθυμία και ικανότητα να πληρώσουν τα νοικοκυριά. Η κοινωνικοοικονομική ανάλυση της σχέσης κόστους-οφέλους επιφυλάσσεται για μεγάλα έργα, διαφορετικά γίνεται η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας. Τα εξωτερικά οικονομικά κόστη στην τοποθεσία είναι δύσκολο να αποτιμηθούν και συχνά υπολογίζονται από τις δαπάνες των λογικών μέτρων μετριασμού. Μια άλλη προσέγγιση είναι να υπολογιστούν από την μείωση στις τιμές γης στην περιοχή της εγκατάστασης, επεξεργασίας και διάθεσης. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί η Ανάλυση Πολλαπλών Κριτηρίων για την αξιολόγηση των αρνητικών επιπτώσεων των διαφόρων εναλλακτικών λύσεων και να αποφασιστεί σχετικά η βέλτιστη λύση.

Υδατοπρομήθεια και Επεξεργασία Αστικών Λυμάτων

Χρηματοοικονομική Ανάλυση		Οικονομική Ανάλυση		Τυπική Προσέγγιση
Χρηματοοικονομικές Εισροές	Χρηματοοικονομικές Εκροές	Οφέλη	Κόστη	
Έσοδα από τα τιμολόγια ή τα τέλη που χρεώνονται στα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις και τον δημόσιο τομέα για υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και επεξεργασίας λυμάτων. Πιθανά έσοδα από την πώληση του νερού σε περίπτωση επαναχρησιμοποίησης, για παράδειγμα, επεξεργασμένων οικιακών λυμάτων για γεωργικές χρήσεις. Έσοδα από τυχόν πρόσθετες υπηρεσίες που προσφέρονται από την εταιρεία δημοσίας ωφελείας, για παράδειγμα, τις εγκαταστάσεις και το δίκτυο.	Επενδυτικό κόστος Απόκτηση γης Κατασκευαστικά έργα Εξοπλισμός Κόστος εκκίνησης Λειτουργικές δαπάνες Κόστος νερού χύμα Ενέργεια Υλικά Υπηρεσίες Κόστη Τεχνικού & διοικητικού προσωπικού Έξοδα συντήρησης	Η αξία του πρόσθετου νερού που παρέχεται ή / και τυγχάνει επεξεργασίας σε σύγκριση με την κατάσταση χωρίς το έργο (όπου μπορεί να υπάρχει σημαντική καταπιεσμένη ζήτηση αν η πίεση του νερού είναι χαμηλή ή υπάρχουν διακοπές στην παροχή). Η οικονομική αξία του νερού θα είναι γενικά υψηλότερη από την χρηματοοικονομική τιμή που χρεώνεται στους χρήστες, η οποία μπορεί να θεωρηθεί ότι αντιπροσωπεύει το χαμηλότερο όριο του οφέλους. Η διαφορά αντιπροσωπεύει το πλεόνασμα του καταναλωτή στην περίπτωση των νοικοκυριών και του πλεονάσματος παραγωγού στην περίπτωση των επιχειρήσεων. Το πλεόνασμα του καταναλωτή μπορεί να μετρηθεί κάνοντας εκτιμήσεις της προθυμίας για πληρωμή από τα νοικοκυριά σε σχέση με το κόστος των επόμενων καλύτερων εναλλακτικών πηγών που χρησιμοποιούνται, για παράδειγμα, το νερό από τα βυτιοφόρα, εμφιαλωμένο πόσιμο νερό και καθαρισμός στο σπίτι. Στην περίπτωση της αποχέτευσης, η χρήση των σηπτικών δεξαμενών μπορεί να είναι πιο ακριβή από ό, σύνδεση με δίκτυο υπονόμων και η διαφορά του κόστους μπορεί να αποτελεί ένα μέτρο του πλεονάσματος του καταναλωτή. Η αξία του χρόνου που απαιτείται για να φέρνεις νερό από πηγάδια ή κατακόρυφους υδροσωλήνες είναι ένα άλλο μέτρο της προθυμίας για πληρωμή. Πρέπει να φροντίζουμε ώστε να μην υπάρχει διπλή κατα-	Αρνητικοί εξωτερικοί περιβαλλοντικοί παράγοντες που προκύπτουν από την κατασκευή εγκαταστάσεων και από τη χρήση των περιορισμένων υδάτινων πόρων στην ικανοποίηση νέας ζήτησης.	Χρηματοοικονομική ανάλυση του έργου από την σκοπιά της εταιρείας δημοσίας ωφελείας για επαλήθευση της βιωσιμότητας του έργου και του γενικού αντίκτυπου στα οικονομικά του φορέα λειτουργίας. Οι προβλέψεις για έσοδα πρέπει να βασίζονται σε ρεαλιστικά ποσοστά εισπράξεων. Ο υπολογισμός των τιμολογίων και της δομής τους πρέπει να συνάδει με την πολιτική ανάκτησης κόστους- είτε ανάκτηση πλήρους κόστους είτε μόνο του κόστους λειτουργίας και συντήρησης- και με λόγους κοινωνικής ισότητας. Επαλήθευση των τιμολογίων σε σχέση με τα αποτελέσματα επισκοπήσεων για την προθυμία και ικανότητα των νοικοκυριών να πληρώσουν. Η ικανότητα πληρωμής είναι σημαντική. Οι υπερβολικά αισιόδοξες εκτιμήσεις της ικανότητας των δυνητικών χρηστών να πληρώσουν δημιουργεί συχνά κίνδυνο για την οικονομική βιωσιμότητα των έργων. Συγκεκριμένα οι νέοι χρήστες μπορεί να μην συνδεθούν με τα νέα συστήματα αποχετεύσεων αν θεωρούν τα τιμολόγια και τα τέλη πολύ υψηλά. Η

		<p>μέτρηση των οφελών όταν χρησιμοποιούμε το μέτρο του πλεονάσματος του καταναλωτή. Οι αυξημένες αξίες των ακινήτων σε περιοχές με συστήματα διασωληνωμένης συλλογής λυμάτων μπορεί να είναι ένα υποκατάστατο μέτρο για τα οφέλη. Πρέπει να φροντίζουμε να αποφεύγουμε τη διπλή μέτρηση των οφελών όταν χρησιμοποιούμε τις αξίες ακινήτων ως υποκατάστατο μέτρο. Για την παροχή νερού στη βιομηχανία ή τη γεωργία, είναι δυνατόν να εκτιμηθεί η προστιθέμενη αξία της πρόσθετης παραγωγής που οφείλεται στην αυξημένη διαθεσιμότητα νερού. Όμως δεν είναι εύκολο να το κάνουμε αυτό και οι εκτιμήσεις πρέπει να ελέγχονται προσεκτικά κατά πόσο είναι ρεαλιστικές οι παραδοχές που γίνονται. Οφέλη για την υγεία μπορεί να προκύψουν από τη μείωση των ασθενειών που προκαλούνται από προμήθεια μολυσμένου νερού, τις κακές διευθετήσεις αποχέτευσης, ή την απόρριψη ανεπεξέργαστων λυμάτων στα υδατορεύματα. Αυτά μπορεί να μετρηθούν με βάση το μειωμένο κόστος θεραπείας, μαζί με την χαμηλότερη απώλεια εισοδήματος που οφείλεται σε ημέρες απουσίας από την εργασία.</p> <p>Η αξιοποίηση καταλληλότερων υδάτινων πόρων ή προγραμμάτων μείωσης διαρροών μπορούν να διατηρήσουν τους υδάτινους πόρους για άλλες εναλλακτικές χρήσεις. Η επεξεργασία των λυμάτων πριν από την απόρριψη στα υδάτινα ρεύματα προστατεύει ή βελτιώνει τα σώματα νερού για εναλλακτικές χρήσεις και ενισχύει την αξία της άνεσης. Οι χρήσεις αυτές μπορούν να προσδιοριστούν και να αποτιμηθούν, αν και αποτίμηση δεν είναι απαραίτητα εύκολη. Οι τιμές τείνουν να είναι υψηλότερες όπου το νερό σπανίζει.</p>	<p>διεπιδότηση μεταξύ πλουσιότερων και πτωχότερων νοικοκυριών και μεταξύ περισσότερο και λιγότερο ακριβών περιοχών μπορεί να είναι αναγκαία. Εκτίμηση τυχόν χρηματοοικονομικών επιδοτήσεων που απαιτούνται για την επίτευξη βιώσιμης λειτουργίας, για την επίτευξη των στόχων της κοινωνικής πολιτικής.</p> <p>Η κοινωνικοοικονομική ανάλυση της σχέσης κόστους-οφέλους διεξάγεται συνήθως μόνο για τις μεγάλες επενδύσεις. Ανάλυση αναπαραχθέντων έργων που χρησιμοποιούν τυποποιημένα σχέδια μπορεί να βασίζεται στην ανάλυση των προηγούμενων έργων, με κατάλληλες προσαρμογές στη χωρητικότητα και τη ζήτηση. Η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τις βέλτιστες λύσεις ύδρευσης. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί η ανάλυση πολλαπλών κριτηρίων για να ιεραρχηθεί η προτεραιότητα πολυάριθμων μικρών σχεδίων μέσα σε ένα μεγάλο προγραμματικό έργο. Η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον εντοπισμό κατάλληλων τυποποιημένων σχεδίων για αναπαραγωγή.</p>
--	--	--	--

Ηλεκτρική Ενέργεια (και Άλλες Μορφές Ενέργειας) – Διανομή και Παραγωγή

Χρηματοοικονομική Ανάλυση		Οικονομική Ανάλυση		Τυπική Προσέγγιση
Χρηματοοικονομικές Εισροές	Χρηματοοικονομικές Εκροές	Οφέλη	Κόστη	
<p>Πώληση ενέργειας (ηλεκτρισμός, φυσικό αέριο και θερμότητα). Επιχορηγήσεις από τον κρατικό προϋπολογισμό στους πάροχους ενέργειας για ειδικούς σκοπούς Μειωμένο κόστος για την αγορά χύδην ενέργειας (έργα για την ανάπτυξη φθηνότερων πηγών)</p>	<p>Κόστη Επενδύσεων Σχεδιασμός Έργα Γη Δοκιμή της κεφαλαιουχικής επένδυσης Λειτουργικά έξοδα Αγαθά και υπηρεσίες για την παραγωγή Κόστος Συντήρησης Κόστος Τεχνικού & Διοικητικού Προσωπικού Κόστος καυσίμων και ηλεκτρικής ενέργειας</p>	<p>Η χρηματική αξία της επιπλέον προσφερόμενης ενέργειας σε σύγκριση με την κατάσταση χωρίς το έργο (όπου μπορεί να υπάρχει σημαντική καταστολή της ζήτησης αν υπάρχουν συχνές διακοπές ηλεκτρισμού ή μειώσεις ισχύος του ηλεκτρισμού). Η οικονομική αξία της παραγόμενης ενέργειας θα είναι γενικά υψηλότερη από την τιμή που χρεώνεται - η διαφορά αυτή αντιπροσωπεύει πλεόνασμα του καταναλωτή στην περίπτωση των νοικοκυριών και πλεόνασμα του παραγωγού στην περίπτωση των επιχειρήσεων. Αυτή μπορεί να μετρηθεί κάνοντας εκτίμηση της προθυμίας πληρωμής για τα νοικοκυριά σε σχέση με το κόστος των επόμενων καλύτερων εναλλακτικών πηγών που χρησιμοποιούνται, για παράδειγμα, αν τα νοικοκυριά χρησιμοποιούν γεννήτριες για να καλύψουν τις ελλείψεις της ηλεκτροδότησης. Ομοίως, αν οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τις δικές τους γεννήτριες το κόστος αυτό μπορεί να είναι ένα μέτρο του πλεονάσματος παραγωγού. Πρέπει να υπάρχει ισχυρή απόδειξη της προθυμίας των καταναλωτών να πληρώσουν περισσότερα. Οφέλη από την άποψη της μειωμένης χρήσης περιβαλλοντικά επιβλαβών πηγών ενέργειας μέσω της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ή μέσω των έργων εξοικονόμησης ενέργειας.</p>	<p>Αρνητικοί εξωτερικοί περιβαλλοντικοί παράγοντες στην τοποθεσία των εγκαταστάσεων παραγωγής και διανομής από την κατασκευή και τη λειτουργία τους. Ατμοσφαιρική ρύπανση και ηχορύπανση: Αρνητικές επιπτώσεις στην εμφάνιση του τοπίου. Πρόσθετη κυκλοφορία Ευρύτεροι αρνητικοί εξωτερικοί παράγοντες από την αύξηση της παραγωγής ενέργειας με τη χρήση ορυκτών καυσίμων και την προσθήκη στις παγκόσμιες εκπομπές CO2.</p>	<p>Χρηματοοικονομική ανάλυση του έργου από την σκοπιά της ενεργειακής εταιρείας για να επαληθεύσει τη βιωσιμότητα και τη συνολική επίπτωση στα οικονομικά του φορέα λειτουργίας. Οι προβλέψεις εσόδων πρέπει να βασίζονται σε ρεαλιστικά ποσοστά εισπράξεων Εκτίμηση των τιμολογίων ανάκτησης του κόστους και επαλήθευση με τα αποτελέσματα των ερευνών για την προθυμία και ικανότητα των νοικοκυριών να πληρώσουν. Σε γενικές γραμμές, η πλήρης ανάκτηση του κόστους - που σημαίνει ανάκτηση του κόστους κεφαλαίου, καθώς και της λειτουργίας και συντήρησης - θα είναι ο στόχος. Μπορεί να χρειαστεί να εξεταστεί η διεπίδωξη μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών καταναλωτών ή / και οι κρατικές επιδοτήσεις για την επίτευξη των στόχων της κοινωνικής πολιτικής, όπως για παράδειγμα η ηλεκτροδότηση της υπαίθρου. Ανάλυση του κοινωνικοοικονομικού κόστους -οφέλους για τα μεγάλα έργα, διαφορετικά ανάλυση κόστους αποτελεσματικότητας. Η ανάλυση κόστους - αποτελεσματικότητας χρησιμοποιείται για την ανάλυση εναλλακτικών λύσεων</p>

			<p>παραγωγής ενέργειας και τη βελτιστοποίηση των τεχνικών παραλλαγών στη βάση της ελαχιστοποίησης του προεξοφλημένου συνολικού κόστους (νέα κεφαλαιουχική επένδυση συν λειτουργικό κόστος κατά τη διάρκεια της ζωής του συστήματος). Οι λιγότερο δαπανηρές λύσεις εξετάζονται με τη χρήση της ανάλυσης κόστους-οφέλους για τα καθαρά οφέλη - τα έσοδα από τα τιμολόγια που χρησιμοποιούνται ως υποκατάστατο για τα οφέλη, με το πλεόνασμα του καταναλωτή να προστίθεται εάν τα στοιχεία δείχνουν ότι αυτό είναι σημαντικό. Χρειάζεται προσοχή σε σχέση με έργα όπου η οικονομική βιωσιμότητά τους φαίνεται να εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εκτιμήσεις για το πλεόνασμα των καταναλωτών, οι οποίες γενικά υπόκεινται σε ένα ευρύ περιθώριο λάθους.</p> <p>Το εξωτερικό οικονομικό κόστος στην τοποθεσία είναι δύσκολο να αποτιμηθεί και συχνά υπολογίζεται από το κόστος των μέτρων μετριασμού. Μια άλλη προσέγγιση είναι να υπολογιστούν με την εκτίμηση της μείωσης της αξίας της γης ή των περιουσιών.</p> <p>Ορισμένες χώρες έχουν υπολογίσει το κοινωνικό κόστος ανά τόνο των διαφόρων ρύπων, κυρίως CO₂. Διεθνές τιμές θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για να εκτιμηθεί το κόστος αυτών των παγκόσμιων εξωτερικών παραγόντων (και τα οφέλη των έργων που μειώνουν τη χρήση ορυκτών καυσίμων). Ωστόσο, οι</p>
--	--	--	---

				εκτιμήσεις ποικίλουν σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των χωρών, ανάλογα με τη μεθοδολογική προσέγγιση. Μια εναλλακτική λύση είναι απλώς να δοθεί μια ποσοτική εκτίμηση των προβλέψεων του όγκου των ρύπων και να ληφθεί αυτό υπόψη στην απόφαση σκοπιμότητας.
--	--	--	--	--

Ανάλυση Έργων Κεφαλαιουχικών Επενδύσεων σε Κοινωνικούς Τομείς

Τα έργα που αφορούν την υγεία και την εκπαίδευση και έργα από άλλους κοινωνικούς τομείς είναι καλύτερα να αξιολογούνται από την άποψη κατά πόσο συνάδουν με ένα σχέδιο ανάπτυξης και διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων του φορέα που τα λειτουργεί. Αυτό πρέπει να βασίζεται σε αξιόπιστες πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση των περιουσιακών στοιχείων που προέρχονται από ένα σύστημα διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων. Το σχέδιο ανάπτυξης και διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων θα πρέπει να συνδέεται στενά με μια ευρύτερη στρατηγική για την παροχή υπηρεσιών στον τομέα, το να οποίο πλαισιώνεται από ρεαλιστικούς περιορισμούς στους πόρους. Οι δημόσιες επενδύσεις στον τομέα της υγείας και της εκπαίδευσης συνήθως έχουν ως γνώμονά τους την πολιτική και ο στόχος θα πρέπει να είναι η διασφάλιση ότι οι επιλογές των κεφαλαιουχικών επενδύσεων επιτυγχάνουν τους στόχους πολιτικής με τον πιο οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Αυτό απαιτεί την εξέταση των εναλλακτικών λύσεων και τη σύγκριση του κόστους ανά μονάδα προϊόντος. Λόγω της δυσκολίας να τεθούν χρηματικές αξίες στα οφέλη και λόγω του υψηλού περιθωρίου σφάλματος που συνδέεται με οποιεσδήποτε εκτιμήσεις γίνονται, η κοινωνικό-οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους σπάνια εκτελείται στην πράξη.

Κεφαλαιουχική Επένδυση στον τομέα της Εκπαίδευσης

Χρηματοοικονομική Ανάλυση		Οικονομική Ανάλυση		Τυπική Προσέγγιση
Οικονομικές Εισροές	Οικονομικές Εκροές	Οφέλη	Κόστη	
Τέλη - συνήθως δεν χρεώνονται για τη βασική εκπαίδευση, ενδεχομένως χρεώνονται για την τριτοβάθμια και επαγγελματική εκπαίδευση Ετήσιες συνδρομές Έσοδα από πιθανές πληρωμές για βοηθητικές υπηρεσίες. Μεταφορές σε αυτόνομα ιδρύματα από τον κρατικό προϋπολογισμό	Επενδυτικές δαπάνες Απόκτηση γης Κτίρια, εξοπλισμός & εξαρτήματα Εγκαταστάσεις ψυχαγωγίας Έπιπλα και εξοπλισμός Λειτουργικές δαπάνες Επαγγελματικό προσωπικό-δασκάλοι, εκπαιδευτές, λέκτορες Προσωπικό στήριξης Υλικά Διευκολύνσεις Συντήρηση	Βελτιωμένες δυνατότητες απασχόλησης σε πιο παραγωγικές θέσεις εργασίας και αύξηση της διάρκειας των δυνατοτήτων εξασφάλισης εσόδων από τους μαθητές, τους σπουδαστές και τους καταρτιζόμενους. Υπάρχουν πολλά ποσοτικά στοιχεία σχετικά με τα προσωπικά εισοδήματα λόγω της εκπαίδευσης υπό όρους υψηλότερων εισοδημάτων, τα οποία τείνουν να αυξάνονται με το εκπαιδευτικό επίπεδο. Πολλά διάχυτα αλλά σημαντικά οφέλη για την κοινωνία από έναν μορφωμένο πληθυσμό, τα οποία είναι πιο δύσκολο να μετρηθούν.	Μη προφανείς αρνητικοί εξωτερικοί παράγοντες εκτός προς τις τοπικές επιπτώσεις της κυκλοφορίας. Ως απόδειξη, οι αξίες των κατοικιών τείνουν να είναι υψηλότερες όταν αυτές βρίσκονται πιο κοντά σε εκπαιδευτικά ιδρύματα	Η χρηματοοικονομική ανάλυση έχει περιορισμένη σημασία για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα που χρηματοδοτούνται εξ ολοκλήρου από τον κρατικό ή τους τοπικούς προϋπολογισμούς. Έχουν σημασία προκειμένου περί αυτόνομων δημόσιων ιδρυμάτων, που μπορούν να εισπράττουν δίδακτρα, ακόμη και αν επωφελούνται από μεταφορές. Στην πράξη, η κοινωνικοοικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους σπάνια πραγματοποιείται για τις κεφαλαιουχικές επενδύσεις βασικής εκπαίδευσης λόγω της δυσκολίας στην απόδοση και μέτρηση των διαφόρων οφελών. Τα έργα βασικής εκπαίδευσης τείνουν να είναι σχετικά μικρά και συχνά εντάσσονται στο πλαίσιο

			<p>ευρύτερων προγραμματικών έργων που πρέπει να αξιολογηθούν στο σύνολό τους. Η ανάλυση κόστους –οφέλους μπορεί να γίνει για τα μεγάλα έργα στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ή επαγγελματικής κατάρτισης, όπου τα άμεσα οφέλη για τα άτομα από την άποψη των καλύτερων προοπτικών απασχόλησης και υψηλότερων εισοδημάτων είναι περισσότερα απτά. Η προθυμία για πληρωμή μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί σε σχέση με τα τέλη για παρόμοια ιδιωτικά εκπαιδευτικά προγράμματα, αλλά πρέπει να ληφθούν προσεκτικά υπόψη οι διαφορές στην ποιότητα. Αν και στον τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και της επαγγελματικής κατάρτισης, η κεφαλαιουχική επένδυση από μόνη της δεν μπορεί να αποδώσει οφέλη είναι σημαντικό να ληφθούν πλήρως υπόψη οι σχετικές δαπάνες παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Τις περισσότερες φορές, η κόστους-χρησιμότητας* μπορεί να γίνει για να διασφαλιστεί ότι χρησιμοποιείται η πιο αποτελεσματική προσέγγιση για την παροχή εκπαιδευτικής κεφαλαιουχικής επένδυσης. Είναι σημαντικό το γεγονός ότι οι επενδύσεις συγκρίνονται ανά μαθητή / σπουδαστή και ότι η ευκαιρία για πιο αποτελεσματική παροχή των υπηρεσιών μέσω του εξορθολογισμού της τοποθεσίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν αγνοείται. Η ανάλυση πολλαπλών κριτηρίων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ιεράρχηση των μικρότερων έργων στο πλαίσιο ευρύτερων προγραμματικών έργων.</p>
--	--	--	--

Κεφαλαιουχική Επένδυση στον τομέα της Υγείας

Χρηματοοικονομική Ανάλυση		Οικονομική Ανάλυση		Τυπική Προσέγγιση
Οικονομικές Εισροές	Οικονομικές Εκροές	Οφέλη	Κόστη	
<p>Τέλη για την εισαγωγή στο νοσοκομείο Τέλη για τη διάγνωση Τέλη για τη θεραπεία Πρόσθετες υπηρεσίες, όπως μονόκλινα δωμάτια Μεταφορές σε αυτόνομα ιδρύματα από τον κρατικό προϋπολογισμό.</p>	<p>Επενδυτικές δαπάνες Απόκτηση Γης Κτίρια, εξοπλισμός & εξαρτήματα Έπιπλα και εξοπλισμός Εξειδικευμένος ιατρικός εξοπλισμός Λειτουργικό κόστος Επαγγελματικό προσωπικό - ιατροί, νοσηλευτές, διαγνωστικά προσωπικό Βοηθητικό προσωπικό Προϊόντα και υπηρεσίες για εγχειρήσεις Εργασίες συντήρησης Φάρμακα</p>	<p>Εξοικονομήσεις μελλοντικών εξόδων για την υγεία από την έγκαιρη και κατάλληλη θεραπεία. Εξοικονόμηση απωλειών στην παραγωγή (και το εισόδημα) λόγω του μικρότερου αριθμού εργασιμων ημερών που χάνονται για τους ασθενείς και τις οικογένειές τους. Μείωση της ταλαιπωρίας για τους ασθενείς και τις οικογένειές τους - αύξηση του προσδόκιμου ζωής και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής. Πρόληψη θανάτων, που μπορεί να αποτιμηθεί χρησιμοποιώντας ως βάση την αξία του προσδόκιμου ζωής</p>	<p>Δεν υπάρχουν αρνητικοί εξωτερικοί παράγοντες, εκτός από τις επιπτώσεις στην τοπική οδική κυκλοφορία.</p>	<p>Η Χρηματοοικονομική ανάλυση έχει περιορισμένη σημασία για τα ιδρύματα υγειονομικής περίθαλψης που χρηματοδοτούνται απευθείας από το κράτος ή τους τοπικούς προϋπολογισμούς. Έχει σημασία για αυτόνομα δημόσια ιδρύματα που μπορούν να εξασφαλίζουν τέλη, ακόμη και αν επωφελούνται από μεταφορές. Στην πράξη, η κοινωνικοοικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους σπάνια εκτελείται για τις κεφαλαιουχικές επενδύσεις στον τομέα της υγείας, λόγω της δυσκολίας στη μέτρηση των οφελών. Τα έργα πρωτοβάθμιας ιατρικής φροντίδας τείνουν να είναι σχετικά μικρά και συχνά εντάσσονται σε ευρύτερα προγραμματικά έργα που πρέπει να αξιολογηθούν στο σύνολό τους. Ακόμη και για μεγάλα έργα ιατρικής φροντίδας σπάνια γίνεται κοινωνικοοικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους. Τα οφέλη προκύπτουν από συγκεκριμένες παρεμβάσεις στον τομέα της υγείας και όχι μόνο από τις κεφαλαιουχικές επενδύσεις. Κατά την αξιολόγηση έργων στο τομέα της υγείας, είναι σημαντικό να λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι συνδεδεμένες δαπάνες λειτουργίας της παροχής υπηρεσιών υγείας και να</p>

			<p>επαληθεύεται η χρηματοοικονομική δυνατότητα να την πληρωμή τους. Τις περισσότερες φορές, η ανάλυση κόστους αποτελεσματικότητας μπορεί να γίνει για να διασφαλιστεί ότι χρησιμοποιείται η πιο αποτελεσματική προσέγγιση για την παροχή κεφαλαιουχικών επενδύσεων στο τομέα της υγείας. Οι παρεμβάσεις ιατρικής φροντίδας ή οι θεραπείες συχνά αξιολογούνται χρησιμοποιώντας την ανάλυση κόστους-χρησιμότητας*, η οποία είναι μια μορφή της ανάλυσης κόστους- αποτελεσματικότητας. Αυτή συγκρίνει διάφορες παρεμβάσεις με βάση το έτος ζωής προσαρμοσμένης ποιότητας (QALY) #. Ωστόσο, έχει περιορισμένη σημασία για τη σύγκριση εναλλακτικών λύσεων για κεφαλαιουχικές επενδύσεις στον τομέα της υγείας. Η ανάλυση πολλαπλών κριτηρίων μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ιεράρχηση των μικρότερων έργων στο πλαίσιο ευρύτερων προγραμματικών έργων.</p>
--	--	--	--

* *Η ανάλυση κόστους-χρησιμότητας (Cost –utility analysis - CUA):* είναι μια ειδική περίπτωση της ανάλυσης κόστους-αποτελεσματικότητας που χρησιμοποιείται συχνά στον τομέα της υγείας. Ο σκοπός της CUA είναι να εκτιμηθεί η σχέση μεταξύ του κόστους μιας παρέμβασης στην υγεία με το όφελος που παράγεται από την άποψη του αριθμού των ετών που δικαιούχοι ζούσαν σε πλήρη υγεία. Το κόστος μετριέται σε χρηματικούς όρους. Τα οφέλη εκφράζονται έτσι ώστε να επιτρέπουν καταστάσεις υγείας που υστερούν από την πλήρη υγεία να συγκριθούν σε σχέση με την πλήρη υγεία. Αυτό γίνεται συνήθως από την άποψη των ετών ζωής προσαρμοσμένης ποιότητας.

Έτος Ζωής Προσαρμοσμένης Ποιότητας (QALY): είναι ένα μέτρο της επιβάρυνσης της υγείας λόγω ασθενειών που περιλαμβάνει τόσο την ποσότητα όσο και την ποιότητα της ζωής που έζησε κάποιος. Τα χρόνια που έζησε κάποιος που είχε λιγότερο από τέλεια υγεία έχουν χαμηλότερη βαρύτητα από τα χρόνια έζησε σε πλήρη υγεία. Το QALY χρησιμοποιείται συχνά σε ανάλυση κόστους-κοινής ωφέλειας για τον υπολογισμό του λόγου του κόστους ετών ζωής προσαρμοσμένης ποιότητας που εξοικονομήθηκαν χάρη σε μια παρέμβαση ιατρικής φροντίδας.

B. Διεθνείς Κατευθυντήριες Γραμμές για την Προ-Αξιολόγηση Έργων σε Αντιπροσωπευτικούς Τομείς

Πολύ-τομεακά Παραδείγματα

Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων: Οικονομική Αξιολόγηση Επενδυτικών Έργων (συμπεριλαμβανομένου νερού και αποχέτευσης, παραγωγής και μεταφοράς ενέργειας, λιμανιών και ενεργειακής απόδοσης)

http://www.eib.org/attachments/thematic/economic_appraisal_of_investment_projects_en.pdf

Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης: Ανάλυση Κόστους-Οφέλους για την Ανάπτυξη (συμπεριλαμβανομένου νερού και αποχέτευσης και της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και μεταφοράς)

<http://www.adb.org/sites/default/files/institutional-document/33788/files/cost-benefit-analysis-development.pdf>

Εκπαίδευση

UNESCO: Ανάλυση κόστους-οφέλους στον Εκπαιδευτικό Σχεδιασμό

<http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001390/139042e.pdf>

Πολιτισμός

Ηνωμένο Βασίλειο: Επιμέτρηση των Οικονομικών Οφελών των Τεχνών και του Πολιτισμού

<http://www.artscouncil.org.uk/advice-and-guidance/browse-advice-and-guidance/measuring-economic-benefits-arts-culture>

Μεταφορές: Χερσαίες Μεταφορές

Υπηρεσία Μεταφορών Νέας Ζηλανδία: Εγχειρίδιο Οικονομικής Αξιολόγησης

<http://www.nzta.govt.nz/resources/economic-evaluation-manual/economic-evaluation-manual/eem/>

Μεταφορές: Δρόμοι

Ιρλανδία, η Εθνική Αρχή Δρόμων: Κατευθυντήριες γραμμές Αξιολόγησης Έργων

<http://www.nra.ie/policy-publications/project-appraisal-guideli/>

Μεταφορές: Αεροδρόμια

ΗΠΑ: Ομοσπονδιακή Διοίκηση Αεροπορίας Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάλυση Κόστους –Οφέλους για Αεροδρόμια

https://www.faa.gov/regulations_policies/policy_guidance/benefit_cost/media/1999_FAA_Airport_Benefit_Cost_Analysis_Guidance.pdf

Μεταφορές: Σιδηρόδρομοι

ΕΤΕπ: Κατευθυντήριες Γραμμές για Αξιολόγηση Σιδηροδρομικού Έργου

http://www.eib.org/attachments/pj/railpag_en.pdf

Περιβάλλον

ΟΟΣΑ: Εγχειρίδιο για την Αξιολόγηση των Περιβαλλοντικών Έργων που χρηματοδοτούνται από δημόσιους πόρους

<http://www.oecd.org/env/outreach/handbookforappraisalofenvironmentalprojectsfinancedfrompublicfunds.htm>

Ενέργεια: Διανομή

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό Κέντρο Ερευνών: Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάλυση Κόστους-Ωφέλους των Ευφών Δικτύων και Έξυπνης Μέτρησης

<http://ses.jrc.ec.europa.eu/smart-grid-cost-benefit-analysis>

Αντιπλημμυρικά έργα και Παράκτια Διάβρωση

Οργανισμός Περιβάλλοντος Η.Β: Εργαλεία Αξιολόγησης συμπεριλαμβανομένων Κατευθυντήριων Γραμμών για την Αξιολόγηση της Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμυρών και Παράκτιας Διάβρωσης

<https://www.gov.uk/flood-and-coastal-defence-appraisal-of-projects>

Τεχνολογία Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ICT)

Αυστραλιανή Κυβέρνηση, Γραφείο Διαχείρισης Πληροφοριών: Επιχειρηματικός Οδηγός για ICT

http://www.finance.gov.au/files/2012/04/ICT_Business_Case_Guide.pdf

Παράρτημα 3. Πίνακες για καταγραφή των κόστων του Έργου και των Δημοσιονομικών Επιπτώσεων σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Κυπριακής Κυβέρνησης¹³⁰ (Ερωτήματα 17 και 26 του Σημειώματος Έργου)

Εγχειρίδιο για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημόσιων Επενδυτικών Έργων

9. Κόστος Έργου														
Ενδεικτικές αναμενόμενες κεφαλαιουχικές δαπάνες και έξοδα σχεδιασμού του έργου για χρονικό διάστημα μέχρι και 7 χρόνια με την μορφή του πίνακα που ακολουθεί. Αν το έργο επεκτείνεται πέραν του 7 ^{ου} έτους, το υπόλοιπο ποσό θα καταγράφεται ως ένα κατ' αποκοπή ποσό														
Δαπάνες	Ενδεικτικό Κόστος	Έτος 1			Έτος 2			Έτος 3			Έτος 4			ΣΥΝΟΛΟ
		Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Ποσό €	Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Ποσό €	Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Ποσό €	Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Ποσό €	Ποσό €
Δαπάνες Σχεδιασμού				0			0			0			0	0
Εκπόνηση μελετών				0			0			0			0	0
Όροι Εντολής και Σχέδια				0			0			0			0	0
Αγορά γης Ενοίκια				0			0			0			0	0
Κεφαλαιουχικές δαπάνες				0			0			0			0	0
Κόστος Κατασκευής των κτιρίων και άλλων δομών				0			0			0			0	0
Κτίρια				0			0			0			0	0
Δρόμοι				0			0			0			0	0
Λιμάνια				0			0			0			0	0
Έργα Υδρευσης				0			0			0			0	0
Διασωληνώσεις				0			0			0			0	0
Αθλητικές Εγκαταστάσεις				0			0			0			0	0
Άλλα (Παρακαλώ προσδιορίστε)				0			0			0			0	0
Μηχανήματα και εξοπλισμός				0			0			0			0	0
Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός				0			0			0			0	0
Υπολογιστές				0			0			0			0	0
Διακομιστές (Servers)				0			0			0			0	0
Λογισμικό				0			0			0			0	0
Δικτύωση				0			0			0			0	0
Συντήρηση				0			0			0			0	0
Μεταφορικός Εξοπλισμός				0			0			0			0	0
Οχήματα				0			0			0			0	0
Αεροσκάφη				0			0			0			0	0
Σκάφη				0			0			0			0	0
Μοτοσικλέτες				0			0			0			0	0
Άλλα (Παρακαλώ, προσδιορίστε)				0			0			0			0	0
Άλλος Εξοπλισμός				0			0			0			0	0
Γραφεία				0			0			0			0	0
Καρέκλες				0			0			0			0	0
Εξοπλισμός Αρχείου Γραφείου				0			0			0			0	0
Έπιπλα Αίθουσας Συνεδριάσεων				0			0			0			0	0
Άλλα (παρακαλώ προσδιορίστε)				0			0			0			0	0

Εγχειρίδιο για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημόσιων Επενδυτικών Έργων

Συνολική δαπάνη	0	0	0	0
------------------------	---	---	---	---

Εκτιμώμενη επίπτωση του έργου πάνω στον προϋπολογισμό, τόσο κατά τη διάρκεια της περιόδου εφαρμογής όσο και κατά την περίοδο λειτουργίας	Έτος 1			Έτος 2			Έτος X			Έτος Ολοκλήρωσης +1			Έτος Ολοκλήρωσης +2			Μέση Δαπάνη ανά έτος (για τα επόμενα έτη)
	Περίοδος Κατασκευής									Περίοδος Λειτουργίας						
	Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Τιμή €	Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Τιμή €	Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Τιμή €	Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Τιμή €	Μονάδες	Τιμή Μονάδας	Τιμή €	Ποσό €
	Δαπάνες Σχεδιασμού				0			0			0			0		
	Εκπόνηση μελετών				0			0			0			0		
	Όροι Εντολής και Σχέδια				0			0			0			0		
	Αγορά γης				0			0			0			0		
	Κεφαλαιουχικές δαπάνες				0			0			0			0		
	Κόστος Κατασκευής των κτιρίων και άλλων δομών				0			0			0			0		
	Κτίρια				0			0			0			0		
	Δρόμοι				0			0			0			0		
	Λιμάνια				0			0			0			0		
	Έργα Υδρευσης				0			0			0			0		
	Διασωληνώσεις				0			0			0			0		
	Αθλητικές Εγκαταστάσεις				0			0			0			0		
	Άλλα (Παρακαλώ προσδιορίστε)				0			0			0			0		
	Μηχανήματα και εξοπλισμός				0			0			0			0		
	Ηλεκτρονικός Εξοπλισμός				0			0			0			0		
	Υπολογιστές				0			0			0			0		
	Διακομιστές (Servers)				0			0			0			0		
	Λογισμικό				0			0			0			0		
	Δικτύωση				0			0			0			0		
	Συντήρηση				0			0			0			0		
	Μεταφορικός Εξοπλισμός				0			0			0			0		
	Οχήματα				0			0			0			0		
	Αεροσκάφη				0			0			0			0		
	Σκάφη				0			0			0			0		
	Μοτοσικλέτες				0			0			0			0		
	Άλλα (Παρακαλώ, προσδιορίστε)				0			0			0			0		
	Άλλος Εξοπλισμός				0			0			0			0		
	Γραφεία				0			0			0			0		
	Καρέκλες				0			0			0			0		
	Εξοπλισμός Αρχείου Γραφείου				0			0			0			0		
	Έπιπλα Αίθουσας Συνεδριάσεων				0			0			0			0		
	Άλλα (παρακαλώ προσδιορίστε)				0			0			0			0		
	Επαναλαμβανόμενες δαπάνες				0			0			0			0		
	Προσωπικό				0			0			0			0		
	Λειτουργοί				0			0			0			0		
	Κυβερνητικοί Αξιωματούχοι				0			0			0			0		
	Διοικητικό Προσωπικό				0			0			0			0		
	Εργάτες				0			0			0			0		

Εγχειρίδιο για Προ-επιλογή και Αξιολόγηση Δημόσιων Επενδυτικών Έργων

	Ανάθεση Εργασιών			0			0			0			0			0
	Λειτουργικά Έξοδα			0			0			0			0			0
	Ενοίκια			0			0			0			0			0
	Ηλεκτρισμός			0			0			0			0			0
				0			0			0			0			0
	Συντήρηση			0			0			0			0			0
	Προμήθεια			0			0			0			0			0
	Άλλα (παρακαλώ προσδιορίστε)			0			0			0			0			0
	Έσοδα (με αρνητικό πρόσημο)			0			0			0			0			0
	Καθαρή Δημοσιονομική Επίπτωση															

Παράρτημα 4: Κατάλογος Ερωτήσεων Ελέγχου για την Αξιολόγηση μιας Πρότασης Δημόσιου Επενδυτικού Έργου στη βάση της Μελέτης Βιωσιμότητας

1. Σαφήνεια των στόχων

- 1.1 Καλύπτονται στη μελέτη βιωσιμότητας, επεξηγούνται σαφώς και αιτιολογούνται η λογική του έργου, το υπόβαθρο, το πλαίσιο πολιτικής και η στρατηγική συνάφεια του έργου (strategic fit);
- 1.2 Συνάδουν οι σκοποί του έργου με τους στρατηγικούς σκοπούς και απώτερους στόχους, όπως ορίζονται, για παράδειγμα, στα υπουργικά προγράμματα και τις δηλώσεις της κυβερνητικής πολιτικής;
- 1.3 Επικεντρώνεται η πρόταση στα αποτελέσματα (γενικά υπηρεσίες προς το κοινό), αντί στις εισροές, και πώς αυτά τα αποτελέσματα συμβάλλουν στον καθορισμένο σκοπό του έργου και τον τελικό του στόχο;
- 1.4 Είναι οι στόχοι – αποτελέσματα, ο σκοπός και ο στόχος – καθορισμένοι με συγκεκριμένους και μετρήσιμους όρους και προθεσμίες, έτσι ώστε να μπορεί να αξιολογηθεί στη συνέχεια η επίτευξή τους;

2. Επιλογή και ορισμός εναλλακτικών λύσεων

- 2.1 Είναι το φάσμα των εναλλακτικών λύσεων του έργου που εξετάζεται αρκετά ευρύ και δίνει, επαρκή προσοχή, για παράδειγμα: στην ποσότητα ή την ποιότητα των αποτελεσμάτων / υπηρεσιών, στα χρονοδιάγραμμα ή στις φάσεις της επένδυσης ή την τοποθεσία της επένδυσης; Έχει εξεταστεί σαφώς η εναλλακτική επιλογή της μηδενικής παρέμβασης;
- 2.2 Έχουν οποιεσδήποτε δυνητικά υποσχόμενες εναλλακτικές λύσεις αποκλειστεί πριν τη λεπτομερή αξιολόγηση για λόγους τεχνικής βιωσιμότητας ή άλλων περιορισμών (π.χ. νομικών, πολιτικών ή χρηματοοικονομικών); Αν ναι, είναι σαφής η αιτιολόγηση ή θα μπορούσαν να αμφισβητηθούν αυτοί οι περιορισμοί;
- 2.3 Μπορούν οποιεσδήποτε από τις εναλλακτικές λύσεις του έργου να χωριστούν σε ανεξάρτητες συνιστώσες για χωριστή αξιολόγηση; (Μια πρόταση μπορεί να έχει χωριστά μέρη τα οποία παρέχουν πολύ καλύτερη αξία από άλλα.)

3. Εκτίμηση κόστους και οφέλους

- 3.1 Κατά την εκτίμηση του κόστους και οφέλους του έργου, έχουν ληφθεί υπόψη:
 - Το κεφάλαιο (που συμπεριλαμβάνει τα φυσικά απρόβλεπτα) και τα λειτουργικά έξοδα, οι δαπάνες προσωπικού (συμπεριλαμβανομένων των γενικών εξόδων), η συντήρηση, τα έξοδα διοίκησης, τα τέλη κλπ;
 - Άλλα κόστη και οφέλη που μπορούν να αποτιμηθούν σε χρηματικούς όρους π.χ. εξοικονόμηση κόστους, μη εμπορικές επιπτώσεις;
 - Ποσοτικά μέτρα ή τουλάχιστον περιγραφές του εν λόγω κόστους και των οφελών που δεν μπορούν εύκολα να αποτιμηθούν σε χρηματικούς όρους;

- 3.2 Εάν ορισμένες δαπάνες ή οφέλη δεν ποσοτικοποιούνται σε χρηματικούς όρους αιτιολογείται αυτό δεόντως;
- 3.3 Υπάρχουν αποφασιστικής σημασίας μη ποσοτικοποιημένα κόστη ή οφέλη και εξηγούνται αυτά με σαφήνεια;

4. Οικονομική αποτίμηση του κόστους και του οφέλους

- 4.1 Έχουν όλα τα κόστη και τα οφέλη του έργου διατυπωθεί σε σταθερές τιμές και έχουν προεξοφληθεί με το κατάλληλο επιτόκιο; Έχουν ληφθεί υπόψη τυχόν σχετικές επιπτώσεις στις τιμές, όπου αυτές μπορεί να είναι σημαντικές;
- 4.2 Έχει υπολογιστεί σωστά το κόστος; Για παράδειγμα:
- Χρησιμοποιήθηκε το κόστος ευκαιρίας/ των πόρων για αποτίμηση των αγαθών;
 - Έχουν παραλειφθεί οι μη ανακτήσιμες δαπάνες, όμως συμπεριλαμβάνεται το κόστος ευκαιρίας περιουσιακών στοιχείων που ήδη κατέχονται;
 - Έχουν περιληφθεί οι υπολειπόμενες αξίες για στοιχεία του έργου με μακρά διάρκεια ζωής;
- 4.3 Έγιναν προσαρμογές ώστε να αποκλειστούν μεταφορές από οικονομικές αξίες: (i) των έμμεσων φόρων, (ii) των πληρωμών επιδοτήσεων που εξαιρούνται από τις οικονομικές αξίες;
- 4.4 Έχουν αποκλειστεί από την ανάλυση των ταμειακών ροών τα στοιχεία και οι πηγές χρηματοδότησης;
- 4.5 Έχουν δικαιολογηθεί δεόντως οι δευτερογενείς επιδράσεις και έχει αποφευχθεί η διπλή καταμέτρηση κόστους ή οφέλους;

5. Οικονομική ανάλυση

- 5.1 Έχουν τα αποτελέσματα κάθε εναλλακτικής λύσης έργου παρουσιαστεί σαφώς, συμπεριλαμβανομένης της εναλλακτικής λύσης της μηδενικής παρέμβασης (ή ελάχιστης παρέμβασης);
- 5.2 Είναι το χρονικό διάστημα της ανάλυσης του κοινωνικοοικονομικού κόστους-οφέλους αρκετά μεγάλο ώστε να καλύπτει όλα τα σημαντικά κόστη και τα οφέλη; Ή έχει ληφθεί επαρκώς υπόψη το μεταγενέστερο κόστος και τα οφέλη; Είναι το χρονοδιάγραμμα για κάθε κόστος και όφελος σαφές για κάθε εναλλακτική λύση;
- 5.3 Έχει υπολογιστεί η καθαρή παρούσα αξία (ΚΠΑ) και / ή ο Οικονομικός Εσωτερικός Συντελεστής Απόδοσης (ΟΕΣΑ); Δείχνουν τα αποτελέσματα της οικονομικής ανάλυσης ότι το έργο είναι οικονομικά βιώσιμο, πράγμα που σημαίνει ότι η ΚΠΑ είναι θετική ή ότι ο (ΟΕΣΑ) είναι πάνω από το καθορισμένο ελάχιστο επιτόκιο απόδοσης που προβλέπεται για επενδύσεις του δημόσιου τομέα;
- 5.4 Είναι ισχυρά τα αποτελέσματα της οικονομικής ανάλυσης υπό το φως πιο απαισιόδοξων παραδοχών σχετικά με τις βασικές αξίες (όπως εξετάζονται στα τεστ ευαισθησίας) και στο χειρότερο σενάριο;

5.5 Αν δεν μπορούν να εκτιμηθούν σε χρηματικές αξίες τα οικονομικά οφέλη, έχει πραγματοποιηθεί μια ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας; Έχει η ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας επιβεβαιώσει ότι η επιλεγμένη εναλλακτική λύση έχει τη χαμηλότερη παρούσα αξία κόστους ανά μονάδα αποτελέσματος σε σύγκριση με άλλες εναλλακτικές λύσεις για το έργο; Υπάρχει μια ισχυρή ποιοτική ανάλυση υπέρ των οικονομικών οφελών; Δίνουν τα αποτελέσματα της ανάλυσης πολλαπλών κριτηρίων ισχυρή υποστήριξη προς όφελος της επένδυσης στο κεφαλαιουχικό έργο;

6. Αξιολόγηση των κινδύνων και της αβεβαιότητας του έργου

- 6.1 Εάν έχουν χρησιμοποιηθεί προβλέψεις, είναι αυτές αξιόπιστες και ποιος είναι ο πιθανός βαθμός ακριβείας τους;
- 6.2 Έχουν προσδιοριστεί όλοι οι σημαντικοί κίνδυνοι και αβεβαιότητες για κάθε εναλλακτική λύση και έχουν αξιολογηθεί - είτε ποιοτικά είτε ποσοτικά;
- 6.3 Έχουν προσδιοριστεί οι βασικές παραδοχές και θεωρούνται είτε ως αξιόπιστες είτε αντιμετωπίζονται ως κίνδυνος που πρέπει να παρακολουθείται και μετριάζεται;
- 6.4 Έχει χρησιμοποιηθεί κατάλληλη ανάλυση ευαισθησίας, που περιλαμβάνει και το χειρότερο σενάριο; Υπάρχουν άλλες μέθοδοι αξιολόγησης των κινδύνων που είναι επίσης, κατάλληλες;
- 6.5 Η συνεχής παρακολούθηση των κινδύνων και ο κατάλληλος μετριασμός του κινδύνου περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό και τα σχέδια δραστηριοτήτων;

7. Χρηματοοικονομική ανάλυση

- 7.1 Εάν το έργο είναι εμπορικό ή έχει δυνατότητες να κερδίζει έσοδα εξακολουθεί να υπάρχει υπόθεση για την επιδότησή του από τον προϋπολογισμό; Αν η χρηματοδότηση της επένδυσης κεφαλαίου από τον προϋπολογισμό είναι δικαιολογημένη, θα είναι ο φορέας λειτουργίας του σε θέση να δημιουργεί επαρκείς χρηματοοικονομικούς πόρους για να καλύψει τη λειτουργία και τη συντήρηση του έργου;
- 7.2 Ποιες είναι οι επιπτώσεις του έργου στο λογαριασμό εσόδων-εξόδων, τον ισολογισμό και τις ταμειακές ροές του φορέα λειτουργίας; Θα συμβάλει το έργο στους χρηματοοικονομικούς στόχους του φορέα λειτουργίας, λαμβανομένων υπόψη των προτεινόμενων επιδοτήσεων από τον προϋπολογισμό για επενδύσεις κεφαλαίου;
- 7.3 Εάν το έργο πρόκειται να χρηματοδοτηθεί από πολλαπλές πηγές, διασφαλίζεται η χρηματοδότηση από άλλες πηγές εκτός του προϋπολογισμού;
- 7.4 Έχει η συνολική επίπτωση στα δημόσια οικονομικά αξιολογηθεί χωριστά από την οικονομική ανάλυση, συμπεριλαμβανομένων τυχόν ενδεχόμενων υποχρεώσεων ή κρατικών εγγυήσεων;

8. Διαχείριση της υλοποίησης και επιχειρησιακή ανάλυση

- 8.1 Έχει το έργο τα χαρακτηριστικά που εισηγούνται την εξέταση της περίπτωσης συμβάσεων συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και, αν ναι, έχει αυτή η επιλογή διερευνηθεί ή επισημανθεί για περαιτέρω εξέταση, συμπεριλαμβανομένης της ανάλυσης οικονομικής ανταποδοτικότητας;

- 8.2 Είναι η πρόταση έργου πρακτικά υλοποιήσιμη και υπάρχουν σαφώς καθορισμένα και ρεαλιστικά σχέδια υλοποίησης με σαφείς ημερομηνίες παράδοσης και ορόσημα υλοποίησης για σκοπούς παρακολούθησης;
- 8.3 Έχει σαφώς κατανεμηθεί η ευθύνη για τις εκροές και τις δαπάνες του έργου;
- 8.4 Έχουν προσδιοριστεί και προϋπολογιστεί οι λειτουργικές απαιτήσεις, όπως δαπάνες προσωπικού και διαμονής;
- 8.5 Έχει ο φορέας υλοποίησης την ικανότητα να αναπτυχθεί ή εξασφαλίσει τα προτεινόμενα αποτελέσματα /εκροές του έργου;
- 8.6 Είναι η εφαρμογή του έργου συμβατή με άλλα έργα και τον φόρτο εργασίας που έχει αναλάβει ο φορέας υλοποίησης;
- 8.7 Είναι οι ανατεθείσες αρμοδιότητες, ο συνδυασμός δεξιοτήτων και η αποφασιστικότητα της καθοδηγητικής ομάδας του έργου κατάλληλες για τους κινδύνους του έργου;
- 8.8 Θα είναι διαθέσιμοι επαρκείς οικονομικοί και ανθρώπινοι πόροι για την εφαρμογή, παράδοση και λειτουργία του έργου;

9. Περιβαλλοντικές και Κοινωνικές Συνέπειες

- 9.1 Έχουν προσδιοριστεί σωστά οι κύριες περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις έργου και έχουν σχεδιαστεί τα κατάλληλα μέτρα μετριασμού όπου απαιτείται;
- 9.2 Λαμβάνοντας υπόψη τα προτεινόμενα μέτρα μετριασμού, έχουν παρασχεθεί επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που να δείχνουν ότι το έργο θα είναι βιώσιμο περιβαλλοντικά;
- 9.3 Λαμβάνοντας υπόψη τα προτεινόμενα μέτρα μετριασμού, έχουν παρασχεθεί επαρκή αποδεικτικά στοιχεία που να δείχνουν ότι το έργο είναι βιώσιμο από κοινωνική σκοπιά;

10. Παρουσίαση των αποτελεσμάτων

- 10.1 Έχουν τα αποτελέσματα παρουσιαστεί με σαφήνεια; Είναι σαφές ποιος θα ωφεληθεί και ποιος θα αναλάβει το κόστος κάθε εναλλακτικής λύσης έργου;

11. Παρακολούθηση και Αξιολόγηση

- 11.1 Περιλαμβάνει το σχέδιο του έργου ικανοποιητικές ρυθμίσεις για την παρακολούθηση της υλοποίησης - ποιος, πότε, πώς, κόστος;
- 11.2 Περιλαμβάνει το σχέδιο του έργου σαφείς προτάσεις για την αξιολόγηση της απόδοσης του έργου όταν αυτό λειτουργήσει - ποιος, πότε, πώς, κόστος;

Παράρτημα 5: Γενικό Πρότυπο για μια Μελέτη Βιωσιμότητας

Το ακριβές περιεχόμενο μιας μελέτης βιωσιμότητας ποικίλει ανάλογα με τον τομέα. Το Παράρτημα 2 δίνει κάποια ένδειξη των θεμάτων που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν σε ορισμένους βασικούς τομείς.

1. Σύνοψη

- Συνοψίστε τα βασικά ευρήματα της μελέτης βιωσιμότητας και των εισηγήσεων που αποβλέπουν στα πρόσωπα που λαμβάνουν αποφάσεις σε υψηλό επίπεδο.

2. Ανάλυση του Υφιστάμενου Πλαισίου για το Έργο

- Ανασκοπήστε το πλαίσιο του έργου, συμπεριλαμβανομένου και του ισχύοντος θεσμικού πλαισίου.
- Συνοψίστε την κυβερνητική πολιτική στον τομέα / υπο-τομέα στον οποίο ανήκει το έργο και τους αντίστοιχους ρόλους του κράτους και του ιδιωτικού τομέα.
- Περιγράψτε το ρόλο του Οικονομικού Φορέα στον τομέα / υποτομέα και πώς αυτός ενεπλάκη στο έργο. Αν υπήρξαν οποιεσδήποτε προηγούμενες προσπάθειες για την έναρξη του έργου, εξηγήστε γιατί αυτές απέτυχαν.
- Συνοψίστε τα ευρήματα και τα συμπεράσματα οποιωνδήποτε προκαταρκτικών ή προηγούμενων μελετών, συμπεριλαμβανομένης της προ-μελέτης βιωσιμότητας (pre-feasibility study), όπου αυτό ισχύει.

3. Εξέταση Εναλλακτικών Λύσεων για το Έργο

- Αξιολογήστε το επίπεδο και την ποιότητα των υφιστάμενων δημόσιων υπηρεσιών που πρέπει να βελτιωθούν από το έργο και εντοπίστε τυχόν ελλείψεις ή ανεπάρκειες, για παράδειγμα, κακή ποιότητα υπηρεσιών ή κωλύματα ή διακοπές στην παροχή υπηρεσιών.
- Εξετάστε τα επίπεδα της υπηρεσίας που προβλέπονται στην κυβερνητική πολιτική σε σχέση με τις υφιστάμενες υπηρεσίες.
- Προσδιορίστε ποιος χρησιμοποιεί και χρειάζεται τις υπηρεσίες, έτσι ώστε οι χρήστες-στόχοι να προσδιοριστούν σε γεωγραφική τοποθεσία ή κοινωνικοοικονομική κατηγορία.
- Εξετάστε τις διάφορες εναλλακτικές λύσεις για την ικανοποίηση των διαπιστωμένων αναγκών για τη σχετική υπηρεσία. Οι εναλλακτικές λύσεις μπορεί να περιλαμβάνουν: ρυθμιστικές αλλαγές ή βελτιωμένες πρακτικές διαχείρισης του τομέα, καθώς και καμία επένδυση, ανακαίνιση των υφιστάμενων εγκαταστάσεων ή κατασκευή εντελώς νέων εγκαταστάσεων.

4. Αξιολόγηση της Αγοράς και Ανάλυση της Ζήτησης

- Δώστε μια πρόβλεψη της δυνητικής ζήτησης για τις καθορισμένες εκροές (υπηρεσίες) μεταξύ των χρηστών- στόχων του έργου και της αναμενόμενης αύξησης της ζήτησης κατά τη διάρκεια της ζωής του έργου. Περιλάβετε μια εκτίμηση για τυχόν κατασταλαμμένη ζήτηση που επί του παρόντος δεν ικανοποιείται λόγω της ανεπαρκούς κάλυψης ή της ποιότητας των υπηρεσιών.
- Παρουσιάστε εκτιμήσεις για την προθυμία και την ικανότητα των δυνητικών χρηστών να πληρώνουν για τις υπηρεσίες, όπου είναι σχετικό.
- Παρουσιάστε προβλέψεις ως σενάρια που εκπροσωπούν διάφορα πιθανά αποτελέσματα, που να συμπεριλαμβάνουν το πιο πιθανό αποτέλεσμα και το χειρότερο σενάριο.

5. Σύνοψη των Τεχνικών Μελετών και Κόστων του Έργου

- Δώστε μια τεχνική περιγραφή των πτυχών της μηχανικής του έργου όσο και των πτυχών που δεν αφορούν την μηχανική. Αυτή θα πρέπει να συνοψίζει τις τεχνικές και τεχνολογικές μελέτες που πραγματοποιήθηκαν για την αξιολόγηση της τεχνικής βιωσιμότητας του έργου και των εναλλακτικών λύσεων. Οι λεπτομερείς μελέτες θα πρέπει να επισυνάπτονται στη μελέτη βιωσιμότητας.
- Εντοπίστε τις παραμέτρους εισροών του έργου και τις τιμές τους, περιλαμβανομένου του κόστους εργασίας για την κατασκευή και λειτουργία του έργου.
- Δώστε λεπτομερείς εκτιμήσεις του κόστους κεφαλαίου και λειτουργίας και συντήρησης. Οι εκτιμήσεις του κόστους του κεφαλαίου θα πρέπει να είναι στη βάση του προκαταρκτικού τεχνικού σχεδιασμού.

6. Χωροταξικός Σχεδιασμός

- Ανασκοπήστε τα ζητήματα χωροταξικού σχεδιασμού σε σχέση με το έργο και την τοποθεσία του. Συνοψίστε τις επιπτώσεις των τοπικών και εθνικών χωροταξικών σχεδίων πάνω στο έργο.
- Περιγράψτε τα βήματα που προτείνονται για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τα σχέδια. Προσδιορίστε τις επίσημες εγκρίσεις που απαιτούνται για να προχωρήσει το έργο.
- Καθορίστε τις απαιτήσεις απόκτησης γης για το έργο και τις διαδικασίες και το χρονοδιάγραμμα για την εκπλήρωση των απαιτήσεων αυτών. Η απόκτηση γης και η εξασφάλιση εγκρίσεων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο σχέδιο υλοποίησης του έργου.

7. Οικονομική Ανάλυση

- Παρουσιάστε την προσέγγιση της οικονομικής ανάλυσης - οικονομική ανάλυση κόστους-οφέλους ή, όπου είναι κατάλληλο, ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας (cost effectiveness)
- Εντοπίστε και εκτιμήστε την αξία των σχετικών και σημαντικών κόστων και οφελών
- Περιγράψτε τις εισροές δεδομένων, τις τεχνικές εκτίμησης και τις παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της οικονομικής ανάλυσης για το προτεινόμενο έργο σε σύγκριση με ρεαλιστικές εναλλακτικές λύσεις για το έργο και την εναλλακτική λύση της μηδενικής παρέμβασης,
- Επισυνάψτε στην κύρια έκθεση λεπτομερείς υπολογισμούς και τυχόν οικονομικά μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν για τη Μελέτη Βιωσιμότητας.

8. Χρηματοοικονομική και Δημοσιονομική Ανάλυση

- Παρουσιάστε την χρηματοοικονομική ανάλυση του προτεινόμενου έργου και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης της χρηματοοικονομικής βιωσιμότητας του φορέα λειτουργίας, περιγράφοντας τις εισροές δεδομένων και τις παραδοχές που χρησιμοποιήθηκαν για να καταλήξετε σε αυτά τα αποτελέσματα.
- Παρουσιάστε μια αξιολόγηση των καθαρών επιπτώσεων πάνω στα δημόσια οικονομικά, συμπεριλαμβανομένων των αλλαγών στα φορολογικά έσοδα, του προτεινόμενου έργου κατά την κατασκευή και κατά τη λειτουργία του.
- Επισυνάψτε στην κύρια έκθεση λεπτομερείς υπολογισμούς και οποιαδήποτε χρηματοοικονομικά μοντέλα που χρησιμοποιήθηκαν για τη Μελέτη Βιωσιμότητας.

9. Ανάλυση και Διαχείριση Κινδύνων

- Εντοπίστε τις κύριες πηγές κινδύνου για το έργο και αξιολογήστε τις επιπτώσεις τους πάνω στην οικονομική σκοπιμότητα και την χρηματοοικονομική απόδοση του έργου και την πιθανότητα τους.
- Παρουσιάστε ένα σχέδιο για τη διαχείριση των βασικών κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων μέτρων μετριασμού και αντίδρασης αν επισυμβούν οι κίνδυνοι.

10. Περιβαλλοντικές και Κοινωνικές Επιπτώσεις

- Συνοψίστε τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις, θετικές και αρνητικές, του έργου.
- Επισυνάψτε την πλήρη αξιολόγηση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων, αν έγινε, στη Έκθεση της Μελέτης Βιωσιμότητας.

11. Υλοποίηση και Λειτουργικές Ρυθμίσεις

- Παρουσιάστε μια αξιολόγηση των δυνατοτήτων του οργανισμού (ων) που έχει την ευθύνη για την υλοποίηση ή / και λειτουργία του έργου.
- Καθορίστε το περιγραμμικό σχέδιο και το χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση του έργου, σημειώνοντας τα βασικά ορόσημα του λεπτομερούς σχεδιασμού, έγκρισης και κατασκευής.
- Περιγράψτε τις ρυθμίσεις διαχείρισης του έργου, συμπεριλαμβανομένων των οργανωτικών ρυθμίσεων και της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των διαφόρων εμπλεκόμενων μερών.
- Περιγράψτε τις οργανωτικές ρυθμίσεις και την κατανομή των ευθυνών για τη λειτουργία και τη συντήρηση του έργου μετά την ολοκλήρωσή του.

12. Συμπεράσματα για τη Σκοπιμότητα του Έργου

- Συνοψίστε και ερμηνεύσατε τα ευρήματα των προηγούμενων αναλύσεων για την κατάληξη σε ένα συμπέρασμα σχετικά με την τεχνική και οικονομική βιωσιμότητα του έργου, την διατηρησιμότητά του και τους σχετικούς κινδύνους.
- Υποβάλετε συστάσεις στους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων.

Παράρτημα 6: Πρότυπο για την Έκθεση Αξιολόγησης Έργου

1. Πλαίσιο Έργου (5 σελίδες)

1.1 Σύνοψη Έργου

- Δώστε μια σύντομη περιγραφή του έργου και τα ονόματα των φορέων που είναι υπεύθυνοι για την υλοποίηση και τη λειτουργία του.
- Δώστε το όνομα και τη θέση του αρμόδιου ανώτερου λειτουργού για το έργο.

1.2 Στόχοι του Έργου και Πεδίο Εφαρμογής

1.2.1 Λογική Παρέμβασης

- Περιγράψτε το υποκείμενο πρόβλημα ή την ευκαιρία που αιτιολογεί το έργο.
- Εξηγήστε πώς το έργο θα αντιμετωπίσει το πρόβλημα ή θα ανταποκριθεί στην ευκαιρία.
- Συνοψίστε τη διαδικασία με την οποία προσδιορίστηκε το έργο, συμπεριλαμβανομένων των διαβουλεύσεων με τους ενδιαφερόμενους φορείς.
- Παραθέστε τους λόγους για τους οποίους δεν μπορεί να αναμένεται από τον ιδιωτικό τομέα να αντιμετωπίσει το πρόβλημα ή να ανταποκριθεί στην ευκαιρία, και επομένως για ποιο λόγο είναι απαραίτητη η παρέμβαση του δημόσιου τομέα.

1.2.2 Στρατηγική Συνάφεια

- Προσδιορίστε το σχετικό στόχο (ους) στη Δήλωση Στρατηγικής της Κυβέρνησης στον οποίο θα συμβάλει το έργο. Εξηγήστε τη συμβολή.
- Προσδιορίστε τους σκοπούς και στόχους του τμήματος στο σχετικό Περίγραμμα του Στρατηγικού Σχεδίου του Υπουργείου στους οποίους θα συμβάλει το έργο. Εξηγήστε τον τρόπο με τον οποίο θα συμβάλει το έργο.

1.2.3 Στόχοι του Έργου

- Χρησιμοποιώντας την ορολογία SMART καθορίστε:
 - τον γενικό στόχο του έργου, διασφαλίζοντας ότι αυτός είναι συνεπής με τους στόχους που αναφέρθηκαν προηγουμένως,
 - τον σκοπό του έργου και
 - τα αποτελέσματα του έργου, ή τα παραδοτέα για τα οποία η διαχείριση του έργου και, τελικά, ο ανώτερος υπεύθυνος λειτουργός θα είναι υπόλογος.
- Υπογραμμίστε τυχόν κρίσιμους περιορισμούς που πρέπει να απομακρυνθούν ή παραδοχές που πρέπει να τηρηθούν συμπεριλαμβανομένων εξαρτήσεων από άλλα κυβερνητικά έργα ή δράσεις, για την επίτευξη των επιδιωκόμενων στόχων.

1.2.4 Πεδίο Εφαρμογής

- Δώστε μια λεπτομερή περιγραφή του έργου, απαριθμώντας όλα τα αποτελέσματα του έργου και τις κύριες δραστηριότητες που απαιτούνται για να παραδοθεί το καθένα από αυτά. Όπου είναι απαραίτητο, αναφερθείτε στο τεχνικό μέρος της Μελέτης Βιωσιμότητας και τις συνοδευτικές μελέτες σχεδιασμού.

1.3 Εναλλακτικές λύσεις του Έργου

- Σε συντομία συνοψίστε τον μακρύ κατάλογο των εναλλακτικών λύσεων που εξετάστηκαν στο Στάδιο Προ-επιλογής και προσδιορίστε τον συνοπτικό κατάλογο (short list) των εναλλακτικών λύσεων που μεταφέρθηκαν στο στάδιο αξιολόγησης, μαζί με τυχόν νέες εναλλακτικές λύσεις που εισήχθησαν σε αυτό το στάδιο.
- Αναφέρατε τις κύριες τεχνικές διαφορές μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων αξιολόγησης όσον αφορά τα αποτελέσματα και τις δραστηριότητες, παραπέμποντας όπου χρειάζεται, στις σχετικές ενότητες της Μελέτης Βιωσιμότητας.

1.4 Ζήτηση για τις Υπηρεσίες του Έργου

- Συνοψίστε τα κύρια χαρακτηριστικά των προβλέψεων για τη ζήτηση:
 - Μεθοδολογική προσέγγιση,
 - Ζήτηση κατά το έτος βάσης,
 - Τάση των ρυθμών ανάπτυξης και προβλέψεις,
 - Ζήτηση που δημιουργείται από το έργο και
 - Βασικές παραδοχές και κίνδυνοι που διέπουν τις προβλέψεις για τη ζήτηση.

2. Οικονομική Ανάλυση (12 σελίδες)

2.1 Οφέλη και Κόστος (4 σελίδες)

2.1.1 Οικονομικά Οφέλη

- Προσδιορίστε τα κύρια οικονομικά οφέλη του έργου κάνοντας διάκριση μεταξύ των απτών οφελών, δηλαδή εκείνων που μπορούν να αποτιμηθούν άμεσα, χρησιμοποιώντας τις τιμές της αγοράς, και των άυλων οφελών δηλαδή, εκείνων που δεν μπορούν να αποτιμηθούν άμεσα χρησιμοποιώντας τη διαδικασία της αγοράς.
- Για άυλα οφέλη, κάνετε περαιτέρω διάκριση μεταξύ εκείνων για τα οποία έχουν εκτιμηθεί αξίες και για εκείνα που δεν έχουν. Δώστε μια σύντομη εξήγηση γιατί τα άυλα οφέλη δεν έχουν αποτιμηθεί.
- Περαιτέρω κάνετε διάκριση στα οφέλη ανάλογα με το αν προκύπτουν για:
 - τον φορέα λειτουργίας
 - τους χρήστες των υπηρεσιών του έργου ή
 - μέρη εκτός του έργου.
- Αναφέρετε τυχόν σημαντικές διαφορές στα οφέλη μεταξύ των εναλλακτικών λύσεων του έργου.

2.1.2 Οικονομικό Κόστος

- Προσδιορίστε τα κύρια οικονομικά κόστη του έργου, όπως:
 - Τα άμεσα κόστη του έργου κάνοντας διάκριση μεταξύ του κόστους των επενδύσεων και του κόστους συντήρησης και του λειτουργικού κόστους κατά τη διάρκεια ζωής του έργου.

- το κόστος ανάπτυξης δυνατότητας για τις εργασίες.
 - το κόστος μετριασμού της περιβαλλοντικής ζημίας ή της κοινωνικής εξάρθρωσης, παραπέμποντας στις σχετικές ενότητες της Μελέτης Βιωσιμότητας και των Εκτιμήσεων Περιβαλλοντικών και Κοινωνικών Επιπτώσεων.
 - Σημαντικά κόστη ευκαιρίας που δεν αντικατοπτρίζονται σε συναλλαγές στην αγορά, π.χ., η χρήση δημόσιων περιουσιακών στοιχείων.
 - Τυχόν αντι-οφέλη (dis-benefits) του έργου που δεν βαρύνουν τον φορέα λειτουργίας, όπως αρνητικές εξωτερικότητες που επιβαρύνουν τρίτα μέρη.
- Αναφέρατε όλα τα μη ανακτήσιμα κόστη (sunk costs) που έχουν αποκλειστεί.
- Περιγράψτε τυχόν σημαντικές διαφορές στο κόστος των εναλλακτικών λύσεων, παραπέμποντας στις σχετικές ενότητες της Μελέτης Βιωσιμότητας ή / των τεχνικών μελετών.

2.2 Αποτίμηση των οφελών και του κόστους (4 σελίδες)

- Δώστε τις κύριες παραδοχές αποτίμησης που χρησιμοποιήθηκαν, όπως η βάση των τιμών και το έτος βάσης για τον υπολογισμό της παρούσας αξίας.
- Συνοψίστε τις προσαρμογές που έγιναν στις τιμές αγοράς ώστε να αντανakλούν το κόστος ευκαιρίας, παραπέμποντας όπου χρειάζεται σε σχετικές ενότητες της Μελέτης Βιωσιμότητας για λεπτομέρειες.
- Περιγράψτε σε συντομία τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για την αποτίμηση των άυλων οφελών και του κόστους, παραπέμποντας όπου χρειάζεται σε σχετικές ενότητες της Μελέτης Βιωσιμότητας για λεπτομέρειες.
- Συνοψίστε τις οικονομικές αξίες που υπολογίστηκαν ως βάση για τους υπολογισμούς της καθαρής ταμειακής ροής.
- Εξηγήστε τη σχετική σημασία των οφελών και του κόστους για τα οποία δεν έχει καταστεί εφικτό να υπολογιστούν χρηματικές αξίες, εντοπίζοντας εκείνες για τις οποίες κατέστη δυνατή κάποια μορφή ποσοτικοποίησης και εκείνες που μπορεί να συζητηθούν μόνο σε ποιοτικούς όρους.

2.3 Εκτίμηση της Καθαρής Παρούσας Αξίας (2 σελίδες)

- Συνοψίστε πώς έχουν δημιουργηθεί ταμιακές ροές από τις οικονομικές αξίες και τις εκτιμήσεις της ζήτησης.
- Παρουσιάστε τις ταμειακές ροές, την καθαρή ταμειακή ροή και την προεξοφλημένη καθαρή ταμιακή ροή για κάθε εναλλακτική λύση έργου. (Εάν υπάρχουν πολλές περίπλοκες εναλλακτικές λύσεις μπορεί να επισυναφθούν οι ταμειακές ροές και τα αποτελέσματα να συνοψίζονται σε μορφή πίνακα στην κύρια έκθεση.)
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα των υπολογισμών της καθαρής παρούσας αξίας ή των υπολογισμών του καθαρού παρόντος κόστους, εκεί που έχει γίνει ανάλυση κόστους-αποτελεσματικότητας.

2.4 Ανάλυση Κινδύνου (2 σελίδες)

- Συνοψίστε τα αποτελέσματα των ελάχιστων απαιτήσεων για την ανάλυση ευαισθησίας για κάθε εναλλακτική λύση έργου και παρουσιάστε τα συμπεράσματα σχετικά με την ευρωστία της ποσοτικής οικονομικής ανάλυσης υπό το φως περισσότερο απαισιόδοξων παραδοχών.
- Παρουσιάστε τα αποτελέσματα οποιασδήποτε πρόσθετης ανάλυσης ευαισθησίας.
- Εξηγήστε οποιαδήποτε περαιτέρω εις βάθος ανάλυση κινδύνου που έγινε ως αποτέλεσμα της ανάλυσης ευαισθησίας και συνοψίστε τα συμπεράσματα.
- Συνοψίστε τους βασικούς κινδύνους που εξακολουθεί να αντιμετωπίζει το έργο, αφού ληφθούν υπόψη τα μέτρα μετριασμού, και εξηγήστε πώς θα παρακολουθούνται και πώς και από ποιον θα τύχουν χειρισμού αν επισυμβούν. Όπου είναι αναγκαίο να παραπέμψετε στο σχέδιο διαχείρισης κινδύνου για περισσότερες λεπτομέρειες.

3. Ολοκληρωμένη Αξιολόγηση Έργου (8 σελίδες)

3.1 Οικονομική προσιτότητα και βιωσιμότητα (6 σελίδες)

3.1.1 Χρηματοοικονομική Ανάλυση

- Συνοψίστε την χρηματοοικονομική ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στην περίπτωση έργου που παράγει έσοδα. Όπου είναι απαραίτητο, να παραπέμψετε στις σχετικές ενότητες της Μελέτης Βιωσιμότητας.
- Περιγράψτε τα πορίσματα της ανάλυσης σχετικά με την χρηματοοικονομική βιωσιμότητα του έργου και του φορέα λειτουργίας, επισημαίνοντας τυχόν κρίσιμες αδυναμίες.
- Παρουσιάστε τα ευρήματα σχετικά με την χρηματοοικονομική επικερδότητα στην περίπτωση ενός εμπορικού έργου.

3.1.2 Δημοσιονομικές επιπτώσεις

- Αναφέρετε την αναμενόμενη καθαρή δημοσιονομική επίπτωση του έργου κατά τη διάρκεια της υλοποίησής του και κατά τη διάρκεια ζωής του.

3.1.3 Θεσμική / Διαχειριστική Βιωσιμότητα

- Παρουσιάστε τα πορίσματα των αξιολογήσεων των ικανοτήτων των φορέων υλοποίησης και λειτουργίας και αναφέρατε με ποιο τρόπο έχουν καλυφθεί ή θα καλυφθούν τυχόν αδυναμίες που εντοπίστηκαν.
- Συνοψίστε το σχέδιο υλοποίησης, τονίζοντας την αναμενόμενη περίοδο υλοποίησης και τα βασικά ορόσημα στο δρόμο προς την ολοκλήρωσή του.

3.1.4 Περιβαλλοντική και Κοινωνική Βιωσιμότητα

- Περιγράψτε τυχόν σημαντικές περιβαλλοντικές ή κοινωνικές επιπτώσεις ή δυνητικές επιπτώσεις, πέραν εκείνων που περιλήφθηκαν στην οικονομική ανάλυση, οι οποίες θα μπορούσαν να βλάψουν σοβαρά ή να βελτιώσουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του έργου. Όπου είναι απαραίτητο, να παραπέμψετε στις προσχέδιες αξιολογήσεις περιβαλλοντικών και κοινωνικών επιπτώσεων για λεπτομέρειες, όπου υπάρχουν.
- Αναφέρατε ποια μέτρα μετριασμού έχουν προγραμματιστεί για να αντισταθμιστούν οι αρνητικές περιβαλλοντικές ή κοινωνικές επιπτώσεις και το αναμενόμενο αποτέλεσμά τους.

3.2 Σύνοψη Πορισμάτων και Συστάσεων για το Προτιμητέο Έργο (2 σελίδες)

- Για κάθε εναλλακτική λύση έργου, συνοψίστε τα βασικά στοιχεία για μια ολοκληρωμένη εκτίμηση:
 - Για κάθε εναλλακτική λύση έργου, συνοψίστε τα βασικά στοιχεία για μια ολοκληρωμένη εκτίμηση:
 - Καθαρή παρούσα αξία (ή καθαρό παρόν κόστος).
 - Ευρωστία της ποσοτικής οικονομικής ανάλυσης υπό το φως πιο απαισιόδοξων παραδοχών ευαισθησίας
 - Σημασία οφελών και κόστους για τα οποία δεν έχουν υπολογιστεί χρηματικές αξίες.
 - Παράγοντες Βιωσιμότητας:
 - Χρηματοοικονομικοί
 - Δημοσιονομικοί
 - Περιβαλλοντικοί και Κοινωνικοί
 - Διαχείριση
- Υποβάλετε σύσταση για την προτιμότερη εναλλακτική λύση έργου, εξηγώντας τη βάση για τη σύσταση με αναφορά στα στοιχεία της ολοκληρωμένης αξιολόγησης.

Παράρτημα 7 – Πρότυπο Σημειώματος Έργου για - Μη Οικονομικά Σημαντικά Έργα (>€0,5 εκ. ως ≥€5,0 εκ. ευρώ)

Μέρος Α: Βασικές Πληροφορίες και Ανάλυση

Πληροφορίες που απαιτούνται	Απάντηση	Πηγή Πληροφοριών/ Επιπρόσθετα Σχόλια
Α. Γενικές Πληροφορίες		
1. Όνομα Έργου		
2. Οικονομικός φορέας που υποβάλλει το έργο		
3. Υψηλόβαθμος Λειτουργός που είναι υπεύθυνος για το έργο εντός του οικονομικού φορέα		
4. Φορέας υλοποίησης έργου (εάν είναι διαφορετικός από τον οικονομικό φορέα)		
5. Υπεύθυνος λειτουργός φορέα υλοποίησης (εάν εφαρμόζεται)		
Β. Σκεπτικό Έργου και Αξιολόγηση Αναγκών		
<i>α. Λογική Παρέμβασης</i>		
6. Περιγράψτε το συγκεκριμένο πρόβλημα που το έργο έχει στόχο να αντιμετωπίσει και τη σοβαρότητά του. Όπου είναι δυνατό να γίνεται ποσοτικοποίηση του προβλήματος.		
7. Εξηγήστε πώς το έργο θα συμβάλει στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Όπου είναι σχετικό να δίνονται τα πρότυπα που πρέπει να τηρούνται.		
8. Περιγράψτε τον σύντομο κατάλογο των εναλλακτικών τρόπων αντιμετώπισης του προβλήματος, που έχουν εξεταστεί συμπεριλαμβανομένων πολιτικών μέτρων που δεν αφορούν σε κεφαλαιουχικές δαπάνες (συμπεριλαμβανομένης της επιλογής μηδενικής παρέμβασης ή της επιλογής ελαχίστης παρέμβασης).		

<i>β. Αξιολόγηση Αναγκών</i>		
9. Προσδιορίστε τη συγκεκριμένη ομάδα-στόχου που θα επωφεληθεί από το έργο.		
10. Δώστε ενδεικτική εκτίμηση του αριθμού τελικών χρηστών που θα υπάρχουν για τις υπηρεσίες που θα παρέχει το έργο. Καθορισμός της μονάδας μέτρησης χρηστών (π.χ., άτομα, νοικοκυριά, επιχειρήσεις).		
11. Δώστε μια προκαταρκτική εκτίμηση της φυσικής ζήτησης για τις υπηρεσίες που θα παρέχει το έργο με την ολοκλήρωση του και μια πρόχειρη εκτίμηση αναφορικά με το πόσο γρήγορα αυτή η ζήτηση αναμένεται να αυξηθεί. Καθορισμός της μονάδα (εξ) μέτρησης της ζήτησης (π.χ. κυβικά μέτρα νερού ανά ημέρα, οχήματα ανά ημέρα, πελάτες ανά ημέρα κλπ).		
12. Καθορίστε κατά προσέγγιση τη φυσική δυναμικότητα των προτεινόμενων εγκαταστάσεων του έργου, αναφέροντας τη μονάδα (εξ) μέτρησης (π.χ., κυβικά μέτρα νερού ανά ημέρα, οχήματα ανά ημέρα, τετραγωνικά μέτρα ωφέλιμου χώρου κλπ), πελάτες που εξυπηρετούνται ανά ημέρα (Η φυσική δυναμικότητα πρέπει να εκφράζεται σε μονάδα μέτρησης, αντίστοιχη της φυσικής ζήτησης που αναφέρεται στην ερώτηση 11)		
<i>γ. Εύρος του Έργου</i>		
13. Περιγράψτε το έργο και τα διάφορα μέρη του και εξηγήστε πώς αυτά αντιπροσωπεύουν μια ολοκληρωμένη λύση. Όπου αφορά να σημειώνονται τα φυσικά χαρακτηριστικά του έργου, τη θέση και το μέγεθος του έργου, το είδος της εγκατάστασης, την παρούσα χρήση γης, το χαρακτήρα και το υψόμετρο του χώρου εκτέλεσης του έργου, τις διαστάσεις και δυναμικότητα του		

έργου και αναφέρατε τυχόν παρουσία περιοχών του δικτύου Natura 2000 και περιοχών ειδικού ενδιαφέροντος.		
---	--	--

Γ. Συνάφεια με Στρατηγική				
14. Αναφέρετε με ποιο τρόπο το έργο θα συμβάλει στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων της Κυβέρνησης και την επίτευξη των επιδιώξεων και στόχων του οικονομικού φορέα. Επισυνάψετε οποιαδήποτε έγγραφα υποστηρίζουν την επιλογή συγκεκριμένων προτεραιοτήτων του έργου.				
Δ. Προκαταρκτική Οικονομική Ανάλυση και Ανάλυση Επιλογών				
<i>Πληροφορίες που απαιτούνται</i>				
15. Δώστε μια ενδεικτική εκτίμηση του συνολικού κόστους του έργου και των εναλλακτικών επιλογών, περιλαμβανομένων των τεχνικών παραλλαγών σε τρέχουσες τιμές. Το κεφαλαιουχικό κόστος πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα κόστη υλοποίησης, μέχρι την ολοκλήρωση του έργου, που απαιτούνται για την παροχή των υπηρεσιών στους τελικούς χρήστες. Όταν είναι δυνατόν να περιλαμβάνεται το κόστος των μέτρων μετριασμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων που έχουν προγραμματιστεί. Επεκτείνετε τον πίνακα αν χρειάζεται για τις εναλλακτικές επιλογές όπου είναι απαραίτητο. Για την συμπλήρωση του πίνακα εκεί όπου οι εναλλακτικές λύσεις αφορούν κεφαλαιουχικές δαπάνες παρακαλώ να χρησιμοποιείται το excel sheet στο Παράρτημα 3 και υποβάλετέ το στη ΓΔ ΕΠΣΑ.. Το αρχείο Excel θα πρέπει να συμπληρωθεί για κάθε εναλλακτική λύση Για εναλλακτικές λύσεις που δεν αφορούν κεφαλαιουχικές δαπάνες να συμπληρώνεται η στήλη «Βάση υπολογισμού» στο παρόντα πίνακα. Για τις λύσεις αυτές αναφέρετε το κόστος ανά μονάδα ή οποιαδήποτε δικαιολογητικά για την εκτίμηση του κόστους.		Σύνολο	Βάση υπολογισμού¹³¹	
	Προτεινόμενο Έργο (Reference project)			
	Εναλλακτική λύση 1			
	Εναλλακτική λύση 2			
	Εναλλακτική λύση 3			
	κτλ			
Κόστος ανά μονάδα:				
Κόστος ανά μονάδα ενός παρόμοιου ολοκληρωμένου έργου:				

¹³¹ Να συμπληρώνεται μόνο για εναλλακτικές λύσεις που δεν έχουν κεφαλαιουχική δαπάνη.

Αναφέρετε το κόστος ανά μονάδα ενός παρόμοιου ολοκληρωμένου έργου.	
--	--

16. Δώστε εκτίμηση του κόστους περαιτέρω μελετών σχεδιασμού ή οποιωνδήποτε εκτιμήσεων επιπτώσεων που προβλέπονται από το Νόμο.		
β. Οφέλη Έργου		
17. Προσδιορίστε τα κύρια οφέλη για τους χρήστες του έργου, ως αποτέλεσμα των περιουσιακών στοιχείων που θα δημιουργηθούν από το έργο.		
18. Προσδιορίστε τυχόν σημαντικές εξωτερικότητες, δηλαδή θετικές ή αρνητικές επιδράσεις σε μη χρήστες.		
19. Εξηγήστε τυχόν σημαντικές διαφορές στα οφέλη των εναλλακτικών λύσεων του έργου. Αναφέρατε τα ευρήματα της βαθμολόγησης και στάθμισης με πολλαπλά κριτήρια, εάν εφαρμόζεται.		
γ. Οικονομική Βιωσιμότητα		
20. Δώστε μια εκτίμηση του κατά προσέγγιση κεφαλαιουχικού κόστους ανά χρήστη ή του κεφαλαιουχικού κόστους ανά μονάδα ζήτησης για την τελική υπηρεσία (και τα δυο αν είναι δυνατόν).		
21. Αναφέρετε πώς το κόστος αυτό συγκρίνεται με το κόστος των εναλλακτικών λύσεων του έργου και με άλλα παρόμοια έργα που ολοκληρώθηκαν πρόσφατα. (κόστος κεφαλαίου ανά χρήστη ή κόστος ανά μονάδα ζήτησης)		
22. Εξηγήστε γιατί το έργο αναφοράς αναμένεται να αντιπροσωπεύει μια αξιολογητή χρήση των δημόσιων πόρων σε σχέση με τις εναλλακτικές λύσεις έργου (συμπεριλαμβανομένης της επιλογής μηδενικής παρέμβασης), στη βάση των διαθέσιμων πληροφοριών για τα ενδεχόμενα κόστη και οφέλη και περιγραφή δυνατών εναλλακτικών επιλογών. Το τμήμα αυτό πρέπει να		

<p>είναι μια σύνοψη της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στο Σημείωμα Έργου μέχρι αυτό το σημείο. Να είναι δήλωση που επαληθεύει ότι: το έργο απευθύνεται σε μια σαφώς προσδιορισμένη ανάγκη, είναι σύμφωνο με την κυβέρνηση πολιτική και σύμφωνο με τις προτεραιότητες του Υπουργείου, θα αποφέρει σημαντικά οφέλη στους πολίτες που είναι περισσότερα από τα πιθανά οφέλη των εναλλακτικών επιλογών του έργου και το κόστος του έργου παρουσιάζεται λογικό σε σύγκριση με άλλα παρόμοια έργα.</p>		
<p>23. Περιγράψτε τους κυριότερους κινδύνους και παραδοχές που θα μπορούσαν ενδεχομένως να επηρεάσουν την οικονομική βιωσιμότητα του έργου. Προσδιορίστε τυχόν μέτρα μετριασμού που σχεδιάζονται ή εξηγήστε πώς θα γίνει η διαχείριση των βασικών κινδύνων αν επισυμβούν.</p>		
<p>Γ. Οικονομική Προσιτότητα Παρουσιάστε τις προβλεπόμενες δημοσιονομικές επιπτώσεις του έργου, τόσο κατά την περίοδο της προετοιμασίας, σχεδιασμού, υλοποίησης όσο και κατά την περίοδο λειτουργίας του. Επεκτείνετε ή μειώστε τη μορφή του πίνακα όπως είναι απαραίτητο ώστε να καλύπτει την πλήρη διάρκεια της κατασκευής και δύο χρόνια μετά την κατασκευή. Αναμένονται μόνο κατά προσέγγιση εκτιμήσεις, με βάση τις καλύτερες διαθέσιμες πληροφορίες. Για τη συμπλήρωση αυτού του πίνακα παρακαλούμε να χρησιμοποιήσετε το φύλλο excel που δίδεται στο Παράρτημα 3 και στη συνέχεια να το υποβάλετε στη Διεύθυνση Προϋπολογισμού του Υπουργείου Οικονομικών.</p>		

<p>24.</p> <p>¹ Εξοικονόμηση δαπανών Π/Υ: Να αναφερθεί οποιαδήποτε εξοικονόμηση που τυχόν προκύπτει από την υλοποίηση του έργου π.χ. εξοικονόμηση ενοικίων με την ανέγερση ενός νέου κτιρίου ή εξοικονόμηση εξόδων συντήρησης / επιδιόρθωσης παλαιού πολυδάπανου εξοπλισμού με την αγορά καινούριου.</p> <p>² Πρόνοια στον Π/Υ: Να αναφερθούν οι πιστώσεις που απαιτούνται για να υλοποιηθεί το έργο. Σε ορισμένες περιπτώσεις η δαπάνη κατανέμεται σε περισσότερα από ένα Υπουργείο/Γμήμα π.χ. απαλλοτριώσεις, τότε θα περιλαμβάνεται το συνολικό ποσό, περιλαμβανομένου των περιλαμβανομένων των απαλλοτριώσεων και θα δίνεται επεξήγηση με υποσημείωση (footnote) για το κόστος της απαλλοτρίωσης.</p>		Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Έτος 4+	Έτος Ολοκλήρωσης +1	Έτος Ολοκλήρωσης + 2	Μέσος Όρος Δαπανών ανά Έτος (για τα επόμενα έτη)	
		Περίοδος Κατασκευής				Περίοδος Λειτουργίας			
	Όροι Εντολής και Σχέδια								
	Αγορά Γης								
	Κεφαλαιουχικές δαπάνες (Capital outlays)								
	Επαναλαμβανόμενες δαπάνες (Recurrent outlays O & M)								
	Συνολικό κόστος έργου								
	Εξοικονόμηση δαπανών στον προϋπολογισμό ¹ Κεφάλαιο ___								
	Πρόνοια στον προϋπολογισμό ² Κεφάλαιο ___								
	Έσοδα								

<p>25. Αν αναμένεται να απαιτηθεί από τοπική αυτοδιοίκηση αντίστοιχη χρηματοδότηση ή αυτο-χρηματοδότηση των δημοσίων οργανισμών, να περιληφθούν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι μπορεί να γίνει επαρκής πρόβλεψη στον προϋπολογισμό τους.</p>		
<p>Στ. Υλοποίηση</p>		
<p><i>α. Διαδικασία Προσφορών</i></p>		
<p>26. Προσδιορίστε τα ειδικά θέματα που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη όταν αποφασίζεται η προσέγγιση προσφοροδότησης/δημοσίων συμβάσεων.</p>		
<p><i>β. Ρυθμίσεις Υλοποίησης και Πιθανών Περιορισμών</i></p>		
<p>27. Συνοψίστε τις προτεινόμενες ρυθμίσεις για την εποπτεία ή/και τη διαχείριση της υλοποίησης του έργου.</p>		
<p>28. Υποδείξτε το προτεινόμενο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, που να περιλαμβάνει ημερομηνίες ορόσημα. [Να επισυναφθεί το Πλάνο Υλοποίησης]</p>		
<p>29. Παρουσιάστε επιγραμματική απόδειξη ότι ο αρμόδιος οργανισμός για την εποπτεία ή/και τη διαχείριση της υλοποίησης διαθέτει την ικανότητα για την υλοποίηση ενός έργου της προτεινόμενης κλίμακας και φύσης.</p>		
<p>30. Προσδιορίστε δυνητικά κρίσιμους περιορισμούς που μπορεί να χρειαστεί να ξεπεραστούν π.χ. περιβαλλοντικοί περιορισμοί, ή εξασφάλιση γης, ή πρόσθετα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων νομοθετικών τροποποιήσεων που θα πρέπει να εφαρμοστούν πριν το έργο μπορέσει να υλοποιηθεί επιτυχώς. Προσδιορίστε τα προγραμματισμένα βήματα για να γίνει αυτό.</p>		
<p>Ζ. Βιωσιμότητα</p>		

31. Καθορίστε τον οργανισμό που θα έχει την κυριότητα και ο οποίος θα διαχειρίζεται το περιουσιακό στοιχείο που θα προκύψει από το έργο.		
--	--	--

<p>32. Δώστε επιγραμματική απόδειξη ότι ο οργανισμός που είναι υπεύθυνος για τη λειτουργία και συντήρηση του περιουσιακού στοιχείου, έχει επαρκή τεχνική, διοικητική και χρηματοοικονομική ικανότητα να το πράξει. Εάν αυτό δεν ισχύει, προσδιορίστε ποια μέτρα σχεδιάζονται για τη δημιουργία των απαραίτητων ικανοτήτων.</p>		
<p>33. Εξηγήστε τον τρόπο με τον οποίο τα λειτουργικά έξοδα, τα έξοδα συντήρησης και αποσβέσεων θα καλυφθούν όταν το έργο ολοκληρωθεί, περιλαμβανομένων τυχόν αλλαγών στα τέλη χρηστών ή στην πολιτική χρεώσεων που μπορεί να απαιτηθούν.</p>		
<p>34. Περιγράψτε τυχόν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και προτεινόμενα μέτρα μετριασμού, εάν προβλέπονται.</p>		
<p>35. Περιγράψτε τυχόν σημαντικές κοινωνικές επιπτώσεις, ιδιαίτερα εκείνες που αφορούν την κατανομή κόστων και οφελών μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών και αναφέρετε προτεινόμενα μέτρα μετριασμού τους, εάν προβλέπονται.</p>		
<p>Η. Προσέγγιση Περαιτέρω Μελετών</p>		
<p>36. Περιγράψτε τα επόμενα βήματα στο σχεδιασμό του έργου και την προετοιμασία για σύναψη σύμβασης</p>		
<p>37. Αναφέρετε περαιτέρω μελέτες επιπτώσεων που πρέπει να ολοκληρωθούν πριν την έναρξη εκτέλεσης του έργου.</p>		

<p>38. Προσδιορίστε κατά πόσο υπάρχει νομική υποχρέωση για διενέργεια εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή/και κατάλληλη αξιολόγηση που πρέπει να διενεργηθεί.</p> <p>Πληροφορίες που πρέπει να παρέχονται:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Μέγεθος τεμαχίου (ων) - Πολεοδομική Ζώνη τεμαχίου (ων) - Εγγύτητα πλησιέστερων δραστηριοτήτων - Εγγύτητα με περιοχές Natura 2000 - Σύντομη περιγραφή του έργου, συμπεριλαμβανομένων των μεγάλων τεχνικών πτυχών (τεχνολογία) που θα χρησιμοποιηθούν - σημαντικές αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις - σημαντικές θετικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις - Κύριες περιβαλλοντικές πτυχές που πρέπει να εξεταστούν: <p>χρήση γης (αλλαγή) βιοποικιλότητα (χλωρίδα και πανίδα) έδαφος αέρας (περιβάλλον αέρας, σημείο-πηγή) νερό (υπόγεια, ενδοχώρα, παράκτια νερά) ορυκτά παραγωγή αποβλήτων θόρυβος κλιματική αλλαγή (μετριασμός / προσαρμογή) κοινωνικές πτυχές (κοινωνική αποδοχή ή όχι)</p>		
---	--	--

Μέρος Β: Ποιοτική Σύγκριση Εναλλακτικών Επιλογών Έργου

Κριτήρια	Έργο αναφοράς*	Εναλλακτική λύση 1*	Εναλλακτική Λύση 2*	...Εναλλακτική Λύση αρ. *
Κριτήρια Οικονομικής Βιωσιμότητας				
1. <u>Κάλυψη αναγκών:</u> Βαθμός στον οποίο η εναλλακτική λύση αποτελεί μια ολοκληρωμένη απάντηση στις προσδιορισμένες ανάγκες.				
2. <u>Οικονομική Βιωσιμότητα:</u> Βαθμός στον οποίο η εναλλακτική λύση βελτιστοποιεί τα οφέλη και προσφέρει απόδοση στην απαιτούμενη δαπάνη – επένδυση και στο κόστος κύκλου ζωής - από τη σκοπιά του οικονομικού φορέα λειτουργίας και της κοινωνίας στο σύνολό της.				
3. <u>Αξιόπιστες ρυθμίσεις εφαρμογής:</u> Βαθμός στον οποίο η εναλλακτική λύση είναι ανάλογη με τις δυνατότητες του αρμόδιου φορέα υλοποίησης του έργου.				
4. <u>Διαχείριση Κινδύνων:</u> Βαθμός στον οποίο τυχόν σημαντικοί κίνδυνοι που σχετίζονται με την εναλλακτική λύση μπορούν να μετριαστούν ή / και να τύχουν διαχείρισης.				
Κριτήρια Βιωσιμότητας				
5. <u>Επιχειρησιακή Βιωσιμότητα:</u> Βαθμός στον οποίο η εναλλακτική λύση είναι ανάλογη με τις δυνατότητες του οικονομικού φορέα.				
6. <u>Μακροπρόθεσμες Δημοσιονομικές Επιπτώσεις:</u> Βαθμός στον οποίο μελλοντικές δραστηριότητες και δαπάνες συντήρησης είναι σύμφωνες με τις ρεαλιστικές προβλέψεις του προϋπολογισμού ή τα οικονομικά του οικονομικού φορέα.				
7. <u>Περιβαλλοντική και Κοινωνική Βιωσιμότητα</u> Βαθμός στον οποίο τυχόν σημαντικές αρνητικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις μπορούν να μετριαστούν ή / και να τύχουν διαχείρισης.				

* Κριτήρια που πρέπει να χρησιμοποιηθούν είναι «οριακά», «μέτρια» ή «σημαντικά» για κάθε εναλλακτική λύση.

Μέρος Γ: Αξιολόγηση της Ποιότητας της Προτιμητέας Εναλλακτικής Λύσης

Διαστάσεις / Κριτήρια Απόφασης	Ναι	Όχι
Α. Γενικά		
1. Οι πληροφορίες που παρέχονται στο ΣΕ –Εκδοχή Αξιολόγησης είναι επαρκείς για να εκφραστεί γνώμη αξιολόγησης		
2. Είναι σαφές ποιος είναι ο οικονομικός φορέας υπεύθυνος για την υλοποίηση του έργου και ποιος τελικά θα είναι υπεύθυνος για την παράδοση του έργου μέσα στο καθορισμένο χρονοδιάγραμμα και σύμφωνα με τον προϋπολογισμό του		
Β. Σκεπτικό του Έργου και Εκτίμηση των Αναγκών		
3. Περιγράφεται σαφώς το πρόβλημα ή η ευκαιρία που αντιμετωπίζεται <u>και</u> ο τρόπος με τον οποίο το έργο θα βοηθήσει στην επίλυση του προβλήματος ή θα ανταποκριθεί στην ευκαιρία εξηγείται και είναι κατανοητός.		
4. Η περιγραφή του πεδίου εφαρμογής του έργου είναι αρκετά λεπτομερής στο στάδιο της αξιολόγησης και δεν υπάρχουν προφανείς παραλείψεις των κύριων συστατικών στοιχείων, που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την επίτευξη του σκοπού του έργου.		
5. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη, δηλ. μέσα στα επόμενα 3 χρόνια, για τις υπηρεσίες του έργου, όπως αποδεικνύεται από στοιχεία που προκύπτουν από ένα ή περισσότερα από τα ακόλουθα: <ul style="list-style-type: none"> • υφιστάμενη ζήτηση για το έργο/ υποδομή που βρίσκεται στο τέλος της οικονομικής ζωής του ή είναι τεχνολογικά απαρχαιωμένο • υπάρχει σοβαρός περιορισμός δυναμικότητας σε υφιστάμενες εγκαταστάσεις υποδομής με αποτέλεσμα την καταστολή της ζήτησης • υφίσταται έντονα αυξανόμενη ζήτηση, που πιθανότατα ξεπερνά την ικανότητα των υφιστάμενων εγκαταστάσεων στο εγγύς μέλλον • υπάρχει ζήτηση για νέες υπηρεσίες που παρέχονταν προηγουμένως 		
Γ. Στρατηγική Υπόθεση για το Έργο		
6. Το έργο θα συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη των σχετικών στρατηγικών στόχων και των σκοπών που καθορίζονται στα εγκεκριμένα εθνικά στρατηγικά σχέδια ή σχέδια σε επίπεδο υπουργείου ή άλλα τέτοια έγγραφα.		
Δ. Προκαταρκτική Οικονομική Υπόθεση και Ανάλυση των Εναλλακτικών Επιλογών		
7. Η προτεινόμενη τεχνική λύση είναι κατάλληλη για το πρόβλημα που εντοπίστηκε, δηλαδή, η προβλεπόμενη τεχνολογία δεν είναι ούτε πολύ προχωρημένη ούτε προσδιορίζεται σε υπερβολική λεπτομέρεια.		
8. Η ποιοτική αξιολόγηση των οφελών του έργου είναι πειστική και οι δικαιούχοι-στόχοι αντιπροσωπεύουν μια σαφή προτεραιότητα για την κυβέρνηση.		

9. Τα οφέλη για τους χρήστες είναι πιθανό να επιτευχθούν σε ένα αποδεκτό κόστος, για παράδειγμα, το κόστος κεφαλαίου ανά χρήστη ή ανά μονάδα εκροής συνάδει με συγκρίσιμα σχέδια ή / και τη διεθνή εμπειρία.		
10. Σε γενικές γραμμές, υπάρχει σοβαρός λόγος να πιστεύεται ότι τα πιθανά οφέλη ξεπερνούν τις προτεινόμενες δαπάνες του έργου.		
11. Έχουν εξεταστεί οι εναλλακτικές λύσεις και υπάρχει μια ισχυρή υπόθεση υπέρ του προτιμητέου έργου		
Ε. Δημοσιονομική και Χρηματοοικονομική Βιωσιμότητα		
12. Η μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη δημοσιονομική επίπτωση του έργου στον προϋπολογισμό συνάδει με τις δημοσιονομικές προβλέψεις και τάσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες δεσμεύσεις του οικονομικού φορέα που προτείνει το έργο.		
13. Εάν το έργο πρόκειται να υλοποιηθεί και να λειτουργήσει από ένα αυτο-χρηματοδοτούμενο οικονομικό φορέα, η γενική χρηματοοικονομική θέση του - οι ταμειακές ροές και η φερεγγυότητά του - είναι υγιής και είναι πιθανό να παραμείνει έτσι.		
Στ. Διευθετήσεις Υλοποίησης		
14. Ο αρμόδιος φορέας υλοποίησης έχει την απαραίτητη ικανότητα να παραδώσει το έργο ή είναι πολύ πιθανό να είναι σε θέση να ξεπεράσει οποιοσδήποτε μη κρίσιμες αδυναμίες πριν από την έναρξη της εφαρμογής του έργου.		
Ζ. Ζητήματα Βιωσιμότητας		
15. Η βιωσιμότητα του έργου είναι απίθανο να τεθεί σε κίνδυνο: <ul style="list-style-type: none"> • Από την έλλειψη χρηματοδότησης για τη λειτουργία ή / και τη συντήρηση του έργου ή • Από κρίσιμες αδυναμίες στις ικανότητες του φορέα υπεύθυνου για τη λειτουργία του έργου που είναι απίθανο να επιλυθούν εγκαίρως για την ολοκλήρωση του έργου. 		
16. Δεν υπάρχουν ανυπέρβλητες περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις για τις οποίες δεν έχουν προγραμματιστεί ικανοποιητικά μέτρα μετριασμού.		
Η. Προσέγγιση για Περαιτέρω Μελέτες		
17. Οι απαιτήσεις για τις μελέτες σχεδιασμού και οποιοσδήποτε υποχρεωτικές αξιολογήσεις, π.χ., εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, είναι σαφώς προσδιορισμένες.		